STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 04111

KENTOKI

Israel Jacob Schwartz

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

י. י. שוואַרץ

קענטאַקי

פאַרלאַג מ. נ. מייזל, ניו־יאָרק
1925

COPYRIGHT BY
I. J. SCHWARTZ
1925

לעוואַנט פּרעס
ניו יאָרק
65

מערי'ן און צלה'ן —
מיט גרויס ליבשאַפט.

ליב איך די ערד אויף וועלכע איך טרעט—
פריש איז די ערד און פרוכטבאַר און פעט.
מיידלשע ערד, אַזוי נאָכגעביג, מילד,
קושט מיינע טריט מיט איר גראָז און זי קילט.
הויכט פון איר איינגעווייט עפּל־געשמאַק,
פאָכן די ווינטלאַך און גלעטן מיין באַק.
כ'וויים, ס'איז די ערד ניט פאַרהייליגט מיט בלוט —
ס'ליגט ערגעץ אַנדערש מיין טאַטע און רוט.
אָבער מיין קינד פון איר ערד איז אַ שטיק,
לויכט אין איר ליכט, איז באַגליקט פון איר גליק.

BLUE GRASS

די ברייטע פלאכן פון קענטאקי —
שוין פיל איך זייער צארטן אָטעם ;
שוין האָט מיך זייער זון באַלויכטן,
און ס'האָט מיך זייער בוים באַשירמט.
און איך, אַן אייניקל פון וואַנדער,
וואָס האָט גאָט'ס וועלט דערשפּירט אין ליטע
מיט אירע אומעטיגע וועלדער
און בלויע חנ'עוודיגע טייכן —
איך האָב זיך אויף מיין שוועל פון יוגנט
אין מאַלשטראָם פון ניו יאָרק געפונען,
ביים גרויסן ברעג פון געלן האָדסאָן,
וואו ס'גיסן זיך צונויף די שטראָמען
פון גאָר דער גרויסער וועלט דער ברייטער.
און כ'האָב זיך אויסגעלערנט ליבן
דעם גרויסן אייביג ווילדן אומרו :
געוועזן אַ שפּריץ פון זיינע וואַלן,
אַ בליץ צווישן זיינע בליצן.
ביז טייער איז ער מיר געוואָרן
מיט זיינע זיגער און באַזיגטע,
מיט זיינע אומגליקן און גליקן,
מיט זיינע רייכטימער און דלות,
מיט זיין פאַרשטיקטן קרעכץ און יובל.
איך ליב זיין ראָזן הערבסט אין פאַרקן
פון קופּער און פון בראָנז געגאָסן,
מיט זיינע וואָרים־בלויע הימלען.

איך ליב דעם ים־ברעג פון ניו־דזשוירזי
וואו אייביג שלאָגן אָן די וואַלן
און גיסן זיך פון גרין אריבער
אין העל־בלוי און אין טונקל־בלויען
באַזוימט מיט פערלדיגע שפּיצן.
און איצטער, ווען מיין קאָפּ נעמט גרויען,
שטיי איך אויף די קענטאָקער פלאַכן
מיט זייער ווייכן בלויען הימל
און ברייטער, נישט געצוימטער ווייטקייט,
מיט פרישע ליכטיגע פרימאָרגנס,
מיט גרינע ברייטע טאַבאַק־פעלדער
און לאַנקעס בלוילאַד־גרינע גראָזן.
און אין די נעכט, פאַרשטערנט־נאַענט,
דערגייט צו מיר דאָ אויף מיין גאַניק
פון פערד דאָס הירזשן, און די קלאַנגען
פון מאַנדאָלינען, ווייכע, צאַרטע,
וואָס ווערן אונטערבראָכן לוסטיג
מיט אייגנאַרטיג הילכיג לאַכן
פון גרויסע שוואַרצע ניגער־קינדער.

ניי־ ערד

ערשטער קאַפּיטל

I

נאָכ'ן בירגער־קריג

ברייט, אָפן, פריי, געלעגן איז דאָס לאַנד,
געצויגן זיך צו ווײַטע האָריזאָנטן.
דער זאַמדיג־רויטער טראַקט האָט זיך געשטרעקט
אַ ווייטער און אַ פרעמדער און אַן איינזאַמער
באַזוימט מיט נידעריגע ווילדע פלאַנצען,
פון אומבאַקאַנטע ווילדע קרייטעכער
מיט ברייטע בלעטער. פרייע שטרעקעס לאַנד
וואו ס'איז דער אַקער נאָך ניט דורכגעפאָרן,
פאַרלאָזן, רוי, מיט זאַפטיגן געדיכטן גראָז,
מיט דעמפע ווילדע וועלדלאַך דאָ און דאָרט
וואו איין בוים וואַקסט אַריין אין צווייטן בוים,
און וואָרצל פלאָנטערט זיך אין צווייטנ'ס וואָרצל.
און פון דעם אַלץ האָט היים און פרעמד געשלאָגן
אַן אומבאַקאַנטער טראָפּישער געשמאַק
פון בליאונג און צעפוילטקייט. איבער דעם
האָט זיך געבויגן כוואַליענדיג און ראָז
דער הימל דער פאַרנאַכטיגער פון דרום־לאַנד.
און ס'איז די גאַנצע לאַנדשאַפט אויסגעוואַקסן
אַ ליכטיגע, אין זיך אַליין פאַרשלאָסענע
מיט רויטע ביימער און מיט ראָזע פלאַכן.

און פון דעם בלויען מזרח־האָריזאָנט
און מיט'ן פּנים צו דעם ברענענדיגן מערב —
איז מיט'ן רויטן טראַקט, דער וואַנדערער
געקומען מיט'ן פּאַק אויף זיינע פּלייצעס.
די הויכע ביינעגע פיגור געבויגן —
טראַמפּ־טראַמפּ טראַמפּ־טראַמפּ, אין ווייכן רויטן זאַמד,
פון קאָפּ ביז צו די פיס, פון אַלטן קעסלהוט —
און ביז די האַרטע איינגעדאַרטע שטיוול —
פאַרבאַקן אין דעם מעליג־ווייסן שטויב,
דאָס געל און שפּיציג בערדל אָפּגעבערנט פון זון,
די אויגן אָנגעשטרענגט, מיט בלוט פאַרלאָפן,
מיט גאַר דעם צער אין זייער ראָזער טיפקייט,—
טראַמפּ־טראַמפּ, טראַמפּ־טראַמפּ, אין ווייכן רויטן זאַמד.

איז געקומען דער איד פון דער ווייט אין דער פרעמד,
מיט די וואונדיגע פיס, מיט'ן האַרצן וואָס קלעמט,
מיט'ן פּאַק אויפ'ן פּלייצע, מיט שטעקן אין האַנט,
אין דעם נייעם און פרייען און ריזיגן לאַנד.

בלוי, וואונדערלאַך, האָט זיך געזעצט די נאַכט —
צוערשט האָבן די פאַרבן זיך געלאָשן,
פּיאַלעט האָט זיך געמישט מיט בלוי און רויט —
צולעצט, האָט איין קאַליר אַרומגעכאַפּט די וועלט:
אַ טיפער און געדיכטער בלוי. אין מערב בלויז
האָט לאַנג געברענט אויף ווייטע שוואַרצע בערג
איין רויטער טיפער שטרייף. און ערשטע שטערן
זיי האָבן נאָנט און רויט זיך דורכגעוואונקן.
און מיט'ן אָנקומען פון דרום'דיגער נאַכט
האָט זיך די גרויסע פרישקייט אויפגעהויבן:
עס האָט די ערד געהויכט פון זיך מיט זאַפטן,
געשטראָמט מיט ערדיגע צעהיצטע ריחות
און זיך אין בלויער קילער לופט צעפלאָסן,

און ס'איז געווען ווי וואסער פאר'ן דורשטיגן
ווי שטארקער וויין פאר דעם פארמאטערטן.

איז ער געגאנגען, און געגאנגען, און געגאנגען —
ביז עס האט פלוצים ביי דעם אויסבויג פונ'ם וועג
דער ישוב פאר די אויגן אויפגעפראלט:
פון בלויער שטילער פינסטערניש פון וואלד און פעלד
האט פלוצים, אומגעריכט, א שלאג געטאן
מיט קלאנג, געזאנג און רויטע פייערן.
דאס פאלק פון אלע נידעריגע הייזלאך
געווען איז אויסגעשאטן, קינד און קייט
אין מיטן גאס ארום די פייערן:
עס האט געפייפט, געקלאפט אין מעש און בלעך,
געצימבלט אויף באנדורעס און געזונגען;
געטאנצט משונה'דיקע ווילדע טענץ
מיט יעדן גליד פון קערפערס פון האלב־נאקעטע.
ווילד, רויט, ביים רויטן שיין פון פייערן,
האבן געגלאנצט די שווארצע פנימ'ער,
מיט רויט־פארצויגענע און שווערע אויגן.
דער פייערדיגער היימישער געברייטער טרונק
איז אומגעגאנגען הייס פון מויל צו מויל.
און שווערע ניגערטעס מיט רויטע אוירינגען
זיי האבן הייזעריג און הייס געקאטשעט זיך,
געפאטשט זיך אין די היפטן פון געלעכטער.
און קינדער נאקעטע, מיט קעפ פון שווארצן וואל,
זיי זיינען איבער פייערן געשפרונגען,
ווי יונגע וואלדיגע און ווילדע מאלפן,
און אויפגעהויבן וואלקנס שטויב, ארויף
צו דעם פארררויטלטן און שווארצן הימל.
עס האבן גרויסע שווארצע הינט געבולן,
און פעטע קעץ געדרייט זיך אין געווימל.
און דורך דעם רויטלאך־שווארצן נעבל איז דער איד

אדורכגעגאנגען מיט׳ן שווערן פאק —
און מאָדנע נאָנט, באַקאַנט פון אַלטער צייט,
איז אים דאָס פאָרגעקומען: ס׳איז געווען
ווי ער וואָלט דאָס מיט יאָרן פיל צוריק
אַליין עס דורכגעלעבט, און דורכגעמאַכט.
איז ער געגאַנגען דורכ׳ן רויטן שטויב
און ס׳האָבן פרעמדע הינט אים נאָכגעבולן,
און שווארצע קינדער האָבן נאָכגערופן,
און שווערע ווייבער האָבן נאָכגעלאַכט,
און רויטע אויגן האָבן נאָכגעגלאַנצט —
ביז ער איז דורך דעם רויטן ווילדנלאַגער
אַרויס צום שוואַרצן פעלד, וואו ס׳ציען זיך
די אַלטע נידעריגע פאַרמהייזער,
אַראָפּגעלאָזט דעם פּאַק פון זיינע פּלייצעס,
און אָנגעקלאַפּט אין ערשטער בעסטער טיר.

האָט זיך פון הויז דערטראָגן אַ געריודער:
דער שווערער ריגל האָט זיך לייז געמאַכט,
די טיר האָט זיך געעפנט פאַרזיכטיג,
און אין דעם שוואַרצן חלל פון דער טיר
האָט זיך אַ הויכע ווייסע מענערשע פיגור
באַוויזן, מיט׳ן שוואַרצן רער פון ביקס
פאָראויס אַרויסגעשטעלט, און ס׳ האָט אַ קול,
אַ הייזעריג, פאַרשלאָפן קול געשיפּעט:
ווער ביזטו? — האָט דער מאַן פון פּאַק געענטפערט:
אַ איד, וואָס זוכט וואו צושפּאַרן דעם קאָפּ.
כ׳בין אויסגעמאַטערט פון דעם שווערן וועג.
— ווי קומסטו דאָ? — איך טראָג מיין האַנדל מיט,
די נאַכט איז צוגעפאַלן, איך בין מיד,
די פיס זיינען אין וואונדן, לאָז אַריין,
וועל מאַכן אַ געשאַנק דיין ווייב פון פּאַק. —
האָט זיך די רער פון ביקס אַראָפּגעלאָזט.

דאָס קול האָט ווייכער אויסגעקלונגען: וואָרט.
דערנאָך איז די פיגור אין ווייס אַרויסגעקומען,
אין האַנט אַן אָנגעצונדענע לאָמטערן,
האָט ביז צום אידנ׳ס אויגן צוגעטראָגן
די ברענענדע לאָמטערן, אים באַקוקט,
פון אויבן ביז אַראָפּ, און צוגעוואָרפן: קום.
האָט ער אים אין דער שטאַל אַריינגעפירט,
אים אָנגעוויזן אויף אַ באַרג מיט היי,
אַ זאָג געטאָן מיט האַרץ: „דו זאָלסט ניט רויכערן,
„וועסט נאָך אָוועקשיקן די שטאַל מיט פייער
„צוזאַמען מיט׳ן פּאַק און מיט די בהמות.
„גיב אַכטונג״. — זיך אַרויסגעשלייכט פון שטאַל,
פאַרשליסנדיג דעם טויער הינטער זיך.

II

אַ נאַכט פון חלומות

אין שטאַל איז וואַרעמלאַך געווען און שמעקעדיג:
עס האָט געשמעקט מיט טרוקן וואַרעם היי
און שווייסיגן געשמאַק פון פערד און קו.
די קו האָט שלעפעריג גע׳מעלה־גרה׳ט,
און ס׳האָט דאָס פערד געשנאַרכט, געשמיסן מיט׳ן עק.
עס האָבן גרילן אין דער נאַכט געקלאַפּט,
געצויגן מאָנאָטאָן און לאַנג, זיך אָפּגעהאַקט,
זיך איינגעהערט אַ רגע צו דער שטילקייט,
און ווידער אין דער נאַכט אַריינגעגרילצט.
פון ווייט האָט זיך דערטראָגן נאָך אַ זינגען,
אַ שלעפעריגער קלאַנג פון אַ באַנדורע.
ס׳איז אויפגעקומען העל אַ שפּעטיגע לבנה,
און דורך די פענסטערלאַך די אָפענע ביים דאַך
האָט זיך געלייגט דער שיין אין ווייסע קעסטלאַך

און וואו אַ קעסטל שיין איז אויסגעפאַלן,
און אויפ׳ן היי וואו ס׳איז דער איד געלעגן
האָט איטלאַך שטענגל היי רעליעף געלויכטן
און אויסגעקוקט אַ פאַסיקל פון זילבער.
עס זיינען פרישע ווינטלאַך אומגעגאַנגען,
געוויט אין אידנ׳ס פּנים, אויף די פיס און הענט,
און ווי עס וואָלט זיין גוף אריינגעזונקען
אין פרישע קילע ווייכע וואַסערן —
אַזוי האָט זיך זיין יעדעס גליד באַרואיגט,
זיך אויסגעצויגן שלומערדיג, פאַרגעסן זיך,
אַריינגעפאַלן אין אַ טיפן שלאָף.

האָט זיך אַ נאַכט געצויגן אין דער אייביקייט
מיט שטיקלאַך זונען אָפּגעבראָכענע,
מיט פיצלאַך רויטע, בלויע, גרינע שטערן
וואָס זיינען אין אַ כּאָסדיגן הימל
פון בלאַסער פליסיקייט ארומגעשוואומען.
און פון דער בלוילאַך־בלאַסער פליסיקייט
דאָ האָבן גרינלאַך־רויטע דיקע שטראַלן
צונויפגעשוואומען זיך, און זיך באַהעפט
אין רעגנבויגן שטאַפּלען פון אַ לייטער
וואָס איז געהאַנגען מיט׳ן שפּיץ אויף גאָרנישט.
און אויפ׳ן לייטער האָבן שוואַרצע שדים׳לאַך
מיט רויטע בליצנדיגע שאַרפע אויגן
ארויף — אַראָפּ, ארויף — אַראָפּ, געדראַפּעט זיך:
די לופטיג־בויגענדיגע דינע גלידער
געשטראַלט מיט שוואַרץ און בלויער פליסיקייט
געוויגט זיך דרייענדיג און שנעל אין לייטער
ארויסגעשטעקט די רויטע לאַנגע צינגער,
פאַרגאַנגען אין אַ הילכיג וואַלדיג קוויטשען,
און אים געטאַרעט און געצופּט ביים בגד.
דערנאָכדעם איז דאָס אַלץ צופלאָסן זיך:

ס'איז אַנגעשטאַנען אויף דער וועלט אַ פינסטערניש,
געדיכט און שווער און בולט, ווי פון שוואַרצן גלאָז,
מיט רויטע שטערן איינגעפאַסט אין שוואַרצס,
און פּלוצים, זע, פון פינסטערניש אַרויס
האָט אָנגעהויבן אויסוואַקסן אַ וואַלד,
אַ קאַלטער וואַלד פון גלאַנצעדיגע ביקסן
וואָס האָבן זיך אויף אים געריקט פון יעדער זייט
און אָפּגעשלאָסן יעדן וועג פאַר אים.
האָט זיך זיין יעדער אבר אָנגעשטריינגט,
זיין האַרץ האָט אין זיין ברוסט זיך אָפּגעשטעלט,
און פּלוצים האָט ער לייכט און פריי און פליסנדיג
זיך אויפגעהויבן שווימענדיג אין לופט.
זיין קערפּער לייזט זיך אויף, אַ מאַך נאָר מיט'ן האַנט,
אַ רודער מיט'ן פוס, ער שווימט, ער שווימט
און רירט אָן רויטע שטערן מיט'ן האַנט
און שטיקלאַך בלאַסע אָפּגעקילטע זונען.
און דורך די לאַנגע פּלאַנטעריש פון נאַכט
איז אין דעם הינטערגרונט פון מידן מח
ניט אָפּגעשטאַנען אויף אַ ווייל דאָס קלעמעניש,
דאָס בייגקעניש אַהיים נאָך ווייב און קינד,
און איטלאַך גליד זיינס האָט אין שלאָף געלעכצט,
ווי ס'לעכצט דער דורשטיגער נאָך פרישן וואַסער,
און אינ'ם האַרצן האָט געפרעסט, געקלעמט,
געריסן זיך מיט שטומען ברומעניש.
און ווי אַ קינד וואָס קלאָגט זיך פאַר זיין טאַטן
אַזוי האָט ער געקלאָגט זיך פאַר'ן האַר
פון אַלע וועלטן, אויסגעוויינט זיין האַרץ.
געזאָגט קאַפּיטלאַך תהלים מיט'ן האַרץ,
מיט יעדן גליד, מיט יעדן טראָפּן מאַרך,
און זאָגנדיג, האָט ער געהערט דעם נגון,
דעם אַלטן פייערלאַכן תהלים־נגון.
און טרערן זיינען שטום און שטיל געפלאָסן

געקוועלט פון די צונויפגעפרעסטע אויגן.
פאר'עקשנ'ט היים האט זיך געריסן דאס געבעט,
די אלטע תפילה פון דעם פאטער יעקב
ווען ער איז אין דעם פרעמדן לאנד געקומען:
„גיב ברויט צום עסן, און א קלייד צום אנטאן"—
פאר אים, פאר איר, פאר זיינע בלאסע קינדער.
נאר אז דער בלויער מארגן האט דערנענטערט זיך,
און פייגל האבן זיך גענומען רופן —
האט זיך זיין אנגעווייטאגט הארץ בארואיגט.
האט ער דערזען זיך אין א פעלד א גרינס,
באגאסן מיט אן אומגעהויער ליכטיקייט:
עס שפראצט, עס גרינט, עס בליט, עס פליסט מיט ברויט,
מיט קרעפטן פון די ערשטע זיבן טעג.
און זע, ער האט זיך אנגענומען אין דעם גרונט,
אין שווארצלאכן, אין פעטן ווילדן גרונט.
ער שפירט, ווי ער שלאגט ווארצלען אין דער ערד
און ס'זויגן זיך די ווארצלען אין דער ערד.
א בוים, א דעמבנבוים, צעוואקסט זיך ברייט
מיט פרישע יונגע צווייגן, גרין באדעקט
מיט ווייבע שמעקעדיגע יונגע בלעטער.
און פרישע ווינטלאך גייען איבער אים
און פויגלען צוויטשערן און נעסטלען אויף זיין קאפ.
ס'הענגט איבער אים א קילע רונדע זון
און גלעט און צערטלט אים מיט דינע שטראלן — — — —

איז ער געבליבן ליגן שטיל אין היי:
באלויכטן גרינלאך־בלוי אין מארגנליכט,
האט ער צעעפנט ווייט און ברייט די אויגן—
דאס הארץ האט הויך אין אויפרעגונג געקלאפט,
און פונ'ם הארץ ארויס האט אים געזונגען
א תפלה צו זיין האר, אזוי:
„גאט פון אברהם,

„פֿון יצחק און פֿון יעקב, וואָס דו האָסט דײַן קנעכט
„געפֿירט אַהער, און װעסט מיך װײַטער פֿירן —
„מסתמא איז דײַן רצון און דײַן װוּנש,
„מיך אין דער װילדערניש אַהער פֿאַרזײַען,
„באַקאַנט מאַכן דײַן נאָמען צװישן פֿעלקער.
„זאָלסטו דײַן פּנים ניט פֿאַרשטעלן פֿון דײַן קנעכט,
„מיך פֿירן דורך געפֿאַר און לײַד אין פֿינסטערניש
„אַזוי װי דו האָסט לאַנג צוריק געפֿירט
„דורך גאַנצע פֿערציק יאָר, דײַן פֿאָלק דײַן אױסדערװײלטס
„צו דעם געװוּנשטן און פֿאַרשפּראָכן לאַנד. אָמן".

III

פּרימאָרגן

דער גוי האָט אױפֿגעפּראַלט די טױערן פֿון שטאַל,
און ס'האָט אַ שפּריץ געטאָן אין קילער שטאַל
מיט רױטן ליכט פֿון אױפֿגײענדער זון.
עס האָט אַ בליץ געטאָן אין פֿרעמדן אױג
די נײַע אומבאַקאַנטע פֿרישע װעלט
מיט בלױע הימלען און געדיכטן גראָז,
מיט װײַטן װאַלד מיט גרינער בלעטער־קרױן,
מיט נאָענטע פֿרוכט־בױמער באַדעקט מיט טױ,
מיט װײַסע אָפּגעקאַלכטע װענט פֿון הױז
װאָס באָדט זיך ביז די פֿענסטער טיף אין גרינס.

איז אָנגעקומען שטיל די בעל־הבית'טע
אין געלן שטרױ־הוט מיט די ברײטע ראַנדן,
האָט זי פֿריש־מאָרגנדיק באַגריסט דעם פֿרעמדן,
אַ בלישץ געטאָן אױף אים מיט גוטע אױגן,
מיט אָפֿענעם און זון־פֿאַרברענטן פּנים,
מיט װײַסן לײַװנט פֿון דעם שטוביק קלײד —
און זיך אַראָפּגעזעצט די קו צו מעלקן.

די ווייסע שוימענדיגע שטראָמלאַך מילך
זיי האָבן זינגנדיג און פלינק געקלאַפּט,
געטענצלט אָן דעם דעק פון גלאַנצנדיגן בלעך,
און ס'האָט פאַרשמעקט מיט וואַרימקייט און זאַט.
דער גוי האָט אים אַרויסגעפירט צום ברונים,
און אַז דער פרעמדער האָט זיך אָפּגעפרישט
מיט קאַלטן קלאָרן וואַסער — איז די טאָכטער
אַנטקעגן שוין געקומען מיט'ן האַנטוך,
פון היימיש גראָבן ווייסן ליין געשפונען.
דאָס קליינוואַרג מיט'ן פינגער אינ'ם מויל,
מיט שטעכיג־ווייסן האָר און בלויע אויגלאַך —
זיי האָבן שרעקעדיג דעם פרעמדן נאָכגעקוקט,
געביטן זיך, ווי גענז, אויף ברוינע פיסלאַך,
געקניפּן איינס דאָס אַנדערע, געשטופּט זיך.
ביז ס'האָט דער בעל־הבית זיי אָפּגעיאָגט,
און איינגעלאַדט דעם פרעמדן צונ'ם טיש.
האָט זיך דער איד באַדאַנקט, דערקלערט דעם גוי,
אַז פריער מוז ער דאַוונען, לויבן גאָט.

האָט ער זיך איינגעוויקלט אין דעם טלית,
אין גרויסן טלית מיט די שוואַרצע פּאַסן,
זיך אָנגעטאָן אין די פירעקנדיגע קעסטלאַך
מיט הענגענדיגע שוואַרצע רימענדלאַך —
איז מאַן און ווייב און קינד געבליבן שטיין
פאַרוואונדערט און פאַרגאַפט. דער מאָדנער מענטש
האָט אומגעקערט זיך מיט'ן פּנים צו דער וואַנט,
פאַרמאַכט די אויגן זיינע, און מיט ברען
געוויגט, געוויגט דעם ביינערדיגן גוף.
דערנאָך האָט ער פון ס'ניי די הענט געוואַשן,
האָט ווידער אָפּגעזאָגט אַ קורצע תּפילה —
ערשט דאַן גענומען איינברעכן דאָס ברויט.
צום פלייש אַפילו זיך ניט צוגערירט.

גענעסן מיט'ן היטל אויפ'ן קאפ,
און האט געטונקט דאס שווארצע ברויט אין מילך.
האט זיך דער בעל הבית מיט אים צערעדט,
גע'חדוש'ט זיך אויף אלע וואונדערלאכע זאכן
וואס ער האט דא צום ערשטן מאל דערזען.
ער איז, זאגט ער, שוין אויסגעווען א וועלט —
און נישט געזען, און נישט געהערט אזוינס.
דעם בגד מיט'ן פאס פארשטייט ער נאך,
נאך וואס אבער די קעסטלאך מיט די רימענס ?
און דאווגען אלע אידן פונקט ווי ער ?
אויף דעם האט זיך דער איד צעשמייכלט שטיל :
א פרומער איד, האט ער דערקלערט, באדארף
צו טאן ווי ס'שטייט אין אלטן טעסטאמענט,
ווי גאט האט מאזעס'ן זיין קנעכט באפוילן.
האט זיך דער גוי ניט אויפגעהערט צו חדוש'ן,
געהאלטן אין איין טענה'ן, אז ער האט
ביז היינט צו טאג אזעלכעס ניט געהערט.
און ווען עס איז געקומען נאך דער סעודה,
און ס'האט דער איד געשלאסן זיינע אויגן,
גענומען ווידער שעפטשן שטילערהייט —
דא האט דער גוי צום ווייב זיינעם געוואונקן :
א פרומער מאן, ער האלט נאר אין איין דאווגען.

נאר, אז דער ערשטער וואונדער איז פארביי —
דאן האבן זיך די מענטשן היימישער דערפילט.
דער גוי האט ברייטלאך, אויפגעלייגט, פאררויכט
די קורצע שווארצע ליולקע, און דער איד
האט זיך צערעדט, ארויסגערעדט פון הארצן.
ער קומט, זאגט ער, פון גיהנום, פון א שטאט
וואו מענטשן לעבן ניט, נאר פאלן אינ'ם יאר,
ער האט געפלאגט זיך אין דעם ווילדן כרך,
געשניידערט פופצן לאנגע שעה אין טאג.

זיך אומגעוואַלגערט אין אַ ענגער לאַך —
קיין טראָפּן לופט, קיין פּיצל שיין געזען.
האָט אַנגעהויבן טריקענען זיין לייב
און איטלאַך ביין זיינס האָט דערשפּירט דעם טויט.
האָט אין זיין האַרצן אָנגעהויבן וויינען
אויף זיך אַליין, אויף זיינע יונגע יאָר,
און זיין דערבאַרמונג האָט זיך געוועקט
צו די יתומים זיינע לעבעדיגע
וואָס ער האָט יאָרן לאַנג שוין ניט געזען
אין וואָגלעניש צו זוכן ס'שטיקל ברויט.
האָט ער זיך מיט'ן פּאַק געלאָזט אין וועג —
דאָ האָט ער כאַטש אַ הימל איבער זיך.
די וועלט איז ברייט, און מענטשן זיינען גוט,
אַ איד ווערט ניט פאַרפאַלן, ווי זיי זעען.

דער גוי האָט שטיל, געלאַסן, אַלץ געפּיפּקעט,
זיך צוגעדעקט מיט פאַרהאַנגען פון רויך,
אריינגעשטעלט אַ ווערטל דאָ און דאָרט —
און ס'האָט די גוי'ע זיך געווישט די אויגן.

וואָס דען, זאָגט ער, אַ איד לעבט מיט בטחון,
ער גלויבט, אַז אים וועט אויך ניט גאָט פאַרלאָזן —
און וואָס פאַרלאַנגט ער דען : עשירות ? געלט ?
ער וויל זיך בלויז דערשלאָגן צו'ן אַ ברעג
און ויסן, אַז דאָס איז דער פּלאַץ פון רו
וואָס גאָט האָט אים באַשערט. ער איז שוין מיד,
אַ יעדעס גליד זיינס שרייט און לעכצט נאָך רו,
אַן אייגן דאַך, אַן אייגן ווינקל זיינס.
ער גאַרט נאָך אַרבעט מיט'ן שוויים פון פּנים,
ער זוכט דען מערער ווי דאָס שטיקל ברויט ?
ער האָט, זאָגט ער, געוואַנדערט אין דער לענג און ברייט
פון גרויסער נייער וועלט. דאָס לאַנד איז רייך,

איז פריש און יונג, די מענטשן זיינען רוי,
דערפאר באהאלט זיך אונטער זייער שאלאכץ
א הארץ א גוטס מיט מיטגעפיל צום פרעמדן.
ער האט געזען, זאגט ער, די ערשטע אידן
באזעצן זיך צווישן קריסטן־שכנים ——
פארנעמען זיך מיט האנדל פונ׳ם לאנד.
מען קויפט א פעל, א בינטל וואל, און פוטערווארג
מעטאלן זיינען דא לרוב — מען האנדלט,
מען ארבעט פלייסיג און מען האט חיונה.

דער גוי איז שטיל געזעסן און געטראכט,
אריינגעקוקט אין אידנ׳ס מידן פנים,
געלאסן אויפגעשטעלט זיך פון זיין זיץ,
ארויסגעקלאפט די גרויע אש פון ליולקע,
און אנגעקלאפט דעם אידן אויפ׳ן פלייצע:
זאלסט היינט פון דאנען ניט אוועקגיין, איד
איך וועל זיך היינט צונויפטרעפן מיט שכנים,
מען וועט זיך דורכרעדן מיט זיי, מ׳עט זען.
און צוגעשריגן פונ׳ם שוועל צום ווייב:
ניט לאז דעם אידן רירן זיך פון פלאץ.

IV

דער סוף פון פאק

אז ס׳האט דער טאג דערנענטערט זיך צום סוף
און שטראלן זיינען ראז און קרום געפאלן —
דאן זיינען זיך צונויפגעקומען שכנים.
עס זיינען אנגעקומען שווערע בעלי בתים
מיט די פארגראבט־מגושמ׳דיגע הענט,
מיט רויט־פארפלאמטע פנימ׳ער און קארק.

און אַלע אין די ברייטע ווייסע פּלודערן,
מיט העמדער ברייט־צעקנעפּלטע ביים האַרצן,
מיט ברייטע הויכע שטרוי־היט אויף די קעפּ.
דער איינציגער וואָס האָט זיך אויסגעטיילט,
געוועזן איז דער הויכער דינער פּאַסטאָר
געקליידט אין שוואַרצס, פאַרשפּילעט ביז צום האַלז
אויף אַלע קנעפּ, און נאָך די מענער, זיינען
די פרומע, שטילע ווייבער נאָכגעקומען
מיט דינע און פאַרשנירטע ליפּן,
צוריקגעצויגענע און שטילע, נאָר די אויגן
זיי האָבן נייגעריג און פלינק געגלעדט,
געגליטשט זיך פון איין פּנים אויפן צווייטן.
האָט מען זיך אויף'ן גאַניק אויסגעזעצט,
די מאַנסלייט פאַר זיך, און די ווייבער פאַר זיך,
און באַלד האָט אָנגעהויבן גיין אַ רויך,
פון וויפיל מענער פונקט אַזוי פיל רויכלאָך,
(ס'האָט נאָר פון דינעם פּאַסטאָר נישט געררויכט)
די בעל־הבית'טע האָט געבראַכט פון קעלער
דעם שווערן קרוג מיט קאַלטן עפּלטרונק
וואָס האָט געבלעזלט ביז די שוואַרצע ראַנדן,
איז אומגעגאַנגען מיט אַראָפּגעלאָזטע אויגן
באַדינענדיג די רויכנדיגע געסט.
דער איד, דער פרעמדער וואָס ער איז, איז שטיל
און פרעמד געזעסן צווישן פרעמדן עולם,
האָט שעמעוודיג, פון ווינקל־אויג, באַטראַכט
די דעמבענע און איינגעוואָרצלטע אין גרונט,
די שווערע בעלי־גופים מיט די קאַרקן —
האָט ער זיך אומבאַהאָלפן, שוואַך, דערשפּירט,
האָט אים שוין באַנג געטאָן דער גאַנצער עסק.
איז ער געזעסן אומעטיג, פאַרקלערט,
דעם קאָפּ אַראָפּגעלאָזט. דעם קאַרק געבויגן
און ניט געוואַגט די אויגן אויפצוהייבן.

האָט אָנגעהויבן שטיל דער בעל־הבית
צו ריידן: שכנים — האָט ער אָנגעהויבן —
איך האָב אייך אַלעמען דערציילט פון אידן,
אַז זיצט ער דאָ אַ פרעמדער צווישן אונז,—
וואָס קאָן מען פאַר אים טאָן? דאָ האָט דער פאַסטאַר,
אַ שטילער, אַ געלאַסענער זיך אָנגערופן:
צוערשט לאָמיר דעם אידן אויסהערן,
און נאָכדעם וועט מען זען. — איז דאָס געפעלן
און אַלע האָבן צוגעברומט: גערעכט, גערעכט.
האָט זיי דער איד דערציילט זיין מעשה פון דאָס ניי.
גערעדט אויף זיין געבראָכן אויסגעמאַטערט קול,
נאָר מער פון אַלץ האָט זיי גערירט דער צער
וואָס האָט אַרויסגעוויינט פון זיינע אויגן,
דער שטומער אָפּטער זיפץ וואָס האָט באַגלייט
די גאַנצע ווערטער מיט דער פרעמדער אויסשפּראַך,
און מיט דעם פרעמדן נגון. נאָר דער צער
פון עלנדן און היימלאָזן האָט זיך געשפּירט
אין יעדן טאָן, אין איטלאַך אומפאַרשטענדלאַך־וואָרט.
און אַז דער איד האָט אויפגעהערט צו רעדן
איז מען אַ ווייל געזעסן שטיל: די קעפּ
געבויגן אין דעם רויטן אָוונטשיין,
און הארץ האָט שטום גערעדט צו הארץ; פאַרהאַרטעוועט
פאַראייזנט ווי זיי האָבן אויסגעקוקט
האָט דאָך געענטפערט זייער האַרץ אויף לייד,
ווייל זיי אַליין האָבן אין פריער קינדהייט
געוואוסט דעם טעם פון עלנד און פון לייד,
געהערט פון פאָטערס און פון אַלטע זיידעס,
די ערשטע פּיאָנערן פון דעם קאַמף
אויף טויט און לעבן מיט דעם רויטן מאַן,
פון שלאָפן מיט דער ביקס אין האַנט, אין מורא
פאַר פלוצימדיגע פייערן און טאָמאַהאָק.
און ס'האָט דער צער פון עלנדן און פרעמדן

דאָ אָנגערירט די בראַווע שטומע הערצער.
האָט אויפגעשטעלט זיך דאָ דער דינער פּאַסטאָר,
אַ גלעט געטאָן דעם הויכן בלאַסן שטערן,
און קלאָר, געלאַסן, זיך גענומען ריידן.
האָט אָנגעהויבן פון די פּאַטריאַרכן:
פון אייבראַהאַם, פון אייזיק און פון דזשייקאָב,
דערציילט פון דזשאָזעפ׳ן אין פרעמדן לאַנד,
פון פּראָפעט מאָזעס מיט די צען געבאָט,
פון אַלטן קעניג דייוויד מיט די פּסאַלמען —
ביז ער איז צוגעקומען צו דעם זון פון גאָט,
דעם הארן דזשיזוס קרייסט. דעריבער —
האָט ער פאַרענדיגט — זאָלסטו עפענען
דיין טויער פאַר׳ן פרעמדן וועלכער קלאַפּט.

האָט אָנגעהויבן איינער פון די שכנים,
דער אַלטער טאָמפּקינס מיט׳ן פּנים פון אַ לייב
מיט גרויע האָר און גרויען ברעם און באָרד:
„מיין אַלטער שייער און דאָס הויז ביים וואַסער
„שטייט ליידיג, אָפּגעלאָזט — זאָל זיך דער איד
„אריינציען אהין און טאָן געשעפט.
„וועל אים דערפאַר ניט רעכענען קיין געלט —
„אויב ער וועט שפּעטער קענען, זאָל ער אָפּקויפן,
„איך וועל פאַרקויפן ביליג.“
„וואויל, ס׳איז וואויל—“
האָט זיך דער בעל־הבית באַדאַנקט מיט הארץ —
„וואָס טוט מען אָבער וואָס דער פּלאַץ איז אַלט,
„און שטייט אין איין סכנה איינצופאַלן?
„מיר וועלן דאַך דער׳הרג׳ען אונזער איד —“
האָט ער געוויצלט.
„איך וועל געבן האָלץ
„וויפיל נאָר מען באַדאַרף צו אויפריכטן דאָס הויז —“
האָט אָנגערופן זיך דער סוחר פון געהילץ.

„— און מיר װעלן דאָס הויז און שטאַל פאַרריכטן —"
האָט אָפּגערופן זיך פון יעדער זײט.
„מען דאַרף דאָך אָבער געלט צו פירן האַנדל"
האָט אַלץ דער בעל־הבית ניט נאָכגעלאָזט.
„װעל אויספאַרקויפן סחורה פונ׳ם פּאַק,
װעט זײן געװוּנג" — האָט אײנגעשטעלט דער איד.
„פײן, פײן, אַ גוטער פּלאַן, מען דאַרף ניט בעסער,
„העי, מוטער, גיב אַקאַרשט אַהער דעם פּאַק."
און באַלד דערויף האָט זיך דער פּאַק באַװיזן
און זיך גענומען אויספּעקלען. עס זײנען
אַרויסגעקראָכן אויף דער װײסער װעלט
געשטריקטע יאַקן װאָלענע פאַר װײבער,
פון בלויען, רויטן, ראָזן, גרינעם װאָל
מיט קלײדער פון דעם פלאַמעדיגסטן זײד,
און טישטוכער מיט בלויע, רויטע קאַסטנס
מיט שװערע גאָלדיגע געדיכטע פראַנדזען,
קאָלירט געשטרײפטע העמדער פאַר די מענער,
מיט ליולקעס פונ׳ם גאָלדענעם בורשטין
און שװערע זילבער־זײגערס װי די ציבעלעס.
מיט לאַנגע בײטשן גלעזערנע קאַרעלן
מיט בונטע פאַרבן װי פון רעגנבויגן.
מיט װײסע זילבערדיגע טאַשנמעסער
מיט שטאָלענע, מיט גרין־באַהויכטע קלינגען,
מיט מײער־קעפּלאַך, מוטערפּערל, בײן,
מיט גרינע, ראָזע, שפּילצײג פאַר די קינדער,
מיט כל המינים פּאַטשערקעס אוןברילן.
און איבער דעם האָט צונטערדיג געברענט
אַ גרויסע רויטע פלאַמענדיגע זון.
אַז ס׳ האָבן זיך די מענטשן אָזש פאַרזשמורעט
זיך צוגעדעקט די אויגן פון די פלאַמען.
דער עולם האָט עס אָנגעקוקט פאַרגאַפּט
פאַרבלענדט אָזש פון געשרײ פון די קאָלירן —

ערשט שפּעטער זיך צעשמייכלט אין די וואָנסן.
די ווייבער זיינען אַלץ געזעסן שטיל,
ווי גענז געדרייט די העלזער פון דער ווייט,
און ס'האָבן זיך די אויגן זיי געצונדן.
„העי, ווייבער איצט איז אייער צייט, אהער —
באַווייזט נאָר וואָס איר קענט". — זיינען די ווייבער
געלאָסענע און שטילע צוגעקומען,
צוערשט מיט איינגעהאַלטענע באַוועגונגען —
נאָר באַלד האָט זיך צעפלאַקערט דער יריד:
געוואָרן מערער אויפגעלייגט און היימיש,
די אויגן האָבן זיך צעברענט מיט פייער,
די שטימען האָבן אויפגעלעבט געקלונגען,
די הענט האָבן געשיקט אין שנעל געאַרבעט,
און איטלאַכע געמאַכט פאַר זיך איר פּעקל.
די בעל־הבית'טע איז געווען פאַרויטלט,
פאַרהאַוועט אומגעלאָפן צווישן קונים,
איז יעדע ווייל צום אידן צוגעקומען
צו אויספרעגן דעם מקח פון א חפץ:
„דו זאָג נאָר וואָס די זאַך קאָסט דיר אַליין,
„דעם פּרייז וועל איך זיי שוין אַליין שטעלן."
און ס'איז דער איד געזעסן א פאַרשעמטער
צווישן רויכנדיגע ווילדיגע מענער.

ס'איז טונקעלער געוואָרן. מיט דער זון
האָט אויך דער ברען און פריילאַכקייט געזעצט זיך.
די ווייבער זיינען אָפּגעקילט געוואָרן,
צוריק זיך אָפּגעטיילט אין זייער ווינקל.
די פּנים'ער זיינען געוואָרן ערנסט,
מען האָט זיך אויפגעהויבן, זיך צוגענעצט,
און שווייגנדיג גענומען זיך צעקריכן.
די מאַנסלייט פאַראויס מיט די ליולקעס רויך
און הינטער זיי די ווייבער מיט'ן ווייסצייג.

מען האָט געקלאַפּט דעם אידן אויפ׳ן פּלייצע:
„ווי רופט מען דיך?“

„דזשאַשוא“.

„פיינער נאָמען,
מיר וועלן פון היינט אָן דיך רופן: דזשאָש.“
און מען איז זיך צעקראָכן אין דער נאַכט.

V

אין נייעם לאַנד כנען

אין פרישן קלאָרן זומערדיגן טאָג
האָט הויך געקלונגען דאָס געבראַזג פון אייזנס.
דער ברייטער הויף איז פול געווען מיט ברוכווארג
מיט שטיקער אַלטע שימלדיגע אייזנס,
מיט טויזנטער פאַרשטויבטע אַלטע פלעשער
וואָס האָבן זילבערן און גרין געגלאַנצט
אין שיין פון הייסער דרומ׳דיגער זון.
אַ מוצן הינער האָבן אומגעפּיקט אין הויף,
און ס׳האָט דער גאַלאַגאַנער האָן מיט שפּאָרן
געשפּירט זיך יחסנ׳דיג, און זיי מושטירט.
דער אַלטער שייער איז געווען פאַרוואַלגערט
מיט שמאַטעס, מיט פּאַפּיר, מיט פערדנביין.
עס האָט געזעצט אין נאָז דער שאַרפער ריח
פון נאַס־פאַרבלוטיגטע געזאַלצטע פעלן,
און פליגן האָבן וואָלקנסווייז געזשומעט.
די אַלטע חורבה ביים אַריינגאַנג הויף,
אַרומגעשפּאַרט מיט שפּאַלן אין דעם קרום,
האָט יונג געגלאַנצט מיט אירע בלאַנקע שויבן,
מיט רויך געבלאָזן פון איר נייעם קוימען.
און אין דעם שאָטן פון דעם אַלטן שייער
געשטאַנען זיינען צוויי געבויגענע פיגורן:

אַ גרויסער שוואַרצער ניגער אויף די קני,
האַלב־נאַקעט, גלאַנצעדיג, די רויטע צונג
פאַרביסן אין די שטשירעדיגע ציין,
פעסט האַלטנדיג אַן אייזן אין די הענט,
און ס׳האָט דער איד געבראָזגעט אויפ׳ן אייזן,
געשווינגט דעם שווערן האַמער און געשלאָגן,
און איטלאַך מאָל, ווען ס׳איז דער האַמער אויסגעפאַלן
און אָנגעשלאָגן זיך אָן גרויען אייזן —
האָט זיך דער ניגער אויף צוריק געכאַפּט,
ניט אָפּגעלאָזט די רויטע שווערע אויגן
פון פליענדיגן האַמער אין דער לופט.
דעם אידנ׳ס פּנים איז געווען פאַרברענט,
דאָס געל און שפּיציג בערדל איז פון שטויב
געווען פאַרשוואַרצט. דערפאַר האָבן די אויגן
באַקומען גאָר אַן אַנדער פרייען ליכט.

די הויכע בלאַסע שוויַיגעדיגע אידענע
אין שוואַרצן שייטל אויפ׳ן קאָפּ, פלעגט אָפט
אַרויסלויפן פון שטוב צו אויפזוכן
דעם קליינעם יאַנקעלע. דאָ טוט ער זיך
פאַרקלייבן אויף דער הויכער קופּע אייזן,
נישט ווייסנדיג ווי קלייבט מען זיך אַרונטער.
און דאָ שפּאַצירט ער אויף די שמאָלע באַלקנס
פון הויכן אַלטן שייער, שפּרינגט אין וואַל,
און מאַכט דאָרט קאָזעלקעס, דעם קאָפּ צו ברעכן.
און אָפּטמאָל טרעפט זי אים גאָר אויפ׳ן קאַרק
פון הויכן גראָבן גלאַנצעדיגן ניגער.
דאָס זיצט אים אויפ׳ן קאַרק, און טרייבט אים אָן
און דריגעט אין אים מיט די ברוינע פיסלאַך,
און פּלוידערט אַ משונה׳דיגן לשון.
דער ניגער טאַנצט און לויפט איבער׳ן הויף,
און שפּרינגט מיט אייזערנע און שוואַרצע פיס

אויף פלעשער גלאָז און שטעכעדיגע אייזנס.
אין איר, דער מאַמען, פאַלט דאָס האַרץ איין, ציטערט
דער ווילדער שוואַרצער מענטש, זאָל גאָט ניט שטראָפן,
זאָל נאָך דאָס קינד חלילה ניט צושעדיגן.
נור ווען דער מאַן דערזעט דאָס בילד פאַר זיך,
דערמאָנט ער זיך אָן יענער נאַכט אין שייער —
ער שטייט און קוקט פאַרוואונדערט און פאַרגאַפט,
און זעט אין דעם אַ פינגער דאָ פון גאָט.

צווייטער קאַפּיטל

I

ניי לעבן

א בוימל שטייט אויף פעלזיגן, אויף הארטן גרונט —
די ווינטן שלאָגן, ברעכן זיינע צווייגן,
עס שרפה'ט אומדערבאַרמדיג א געלע זון
און שיילט, און פיצלט אים זיין קראַנקע קאָרע;
אַט איז אַ שטיק אין גאַנצן אַפּגעפאַלן,
עס טריקנט וואונדיג יענער פלאַץ און שמארצט
און ווערט פאַרדאַרט, און ווערט פאַרברוינט, פאַרשוואַרצט
און די געציילטע געלע בלעטלאַך פונ'ם בוים
זיי חלש'ן פון זון און צאַפּלען פונ'ם ווינט.
נאָר ס'גראָבן זיך די וואָרצלען אין דער טיף,
און קעמפן מיט'ן פעלז אויף טויט און לעבן:
זיי שטרעקן זיך מיט דורשטנדיגע מיילכלאַך,
און גראָבן זיך אַרונטער טויטע שטיינער
דורך זאַמדן טרוקענע, צו זוכן חיות —
ביז זיי דערשלאָגן זיך צום וואַסערדיגן גרונט.
און פּלוצים, זע: פון בוימל איז געוואָרן בוים;
די צווייגן, אָדערן, ווי אַנגעדראָלן,
זיי זיינען טונקל, שוואַרצלאַך־גרין געוואָרן,
די דאַרע אָפּגעלעבטע צווייגן ווערן
פון נייע צאַפּלדיגע צווייגן אָפּגעשאָסן,
די קאָרע גלעט זיך אויס, ווערט ווייך און גלאַנציג
און פריש און זאַפטיג. און די בלעטער
זיי מערן זיך, און ווערן טונקל־גרין

זיי ווערן דיק און שווער און אנגעגאסן.
דו קוקסט, און ס׳ליגט זיך אויף דער ערד א שאטן,
עס גרינען פאסן גראז אין געלן זאמד,
עס וויגן זיך די צווייגן גרין אין געלער היץ,
און ס׳לעבט דאס גרין מיט פויגל און מיט קלאנג.

די אלטע שטוב האט אויפגעלעבט פון ס׳ניי,
מיט נייע מענטשן פון אן אלטן שטאם:
די קליינע שויבן האבן זיך צעגלאנצט,
און אויף די טירן האבן בלעכעדיג געשיינט
די ווייסע מזוזות. אויף דער קרומער וואנט
וואס האט געבלאסט מיט פרישן קילן קאלך
האט זיך געדרויטלט און געגרינט א „מזרח"
פון גלאנצנדיגן פאדימזייד געשטאכן —
א וויטער זכר פון די כלה־מיידל יארן.
ארום דעם מזרח — בילדער פון רבנים,
פון שטרענגע אידן מיט די הויכע שטערנס,
אין שווארצע אטלעסנע קאפאטעס, שטריימלאך,
מיט פנים׳ער פון דורכזיכטיגן פארמעט,
מיט הויקערדיגע נעז און לאנגע בערד.
און עטוואס אפגערוקט פון זיי — די פנים׳ער
פון צניעות׳דיגע מאמעס, עלטער־באבעס,
מיט שטילע אויגן און פארשנירטע ליפן,
מיט שטערנטיכער אויף די שמאלע קעפ
און בלאסע פערל אויף די בלאסע העלזער.
און אז די קרומע וואנט פלעגט זיך א טרייסל טאן,
פון דרויסנדיגן בראזגען מיט די אייזנס,
דאן פלעגן זיי זיך אפציען פון וואנט,
זיך איבערקוקן אויפגעלעבט, פאר׳חדוש׳ט.
אין ווינקל, אויף דער וויים־געקאלכטער פאליצע
צוזאמען מיט די מעשן בענטשלייכטער
געשטאנען זיינען שלעפעריג, אין זיך פארטיפט
די אלטע ספרים פון דער היים געבראכט:

דער אַלטער רב בחיי אין די געלע ראַנדן,
דער גאַנג משניות'ן און פעלענער עין־יעקב,
מיט אותיות שפּיציגע פון אַמסטערדאַמער דרוק;
און באַלד דאַנעבן, צוגעטוליעט ליב,
דער דורכגעווייַנטער ווייבערישער טייטש־חומש
מיט שפּילקעקעפּלדיגע הויקערדיגע אותיות,
מיט צאַצקעס שוואַרץ אויף ווייס אין געלן טעקסט.
אין הויז האָט שוין געשמעקט מיט ערדיג־בולבע,
מיט לעבעדיגער וואַרימקייט פון הון;
און דורך די פענסטער פלעגט זיך אָפּט דערטראָגן
דער ריח, זאַלץ־פאַרבלוטיגט, פון אַ פעל.
נאָר פון אַ ווינקל, פון דער אַלטער שאַף,
האָט זיך געשפּרייט דער דינער בלאַסער ריח
פון אַלטן זייד פון מאַמעס היים, מיט געלבן וועש,
מיט שווערע קילע לייוונט־טישטוכער
וואָס האָבן נאָך פון אַלטער היים פאַרהאַלטן
דעם רייכן געלן ריח פון אתרוגים,
מיט גרינע הדס־בלעטער פון'ם לולב,
מיט לאָרבער־בלעטער, זיסע שוואַרצע נעגעלאַך,
פון אַלטער און פאַרשוואַרצטער בשמים־ביקס.

זעקס טעג אין וואָך האָט ער געבראַזגעט אויפ'ן הויף
פון פרי ביז שפּעט אין שוואַרצער נאַכט אַריין.
אַ שפּראַץ אויף טאָג איז ער שוין אויסן הויז;
עס פאָרן אָן די פורן, בייטשן קנאַקן,
די אייזלען טאַפּטשן איינגעשפּאַרט, עס הירזשן פערד,
מען וועגט, מען מעסט, מען דינגט זיך אויפ'ן וואָג,
מען אַמפּערט זיך, מען קלינגלט מיט'ן געלט.
עס שטייט אַ טומל, אַ געדיכטער שטויב, —
ס'גענעגט קוים צייט אין הייסער מיטאָג־שעה
אַרייַנכאַפּן די בולבע מיט'ן זויער־מילך,
מיט איין אויג אויפ'ן הויף, וואו הינער רירן זיך,
און ס'ליגט דער ניגער אויסגעלייגט אין זון

באַקלעפּט מיט מתנות בלוטדורשטיגע פליגן.
די אידיגע איז איינגעשפּאַנט דעם גאַנצן טאָג
און גייט אַ שווייגנדיגע אין דעם יאָך:
די קליינע פּערעלע איז שוואַך און בלאַס,
דאָס זיצט אַ שטילע, אַ פאַרטראַכטע, אויף דער זון
מיט גרויסע אויגן אָפענע; וואָס זעען אַלץ
און זעען גאָר ניש, און זי חלומ'ט.
דערמאָנסט איר ניט — פאַרגעסט זי זיך אַן עסן.
דאָס אינגל איז אַ מזיק — מוז מען אויפּפּאַסן:
דאָס שפּרינגט אויף פורן, דראַפּעט זיך אויף אייזלען
קרימט נאָך און חוזק'ט אַפּ פון וויים און שוואַרץ —
די גוים יאָגן זיך נאָך אים מיט בייטשן
דאָ קומט די אידענע פון הויז צולויפן
און איז אים מציל פון דעם עשו'ס הענט.
זי עסק'ט זיך ארום די הינער און דער קו,
און בלייבט איר נאָך אַ רגע פרייע צייט —
איז דאָ צו וואַשן און צו פרעסן און פאַרריכטן
און אַז דער מאַן קומט מיט דער נאַכט אין שטוב,
איז פאַלט ער ווי אַ שטיין באַלד נאָכ'ן עסן,
דער מידער קאָפּ אַ שטומער אויפ'ן טיש,
אַזוי אַ לויפט די שווערע פולע וואָך
ביז ס'קומט דער ליבער פרייטאָג אויף דער וועלט.

נאָר אַז דער פרייטאָגדיגער טאָג נעמט שווינדן,
און שאָטנס ווערן לאַנג און ראָז און לופטיג —
ווערט אָפּגעשטעלט דאָס בראַזגן פון אייזן.
דער לעצטער הויכער קלאַנג צוציטערט זיך
אין קילער בלויער לופט און ווערט צוגאַנגען.
דער שוואַרצער ניגער שלייכט זיך פויל אַוועק,
דער ברייט־געשפּאַנטער טויער ווערט געשלאָסן
און פון דעם ווייטסטן בלויסטן האָריזאָנט
און ביז דעם נענטסטן וואַסער פונ'ם טייך
הויבט אָן צו שוועבן אין דער פרעמדער וועלט

די טיפע בלויע לופט פון שבת־קודש.
אין הויז הויבט אָן צו הויכן מיט דעם היים:
די קינדער זיינען היימיש אויסגעצוואָגן
דער גראָבער טיש באַקומט אַ יום־טוב׳דיגע צורה:
ער שטראַלט אַראָפּ מיט דעם געפּרעסטן טישטוך,
פון אונטער דער געשטריקטער חנ׳עווּדיגער שאַל
קוקט צנועה׳דיג אַרויס אַ זייט, אַ שפּיץ
פון די געפלאָכטענע פאַרברוינטע חלות.
די לייכטער גלאַנצן האָפערדיג, געבענשט,
און לויכטן אין די באַבעס גוטע אויגן.
דאָס טייטש־חומש ליגט האַרציג אויסגעלייגט
צעעפנט שפּילוודיג אויף אַלע צאַצקעס,
און ס׳שמעקט דער ריח פון די שאַרפע פיש
געפעפערט און געווירצט אין גאַנצן הויז.
און ס׳גליען נאָך די לעצטע קוילן אויף דער קיך
און דעקן גרוי מיט אַש די שוואַרצע טעפּלאַך.

און אַז די זון שטראַלט אויף אין טאָג פון רו
און ס׳רוט דער הויף אויף זיינע אייזנס, פּלעשער
אין לויטערן און שטילן שבת־שיין —
דאַן מאַכט דער איד דעם חשבון פון זיין וועלט.
ער קוקט זיך דאַן אַרום אויף זיינע קינדער,
און זינגנדיג די סדרה אויפ׳ן קול
באַפאַלט אים גרויס רחמנות אויפ׳ן קינד
וואָס צאַנקט אַ שטילס און אַ פאַר׳חלומ׳טס אינ׳ם הויז
און גלעט איר קעפּל מיט פאַרשוואַרצטע הענט.
די אַידענע האָט צייט צו טאָן אַ שמייכל —
און קוקט אַריין אין דראָבנעם עברי־טייטש.
דער פאָטער לערנט מיט׳ן זון גאָט׳ס וואָרט,
פאַרטייטשט אים מיט׳ן שטילן באַנגן נגון
די סדרה פון דער וואָך, און האָט יסורים
צו זען ווי ס׳ווערט דאָס אינגל אָפּגעפרעמדט,
דאָס וויל ניט זאָגן ברכה, דאָס פאַרגעסט

דאָס ביסל עברי וואָס ער האָט געבראַכט.
די װײב האָט טענות צו די אײביגע „גײן טעג“
און ביסל פלײשיגס טריקנט מען און דאָרט.
א צער צו קוקן אויף דער עופה׳לע.
נאָך וואָס באַדאַרף זי האָדעװען די הינער,
עס קריכן דאָך די אײער שוין פון האַלז?
הײנט סתם, מישטײנס געזאָגט, אַלץ הײסט א לעבן,
א שטײן פאַרוואָרפן אויף א װיסטן אינזל,
מען וועט פאַרגעסן רײדן צו א מענטשן.
נאָר אז עס פאַלט זײן בליק צום הויף אַרויס
וואו ס׳מערן זיך די אײזנס מיט די פלעשער,
און אז דער שבת־װינטל טוט א הויך
מיט ריחות פון די פעל און רויען וואָל —
באַקומט ער מוט און זיכערקײט און טרײסט.
ער נעמט זי אײן מיט גוטע שטילע װערטער,
ער גלעט איר אויפ׳ן פרעמדן שטײפן שײטל
מיט אומגעלומפּערטע פאַרגרעבטע הענט:
זי רויטלט זיך ווי אין די יונגע יאָרן —
ניש־קשה, מיט גאָט׳ס הילף, ס׳וועט ווערן רעכט.

II

דזשײק.

א יונגע קאַטשקע אויסגעפּיקט פון אײ —
דאָס האַלט זיך קוים אויף אירע דינע פיסלאַך,
נאָר אָט אַנטפּלעקט זיך וואו אַן אויסשפּרײטונג
פון פליסנדיגן תמיד־רירעוודיגן בלוי —
און פלוצים — פלוסק — א שפּרונג אַרײן אין וואַסער.
די רויטע הײטלאַך פון די שטײנגלאַך־פיס
צעשפּרײט, צעלאָזט, זײ רודערן אין וואַסער,
דאָס רויטע שנעבל אויפ׳ן ווײסן דינעם האַלז
טונקט אונטער זיך, פאַרכלינעט זיך פון פרישקײט,

פון גאָט'ס געבענשטער פליסנדיגער גאָב.
עס גייען כוואַליעס אויפ'ן קליינעם גוף,
און שווינקען אים, און גלעטן אים און וויגן.
עס שווימט דער קליינער גוף מיט נאַסע פעדערלאַך
און טראָגט זיך מיט גרויסן בלויען שטראָם.

און ווי דער קליינער קאַטשקע נעמט צום וואַסער
אַזוי האָט אויך דעם קליינעם יאַנקעלן
גענומען און פארנומען מיט דער נייער ערד.
און ניט אַזוי מיט ערד — ווי מיט דער לופט,
דער נייער, פרישער, אַנשטעקנדער לופט.
זיין אידיש צונג איז פּלוצים שווער געוואָרן,
געדרייט זיך אומגעלומפּערט אין זיין מויל,
ווי אַנגענומען אַ פול מויל מיט שטיינדלאַך.
דאָס בלאָס, פאַרדאַרט און אויסגעטריקנט פּנים —
געוואָרן ברוין, פאַרברענט פון זון און ווינטן.
די ווייכע דינע הענט און פיס ווי בייטשן,
געוואָרן אויסגעפילט, פאַרהאַרטעוועט, פאַרבראַנזט.
און אין די שוואַרצע אומעטיגע אויגן
האָט אַנגעהויבן טאַנצן אַ יונג פלעמל.

דאָס ברענט אַ וועלט. ווי גרויס אַ טאָג פון גאָט,
איז אים אַלץ ווייניג צייט: דער הויף איז זיינס,
דער טייך איז זיינס, דער ווייטער וואַלד איז זיינס,
דער שוואַרצער ניגער אויפ'ן הויף איז זיינער.
ס'איז, דאַכט זיך, שטיל פון אים — נאָר, אַז דער ניגער
דאַרף עפּעס האָבן אין דעם טונקעלן שייער
שפּרינגט פּלוצים אויף אַ ווייסע שעפּסנפעל,
און לאָזט זיך אימפּעטיג און טאַנצנדיג אויף אים.
דער ניגער וואַרפט אַוועק אַלץ פון די הענט,
די אויגן טויט־פאַרגליווערטע פון שרעק,
די הענט פאַרריסן אויפ'ן קאָפּ פון וואָל,
מיט ווילד־באַנומענע משונה'דיגע קולות —

ער פליט ארויס אין העלן הויף אויף אלע פיס,
און הינטער אים לויפט מעקנדיג א שעפּס.
א פּארמער, אז ער ברייננט צופירן סחורה,
און ווארפט פון זיך אראפּ דעם אויבערראק
מיט בלישצעדיגע גרויסע קנעפּ פון ביין —
איז דינגט ער זיך און אמפּערט זיך, און רויכט, און שפּייט,
ציילט פּארזיכטיג, אומצוטרויליאך, דאס געלט,
צום ערשטן און צום צווייטן און צום דריטן מאל.
און אז דער חשבון שטימט שוין מיט גאט'ס הילף,
ער מאכט זיך פּארטיג מיט'ן בייטש צו גיין,
באקליידט ער זיך צוריק אין בגד זיינעם,
און הויבט זיך אן פּארשפּיליען אויף די קנעפּ.
ער שמועסט אויפגעלייגט, און שפּיליעט, שפּיליעט,
און — וואס צום טייוול איז דא היינט דער מער?
סע קנעפּלט ניט. איז בויגט ער זיך ארונטער,
באטראכט דעם בגד מיט פּארוואונדערונג און שרעק:
ס'איז דאכט זיך זיינס, און ניט זיינס. אויף דעם פּלאץ
וואו ס'האבן ביינינע געבליצט די קנעפּ
איז וויסט און ווינד ארויסגעריסן מיט'ן פלייש.
עס ווערט אן איבערקערעניש אין הויף,
מען זוכט דעם יונג: דער ניגער קאטשעט זיך,
און פּאטשט זיך אין די קניען פאר התפעלות,
דער טאטע ערגערט זיך און זוכט ארום,
די מאמע קומט צולויפן שמעקנדיג געפּאר,
דער גוי אין ראק פון לעכערדיגע פענסטער,
לויפט נאך דעם עולם, קנאקט די בייטש אין לופט,
די הינער פליען אום אין גרויסע אנגסטן.
דער יונג האט זיך פּארקליבן אויפ'ן שפּיץ
פון הויכער קופּע זשאווערדיגן אייזן
און לאזט ניט צו א מענטשן אין דער נאענט.
דער גוי שטייט אונטן פּאכט מיט איין קולאק,
און טרייסלט מיט דער בייטש אין צווייטער האנט.

דער טאַטע הייסט אַוועקגעבן די קנעפּ,
די מאַמע בעט זיך רחמים ביי דעם אינגל —
ביז סוף כּל סוף ווערט אומגעקערט דאָס רויב,
וואָס פאַלט אין זוניג־בלישצעדיגע רעדלאַך
פון הויכער קופּע אייזן צו דער ערד.
די מאַמע ברייינגט די נאָדל מיט'ן פאָדים,
דער גוי שטייט מיט צעפאַרענע מיט שווערע פיס
האַלט פעסט די בייטש און לויערט אויפ'ן יונג —
ביז מען פאַרשטשאָבעט ווי עס איז דעם בגד.

און אַז דער יונג האָט אָנגעהויבן גיין אין שול
האָט זיך זיין אידיש צונג אין גאַנצן אָפּגעשטעלט.
דאָס איז פאַרקאָכט געוואָרן מיט חברים,
מיט ווייסע שקצים מיט די זומער־שפּריינקלאַך,
דאָס ווערט פאַרפאַלן גאַנצע טעג אין וואַלד,
וואו גאָט האָט נאָר אַ זומפּ, אַ נעסט, אַ יאַגדע־בוים.
מען שפּילט אינדיאַנער מיט די אַלטע ביקסן,
מען לאָזט קעניר־שיפן אין בלויען טייך,
מען פאַרבט זיך אָן די באַקן ברוין און רויט,
מען שטעקט אַרום דעם קאָפּ מיט אינדיק־פליגל,
און פאַרטיג פאַר דעם שונא צו סקאַלפּירן.
דערזעען זיי די ניגער־קינדער פון דער ווייט,
צעלויפט מען זיך אויף אַלע שווארצע פיסלאַך,
מען גלאָצט אַריבער פאַרקאָנעם מיט אויגן,
א שווארץ און וואָליג קעפּל הויבט זיך אויף
און שפּרינגט צוריק אַ פלינקס — אַ גומי־קנויל.
דאָס קליינוואַרג טוליעט זיך דערשראָקן, שטיל
צום מאַמעס שירץ. און שווערע ניגערטעס
זיי שטרעקן פאַרזיכטיג די קעפּ פון טירן
מיט רויכנדיגע ליולקעס אין די מיילער,
מיט רויטע טיכער אויף די קעפּ — און גאַפן.
עס שטייען וואָלקנס שטויב, עס טראַמפּלט שווער,
עס גרילצט דער הילכיגער געשריי פון קריג,

באגייסטערט און דערשרעקט.

און אז דער יונג
קערט אום זיך נאך א קריג אין שטוב אריין —
איז ער צעפלאָמט, פארשווארצט, פארשמירט און רויט.
און הונגעריג — ווי עשו אין זיין צייט.
דאָס האָט ניט קיין געדולד דאָס ברויט צו שניידן:
דאָס קנייפּט פון גאנצן ברויט און שטופּט אין מויל —
היינט גיי, דערמאָן אים דאָ פון זאָגן ברכה.

דערפאר איז אים דאָס קעפּל שארף צום לערנען:
דאָס גוייש למוד האָט אן אנדער מזל.
דאָס וויים און דאָס פארשטייט און דאָס באנעמט
די אויגן צינדן זיך ביי אים פאנאנדער,
דאָס קול'כל קלינגט מיט ליבע און מיט פלאַם
פון ברייטער פריירי און פון יונג־אמעריקע.
פון וואנען, וואָס — עס ווארצלט זיך דער דרום,
ער האָט שוין טענות צו דעם קאַלטן צפון,
איז ניט צופרידן מיט'ן „אלטן אייב"
למאי האָט ער באפרייט די שווארצע שקלאפן.
דער טאַטע פרופט אריינ'טענה'ן אין אים,
דערציילט די פיינע מעשה פונ'ם חומש,
פון פאָטער נח מיט די זין: פון שם,
פון חם און יפת, אז דער ברודער חם
איז דאָך ניט שולדיג פאר זיין שווארצע הויט.
נאר דזשייקי האַלט זיך ביי דאָס זייניגע:
א ניגער איז א ניגער — און דאָס גאָר.
דער טאַטע קוועטשט נאָר, הערנדיג, די פּלייצעס,
און זי, די מאַמע, שווייגט און הערט און רעדט ניט.

III

שכנים

רוי, שטאַרק און האַרט זיינען געווען די מענטשן,
מיט דעם אינסטינקט פון ווילדן בער און וואָלף
וואָס האָבן זיך נאָר אויפגעהאַלטן אין די וועלדער,
און מיט דער פלינקייט, שלויקייט פון׳ם רויטן מאַן
מיט וועלכן זייערע פאָטערס האָבן זיך
געמאָסטן כחות, און אים בייגעקומען.
עס איז געווען אַ יונגע פרישע וועלט
מיט ערשטע שפּרודלדיגע ליידנשאַפטן
פון ריזן־מענטשן באַלד נאָך וועלט־באַשאַף,
ווען איין קראַפט האָט געקעמפט מיט צווייטער קראַפט,
און איין קראַפט האָט די צווייטע קראַפט פאַרשלונגען.
עס האָט געיוירט, געקאָכט, געשוימט, געברויזט,
ווי אין אַ נייער פאַס מיט הייוונדיגן וויין:
רירסט אַן ניט פאָרזיכטיג — און ס׳פּלאַצט אַרויס.
אַזוי ווי ס׳האָט די יונגע פרישע ערד
אויף וועלכע ס׳האָבן זייערע פיס געטראָטן
געיוירט, געברויזט מיט צוגעדעקטע שטראָמען;
האָט ווער צו טיף אַריינגעקלאַפּט אַ פלאָקן —
האָט עס גענומען שיסן קלאָפּטערהויך
מיט גראָבע גרינלאָכע גערדיכטע שטראָמען
פון שמוציגן און שטינקעדיגן אויל.
היים, פירכטערלאַך, אין ברויזנדיגער שנאה,
און גרויזאַם, אומדערבאַרעמיג, אין צאָרן
וואָס האָט זיך בלויז געלאָשן און געשטילט
מיט זייער שונא׳ס בלוט. עס זיינען ניט געווען
קיין קלענער און קיין ריכטער: איטלאָכער
האָט זיין געריכט געטראָגן אין די הענט;
און פאַר׳ן אָנטרעטן פון צווייטנס רעכט
האָט איין מאַן זיך געשטעלט אַנטקעגן צווייטן

מיט מעסעב, ביקס, מיט פייער און מיט רויך.
גערעכט צי נישט — זיין ברודער און זיין פריינט
האָט באַלד זיך אַנגעשלאָסן אויף זיין זייט;
פאַמיליענווייז, מיט אַלט און יונג, מיט ווייב און קינד
געפאַכטן דורות־לאַנג אַן אַלטן קאַמף.
די סבה פון דער אורשפרינגלאַכער קריג
איז לאַנג געוועןֿ פאַרגעסן פון די קריגער:
צי איז׳ס געוועןֿ אַן אַלט צעבראָכן אַקס,
צי גאָר אַ מיידל היים־באַגערט פון צווייען,
צי פאַר אַ וואָרט, אַ קרומען קוק, אין שיינק
ביים גלעזל משקה, שכור׳דיגערהייט,
צי פאַר אַ פאַס פון גרעניצדיגן לאַנד —
נאָר בלוט האָט זיך געגאָסן הייס און רויט,
און אין די שוואַרצע הייסע דרום־נעכט,
פלעגט אָפט דער הימל ברענען רויט־געצונדן,
און אויפדעקן אַ שוואַרצן שטח נאַכט
מיט רויטער און רציחה׳דיגער מורא.
און ביקסן פלעגן קנאַלן דונערדיג,
און ס׳פלעגן טראַמפּלען ווילד צערייצטע פערד
מיט שוואַרצע רייטער אויף צעהיצטע רוקנס.
און זונטאָגס, אַז מען פלעגט אַראָפּקומען אין שטאָט
פון מיילן און פון מיילן ווייט אַרום
צו הערן ס׳וואָרט פון גאָט פון בלאַסע פּאַסטאָרס —
האָט זיך דער גרויסער מאַרק־פּלאַץ פאַר דער קירך
פאַרוואַנדלט אין אַ קריגערישן לאַגער
פון גרויסע, ברייטע און פאַרברוינטע מענער,
מיט הענט פון אייזן, פּנים׳ער פון בראָנז,
מיט שוואַרצע, ברוינע, געלבע, שטאַרקע בערד,
מיט בייזע פייערן און שטרייטנגע אויגן,
מיט הייס־קאַלירטע טיכער אַרום העלזער,
מיט ווילדע, הייסע הירזשנדיגע פערד,
מיט שוואַרצע רערן פון פאַלירטע ביקסן

באַפעסטיגט צו די גלאַנצנדיגע זאַטלען.
אין אַנהויב איז דער איד געווען אַ וואונדער:
ס'איז שווער געווען באַגרייפן זיינע דרכים,
זיין פרעמדן הלוך און זיין פרעמדן לשון,
פון יעדן ריר זיינס האָט אַראָפּגעשריען פרעמדס
און זיך געוואָרפן אין די פרעמדע אויגן.
און אַז מען האָט זיך צוגעוואוינט אַביסל,
און ס'איז אַוועק די ערשטע ניט־פאַרטרוילאַכקייט
איז מען געוואָרן ריידעוודיגער, נענטער.
מען האָט זיך אָנגעהויבן צוקוקן פון נאָענט,
און זע אַ וואונדער: ער פאַרשטייט דאָך אַלץ,
און ווייסט פון אַלעם וואָס קומט פאָר אַרום,
און האָט אויף אַלץ אַ גוטמוטיג אַ פאַסיג ווערטל
וואָס איז צו זעלבער צייט אי פרעמד אי אייגן.
אַ מענטש ווי אַלע מענטשן, אַרבעט טאָג ווי נאַכט
און זאַמלט אַלטע אייזנס, ביין און קאָדער,
פאַרקערט, ער גיט נאָך מענטשן צו פאַרדינען.
וואָס דען, ס'איז זיי געווען קשה'דיג:
ווי אַרבעט עס אַ מענטש אין זונטאָגדיגן טאָג?
און איינמאָל אין אַ פיינעם שיינעם טאָג
איז אָנגעקומען אויפ'ן הויף דער פאַסטאָר,
די הענט פאַרלייגט אויף הינטן, שמייכלענדיג,
געזאָגט דעם אידן אַ גוט־וואָרט, זיך נאָכגעפרעגט
ווי גייט עס אים, געגלעט די קינדער אויפ'ן קאָפּ,
פאַרבויגט זיך פאַר דער שטילער אידענע.
אַ ביסל שפּעטער זיינען צוגעקומען
אַ צוויי־דריי שכנים; מען האָט זיך צעזעצט,
פאַררויכט די שוואַרצע ליולקעס, ווי דער שטייגער.
דערנאָך האָט זיך דער פאַסטאָר שטיל צערעדט,
געצויגן מיט אַ נגון ווי אין קירך,
געוויזן בקיאות אין דעם אַלטן טעסטאַמענט,
געמישט פון לוקאַס און פון פּאַול מיט פסוקים,

און פון די אנדערע אפאסטאלן פון קירך,
און אויסגעלאזן מיט א שטילע פראגע:
ווי קומט עס וואס ער ארבעט אין דעם טאג פון רו?
דא האט דער איד בנעימות אפגעענטפערט:
ער איז א איד, און האלט פון אלטן גלויבן,
ווי ס'שטייט פארזאגט אין אלטן טעסטאמענט:
זעקס טעג אין וואך זאלסטו דיין ארבעט טאן,
און אינ'ם זיבעטן, אין טאג פון שבת,
זאלסטו זיך רוען, און אים הייליגן,
צוזאמען מיט דיין קינד, דיין אקס און אייזל.
אויף דעם האט זיך דער פאסטאר שוין פאר'חידוש'ט,
רחמנות'דיג געשאקלט מיט'ן קאפ:
צי ווייסט ער ניט, אז דזשיזוס קרייסט, דער זון,
האט שוין דעם שבת אפגעשאפט פון רו,
און אויף זיין פלאץ געשטעלט דעם זונטאגדיגן טאג?
דא האט רחמנות'דיג דער איד געענטפערט:
איז ניט געלערנט, האט ניט שטודירט אין שולן,
איז ניט בכח צו פארפירן א דיספוט
מיט איינעם וואס איז שטארק און גרויס אין וויסן.
ער גייט בלויז אין דעם וועג פון זיינע פאטערס,
און טוט ווי זיי האבן געטאן. — איז דאס
דעם דינעם פאסטאר שטארק געוווען געפעלן,
זיך אויפגעהויבן און געדריקט זיין האנט,
פארבויגט זיך ווידער פאר דער אידענע,
און זיך אוועקגעשלייכט מיט שטילע טריט.
עס האבן זיך די שכנים אויפגעשטעלט,
געקלאפט אים אויף דער פלייצע: גוט געזאגט.
אויף מארגן האט דער איד באקומען צוגעשיקט
א שווערן דיקן בויגנדיגן ספר:
דעם אלטן מיט'ן נייעם טעסטאמענט —
געשיקט פון דינעם פאסטאר א געשאנק.

IV

דיקסי-לאַנד

עס האָבן זיך גענומען ווייזן אינ׳ם הויף
די מעכטיגע געשיקטע יעגער פון די בערג
אין הויכע שטיוול און די קורצע פעלצן.
דאָס זיינען געווען יונגען — גלוט און בלוט,
מיט יונגע קרייזלדיגע בערד און לאָקן,
ברייטביינערדיג און הויך און שטאַרק געוואַקסן.
אין ווינטער ווי אין זומער ברוין פון זון
מיט ווייסע טיפע איינגעקאַרבטע שראַמען
אין וואָלדיג האָר פון באַק, אויף בלאַסע שטערנס,
מיט אויערן צעשפּאָלטענע אין העלפט,
און ווידער שטיק אויף שטיק צונויפגעוואַקסן.
זיי פלעגן קומען מיט די ערשטע פרעסטלאַך,
ווען טויטע גראָזן גלאַנצן זילבערדיג,
און ס׳היינגט אַראָפּ אַ נידעריגע זון
האַלב זילבערן, האַלב קופּערן, האַלב קרום,
פון ניט קיין הויכן, מילכיג־ווייסן הימל.
שערענגעסוויז, מאַן הינטער מאַן, אַנטשוויגענע,
מיט שווערע פוטער־היטלען אויף די קעפּ,
מיט אַנגעשטעקטע מעסערס אין די גאַרטלען;
און פון די מיילער האָט געהויכט מיט וואָלקנדלאַך
פון דינעם ווייסן פראָסט אין שטייפער לופט;
די גראָבע ווייסע שטיוול ניט געשמירט,
זיי האָבן אין דעם קערנדיגן אייז
געשלאָגן ריטמיש, אויסגעקלונגען טאַקט,
ווי עס מאַרשירן זעלנער צו אַ קריג,
מיט קלאַפּן פונ׳ם פויק און דראָבנעם שראַט.
פון אַקסלען האָבן בונט אַראָפּגעהאָנגען,
געבליצט אין מאָרגנדיגן פרישן ליכט
די גאָלדיג־רויטע שווערע פוקסן פעל

מיט ווייכע האָר; דער גלאַנצנדיגער מינק
פון פליסנדיגן ברוין וואָס גיסט זיך איבער,
די בלויע שוואַרצקייט פונ׳ם ראָץ און טכויר
מיט פינקלגלעזורדיגע היילעכדיגע אויגלאַך —
וואָס שמעקן נאָך מיט בלוט, מיט שניי, מיט וואַלד,
און באַמבלען זיך מיט די קאַלירטע עקן,
און פלעכטן זיך, און מישן זיך ווי לעבעדיג.

די אַלע האָבן זיך געמאַכט באַרימט
אין בלוטיגן, אין שווערן, ברודער קריג
מיט זייער פעסטער האַנט און שאַרפן אויג.
געהאַלטן נאָנט ביים פייערן אַ זיג
אַרום די פעסטונגען פון וואַשינגטאָן;
געבלוטיגט אין דעם מאַרש פון די אַרמייען
ווען לי האָט אָנגעהויבן גיין צוריק;
גאַר פילע האָבן דורכגעמאַכט דעם חורבן
פון ניי־אָרלינס, אַטלאַנטאַ און קאָלאָמביאַ,
וואָס האָט זיך נאָך געטליעט אינ׳ם האַרצן
ווי ס׳טליעט פייער אונטער גרויען אַש.
זיי האָבן נאָך געדיינקט דעם טאָג פון ריטשמאָנד,
דעם גרויען קאָפּ פון ריטערליכן לי,
און דאָס געוויין פון אַלטע וועטעראַנען
מיט גרויע בערד, צעשאָסענע מונדירן,
האָט נאָך געקלונגען אין די אויערן.

נאָר ס׳יונגע לעבן האָט געקאָכט אין בלוט —
און אַז געשעפט פלעגט ווערן אָפּגעטאָן
פלעגט מען פאַרקלייבן זיך אין ווינקל שייער,
וואו ס׳האָט דער אַלטער אָנגעגליטער אויוון
געשפּריצט מיט רויטער שיפּערדיגער היץ.
מען פלעגט אַרויסציען פון ברייטע כאַליוועס
דעם ווייסן שטאַרקן ברענענדיגן בראָנפן.
די אויגן ווערן אויפגעבליצט און גרויס,

מען מעסט זיך כחות, און מען ראַנגלט זיך,
די לאַנגע לאַקן פלאַטערן צעיאָגט,
עס קלינגט א היים, א דונערדיג געלעכטער.
מען נעמט אַרויף די שכנים אויפ׳ן צימבל:
ווער ס׳שלאָגט זיין ווייב, און ווער עס פּאַטשט איר מאַן,
און וועמעס פערד איז גוט, און וועמעס בעסער,
און ווער ס׳האָט וועמעס כלה צוגענומען,
אוועקגעפירט פון קירך אין חופּה־נאַכט
מיט ביקסן אין די הענט, און וואָס דער חתן
מיינט וועגן דעם צו טאָן; מען ווינצלט זיך
אויף חתן און אויף כלה׳ס צד; עס שטייט
א גרויסע רויטע פרייד אין ווינקל שייער,
צעגיסט זיך ביז דער קאַלטער ווייטער וואַנט,
אַריבער בערג מיט איינגעזאַלצטע פעלן,
מיט פערדישן געביין און אַלטער שמאַטע.

אַמאָל דערמאַנט מען זיך אַן בייזן קריג:
מען רעכנט אויס די נעמען פון חברים
וואָס זיינען אויף די הענט ביי זיי געשטאָרבן
אין נאַסע קאַלטע גריבער פונ׳ם פעלד.
מען טרינקט „לחיים״ זייער אָנדייַנקן,
מען מאַכט דעם אידן נעמען צו די ליפּן;
עס עפענען זיך הערצער גרויס און ברייט,
און ס׳גיסט זיך ברויזנדיג א היים געשפּרעך
מיט פייער, מיט געווירץ, מיט האַרץ און זעל.
און ווי אַזוי דער הויכער דאַרער לינקאָלן
מיט די צעשרויפטע גלידער, לאַנגע הענט,
און מיט דעם בלאַס און אויסגעצויגן פּנים
אין הויכן גלאַנציגן צילינדערהוט,
איז אומגעריכטערהייט, פון קיינעם ניט דערוואַרט,
אַריין אין ריטשמאַנד אין א פיינעם טאָג:
קיין גלאָק האָט ניט געהילכט, קיין ביקס געקנאַלט
נאָר פּלוצים האָט זיך ווי דאָס ווילד־פייער צעשפּרייט

די שטילע בשורה: דאָס איז ער, ס'איז ער.
און שטאָט און גאס זיינען פאַרפלייצט געוואָרן
זיך אויסגעגאָסן אין אַ ווילדן ים
פון שווארצע וויינענדיגע לאַכעדיגע קעפּ.
די אויגן האָבן ווייס און בליצנדיג געבלאַנקט,
און שווארצע הענט האָבן צו'ן אים געשטרעקט זיך
מיט קליינע ניגער־קינדער איבער קעפּ;
און פון דער ברוסט פון שווארצן ים ארויס
האָט זיך געריסן דאָס געברום פון אַפריקא,
געריסן און געצופּט פון זיך די קליידער,
געבראָכן זיך אין ווילדע פייערדיגע טענץ,
געדרייט זיך, קאָנוואולסירט ביז צו דער ערד,
געשריען אינ'ם ווילדעסטן עקסטאַז:
„מיין דזשיזוס!" „מיין דערלייזער!" „הללויה!"
און ווי דאָס פּנים פון דעם בלאָסן אייב
האָט זיך פאַרצויגן וויטאָגלאַך מיט פּיין.

די בראַווע יעגער טרינקן אויפגערעגט:
די אויגן נעמען זיך פאַרגיסן רויט
די ווייסע שראַמען גליען זיך פאַנאַנדער
און פון די ברייטע פלאַמענדיגע העלזער
הויבט אָן צו פליסן מעכטיג דאָס געזאַנג
פון שטאָלצן מוטיג־בראַוון דיקסי־לאַנד.
דאָס ליד פליסט שטראָמענדיג און הויך און רויט,
פילט אָן דעם טונקעלן דעם אַלטן שייער
און קלאַפּט זיך אָן ביז צום פאַרשווארצטן באַלקן,
מיט ברענענדן געשריי און פלאַם און שטאָלץ:
„הורא, הורא, פאַר דיקסי, הורא!"

דריטער קאַפּיטל

I

ווינטער

אין יענעם יאָר האָט זיך געשטעלט אַ ווינטער
מיט גלימצערדיגע פרעסט און שווערע שנייען:
אַלאַסקאַ האָט אַ בלאָז געטאָן אין לאַנד,
און פויגל האָבן אָנגעהויבן פאַלן
פון טרוקענעם און שאַרפן אָטעם פון דער לופט
אין הארטן גרינלאַך־פינקלדיגן שניי.
די טייכן האָבן זיך פאַרקאָוועט שווער,
און פון די ברונימער האָט מען געהאַקט
די גרינלאַך־בלויע סקווערן שווערן אייז
און זיי צעלאָזט אין קעסלען אויף צום טרינקען.
דער ישוב איז געוואָרן אָפּגעשניטן
ווי מיט אַ ווייסן פלאַמיג־שאַרפן מעסער
פון גרויסער וועלט אַרום. די הורבעס שניי
האָבן פאַרשאָטן יעדן וועג און טראַקט,
פאַרשאָטן אַלע רעלסן פון די באַנען.
און אַז דער קורצער, שאַרפער, ראָזיגער פאַרנאַכט
פלעגט זיך צעשפּילן מיט קאָליר און פאַרב —
דאַן פלעגן זיך אַנטפּלעקן ווייטע בערג
מיט ווייסע וועלדער ענג צונויפגעשלאָסן,
וואָס קוקן קאַלט מיט גרינעם און מיט בלויען שניי
אַראָפּ צום קליינעם ישוב אינ׳ם טאָל,
וואָס ליגט אין אייז פאַרגליווערט ביז צום גאַרטל

מיט גראָבע ראָזע היטלען שניי אויף דעכער;
און פון די היטלען ציען גרויע רויכן
אין גראָדע שלאַנקע פליסנדיגע זיילן
צום טיפן הימל אָנגעזעצט מיט שטערן.

דערנאָך האָט דער אַלאַסקער אָטעם נאָכגעלאָזט,
און ס׳האָט אַ צי געטאָן אַנאַנדער ווינטל:
דער הימל איז געוואָרן נידעריג און גרוי,
און אַז דער רויך פון קוימענס האָט געפּרופט
זיך אויפהויבן אין לופטן, האָט דאָס אויג
שוין ניט געקענט דערקענען, וואו איז רויך
און וואו איז הימל. ווי פון דינער זיפּ
האָט טאָג מיט נאַכט געשאָטן גאָר אָן אויפהער
מיט עפּעס ניט קיין וואַסער, ניט קיין אייז,
און שווער געמאַכט דעם שניי און טריב דעם אייז.
און אַז דער אייז־רעגן האָט אויפגעהערט צום סוף
און עס האָט אויפגעלויכט אַ בלאַסע זון —
האָט איטלאַך בוים זיך איינגעדעקט אין גלאָז,
און איטלאַך צווייג פון ליפּע און פון קאַשטאַן,
און פון די קליינע נאָדלדיגע ביימלאַך,
זיי האָבן זיך באַדעקט מיט גראָבן גלאָז;
און פון דעם גלאָז האָבן אַרויסגעקוקט
די שוואַרצלאַך־גרינע טיילן פון די צווייגן
ווי אויפגעשוואָלן, אין פאַנטאַסטישע אוזאָרן.
און אַז דאָס מינדסטע ווינטל איז געקומען
האָט אָנגעהויבן קלינגען אין דער לופט
מיט לאַנגע שווערע גלעזערדיגע צווייגן;
עס האָבן ביים און ביימל זיך געבראָכן,
עס האָבן דעכער זיך געזעצט פון משא
פון שווערן גלימצערדיגן אייזיג־גלאָז.

דער הויף מיט ברוכוואַרג האָט זיך איינגעזעצט,
אַריינגעפרוירן מיט די אייזנס אינ׳ם אייז,

און פון די אייזנס האט געשמעקט מיט ראסט,
געיאגט פון זיך מיט ברענענדיגער קעלט.
אין שטוב האט טאג ווי נאכט געברענט דער אויוון
נאר ס'הויז איז אלט געווען און קאלט און אומעטיג,
און ס'זיינען אויף די ווענט ארויסגעוואקסן
געדיכטע שווערע פאנצערן פון אייז,
ווי אייטער־פענכערס אויף א קראנקן גוף.
וואס האבן אין דעם בלאסן שיין פון טאג
א בייזע מרה־שחורה אנגעווארפן.
די זיידעס אויף די ווענט האבן געפרירט
געווארן בלאסער מיט די גרויע בערד;
די אלטע באבעס מיט די דינע ליפן
זיי האבן זיך געקרימט אין בלוי פון קעלט.
און אז אין דרויסן האט גענומען אפגיין —
האט אנגעהויבן רינען פון די ווענט
מיט לאנגזאם־קריכנדיגע מוטנע טראפנס.
די קליינע פערעלע אין גרויסער בעט
איז שוין געלעגן אומעטיג און שטיל
אין גאנצן הויט און ביין, די פיס פארשטארט,
און ס'פלעגט די שטילע אנגעפעלצטע אידענע
דאס זודיג וואסער גיסן אין די פלעשער
כדי דאס עופה'לע צו האלטן ווארם.
אמאל פלעגט זי פאר גאנצע שעה'ן לאנג
זיך אומקערן צום פייער אויף דער קיך,
זיך ווארימען די בלוילאד־רויטע דארע הענט,
פארטראכטן זיך, ארייננקוקן אין פייער,
און קוקן, קוקן, קוקן — פלוצימדיג
זיך אויפכאפן ווי פון א בייזן חלום,
און דריי מאל אינ'ם פייער אויסשפייען,
און נעמען האסטיג שעפטשן מיט די ליפן.

ארויסקריכן אבער פון מאמע'ס בעט
איז פערעלע'ן שוין ניט געווען באשערט:

דאָס הערצל האָט געכריפּעט ווי אַ זעג,
און ס׳האָט דאָס פּנימ׳ל געפלאַמט אין צונטער;
די בלויע אויגן האָבן היים געברענט,
געגלאָסן זיך אין וואַנדערנדן ליכט.
די בלאָנדע הערלאַך האָבן אויסגעזען
ווי זאַנגען אויף אַן אָפּגעברענטן פעלד.
דאָס אָרים גופ׳ל מיט די כרופּקע ביינדלאַך
האָט פלאַמענדיג געברענט, געברענט, געברענט,
ארויסגעברענט פון בלאַסע קאַלטע לייליכער
ווי ס׳ברענט ארויס די זון אין ווינטער־פעלד
אויף ווייסן שניי אין שטילן אונטערגאַנג.
און אַז דאָס ליכט האָט אָנגעהויבן אויסגיין
פאַרציען זיך ווי מיט אַ הייטל גלאָז;
און אַז די גלידער האָבן שטייף און האַרט
זיך אויסגעצויגן אין דער פולער ליינג;
און אַז די מידע ברוסט פון אָרים קינד
האָט שוין צום לעצטן מאָל אַ שלוכץ געטאָן,
ווי ס׳שלוכצט אַ פויגל פאַר׳ן שטילן שלאָף —
האָט אַלץ נאָך פון דער בעט מיט היץ געשלאָגן,
מיט רויטער היץ אין גרויען מאָרגן־ליכט.

האָט זיך דער טאַטע אָנגעטאָן אין בעסטן בגד,
זיך אָפּגעוואַשן דעם צעקרימטן פּנים,
פאַמעלאַך זיך ארויסגעשלייכט פון טיר,
און אַז ער איז צוריקגעקומען שפּעטער
מיט צוויי־דריי אַלטע אָנגעזעענע שכנים —
איז שוין דער קליינער גוף געווען געוואַשן,
פאַרוויקלט אין די ווייסע לייליכער,
מיט ברענענדיגע ליכט ארום צוקאָפּנס.
די מאַמע איז געשטאַנען שווייגנדיגערהייט,
די הענט פאַרקרעמפּטע אויפ׳ן הויכן בויך,
אַן ווערטער זיך געטרייסלט מיט׳ן גאַנצן גוף,
און זיך פאַרגאַנגען אין איר שטומען צער.

פון קליינעם שטיפער דזשייק — איז איבער נאַכט
צוריק דער אַלטער יאַנקעלע געוואָרן,
דאָס אָרעם אינגל פונ׳ם אידיש שטעטל:
דאָס פּנים בלייך, פאַרשפּיצט און אויסגעצויגן
געזאָגט דעם תהלים דורך פאַרשטיקטע טרערן,
און ס׳קול׳כל האָט געציטערט, זיך געוויגט
אין דעם געבראָכן־יאָמערלאכן נגון,
און אַז די שכנים זיינען אָנגעקומען
אין דער געפּרעסטער לופט פון הויז פון טויט —
האָט זיי אַרומגעכאַפּט די שווערע אימה.
עס האָבן דראָענדיג אויף זיי אַראָפּגעקוקט
די גרויע בערד און פרעמדע שטריינגע אויגן
פון פייכטער ווינטערדיגער וואַנט אַרונטער.
דאָס שווייגנדיג־פאַרגליווערט ווי־געשטאַלט,
און דזשייקי׳ס קול׳כל מיט׳ן פרעמדן נגון
זיי האָבן אָנגעוואָרפן אויף די געסט
אַ גרויסע אימה; און דער הויכער איד
איז מיט אַמאָל געוואָרן פרעמד און ווייט —
ס׳איז גאָר נישט דער וואָס האַנדלט מיט׳ן ברוכוואַרג —
אַ שטריינגער, ווי די בילדער אויף דער וואַנט,
מיט שטאַרע, טרוקענע און רויטע אויגן.
און ס׳האָבן זיך די הענט פון זיך אַליין געשטרעקט
צו אויסמאַכן דעם צייכן פונ׳ם צלם.

און אַז דער איד האָט אָנגעהויבן ריידן —
האָט מיט אַ שטילן יאָמערלאכן צער
געטריפט פון הארטן הייזעריגן קול,
פון די צעשפּאַלטענע און בלאַסע ליפּן,
פון די צעוויינטאָגטע און יאוש׳דיגע אויגן,
און פון די שוואַרצע און פאַרשטייפטע פינגער
מיט וועלכע ער האָט אין דער לופט געשטאַכן
צום ווינקל צו, וואו ס׳איז דאָס ווייסע קינד
געלעגן אויסגעלייגט אויף ווייסע ביינקלאַך

און ס'האָט דער געלער שיין געמאַכט אַ קרייז
אַרום דעם קליינעם דורכזיכטיגן קעפּל:
„מיין טויטער ליגט פאַר אייך, איך זוך אַ פּלאַץ
„מיין עופה'לע מיין קליינם מיט ערד באַשיטן,
„איך בין אַ פרעמדער דאָ צווישן אייך,
„זאָל גאָט אייך העלפן ווי איר האָט ביז היינט
„מיר בייגעשטאַנען אין מיין טאָג פון נויט —
„באַווייזט אויך צו מיין טויטן אייער גנאָד,
„באַוויליגט מיר אַ קבר פאַר מיין קינד."
און זיינע ווערטער האָבן אָנגעשלאָגן
מיט ציטערדיקן קלאַנג אין אַלע הערצער;
און איינער האָט אַ יונגע טרער פאַרווישט,
און איינער האָט מיט גראָבע שווערע פינגער
געגישטערט לאַנג אין בייטל פון'ם טאַבאַק,
געזוכט, געזוכט, און נישט געקענט דערזוכן,
מיט אויגן טיף פאַרגראָבענע אין בייטל.
אַ רגע איז געווען שטיל און טויט,
מען האָט געהערט דאָס פּאָכן פון נשמה־ליכט:
דער איד מיט די צעשפּרייטע הענט אין לופט,
דער קאָפּ מיט רויטע אויגן אויפגעהויבן —
די שכנים מיט די בלויזע ווייסע קעפּ
געבויגן אין דעם אָנגעזיכט פון טויט. —
דערנאָך האָט זיך דער עלטסטער פון די שכנים
אַרויסגערוקט פאַראויס, געבליבן שטיין,
און אויף אַ שטילן קול געענטפערט ווייך:
„דאָס בית־הקברות פעלד איז פאַר דיר אָפן,
„קלייב אויס אַ פּלאַץ דאָרט אין די שענסטע רייען,
„און גראָב אַ קבר פאַר דיין טויטן קינד."
האָט זיך דער איד ענוות'דיג פאַרבויגן,
זיין פּנים האָט פון דאַנקבאַרקייט צעלויכט זיך,
און שטיל און צוטרוילאַך געדעדט פון ס'ניי:
„איין לעצט געבעט נאָך: אייגנס ציט צו אייגנס,

„און ווען מיין לעצטע שעה וועט אויסשלאָגן
„וואָלט איך געוואָלט, אַז מיין געביין זאָל רוען
„צווישן מיינע אייגענע, מיין פלייש און בלוט;
„די גלויבנס אונזערע זיינען פאַרשידן
„דאָך אַלע זיינען שטויב פון זעלבן שטויב,
„און אַלע דינען מיר צום זעלבן גאָט,
„און גאָט וועט אייך באַלוינען פאַר דעם חסד.
„איך בעט אַן אָפּגעזונדערט שטיקל פּלאַץ
„מיין אייגענעם בית־עולם צו באַנייען;
„און אויב ס'איז מיר באַשערט נאָך יאָרן דאָ
„וועל איך אייך אָפּצאָלן דעם גרויסן חוב."
און הייסע טרערן האָבן זיך צעלאָזט,
געפלאָסן פון די וויטאָגלאַכע אויגן,
פאַרקראָכן אין די קנייטשן פון די ליפּן,
פאַרלוירן זיך אין טיפן האָר פון באָרד.

און אַז ער האָט געהאַקט דעם קליינעם קבר
דורך שווערן אייז און ווינטערדיגער ערד
אין אָפּגעלייגטן בערגל פונ'ם פעלד —
האָט זיך די קוואַל פון טרערן אָפּגעשטעלט.
און ס'האָבן זיינע אויגן אָנגענומען
צוריק דעם טרוקענעם און שאַרפן גלאַנץ.
און אַז ער האָט דאָס קינד אַראָפּגעלאָזט
אין דער געפרוירענער און געלער גרוב,
און ערשטע געלע האַרטע גרודעס האָבן
גענומען פאַלן אויף די ווייסע ברעטלאַך
מיט אַ געפרוירענעם און דומפן קלאַנג
אין ווייסער קאַלטער שטילקייט וואָס אַרום —
ערשט דאַמאָלסט איז די פרוי צו זיך געקומען:
מיט יעדן נייעם שאָט פון ערד, האָט זי
געטרייסלט זיך פאַרוים אַריבער גרוב,
איר קוואַל פון טרערן האָט זיך אויפגעעפנט
און דאָס פאַרפרוירענע קול האָט אויפגעלעבט.

גענאָסן זיך אין, גרוב אַריין מיט טרערן.
זי האָט מחילה ביי איר קינד געבעטן
און זיך געשלאָגן אויפ'ן פלאַכן האַרצן.
„לויף, קינד מיינס, לויף" — האָט זיך איר האַרץ גענאָסן —
„און מי זיך פאַר די הייליגע אמהות.
„דערציייל זיי פון דעם ביטערן און שווערן לעבן,
„און בעט, זיי זאָלן מיען זיך פאַר אונז:
„אַז יאַנקעלע זאָל אויסוואַקסן און זיין אַ איד,
„אַז ס'זאָלן מער דיין טאַטע און דיין מאַמע
„ניט וויסן שוין פון צער און בייז און אומגליק."
און ס'האָט די גרוב אַלץ מער זיך אָנגעפילט,
זיך אָנגעשאָטן ביז די ווייסע ראַנדן —
און ס'האָט אַרום געשפּרייט זיך ווייט און שטיל
דאָס פרעמדע פעלד אין אויסגעבעטן שניי
מיט קליינע ווייסע בערגלאַך דאָ און דאָרט,
מיט אָנגעגלאָזטע צלמים ביי צוקאָפּנס,
מיט גרינע נאָדלדיגע יעגלע־ביימלאַך
וואָס לייכטן קאַלט מיט טיפן גרין און שניי.
און איבער ווייסע בערג און בלויע טאָלן,
און איבער גרינע אַזיערעס מיט אייז —
איז שטיל און צוטרויילאַך געווען צעהאַנגען
אַ נאָענטער און אַ ווייטער ווינטער הימל
מיט בלויע פאַסן צווישן ווייסע וואָלקנס,
מיט ראָזיגע סמנים אויפ'ן שניי
פון קאַלטער ווינטערדיגער אוונט־זון.

II

גאָט האָט גענומען, גאָט האָט געגעבן

די קעלט האָט נאָכגעלאָזט. ס'האָט זיך געשטעלט
אַ בלויער זוניג־ליכטיגער סוף־ווינטער,
מיט קילע נעכט און פרעסטלדיגע מאָרגנס

מיט ווייסן קילן שאַרכנדיגן אייז.
מיט יעדן טאָג האָט זיך די זון צעוואַרעמט,
געוואָרן ליבער, פלאַמענדיגער, גרעסער;
עס האָט דאָס בלוי פון הימל זיך פאַרטיפט.
און פויגל האָבן אָנגעהויבן זינגען
פון יעדן שפּאַלט פון אַלטן שוואַרצן דאַך.
און אין דער טונקלקייט פון שוואַרצן שייער;
און נייע ווינטלאַך האָבן אָנגעהויבן גיין,
גענומען וויען מיט אַ נייעם ריח;
און פּלוצים האָבן בוימער זיך צעעפנט,
און אויף די שוואַרצע און צעיאָרטע צווייגן
פאַרנומען האָבן זיך און זיך פאַרשוואָלן,
זיך אָנגעדראָלן גרינלאַך־שוואַרצע קנאָספּן
וואָס האָבן מיט אַ זאַפטיג־ביטערקייט געשמעקט;
און ס'האָט גענומען אויסשיסן פון גרונט
מיט דינעם גרינעם קינדערישן גראָז.

ס'פאַרפרוירן הויז האָט זיך גענומען וואַרעמען,
און אַז די זון פלעגט זיך אין מיטאָג־שעה צעהיצן,
האָט פון די קלעצער אָנגעהויבן טריפן
מיט פעטע גאָלדיגע און שווערע טראָפּנס
וואָס האָבן זיך אין נאַז און האַלז פאַרקליבן
מיט זייער רייצנדיגן וואַלדיג ריח.
די פענסטער האָבן ווידער זיך צעעפנט,
אין הויף איז אויסגעצויגן הויך געשטאַנען
אַן אָנהויב־פרילינגדיגער קלאַנג פון אייזנס
וואָס האָט געציטערט מונטער אין דער לופט,
מיט ווייכע איינשניטן פון רעדער אין דער ערד,
מיט הירזשן פון די פערד, און הויך געלעכטער.
די קו האָט ווייך געמוקעט אינ'ם גראָז,
און ס'האָט דאָס יונג דאָס נייגעבוירן קעלבל
מיט בלויאַכע און פייכטע גרויסע אויגן
געשפּילט זיך מיט דער מאַמעס ראָזן אייטער.

געבריקעװעט אױף אַלע דינע פּיסלאַך;
און ס׳האָט די קו מיט דעם געפּאַלדעװעטן האַלז
געפירט אַריבערן דעם קײַלאַכדיגן רוקן,
פֿון זײַגעדיגער קאַלב, און ס׳האָט די קאַלב
געטאַנצט און זיך געזשמורעט פֿאַר הנאה.

אין אײן פֿרימאָרגן פֿון אַ יונגן טאָג
האָט דזשײקי׳ן עפּעס אױפֿגעװעקט פֿון שלאָף;
געװען איז דאָס אַזױ: אין שאַרפֿן בלױ
פֿון יונגן זיך פֿאַרנעמענדיגן טאָג,
װען דזשײקי איז פֿאַרטאָן אין בעסטן שלאָף
האָט עפּעס נײַס געגומען ציען אין דער לופֿט
מיט דין מיט שאַרף מיט אײַנגעשפּאַרט געפּישטש.
װאָס איז ניט אָפּגעטראָטן פֿון די אױערן —
װי ס׳פּרעסט זיך אײַן אַ בײזער זשומענדיגער מוק.
האָט דזשײק די קאָלדרע אױפֿ׳ן קאָפּ פֿאַרצױגן
זיך אײַנגעדרײט אין קײַלאַכדיגן קנױל —
און פּטור. נור ס׳איז נאָך קײן צײַט געװען
זיך אָפּצוגעבן צו דער זיסער רו —
װי ס׳איז דאָס װאָסערדיג געפּישטש פֿאַרקראָכן,
פֿאַרקליבן זיך אַרונטער דעק און קאָלדרע,
און קריכט אין אױער, און דערגײט די יאָרן.
האָט דזשײק זיך אָנגעשטרײנגט מיט אַלע כחות,
געבליבן שטיל פֿאַרנורעט אין דעם דעק,
די אױגן אַזש צעעפֿנט אין דער קאָלדרע,
און אָנגעשפּיצט די אױערן, צום פּלאַצן:
ס׳איז קלאָר: ס׳איז ניט קײן קאַץ, ס׳איז ניט קײן שװאַלב,
נאָר עפּעס אַנדערש. האָט ער שטיל, פּאַמעלאַך,
אַראָפּגערוקט די קאָלדרע פֿונ׳ם קאָפּ —
ער זעט: די מאַמע ליגט אַ בלאַסע אין דער בעט,
און אױף איר קישן ליגט אַ צאַפּלדיגס, אַ קלײנס,
אַ רױטס, און אַ צעקנײטשטס, אַ ליאַלקע־קעפּל,
מיט נאַסע הערלאַך צוגעקלעפּט צום שטערן,

דאָס גאַנצע פּנים'ל איז לויטער מויל — און שרייט
אַ דין, אַ קוויטשעדיג, אַ לאַנג געשריי.
איז דזשייק געלעגן מיט פאַרכאַפּטן אָטעם,
ביז ס'האָט אים אויסגעריסן פון געלעגער,
דאָס ווייסע העמדל אויף די קני פאַררייסן.
דאָס פּנים — פלאַם, מיט בליצן אין די אויגן,
אַוועק אַ שטורעמדיגער איבער הויז —
געשריען דעם אינדיאַנער קריגס-געשריי
אויף אַלע אויסגערוטע פרישע לונגען:
און ווי דער ניגער אין דעם טאַטנ'ס הויף,
געצאַפּלט זיך אין פייערדיגן ברען.
געבראָכן זיך אויף אַלע יונגע גלידער
אַוועק אין ווילדן דזשיג אויף טיש און ביינק.

דער טאַטע האָט געדונגען ביי אַ שכן
אַ פערד און וועגל, נאָכגעלאָזט אין הויז
אַן אַלטע ניגערטע אין רויטן קנופּ
און מיט אַ שוואַרצע דורכגעברענטע ליולקע:
געוואָרנט דזשייק'ן ער זאָל נעמען אַכט.
און איז אַוועק אין ווייטער שטאָט אַריין.
דריי טעג איז עס געוועזן שטיל אין הויז:
די ניגערטע האָט זיך געפּוילט, געזעסן שווער,
געלאָזט דעם גרויען רויך פון שוואַרצער ליולקע —
און ווייטער גאַרנישט. נור אַז מזיק דזשייק
פלעגט אַנקומען אין שטוב מיט די געוואַלטן,
פלעגט זי זיך אויסטשוכן פון חלום-רויך,
און לאָזן זיך אויף אים מיט בעזימער,
מיט אַלטע שטיוול, אייזנס, שוואַרצע טעפּלאַך,
מיט וואָס נור ס'פלעגט זיך מאַכן ביי דער האַנט.
די מאַמע איז דער בעט, פלעגט ריידן מיט די הענט,
און ס'האָט דאָס קינד געזויגן און געפּרייכט
געשריען און געשלאָפן. אויפ'ן פערטן טאָג
איז אָנגעפאָרן אויפ'ן הויף דאָס וועגל:

דער טאַטע איז געקומען אַ פאַרשפּריצטער,
אין בלעכן שטויב פון קאָפּ ביז צו די פיס;
נאָך אים איז קוים ביים לעבן נאָכגעקראָכן
אַ איד מיט קורצע פיס און קײַלאַכדיגן בייכל.
מיט ברילן שטויביגע אויף ווייכע אויגן,
מיט דיקע שאַלן אַרום באָרדיג האַלז,
מיט לאַנגע שוואַרצע קעסטעלאַך ביים אָרעם.
מען האָט געשלעפּט פון וואָגן זײַטלאַך פליִיש,
מיט שוואַרצע לונג־און־לעבערס, און מיט מילצן,
מיט שמעקעדיגע אָקסן־מאַגנס, גראָבע פיס.
דער ניגער איז געוואָרן באַלד פאַרנומען:
געזענגט די אָקסן־פיס אויף פייערן,
געפיצלט און געהאַקט די שווערע קנאָכן.
און באַלד האָט אָנגעהויבן שמעקן אינ'ם הויף
מיט עכטן ערב־שבת'דיגן ריח;
און וואָלקנס פליגן זײַנען אָנגעקומען
און מיט געזשום זיך אָפּגעזעצט צו שמעקן.

און אַז דער ליבער שבת איז געקומען
האָט עס פאַרשמעקט אין הויז מיט אַלע טעמ'ען.
און אַז מען איז געגאַנגען צונ'ם טיש
איז דאָס געווען באַשוינט מיט אַלדאָס גוטס:
צום אַלער ערשט, די לעבערקעס און פּופּקעס
געהאַקט מיט ציבעלקעס, מיט שמאַלץ און אייער,
מיט צוגעברוינטע קיכלאַך מיט'ן צימערינג,
מיט ביסלאַך קימלדיגן שנאַפּס;
דערנאָך דאָס קאַלט־פאַרגליווערטע פּעטשאַ,
געזאַלצן און געפעפערט און געקנאָבלט,
וואָס לאָזט זיך שניידן ווייך און קערנדיג
אין גרינלאַך־ווייסע דורכזיכטיגע שטיק:
דערנאָך די פעטע צוגעברוינטע בולבעס
וואָס שווימען אום אין גרויסע רעדער פעטס;
דערנאָך האָט שרייענדיג געוויינט דער קוגל,

דער מאַגן־קוגל מיט די ברייטע גראַטעס,
געווײנט מיט שמאַלציגע מיט געלע טרערן;
דערנאָך איז דאָס פאַרברוינטע פלייש געקומען,
אויף וועלכן ס'האָט דאָס מעסער ניט קיין שליטה,
ווייל ס'האָט דאָס פלייש געשיילט זיך פאַסנווייז
געטונקט אין רויטן שאַרפן כריין מיט פינגער.
פון טאַטן האָט גערונען מיט'ן שוויים,
פון אורח האָט גערונען מיט'ן שוויים,
פון דזשייקי'ן האָט גערונען מיט'ן שוויים.
די זיידעס אויף די ווענט האָבן געשוויצט.
די באָבעס האָבן גאוה'דיג געשמייכלט די ליפּן:
אַ פיינע סעודה, גאָר אַ פיינע סעודה.
און ס'האָט די אידענע פון בעט אַרויס
געשמייכלט שבת'דיג און אויפגעלייגט.
און צווישן איין געריכט און ביז דעם צווייטן
האָט מען געזונגען זמירות אויפ'ן קול;
דער אורח האָט מיט דזשייקי'ן זיך געוויצלט
און אים אַרייַנגעבראַקט אַזעלכע שאלות
וואָס דזשייקי האָט שוין לאַנג געהאַט פאַרגעסן,
צי קיינמאָל נישט געוואוסט. עס איז אַוועק אַ קלער,
צי מעג מען דזשייקי'ן רעכנען צום מזומן,
אַזוי ווי ער איז נאָך נישט קיין בר מצוה —
און ס'איז געבליבן: מען וועט איינשטעלן.
און אַז עס איז געקומען צונ'ם בענטשן
איז שווער געווען צו קערן מיט דער צונג.
עס האָבן זיך די אויגן מיד געקלעפּט,
און קעפּ געוויגט. עס האָט געשלעפּט מיט שטריק
דער זיסער זאַטער אַנמעכטיגער שלאָף.

דער איד איז אומגעגאַנגען אַ פּאָר טעג
און אָנגעמאַכט אַ חורבן אינ'ם הויף:
אַ שטילס, אַ קליינס, אַ צער אים אָנצעקוקן,
באַטאַפּט דעם אייזן און באַשמעקט די וואַל —

נור ס׳קען ניט זען א הינדל אויף די פיס.
דאס שארפט דעם ברייטן חלף אויף זיין שטיינדל,
און פירט אים אויפ׳ן גראבן ווייסן נאגל,
און גייט פאוואלינקע ארום אין הויף.
דער ניגער ווייסט שוין וואס דאס מיינט, און שפרינגט
און מאכט אן א געפילדער ביי די הינער,
עס פליען פעדערן, עס שטייט א מורא —
און ער א מאכט דאס עסק נישט געאיילט.
ער נעמט זיך קאלט דאס הינדל פאר די פליגל,
פארדרייט דאס קעפל מיט׳ן האלז ארויף,
פליקט אפ רחמנות׳דיג א צוויי־דריי פעדערלאך,
און כיק — א שפריץ מיט בלוט, א ווארף אן דר׳ערד,
און ס׳פליט אוועק דאס הינדל אויפ׳ן הויף.
פארקוועטשט דאס בלוטיג מעסער אין די ציין —
און פארטיג אויפ׳ן שטעל באלד פאר דער צווייטער.
דער מאן וועט אים צעשניידן אלע הינער —
ווען ניט זיין קליינער ברודער מיט׳ן ברית,
וואלט ער זיך, דזשייק, מיט אים גערעכנט אנדערש.

און אז די צייט פון ברית איז אנגעקומען —
און אז מען האט דאס קינד אוועקגענומען
א זאטס, אן אנגעזויגטס, א שלאפעדיגס,
פון וויינענדיגער בלאסער מאמע׳ס ברוסט —
און אז דאס קינד האט פלוצים אנגעהויבן
צו שרייען מיט באנומענעם געשריי
ווי אפגעברים מיט פלוצימדיגן פייער —
האט דזשייקי נישט געקענט מער אויסהאלטן,
און איז אנטלאפן פונ׳ם הויז ארויס.
ער האט זיך אומגעדרייט א טאג אין וואלד
און ס׳הערצל האט געקלעמט, זיך ניט געשטילט.
און אז ער איז צוריקגעקומען מיט פארנאכט —
און ס׳איז פון שוחט ניט געווען קיין שפור
צוזאמען מיט די לאנגע שמאלע קעסטלאך —

איז דזשייקי׳ן אָפּגעגאַנגען פֿון׳ם האַרצן.
נור לאַנג זיך פֿרייען איז אים ניט געווען באַשערט:
ער זעט: די קו זי בלאָנקעט זיך אַרום,
און טרייבט ניט אָפּ די פֿליגן מיט׳ן ווידל,
און שטשיפּעט ניט דאָס גראָז, און שמעקט אין לופֿט,
און מרוקעט מיט אַ טרויעריג געברום.
האָט אים דאָס הערצל אָנגעהויבן קלאַפּן
און אַז אַן אָטעם זיך געלאָזט צום שייער
וואו ער האָט לאַנג נישט זוכנדיג דערטאַפּט
דאָס רויטע גלאַנציג־האָרעדיגע פּעלכל
וואָס האָט זיך נאָך געריכט אין וואַרעם בלוט.

און נאָך אַ זכר האָט דער מאַן פֿון באָרד
און פּוכקן בייכל נאָכגעלאָזט נאָך זיך:
דער ניגער האָט געטאָן ביי אים אַ פּעולה,
זיך אויסגעלערנט שחט׳ן ווי דער „ראַביי“.
אַנשטאָט דאָס קעפּל אָפּדרייען ווי פֿריער,
איז ער זיך קודם מכין צו דער אַרבייט:
ער נעמט דאָס הינדל פּאַר די פֿליגל אָן,
און פֿליקט די פֿעדערן פֿון דינעם העלזל,
פֿאַרגלאָצט די ווייסע אויגן אין דער הויך,
און פֿירט אין העלזל מיט אַ שטומפּיג מעסער.

III

שלום־עליכם — אַ איד

פֿון וואַנען און פֿון וואו דאָס גוטע יאָר
האָט אָנגעבראַכט צו טראָגן דעם פּאַרשוין:
די דינע לאַנגע נאָז האָט וואָך געלעבט
געפּלאַטערט און געצוקט מיט ברייטע פֿליגל,
געשטאַנען אויף דער וואָך, און איינגעזאַפּט
דאָס מינדסטע לופֿטל. אויפ׳ן דאַרן פּנים

ארומגעפּאַרן זיינען לאַנגע וואַנסן
מיט שפּיצעכדיגע עקן אין דער הויך,
וואָס האָבן אָנגעפּירט אַן אייגן לעבן:
אַט זיצן זיי געמיטלאַך אָנגעזאַטלט,
אַט רייטן זיי אויף בלוי־ראַזירטע באַקן,
און אַט פאַרקלייבן זיי זיך ביז אין אויער
און סוד'ן דאָרט אַריין וואָס נאָר צום לאַכן,
באַטש נעם און פּלאַץ. די אויגן לאַכן מיט
אַזעלכע קאַלטע און פאַרשלאָסענע אין זיך,
נישט גרוי, נישט בלוי, נאָר רירעוודיג און פלינק.
פאַרברוינט פון זון. נאָר זע אַ וואונדער גאָט'ס.
ס'טאַנדעטנע בגד אויפ'ן דינעם שטאַנדל,
די שמאָלע הויזן אויף די דינע דראַנגן,
די געל־געשנורטע שיך מיט בולהונט־נעז —
ווי גאָרנישט אָפּגעטראָגן פון דעם לאַנגן וועג,
ווי ניט אויף אים האָט שטויב און זון אַ שליטה.

ער איז אַראָפּגעפאַלן אין דעם ברוכוואַרג
ווי ס'פאַלט אַראָפּ אַ פּלוצימדיגער שניי.
דער „אַלטער דזשאָש" איז פונקט געווען פאַרטיפט
אין אַ געזונטער פרישער אָקסנפעל
וואָס איז געלעגן אונטער אים צעשפּרייט
אין פולער לייגג און ברייט, אַ האָריג טעפּיך.
דאָס איז געווען אַ ריזיגער געזונטער בול
מיט זילבערנעם געדיכטן שווערן האָר
וואָס האָט זיך אָזש געגאָסן אין אַ גרין,
מיט מורא'דיגע טיף־געקאַרבטע הערנער
פאַרשאַרפטע ווי די שפּיזן ביי די שפּיצן;
אין שטאַרקן עק מיט שווערע גראָבע רינגען,
מיט שווערע בונטן ווייסלאַך־געלבן האָר
אַרומגעגאַנגען זיינען שוואַרצע פליגן.
די פעל האָט נאָך געלעבט מיט אָדערן און בלוט,
נאָר וואָס אַוועקגענומען פון'ם ווייסן בול.

און האָט מען זיך צו לאַנג אויף איר פאַרקוקט
האָט זיך געדאַכט, די פעל וועט זיך אַ נעם טאָן,
אַ שמייס טאָן מיט'ן עק, אַ שטויס מיט הערנער,
און אומקערן דעם שייער קאָפּ אַראָפּ.
דערווייל איז דזשאָש נאָך אומגעגאַנגען אויף דער פעל,
מיט אַלע זיינע כחות אויסגעקערט
די לינקע זייט אַרויף, וואָס האָט געגלאַנצט
מיט ראָזע פאַסן בלוט, און ווייסע פאַסן שניי
פון פרישן נאָך ניט אָפּגעקילטן פעטס —
געשאָטן הויפנס גראָבן זאַלץ אין פעל,
און ס'האָבן זיך די קערנדלאַך פאַרפאַרבט
אין שפּילעוודיגן ראָזיגן קאָליר.

דער פרעמדער איז געבליבן שטיין אין טיר:
די נאָז האָט זיך צעפּלאַטערט און צעקרימט —
עס האָבן איר די ריחות ניט פאַרשמעקט.
די וואָנסן האָבן זיך צעשפּילט, צעבלאָזן,
גלייך ווי זיי וואָלטן פליגן אָפּגעטריבן;
און ס'האָט זיין קאַלט שאַרף אויג אַריינגעשלונגען
דעם גאַנצן שייער ווי ער שטייט און גייט:
די גרויסע באַלן פון פאַרשטויבטער שמאַטע,
די לאַנגע גראָבע זעק געפּאַקט מיט וואָל,
די הורבעס טרוקענע פאַרגעלטע ביינער,
די אויסגעשפּרייטע בלוטענדיגע פעל,
און די פאַרטיפּט־געבויגענע פיגור.
און ווי דער איד איז זיך אַזוי געשטאַנען
מיט קאָפּ אין פעל און רוקן צו דער טיר
איז איבער אים דאָס פרעמדע קול געפאַלן,
וואָס איז אים פאַרגעקומען ווי באַקאַנט:
„אַ פיינע פעל“. — ער האָט זיך אויסגעגלייכט,
און האַסטיג זיך אַ קער געטאָן צום טיר,
און באַלד דערויף געכאַפּט אַ קוק צום פעל
ווי ער וואָלט מורא האָבן פאַר בייז אויג.

דער פרעמדער גאסט האט אויפגעכאפט דעם קוק —
און באלד האבן די וואנסן זיך צעשפילט,
און אנגעהויבן קריכן צו די אויערן.
נאר דא האט דזשאש געכאפט זיך אין דער צייט,
א הויב געטאן א שמאטע פון דער ערד,
זיך אויסגעווישט די הענט פון בלוט און זאלץ
און איז אפער געקומען צונ'ם דייטשל,
ארייגעשטעקט א שמעקעדיגע האנט.
און דא האבן די נאז־פליגל צעשפילט זיך,
די וואנסן האבן זיך צעפארשקעט, זיך צעבלאזט,
דאס מויל האט זיך צעעפנט רויט און ברייט
און ס'האט א פלור געטאן מיט צען מאס רייד.

דאס דייטשל האט גענומען שיטן ווי פון בוך
מיט האלבן דייטש, מיט האלבן יענקי, אויסגעמישט,
געפעפערט און געווירצט מיט לשון־קודש.
ס'איז שווער געווען צו וויסן, ווי אזוי
דאס האט זיך ביז צום מקום דא דערשלאגן —
נור איין זאך איז געווען קלאר: דאס דייטשל
איז דא געקומען אויף צו האלטן לאגער.
דאס פיינסטע און טשיקאווסטע איז געווען
וואס ער האט שוין געקענט א יעדן שכן,
געוואוסט פון אלץ און אלעמען ארום,
און זיך געקאטשעט ביי די זייטן לאכנדיג.
גערעדט פון אלץ און אלעם מיט איין אטעם,
געוואוסט דעם אידענ'ס סחורות און מקחים,
ווי ס'וואלט געווען זיין אייגענער געשעפט
וואו ס'איז נישטא פארבארגענס און פארהוילענס.
געשאטן עצות ווי פון פאס ארויס,
און ס'מויל האט זיך ניט צוגעמאכט א רגע.
נור אז א מוק פלעגט אנפליען פון ערגעץ
פלעגט ער פארשטיינערט ווערן, אויפ'ן פלאץ:
זיך אפגעשטעלט אין מיטן פליסיג ווארט

די נאָז און וואָנסן שטייען ווי פאַרפרירט,
די אויגן אויסגעפּרוּווירן אויף דער וואַך —
און פּלוצים — טראַסק — אַ פּלעטשע מיט די הענט,
די נאָז און וואָנסן הויבן אָן צו גיין,
זיי הויבן אָן צוריק פון רעכטן וואָרט
וואו ער האָט מיט אַ רגע פריער אויסגעלאָזט.

דאָס דייטשל האָט דערנאָך מיט זיי געגעסן :
אַ לאַנדסמאַן איז אַ לאַנדסמאַן. נאָר די אידענע
האָט זיך אויף אים גע׳חידוש׳ט זייער שטאַרק :
אַ פּראָסטער, נאָר דאָס מאַלט און מאַלט.
ס׳איז גאָר קיין מענטש ניט : נאָר אַ קוועקזילבער —
און איידער אַזאַ איד איז בעסער גאַרנישט.
אַ הפקר־יונג, דאָס מיילכל גייט אויף רעדלאַך,
און האָט קיין בושה ניט פאַר גאָט און לייט.
ווי זי פאַרשטייט, וואָלט ער זיך ניט דערשראָקן
אפילו פאַר דעם גוטן „בשר־קוויטש" אַליין —
פאַרקערט נאָך, זייער אַנגעלייגט, און ביטע שיין.
דאָס ברוכווארג אויפ׳ן הויף געפעלט אים ניט —
ס׳איז ניט זיין גוסט. ער ליבט, זאָגט ער, געשעפט
וואָס זאָל ניט אַזוי צופן ביי דער נאָז,
און וואו מען זאָל זיך אָנזען מיט׳ן מינץ
אַ יעדן טאָג פון גאָט. ער האָט, זאָגט ער,
פאַרטראַכט אַן אַנדער מין געשעפט, אַ פיין געשעפט.
דער עסק איז אַ פּשוט׳ער : דער ניגער
וועט מוזן אָנהויבן צו קויפן הויזן,
ווייל יענע הויזן וואָס ער האָט אַמאָל
באַקומען פון זיין רייכן ווייסן פריץ
זיי זיינען שוין צעדריבלט און צעפאַלן.
דערצו איז ביי די פריצים דאָ אַ שלל
מיט אַלטע הויזן, שטאַנרעק און צילינדערס,
וועט ער עס אָפּקויפן אין רעכטן מקח
און וועט פאַרקויפן מיט׳ן רעכטן מקח.

וואָס, ניין? — געשטעקט די הענט אין קעשענעס,
געקלונגען דאָרט מיט הויפנס זילבערמינץ.

אז ס'האָט דער אורח שפּעטער זיך צוזעגנט
איז פּלוצים שטיל געוואָרן אינ'ם הויז —
עס איז אזש אָפּגעגאנגען אין די אויערן.
עס איז געוועזן, ווי אַ זלידנע שטאַרקע פּויק
וואָלט דריי שעה אויפ'ן זייגער זיך צעקלאַפּט,
געבאַראַבאַנעט הויך און גייז פּאַרביסן —
און פּלוצים וואָלט דער פּויק אוועקגעפּלאַצט.
דער איד איז אַ פאַרמאַטערטער געבליבן,
די אידענע האָט דריי מאָל אויסגעשפּיגן,
און האָט צעעפנט ברייט און ווייט די טיר — — — —
ווי זי וואָלט וועלן לופטערן דאָס הויז.

פערטער קאַפּיטל

I

די שטאָט

דער ישוב האָט גענומען זיך צעוואַקסן,
און טריט ביי טריט פאַרוואַנדלען זיך אין שטאָט;
עס האָבן זיך גענומען הויבן אין דער הויך
די גאַרנדיגע מויערן פון רויטן ציגל;
עס האָבן אויף דער הויפּט־גאַס זיך צעגלאַנצט
די בוכשטאַבן פון גאָלד אויף גרויסע שילדן,
און פון די פענצטער פון געשליפן גראָבן גלאָז
האָט אָנגעהויבן גלימצערן מיט גאָלד און זילבער,
מיט פיין לאַקירטן מעבל, פאַרצעלאַן און גלאָז,
מיט שווערן סאַמעט און מיט דינעם זייד.
דאָס הילצערן געריכט־הויז איז פאַרשוואונדן,
און אויף זיין פּלאַץ האָט שטאָלץ זיך אויפגעהויבן
מאַסיוו און ברייט, דריי־גאָרנדיג אַ בנין
פון שווער־געהאַקטע פּליטן גרויען שטיין
מיט שטיגן צענדליגער געהאַקט פון מאַרמאָר
ארויפצושטייגן אויפ'ן באַרג פון ריכט;
און אויפ'ן בנין האָט שוין שטאָלץ געפלאַטערט
די ברייטע פאָן פון „שטערן און פון שטרייפן".
דער ברייטער סקוועער אַרום דעם הויז, באַדעקט
מיט פיינעם גרינעם קורץ־געשוירן גראָז,
מיט הויכע בוימלאַך פרישע שניי־קוגלען
וואָס בליען דורכ'ן גאַנצן זומער־לאַנג
מיט ווייסע, ראָזע, בלויע, גרויסע קעפּ.

דערנאָך האָט זיך די הויפּט־גאַס אײַנגעדעקט
מיט גלאַטן גרויען אויסגעפּלאַסטערטן אַספאַלט.
און אַז די פרײלאַכע און קלײנע פּאַנים
צעלויפן זיך אויף אַלע קורצע פּיסלאַך
געשפּאַנט צו לײַכטע קערבלאַך אויף צוויי רעדלאַך —
האָט נאָר געקלונגען אויפגעלײגט און היימלאַך
דער פלינקער טענצלדיגער קלאַפּ פון קלאָען.
עס האָבן זילבעריג און וואַרעם זיך געשטרעקט
אין ווײַטע פּאַסן נײַע ווײַסע רעלסן —
דאָס האָט דער ישוב זיך באַהעפט מיט שטאָט ;
עס האָט גענומען גרילצן הויך און נײַ
מיט פרישע רויט־און־געל געפאַרבטע קאַרס
מיט לעבעדיגע גלאַנצנדיגע פענצטערלאַך,
מיט נײַגעריגע אומבאַקאַנטע פּנים׳ער.
און אויף׳ן ברייטן גלאַטן פּלאַץ פון מאַרק
האָט שטאַלץ און ריטערלאַך זיך אויפגעהויבן,
מאַסיוו און שווער געגאָסן, די סטאַטוע
פון בראַוון לי : עס זיצט דער גענעראַל
אַ גרויער, אַ פאַרשטויבטער, אַ געלאַסענער,
און ס׳איז דאָס פערד פאַרקילט געבליבן אונטער אים
מיט שטײַפע מוסקולן, צעיאָגטע נאָזלעכער,
אויף זײַנע מעכטיג־טאַנצנדיגע פיס.
ער זיצט און קוקט אַרונטער אויף׳ן מאַרק
פון הויכן גרויען שטיינערנעם געשטעל —
און מענטש און פערד ווי שפּילצייג אונטער אים.
און מחנות לופטיגע קאָלירטע פלעקן
פון פּורפּורנע און ווײַסע, בלויע טויבן
זיי הויבן זיך אַרויף, און קרײַזן אום
דעם מעכטיגן און שטאָלצן פערד־און־רײַטער.

האַלב־שטאָט איז נאָך דערווייל געווען פאַרטרונקען
אין שטרעקעס שיטערלאַכן גרינעם וואַלד :
עס האָבן נאָך געלעבט די אַלטע דעמבן

פון ריזיקן פארנעם אין ברייט און גרעב.
און דא און דארט האט נאך געלויכטן גרין
מיט היימישע צעלעגטע שנורן גערטנער,
מיט וויקלדיגע ברייטע הייפטלאך קרויט,
מיט רויטע שרייענדיגע קעפ פון מאַז,
מיט הויכע בלעטערדיגע קוקורוזן,
מיט לאנגע שווערע גרינלאך־שווארצע קאוונן.
און אויף די פלויטן האבן זיך געפרענזלט
די זיסע ארבעס אין פארגעלטע שויטן.
איין סקווער, צי צוויי, פון דער באפוצטער הויפט־גאס
איז מען פארקראכן אין א לאבירינט
פון ענגע, שמוציגע, געדיכטע געסלאך,
מיט ברעטלדיגע הייזלאך ווי לאמטערנעם,
אן פענסטער און אן קוימענס — בלויז מיט טירן.
די קעץ געגראבן האבן זיך אין מיסט,
און קינדער נאקעטע און שווארצע ווי די ערד
מיט קייַלאכדיגע קעפ און רויטע אויגן,
זיי האבן זיך מיט כל־המינים הינט געשפילט.
נאר אין די נעכט פלעגט ווערן יום־טוב'דיג:
ס'האט איטלאך הויז געלויכט ווי א לאמטערן,
און פייערן זיינען געוועזן צעלייגט אין גאס.
די ארימקייט האט זיך באקליידט אין פורפור
און ס'האט געקלימפערט און געקלינגלט און געטאנצט,
מיט א פארשמאכטן זודיגן געלעכטער —
עס האט געוויט מיט עפעס ווייטס און פרעמדס,
מיט הייסן זומפ פון אפריקאנער ווילדוואלד.

דאס לעבן האט געשלעפט אין מארק אריין:
די אלטע שווייגנדיגע, חלומ'דיגע ווענט
פון יתומ'דיגע שעלבים און סיינט קלעירס
מיט שווייגנדיגע קעלערן פון שטיין
וואו ס'האבן אויף די ווענט געזשאווערט יתומ'דיג
די קייטן און די צוואנגען פון טארטורן

זיי האָבן זיך גענומען שאָקלען אין דער לופט
פון גראָבע פרעמדע טרייסלדיגע ווינטן.
די אַלטע טאַטעס מיט די גרויע בערד
זיי האָבן נאָך געוואָרעמט זייער עלטער
אַרום די יונגע איידל־צאַרטע טעכטער
וואָס האָבן מיטגעבראַכט מיט זיך דעם דופט
פון ווייטע פּאַנסיאָנען און קאָנווענטן,
די ריחות פון פאַרגעלבטע פאַליאַנטן,
און בלומען איינגעפּרעסטע אין אַלבאָמען.
און פון דעם בלאַסן שטראָם פון אַלטע דופטן
האָט מונטערדיג און העל זיך דורכגעריסן
דער נייער דופט פון יונגן פרישן בלוט
מיט ריחות פון קיל־גלאַנצנדיגן קראָכמאַל
אויף די געפּרעסטע ווייסע לייוונט־קליידער.
זיי פלעגן אין די ווייסע טונקלע זאַלן
פאַרוויגן זיך אַריבער'ן קלאַוויר
מיט לאַנגע ראָזיגע און פלינקע פינגער;
פאַרטיפן זיך אין די געשליפענע און פיינע
עסייען פון קאַרלייל און עמערסאָן:
פאַר'חלומ'ן די צאַרטע ווייסע מיידלשאַפט
אין זינגענדיגע קלאַרע טיפע פערזן
פון יונגן צאַרטן קיטס און אַלטן בראַונינג.
די זין זיינען געווען שוין פרעמד צו זיי:
זיי האָבן אויסגעטאָן פון זיך די פרעק,
אַראָפּגעשוירן לאָקן, באַקנבערד,
פאַרוואָרפן די צעפּלאָכטענע קראַוואַטן,
פאַרטראָגן מיט דעם נייעם גראָבן שטראָם —
אַוועק צום רויען האַנדל אויף דער וועלט,
און אָנגעבראַכט מיט זיך די גראָבע ריחות
פון סטאַדעס אָקסן, אויל, און טאַבאַק־בלעטער.

און פלוצים האָט אין נייער שווינגערדיגער לופט
אַ הילך געטאָן מיט גרילציגן געפייף:

דאָס האָט די נייע בראַזגעדיגע מיל
פון הויכע גלאַטע ווייסע ווענט אַרויס
אַרויסגעשריען פריידיג איר געשריי.
אַרום דער מיל האָט טאָג ווי נאַכט געברויזט
געקלאַפּט מיט שווערע פלאַכע ווענענער
באַלאַדענע מיט הויכע ווייסע בערג
פון רייכן פעטן שמעקעדיגן ווייץ,
מיט געלבן אַנגערייטן קוקורוז.
מען האָט געפירט, פּרובירט, געוואויגן אויפ׳ן וואָג,
עס האָבן זיך געפּלאָנטערט פערד און אייזל,
און ווייסע ניגערס האָבן זיך געבויגן,
געקרעכצט אונטער די שמעקעדיגע זעק.
די רעדער האָבן אײנווייניג געקלאַפּט,
און אויף דעם גרויען גאַסיגן אַספאַלט
האָט זיך געשפּרייט אַ הייטל — ווייס און דין —
פון פרישן קילן מעל ווי ווייסער שניי.
און דריי מאָל דורכ׳ן טאָג: אין פרישן ליכט
פון נייעם קילן טויאיגן פרימאָרגן,
אין הייסן ברען פון מיטאָגדיגער שעה,
אין צאַרטן שיין פון גליענדע פאַרנאַכטן —
האָט מונטער, רייצנדיג, דער שאַרפער פייף
געוואָרפן זיך אַריבער שטאָט און גאַסן,
און זיך צעשלאָגן אָן די ווייטע בערג
באַזוימט מיט גרינעם און געדיכטן וואַלד.

II

משפּחה

דער הויף האָט זיך צעוואַקסן אין דער ברייט —
און וויפיל ברוכאייזן ס׳איז נאָר פאַראַן,
און וויפיל אַלטע שמאַטעס, טויטע פערד,
געהאַלטן האָבן אין איין אָנקומען אַהין.

די אַלטע וואָג האָט קרעכצנדיג געאָהבעט,
מען האָט געפּאַקט, געוואויגן און געלאָדן
און שווערע אייזלען מיט די פעל פון וואוּליק
געגאַנגען זיינען ווי צוּפּאַסעוועט אין שטיק.
דער איד האָט שוין געקנעלט מיט נייע גינערס,
זיי איינגעבראָכן אין דער שווערער ארבעט,
פון פרי ביז שפּעט האָט עס געקרעכצט, געבראַזגעט
מיט פורן און מיט ברוכוואַרג אויפ'ן הויף.

די אַלטע חורבה האָט זיך פריש באַקלאַפּט
מיט נייע גלאַטע שמעקעדיגע ברעטער;
מיט יעדן פרילינג, אַז די זון שיינט אויף
און טריקנט אוים די פייכטע ערד פון הויף
צעעפנט זיך די אַלטע טיר פון הויז
און שיט אַרוים אַ שפּאָגל־נייעם נפש
מיט נייע און טשיקאַווע פרישע אויגלאַך
מיט הילכיג־קוויטשעדיגע נייע קול'כלאַך,
זיי פּלאָנטערן זיך אום צווישן פים,
און קלימפּערן מיט אייזנס און מיט ביינער
און קריכן, דראַפּן זיך אויף גלייכע ווענט;
וואָס לאָזן פריער זיך אָפּטרעטן אַ פום,
און נאָכדעם מאַכן זיי די גרויסע קולות.

דערנאָך געגומען האָבן זיך באַוויזן
די קרובים און משפּחה פון דער היים
מיט אויסגעמאַכטע קעפּ און שאַרפע אויגן,
מיט פליישיגע און צוקנדיגע נעז,
מיט שווערע גופים, גוטמוטיגע בייכער,
און קלימפּערדיגע קייטלאַך אויף די וועסטן.
די מענטשן זיינען אויסגעוועזן אַ וועלט:
געשלעפּט זיך איבער דייטשלאַנד, האָלאַנד, בעלגיען,
געלופּטערט זיך אין אַלע האַפנשטעט,
אין האַמבורג, ברעמען, אַמסטערדאַם און ראָטערדאַם.

גערינן אויפ'ן ים מאַנאַטן לאַנג
אויף די בּאַרימטע גוטע זעגל־שיפן
און אָנגעקוקט דעם מלאך המות פאַר'ן לעבּן.
און אַז דער גרינגער ים פלעגט זיך צעשפּילן,
און זיך צעגענעצן מיט ווייסע מיילער,
און שיף און זעגל אָפּקאָכן מיט שוים —
דאַן פלעגן זיי צוזאַמען מיט די מייז
פאַרשטיקן זיך אין שוואַרצן און פאַרדעמפּטן לאָך
און אָפּזאָגן דעם לאַנגן ודוי אויפ'ן קול
מיט עכטע טרערן אויף די בּלויע אויגן.
זיי האָבּן דורך דער צייט זיך אָפּגעהיט
פון עסן טרפות, אָפּגעמאַכט בּיי זיך
צו ווערן גוט און פרום צו גאָט און לייטן.
נאָר ווי עס האָט נאָר זייער פוס דערטאַפּט
דעם זיכערן נים־וויגנדיגן בּאָדן —
בּאַלד האָבּן זיי פון זיך אַליין גע'חוזק'ט
און אָנגענומען די געשיכטע פאַר אַ שפּאַס.
דערנאָכדעם האָבּן זיי געמאַסטן שפּאַן בּיי שפּאַן
קאָלאָמבוס'עס מדינה מיט די פּעק:
ניי־ענגלאַנד האָט זיי אויפגענומען פיין,
געקאָרמעט זיי מיט בּולבּעס און מיט חזיר,
געלאָזט זיי שלאָפן אין די שייערן און שטאַלן,
געקויפט בּיי זיי אַ שפּילצייג פאַר די קינדער.
אין פּענסילווייניאַ איז געוועזן ערגער:
דער בּרודער־דייטש האָט גאָרניט זיך דערפרייט,
ווי נאָר ער פלעגט דערזען די נאָז און פּאַק —
בּאַקאַנטע נאָך פון אַלטער ווייטער היים —
האָט ער געלאָזט אויף זיי די גוטע הינט.
און אַז זיי האָבּן זיך צום סוף דערשלעפּט
צום זוניגן און ווייטן דרום־לאַנד,
דערזעגלט זיך צום ווייטן גוטן בּרודער —
האָט נאָך די זעגלשיף געשמעקט פון זיי

מיט טוכלע סמאָלע און פּאַרדומפּטע מײַז
מיט אַ געמישאַכץ פון די נײַע שטאָלן —
דערפאַר האָבען די אויגן פרײַ געשמײכלט,
און בײכער גוטמוטיג געשאָקלט זיך,
און ס'האָט דאָס מעש פון קײטלאָך צוגעקלונגען
מיט יעדן טראָט פון שווערע גראָבע פיס.

די אַלע האָבן שוין גערעדט אויף דײַטש,
און ביר געטרונקען אויפ'ן גרויסן שטײגער,
גערויכערט גראָבע שטינקענדע ציגאַרן,
און אָנגעקוואָלן שטאַרק פון זיך אַלײן
אויף אַ געלאַסענעם און גוטמוטיגן אופן.
געדײנקט נאָך עפּעס פונ'ם װײַטן חדר,
באַרימט געמאַכט דאָס וואָרט „מאַזומאַ“ בײַ די פעלקער.
נאָך זײ זײַנען געקומען שווערע װײַבער
מיט גאַידערדיגע און געפּאַלדעוועטע מאָרדעס
מיט שווערע אָפּגעשטאָפּטע היפּט און ברוסטן,
ווי פּעסער קײַלעכדיג אויף גראָבע פיס,
מיט טיכער טערקישע אין ברײטע גראָטעס.
די האָבן פעט געבלינצלט מיט די ליפּן,
געגאַידערט און געפּלוידערט ווי די גענז,
און זײער שטאַרק געהאַלטן פון אכילה.
זײ פלעגן קומען אויף אַ וואָך, צי צוויי,
בײַם אידן אויפ'ן שמעקעדיגן ברוכוואַרג
און פול מאַכן דאָס הויז מיט זײער גרעב.
גרויס נחת האָבן זײ דאָרט ניט געפונען:
דעם אידנ'ס קעסט האָט זײ ניט אָנגעשמעקט —
עס האָט געהערשט אַ טריקעניש אין הויז.
פלעגט מען זיך דורכגאַרגלען געהעריג, דורכשרײַען —
און אז די דײַטשן פלעגן זיך צעפאָרן —
פלעגט ווערן פרײלאַכער, געראַמער אינ'ם הויז.

די דײַטשן האָבן זיך דערנאָך צעשפּרײט
אין לײַנג און ברײט פון גרויסן דרום־לאַנד:

אײן דײטש האָט טאַקע אויפ'ן פּלאַץ געשטעלט זיך
און אויפגעמאַכט אַ יאַטקע פון חזירים.
ער שטײט אין װײסן שימערדיגן שירץ,
דער װײסער בויך פאַרשמירט אין ראָזן בלוט,
די אויגן שמײכלען אומשולדיג און ריין,
און שנײדט דעם קערנדיגן חזיר
מיט בלישצענדיגן ברײטן שאַרפן מעסער.
אַ צװײטער האָט אין הויפּט־גאַס אויפגעעפנט
אַ קלײן געשעפט פון כל המינים װײסצײג,
מיט רײנע שײנע קעסטעלאַך אין רײען,
אויף װעלכע ס'טאָר קײן שטויבעלע ניט פאַלן.
דאָס קרעמל האָט זיך אויסגעפוצט די פענסטער,
זיך אויסגעפאַרבן שפּיגלדיג די דילן.
און ער גײט אום דאָרט מיט'ן קלאָרן טיכל,
און װישט דעם שטויב פון פאַליצעס און קעסטלאַך,
צי שטײט אַ שמײכלדיגער אין דער טיר
דאָס האָר אין שרונט מיט בלײפעדער אין אויער,
און גיט אַפּ די פאַרבײגײער גוט־מאָרגן.
אַ דריטער פירט געשעפטן אין די בערג
אַרום די שװאַרצע קאַלטע קױלן־גריבער
װאו ס'האָבן זיך געגראָבן שטומע פוילן
און דינע איטאַליענער און סלאָװאַנער —
גענומען צושטעלן אין װײטן העק
פון כל־המינים סחורה אויסצוצאָלן.
אַזוי האָבן די דײטשן זיך פאַרשפּרײט.

דערװײל איז זיך געלאָפן יאָר נאָך יאָר:
די שטאָט האָט זיך געהויבן און געשפּרײט,
דער אַלטער הויף איז שטילערהײט געװאַקסן,
די פּיצלאַך קינדער האָבן זיך געהויבן
מיט שװאַרצע קעפּלאַך און מיט בלאָנדע קעפּלאַך
צװישן אײזנס, פערדגעבײן און קאָדער;
דערנאָך איז מען געגאַנגען אין די שולן

און אנגעבראכט אין הויז דעם נייעם לשון
מיט נייע לידער און מיט ניי־גנזאנג,
די שטילע אידענע האט זיך ארויסגעשלאגן
פון אירע כחות, טוענדיג איר ארבעט.
דער איד האט ווי דער אייזל שווער געפראצעוועט
ניט ווימנדיג פון טאג און ניט פון נאכט, —
דער שבת איז געווען צו קורץ צום שלאפן.
די אלטע ספרים האבן דורך דער צייט
פארעלטערט זיך. און זיך באדעקט מיט שימל,
און רב בחיי אין דעם געלן איינבאנד
האט עלנד און פארשעמט געטוליעט זיך
צום אלטן גאנג פארגעסענע משניות'ן.

III

ליטוואקעס

צום סוף האבן גענומען זיך באווייזן
די לעבעדיגע רירעוודיגע ליטוואקעס
וואס האבן בלויז גערעדט מיט הענט און אויגן.
פארמארעט, אויסגעצערט, מיט גרינע פנימ'ער,
מיט בייכער איינגעפאלענע, ווי קארטן,
מיט אומעטיגע הונגעריגע אויגן.
די האבן שוין געבראכט די ניי־מאשינדלאך,
די רעמלאך און דעם בלאק פון היטלמאכער,
די קיילאכדיגע אויסגעהוילטע ביינקלאך
מיט נאלן און מיט העמערלאך פון שוסטער —
די חברה בעל־מלאכות פון דער היים.
זיי האבן זיך באזעצט ביי די קאנאלן,
אויף וויין־גאס, און אויף וואסער־גאס, און לייס־גאס,
די גאסן וואו עס שניידן זיך אדורך
די בלאנקע רעלסן פון דער אייזנבאן,
און וואו עס קומען זיך אהין פארברייינגען

ביים גלעזל ביר און שנאפס די וואוילע שווארצע.
מען האט זיך אויסגעזעצט אין אלטע חורבות
מיט קליינע שטויביגע צעזעצטע פענסטער;
דער שניידער האט ארויסגעהאנגען דרויסן
א פאר פארלאטעטע געפרעסטע הויזן
וואס האבן אין א ווינט געבלאזן זיך
און אנגעפאטשט פארבייגייער אין פנים;
דער שוסטער האט צעווארפן אין זיין פענסטער
א בארג מיט אויסגעדרייטע קרומע שיך,
האט צוגערוקט דאס ביינקעלע צום פענסטער,
די פלייצעס אויפגעהויבן העכער פונ'ם קאפ,
מיט גרויס התמדה און מיט ברען געגומען
צו שלאגן נעגל אין די אלטע שטיוול;
דער היטלמאכער האט אריינגעשטעלט אין שויב
דעם קיילאכדיגן בלאק — וואו אויפ'ן שפיץ
האט אויסגעפרעסט און יום-טוב'דיג גערוט
אן אלטער קאפעליוש — א שפאגל-נייער —
מען האט זיך אין די לעבער אויסגעזעצט — און שוין.
מען האט געגעסן אין געדיכטן שטויב,
מען האט געטרונקען אין געדיכטן שטויב,
מען האט געשלאפן אין געדיכטן שטויב,
מען האט געקליבן סענט צו סענט — און אפגעשפארט
אויף שיפסקארטן אהיים פאר ווייב און קינדער.

עס האבן זיך אראפגעשאטן פון דער היים
די גרינע, דינע אויסגעצערטע ווייבער
מיט ברייטע הענט מיט בלויע שווערע אדערן,
מיט שימערדיגע אויגן ווי ביי וועלפיכעס,
מיט קינדערלאך ווי גרינע ארבעסלאך,
מיט רינענדיגע אויערלאך און נעזלאך,
איינס קלענער פון דאס אנדערע — און גאר.
מען איז פארפארן אין דעם מאנ'ס געשעפט
מיט גרויסע פעק פון אלטן בעטגעוואנט.

מיט מעשענע צוויי לייכטער, קוגל־טעפּ,
מיט בייכיגע און געלע סאַמאָווארן.
מען האָט צעפּאַקט די גרויסע שווערע פּעק,
אוועקגעשטעלט אַ צוויי־דריי אַלטע בעטלאַך,
פאַרצאַמט דאָס הינטערשט חלק פון געשעפט
מיט רויטע און מיט גרינע פאַראוואַנגען —
און פאַרטיג מיט דער בעל־הבית׳ישקייט.
און מאָרגנס, אַז די קינדער האָבן זיך צערירט,
האָט זיך עס אָנגעהויבן דאָס געשריי
מיט שאַרפע קניפּן, רייסעניש פון האָר,
מיט פייקלדיגע בוכנצעס און דראַפּן.
די מאַמע פאַלט אריין אין לעבעדיגן קנויל
מיט לאַנגע שאַרפע און געניטע פינגער
צו אויסטיילן גערעכטן משפט אויף׳ן קנויל
פון די צעקרעלטע און צעלאַפּענע ממזרים.
דאָס בלויע מיילכל גייט געשמירט אויף שרייפלאַך,
און שיט מיט פעך און שוועבלדיגע קללות —
און איידער וואָס און ווען — אהא, דער מאַן —
זי האָט אים שוין גענומען אויפ׳ן צימבל
אין איין חברותא מיט קאַלאַמבוס׳ן,
און מאַכט פוןביידן נאָר אויף אויסצודרייען.
עס שטייט דער סוחר פון די אַלטע הויזן
און קראַצט זיך אין פּאַטילניצע און גאַפט:
אַ שאַרפע צונג, האָט גאָרנישט ניט פאַרגעסן.

דערנאָך האָבן די פאַכן זיך צעמישט:
דער שטיוולנייער האָט אריינגענומען הויזן,
דער הויזנשטעפּער האָט אריינגענומען שטיוול,
דער היטלמאַכער האָט אויף ביידן זיך פאַרקוקט
און נאָך אַ קורצער איבערלייגעניש, געגאַנגען,
אריינגעשטעלט אי הויזן און אי שטיוול.
דאָ זיינען שוין די אויבערשטע געוועזן גערעכט:
נעגאַנגען, אָנגעשאָטן פולע פענסטער

מיט טוכלע און צעדרייטע קאַפּעליושן.
דערנאָך האָט מען זיך אָנגעבּרוגז׳ט, זיך פאַרקרימט,
צעשטעלט זיך אין די טירן פון די קראָמען
מיט פּנים׳ער פון קריגערישע הענדלאָך —
זיך אויסגעשטעלט צו וואַרטן אויפ׳ן ניגער.
די ווייבער האָבן אויך אַ האַנט געגומען
און אָנגעגורט מיט מוט די בראַווע מענער.
און גאָט ווייס ווי, פון וואַנען, און ווי אַזוי
זיי האָבן זיך דערוואוסט פון צווייטנס יחוס,
פון טאַטנ׳ס צד און מאַמע׳ס צד, און מחותנים
ביז צו די ווייטסטע אָפּגערוקטע דורות.
האָט מען גענומען אויסרעכענען יחוס,
פאַרקראָכן אַזש אין יענעמ׳ס אינגעווייט.
געשמאַק, באַ׳טעמ׳ט, מיט נגון, מיט געזאַנג,
מיט ווייסן שוים אויף דינע בלויע ליפּן.
דערפאַר, אַז ס׳איז געקומען צו אַ שמחה,
ווען ס׳האָט זיך איינע פון די קריגערישע ווייבער
געלייגט אין קימפּעט, צי חלילה ביי אַ צער —
איז מען זיך בייגעשטאַנען איינס דאָס אַנדערע
מען איז געוואָרן צוגעקלעפּט און זיס,
כאָטש צוצולייגן צו׳ן אַ האַרטע מכה;
מען האָט די קימפּעטאָרן אָפּגעהיט,
גע׳עסק׳ט זיך, געבאַקן און געסאַרווערט,
געקאָכט די שאַרפע מאַנדלדיגע יאַיכלאָך,
און אויפגעפּאַסט די קינדער ווי די שררות.

דערווייל איז שוין אין שטאָט אַרומגעגאַנגען
אַ דאַרער נפש מיט אַ הויכן גאַרגל
און גלאַנצעדיגן לאַנגן בגד, אויסגעשמירט
מיט בלוט פון עופות און מיט טראָפּן פעטס.
זיין עובדה איז געווען: אַרומצוגיין
אַריבער אַלע קרעמלאָך מיט׳ן סדור —
און קלאַפּן, אָנדולן אַ פולן קאָפּ

די מעקסים מיט די היימים מיט די סעמים;
אריינדרעלן אין זיי די טראָפּ פון סדרה,
פון וואָס די ניגערס פלעגן אָנקוועלן,
פּרובירן נאָכמאַכן דאָס פּיין געזאַנג.
אויך פלעגט ער יעדן פרייטאָג־פרי זיך מעלדן
אַ שפּראָץ אויף טאָג, די עופות קוילענען,
און אָפּגעבען די ברייטע בעלי־הבית'טעם
דעם ברייטן און דעם פּיינעם גוטן מאָרגן.
מיט זון־פאַרגאַנג פלעגט מען דאָס בענטשן ליכט,
די מאַנסלייט מאַכן קדוש אויפ'ן קול
אויף די צוויי היימישע געבאַקטע חלות;
די ווייבער ווערן גאָטספאַרכטיג און שטיל
און קוקן מיט דרך־ארץ אויף די מאַנען.
און שבת־פרי האָט מען זיך אויפגעהויבן,
און אָנגעטאָן דעם טלית ווי געהעריג,
אָוועקגעכאַפּט דאָס שבת'דיגע דאַווענען,
אריינגעכאַפּט דאָס ביסל קאַלטע עסן,
אַרויפגעצויגן ס'פאַרהאַנגל פון פענסטער,
צעעפנט ברייט די טיר אין גאַס אַרויס, —
און שוין — ס'איז אָפן דאָס געשעפט פאַר האַנדל.

און אייגנטלאַך איז דאָס געווען נאַטירלאַך:
אַ מענטש וואָס האָט געגרינט נאָך אין זיין שטעטל
האָט דאַרטן נאָך געוואוסט, אַז ביי קאָלאָמבוס'ן
איז אַרבעטן אום שבת ניט קיין זינד.
דעם שבת פאַר'ן זיך געזעגענען
האָט ער געלאָזט זיך געבן אַן עליה,
און ער, ווי אויך דער גאַנצער שבת'דיגער עולם,
האָט גוט געוואוסט: אַ מאָנאַט, צוויי פון היינט
וועט ער דאָרט אין דער נייער ווייטער וועלט
אַרומשלעפּן זיך ערגעץ מיט אַ פּאַק,
צי סטריגעווען תחתונים אין אַ פאַבריק,
צי עפּעס טאָן אַזוינס וואָס איז ניט שבת'דיג.

די חכמה איז געלעגן נאָר דאַרין:
מען האָט געאַרבעט שבת'דיגן טאָג
נאָך שווערער ווי אין וואָכעדיגע טעג,
ווייל שבת קריגן מענטשן זייער שכירות;
געמאָסטן שיך און הויזן אויף די ניגערס,
געשפּיגעלט מיט'ן גאָל און מיט'ן האַרצן —
נאָר האָבן זיך די שטערנדלאַך באַוויזן,
פלעגט באַלד דער סוחר אָפּשטעלן זיין האַנדל,
אַריינכאַפּן זיך הינטער פּאַראַוואַן
און מאַכן די הבדלה אויפ'ן קול.

דערפאַר האָט זיך אין זיי אַריינגעקריצט
אַז עלפט געבאָט, וואָס מען האָט אָנגענומען
ווי ס'שטייט און גייט, און הייליג אָפּגעהיט —
דאָס ניי געבאָט: „זאָלסט העלפן זיך אַליין".
האָט מען געבראַכט אַ ברודער פון דער היים,
האָט ער עס נאָכדעם אָפּגעצאָלט ביים וואָך,
און דרייסיג יאָר נאָכדעם דאָס ניט פאַרגעסן.
מען פלעגט דעם ברודער לייגן אויפ'ן וואַרשטאַט,
און מאָרגענס אים אַרויסבאַגלייטן מיט'ן פּאַק —
קריינק אויך ווי מיר און דאָך און ווער געשוואָלן,
מען האָט גערעכנט זיך צום האַלבן סענט.
אין האָט איין ווייב געליען ביי דער צווייטער
אַ מעסטל זאַלץ, צי מעל, אַ שטיקל צוקער,
און האָט פאַרגעסן אָפּגעבן אין צייט —
האָט מען געהאַט דערנאָך וואָס צו געדיינקען:
און ביי דער ערשטער אָפּענער מחלוקה
געשריען ווענן דעם אין אַלע גאַסן.
און דאָס איז אויך געווען גאַנץ נאַטירלאַך:
אַ מענטש וואָס שלעפּט אויף זיך דעם שווערן פּאַק
און ס'שווילן אים די פיס אַזוי ווי קלעצער,
און האָט צו טאָן מיט הינט און בייזע גוים —
צי איינער וואָס ליגט איינגעשפּאַרט אין שטויב

פון פרי־פארטאג און ביז א שטיק אין נאכט
און שלאגט די נעגל אין די אלטע זוילן —
אזעלכע ווייסן וואס דער סענט באטייט.
און אז א מענטש פלעגט מאנטאג־פרי באגינען,
אוועקמארשירן מיט'ן פאק אין דארף —
פלעגט ער דער ווייב זיינער צוערשט דערציילן,
אז ער וועט שבת האלטן אויפ'ן דארף.
און פרייטאג־נאכטס, ניט פריער ווי נאך ליכט־בענטשן
פלעגט דאס דער מענטש ארייןפאלן אין הויז,
און אז די ווייב פלעגט ווערן גריז און געל:
זי האט זיך ניט געריכט לכבוד שבת —
פלעגט ער, דער מאן, זי טרייסטן אויפריכטיג:
ניש־קשה, שא, ס'עט רעכט זיין ווי עס איז,
גיס צו א שעפער וואסער און גענוג.

אזוי האט די פארדארטע גרינע ליטע
ארייגעקליבן זיך. און זיך צעלייגט
אין פעטן און געבענטשטן דרום־לאנד.

IV

ווידער ליטוואקעס

די ביימער האבן זיך געבויגן פון דער לאסט
פון רויטע גלאנצנדיגע קילע עפל
און דורכזיכטיגע ראזע אבריקאזן.
א וואלד איז נאך געווען א וואלד: געפלאכטן,
געצווייגט, געקניפט, געקנוילט, צענויפגעדרייט,
און פון געדיכטקייט האט געשמעקט מיט פוילקייט,
מיט נאסע שוואמען, ווילדע קוסטן מאלינעס,
מיט דורות־אלטע שיכטן וואלד־געוואוקס.
וואו איין פלאנץ האט דערשטיקט א צווייטע פלאנץ,
און איז פון צווייטער'ס בויך ארויסגעקומען,
און אין די שארפע ליכטיגע לבנה־נעכט

נאָר פלעגן ציען זיך די קייטן הירשן
מיט וואַלדיגע גערינכט־געצווייגטע הערנער
צו זילבערן לבנה'דיגע וואַסערן.
און קאַראַוואַנען ווילדע שטאַרקע ענדיקעס
מיט מעכטיגע געשפּריצט־קאָלירטע פליגל,
מיט פּיס פון עכטן שטיין־קאָליר און האַרטקייט —
זיי פלעגן אַנפליען אין וואַלד צו האַלטן נאַכט,
באַזעצן זיך אין שוואַרצע שטאַרקע צווייגן.
און כאַלדערן פון שלאָף ביים מינדסטן שאָרך.
אין מיטאָג־שעה, פון ריינעם גאָלד געשמאָלצן,
פלעגט אינ'ם וואַלד אַ צי טאָן מיט געשמאַק
פון רייכן שווערן פליסנדיגן האָניג,
מיט דעם געזשום פון גאָלדיג שווערע בינען.
די ווייטע פלאַך האָט נאָך אין זיך פאַרהאַלטן
די ערשטע פרוכטבאַרקייט פון יונגער ערד.
וואָס האָט געשאָסן און געשפּריצט מיט זריעה.
דאָס גראָז איז פעט געווען און שווער און שפּריצנדיג.
און שווערע סטאַדעס אָקסן זיינען אומגעגאַנגען
מיט אומגעהויער ברייטע רוקנס, הערנער,
און קי האָבן געשלעפּט אין פעטן גראָז
די שווערע אָנגעקוועלטע אייטערס מילך.
און אומגעציילטע סטאַדעס ווייסע שאָף,
זיי האָבן זיך ווי ווייסע רירעוודיגע פלעקן
געקייקלט זיך אין לעבעדיגן גרין,
ווי ווייסע כוואַליעס אין אַ גרינעם ים.
און אַז דער פאַרמער פלעגט אַראָפּברייגען אין שטאָט
זיין רייכן איבערפלוס פון פעלד און גאָרטן
אין בלוטיג־רויטע שפּריצנדיגע בוריקעס.
אין שווערע ווייסע בולבעס ווי די שטיינער.
אין גריז און פעטסט געוויקלטע קעפּ קרויט —
האָט מען עס ניט געמאָסטן אויפ'ן בושל,
נאָר אויסגעטיילט אין זעק פאַר קליינעם זילבער.

א שװערע פעטע הון פארקויפט צו פערטעלע,
און הענער האט מען צוגעלײגט אין צוגאב.

אז ליטע איז אַרײַנגעפאלן אין דער שפע,
אין לאנד, װאס האט געפלאַסן מילך און האניג —
און אַז זי האט זיך אויסגעלערנט עסן —
האט זי זיך אויסגעזעצט אין שטויב פון קראמען
און האט גענומען שרײַבן פײנע גרוסן
אין די פארשמאכטע הונגעריגע שטעטלאך.
סע האט דערצײלט זיך װי ס'איז גוט און װאויל,
מען װארפט זיך אום מיט פלײש אין מיטן װאך,
און װאס פאר פלײש נאך: הינער, גענז, און קאטשקעס.
און ברויט עסט מען פון פײנעם װײצנמעל,
און ס'װאלגערן זיך אום דארט אין די גאסן
די גרויסע רויטע זיסע קאװענעס.
װאס שפּריצן מיט דעם האניג־זיסן סאק.
און די פערדארט צעטריקנטע משפחה
װאס האט גענערט זיך אויפ'ן שװארצן ברויט
מיט װאסערדיגע בולבעס אין די שאלן.
האט אָנגעהויבן חלומ'ען פארשמאכט
פון װײטע ימ'ען און פון פעטען לאנד,
פון װאנען ס'קומען אַן די פײנע בילדער
פון טעכטער און פון זין מיט גלאטע פּנים'ער,
פארפוצט אין פײנע גלאנציגע צילינדערס
מיט גראָבע שװערע קײטן אויף די בײכער,
מיט קײלאַכדיגע אײניקלאך, װי מאָפּסן.
נאָר אַז די מאָפּסן פון די פײנע בילדער
האט שוין דערעסן און געקראַכן פונ'ם האלז
די מוציא ברויט מיט אָנגעשמירטן האָניג,
או אַז די דינע גרינע בעל־הבית'טע
האט אָנגעהויבן בײנקן נאָכ'ן הערינג —
פלעגט זי זיך נעמען צו דעם מאַנ'ס נעביין

און אויסלאָזן איר האַרץ צו דעם קאָלאָמבוס:
זיין ברויט איז ניט קיין ברויט, זיין פלייש קיין פלייש,
אַ הון איז דאָ קיין הון ניט, און להבדיל,
אַ ברודער איז קיין ברודער ניט — און גאָר.

די מאַנען אָבער האָבן זיך דערוויל
בשלמות אַנגעטריבן זייער מסחר:
מען האָט געשלעפּט זיך איבער וועג און שטעג
אין נייעם פרעמדן מורא'דיגן לאַנד
מיט שווערע נאַקנברעכנדיגע פּעק.
דער מאַן אין וועג איז אָפּגעקומען מיט'ן ברויט,
מיט אַ געבאַקטער בולבע, מיט אַן איי,
וואָס ס'האָט דער פאַרמער אים געשאַנקען.
מען האָט געפינסטערט טאָג ווי נאַכט אין קראָם,
געבראָטן זיך ביים ברענענדיגן אייזן,
געבראַזגעט אויף די אַלטע ניי־מאַשינען,
אריינגעטענה'ט מיט'ן האַרץ אין ניגער.
און מערקווירדיג איז עס געווען: ווי שנעל
די מענטשן אַן אַ צונג האָבן באַגריפן —
און קלאָרער זאָגנדיג — דערשמעקט, דערטאַפּט,
דעם נאַקעטן מהות פון פרעמדן ניגער,
פון דער עקזאָטישער און ווייטער ראַסע,
מיט יעדן זייער קנייטש און ריר און דריידל,
מיט זייער אויפריכטיגן קינדערישן לאַכן
און מיט דעם שפּעטער איינגעפלאַנצטן אומעט,
מיט זייער גוסט, און רייכן טראַפּישן געשמאַק.
און ס'איז געווען נאַטירלאַך, וואָס דער ניגער
האָט אויך פון זיין צד באַלד דערשמעקט, אַז די —
זיי זיינען עפּעס נענטערע מענטשן;
געהערן טאַקע צו דער ווייסער ראַסע,
נאָר ווייסע ראַסע פון אַן אַנדער מין.

די דייטשע ברידער האָבן מיט די נעז

געקרימט זיך אויף די אויסגעדארטע אידלאך
און האבן זיי באטיטלט: גרינגע שנארער,
און שפאס געמאכט פון זייערע מנהגים.
נאר צוויי מאל דורכ'ן יאר: אין מורא'דיגע טעג
פון ראש השנה און יום כפור, פלעגט דער תהום,
דער ברידערלאכער תהום באהעפטן זיך —
צונויפגעקומען דאוונען מיט א מנין.
דערנאך פלעגט מען זיך ווינטשן גוטן יאר
און זיך פאנאנדערגיין ביז קומענדיגן יאר.
די איינציגע, וואס פלעגן ווי עס איז
אריבערשפרייזן יענעם תהום — געוועזן איז
דער לאנגער דארער „שאחעט" מיט'ן חלף,
און דער בית־עולם צווישן פרעמדע צלמים:
און אז א דאר, א קריינקלאך ליטוויש קינד
האט ניט געקענט פארטראגן מער דעם שויב
פון טאטע־מאמע'ס ניגערשן געשעפט
און האט פארביינקט זיך נאך א בעסער וועלט —
האט מען זיי ברידערלאך געלייגט צוזאמען
אין דעם קליינקברים'דיגן אידישן בית־עולם —
ווייל ערשטע צו באנייען דעם בית־עולם
געוועזן זיינען די שוואכע בלאסע קינדער —
און ס'האבן זיך געהויבן קליינע בערגלאך
מיט דינע ווייסע ברעטלאך ביי צוקאפנס,
און אויף די ברעטלאך אינ'ם פיינעם גראז
האט אויף דער דרום'דיגער זון געלויכט
פירעקעדיג און ניי די פרעמדע שריפט.

פינפטער קאַפּיטל

I

דזשאָשוואַ

אַז דזשאָש האָט אָפּגעקויפט דעם אַלטן טאָמפּקינ'ס פּלאַץ —
האָט ער דערשפּירט זיך פּלוצים, ווי ער וואָלט
געלאָזן טיפע וואָרצלען אין דער ערד.
זיין בליק איז מיט אַמאָל געוואָרן זיכער,
געוואָרן גוטמוטיג און קלאָר און שמייכלדיג;
זיין פעסטער טראָט אין אַלטן ברייטן הויף
האָט אויסגעקלונגען זיכערקייט און מוט;
דאָס פּנים איז געוואָרן מונטער, אויפגעלייגט,
און אין די קנייטשן פון דער נאָז און ליפּן
האָט אָנגעהויבן שפּילן לייכט אַ שמייכל.

עס האָט פאַר אים זיך אָנגעהויבן ציען
אַ קייט פון רואיגע און אַרבעטזאַמע יאָרן.
מיט לייב און זעל פאַרטיפט אין זיין געשעפט
האָט ער אַליין גאָר נישט באַמערקט, ווי דורך דער צייט
איז ער געוואָרן איינגעוואַקסן אין דער ערד,
ווי אַלץ איז אים געוואָרן נאָענט און אייגן.
זיין ענגליש צונג איז אים געוואָרן פריי
מיט איטלעך בויג און אויסדרוק פון די שכנים;
ער האָט געהאַט אַ וויץ פאַר יעדן איינעם,
אַ פריינדלאַך וואָרט, אַ קלוגן קורצן משל,
גענומען פון אַ שכל'דיגן מדרש,

פון וואָס די בראָווע שכנים פלעגן אָנקווועלן.
האָט מען באַדאַרפט צו בויען אַ שפּיטאָל,
צי אויפשטעלן אַ נייע קירך, איז מען
געקומען צו דעם דזשאָש נאָך אַ נדבה.
מען האָט זיך אָנגעהויבן צוהערן צו׳ן אים,
אין אַ פאַרלעגנהייט, וועט מען שוין קומען
צום אַלטן דזשאָש צו האַלטן זיך אָן עצה.
און פלעגן שכנים קומען צו׳ן אַ סכסוך,
פלעגט אָפטמאָל דזשאָש די צדדים אויסגלייכן
און ברייענגן זיי צו שלום דורך אַ פשרה.
און נאָכדעם ווי די נייע בעסטע פריינט
זיי האָבן שוין באַנעצט דעם שלום מיט אַ טרונק,
דאָ פלעגן זיי אויף זיך אַליין זיך חדוש׳ן:
למאי מען האָט זיך נאָר באַדאַרפט צו קריגן?
דער עסק איז דאָך אַזוי קלאָר און פשוט,
אַ קינד אין וויג קען דאָך אַזוינס באַנעמען.
און אַז די מאַס פלעגט ווערן איבערפול,
פלעגט מען שוין קושן זיך דורך הייסע טרערן,
און האַלטן אין איין טענה׳ן מיט התפעלות:
אי דזשאָש, ער טראָגט אַ קאָפּ אויף זיינע פּלייצעס!

נאָר שפּעטער, אַז ס׳האָט דזשאָש גענומען פירן
די פורן רויטע ציגל אויף זיין פּלאַץ,
און זיך געשטעלט צו מויערן זיין בנין —
דאָ האָט מען שוין אין גאַנצן אויפגעהערט
דעם אַלטן דזשאָש צו קלאַפּן אויף דער פּלייצע.
עס האָט זיך אויסגעלייגט אַ דיקער פונדאַמענט
פון גרויסע סקווערן שווערן גרויען שטיין,
און נאָכדעם האָבן זיך צעוואַקסן ווענט
פון נייעם רויטן ציגל, שנור אין שנור,
מיט בראָדע ווייסע רייען הויכע פענסטער.
און אַז דער רויטער דאַך פון שווערן בלעך
האָט זיך צולעצט צעלייגט, און זיך צעגלאַנצט —

האָט ער הרחבה'דיג מיט זיך באַשיצט
אַ נייעם גרויסן און געראַמען בנין,
פיר גאָרן הויך, פון אומגעהויער ברייט און לייִנג,
מיט ברייטע שווערע טויערן פון אייזן
אויף ביידע זייטן פון דער לייִנג פון בנין,
מיט גרויסע ליפטס אַרויפצוציען סחורה,
מיט ליכטיגע גערעמע קעלערן — געבויט
פון אייזן און קאָנקריט צו האַלטן פעל,
מיט פרעסן און מאַשינען אויף צום פּאַקן,
און מיט אַ גרויסער ליכטיגער קאָנטאָר
וואו ס'איז אַ שטילער קרוב שוין געזעסן,
און זיך געקריבלט אין די דיקע ביכער.

אַז דזשאָש האָט אויפגעבויט זיין לעבנ'ס בנין —
איז שוין זיין קאָפּ געווען דורכגעשטרייפט
מיט אייזן־גרויע פּאַסן האָר; זיין פּנים,
פאַרבאַקן אין אַ העלער ציגל־רויטקייט,
מיט טיפע קנייטשן אַרום שטאַרקן מויל —
האָט מיט באַהאַלטן זיכערקייט געשמייכלט.
דאָס הויז איז הויף געווען זיינען פול
מיט שלאַנקע און אַטלעטיש־שטאַרקע זין,
און יונגע דינע פוריטאַנער טעכטער
אין ווייסע קליידער און מיט לאַנגע צעפּ,
מיט ריין־געשניצטע ברוינע פּנימ'ער.
נאָר די זיינען געווען שוין פרעמד און ווייט
פון אַלטן שטאַם; אפילו ער, דער טאַטע,
איז דורך דער צייט געוואָרן פרעמד צו אַלעם,
געוואָרן גלייכגילטיג און קאַלט צום גלויבן.
דעם שטן, אַז דו גיסט נאָר אָפּ איין פינגער,
פאַרלאַנגט ער באַלד די גאַנצע האַנט: צוערשט
האָט ער פאַרפעלט אַ דאַווענען, שפּעטער נאָך איינעם,
און באַלד איז אים אין גאַנצן שווער געוואָרן,
ביז ער האָט אויפגעהערט אין גאַנצן דאַווענען.

דעם שבת פֿלעגט ער האַלטן נאָך געשלאָסן —
נאָר אײַנגײן איז עס אים ניט אײַנגעגאַנגען.
אַנשטאָט צו רוען און אַרײַנקוקן אין ספר
האָט אים דער קאָפּ געטראָגן אין געשעפֿט,
און וואָס מער דאָס געשעפֿט האָט זיך צעוואַקסן,
איז אַלץ דער שבת מער צו לאַסט געפֿאַלן.
און אָפּטמאָל פֿלעגט ער שבת, אומגעריכטערהייט,
זיך כאַפּן אַז ער חשבונ׳ט מיט אַ בלײַפֿעדער —
ער פֿלעגט אַ װײַל פֿאַר זיך אַלײן זיך שעמען,
נאָר באַלד זיך װידער אין געשעפֿט פֿאַרטיפֿן.
די אײנציקע װאָס האָט אויף דעם געזיפֿצט,
איז בלויז געװען די דינע הױכע װײַב:
זי פֿלעגט נאָך מאַכן שבת־קודש װי אַמאָל,
און בענטשן שבת־ליכט און זאָגן תחינות,
און בענקען נאָך די אַלטע גוטע צײַטן.
דער שײַן פֿון די געבענטשטע ליכט האָט אָבער
פֿאַרטרײַבן ניט געקענט די פֿרעמדע װאָכיקײט,
און ס׳האַרציקע געבעט פֿון אַלטע תחינות
געפֿאַלן איז פֿאַרשעמט און איבעריק
אין װײַטע אויערן פֿון פֿרעמדלאַנד זין,
און אָפּגעפֿרעמדטן אײגן פֿלײש און בלוט
פֿון שלאַנקע טעכטער מיט אַ פֿרעמדן לשון
װאָס קוקן בײַ די שבת־ליכט אַרײַן
אין אומפֿאַרשטענדלאַכע און װײַטע ספֿרים.

און דאָן האָט שױן דער נאָמען פֿון דעם איד
געקלונגען הױך און װײַט איבער׳ן לאַנד:
קענטאַקי, טענעסי, אָהײַאָ און אינדיאַנאַ,
ביז אילינאָיז און קענזעס־שטאָט פֿון אײן זײַט,
און ביז די װײַטסטע צפֿונ׳דיקע שטאַטן
פֿון צװײטער זײַט — די אַלע האָבן שױן
געשיקט אים זײער האַנדל און געגלױבט
אין אידנ׳ס װאָרט און טאַט און פּינקטלאַכקײט.

א ווארט זיינס איז געווען א ווארט: בארעכנט,
ראיעל, און שטריינג צו זיך ווי צו דעם צווייטן.
זיין שלאגווארט: „מיינס איז מיינס, און דיינס איז דיינס“.
און דאס געשעפט האט זיך צעשפרייט, צעצווייגט,
און גרעסער איז געווארן זיין פארנעם,
און זיינע מעגלאכקייטן. ס׳איז געווען
א וואונדערבארער אויפרעגנדער שפיל
אין שווערע טויזנטער און מארך און נערוון,
און דזשאַש, דער קאפּ, דער אויפטוער פון דעם,
איז שטיל געשטאנען פון דעם אלץ ביים רודער
און האט געטריבן צום געווינשטן ציל.
און פונקט ווי אלע שטארק ענערגישע נאטורן
האט ער נישט ליב געהאט זיך אפשטעלן און ריידן
פון ווייטער עלנדער פארגאנגענהייט.
און אז א שכן וואס האט אים געדיינקט
פון יענע צייטן מיט׳ן שווערן פּאק
פלעגט אים אמאל א זאג טאן: „דזשאַש, ביי גאט,
„א בנין האסטו זיך דאס אויסגעבויט.
„אי־אי, א שווערער פּאק געווען דיין פּאק
„וואס דו האסט דא געבראכט אין די מקומות...“
פלעגט דזשאַש אים געבן ענטפער מיט׳ן האלבן מויל,
ביז וואן דער גוי פלעגט זיך פארפּלוידערן,
און איבערשפּרינגען אויף א צווייטן ענין.

געוואוינט האט מען נאך אלץ אין אלטן הויז,
וואס האט זיך מיט זיין אלטקייט אויסגעטיילט
אנטקעגן נייעם שרייענדיגן בנין.
די טעכטער זיינען נישט געווען צופרידן
נאר ריידן הויך אין אנגעזיכט פון פאטער
האט זיי פארפעלט דער מוט. דערפאר די מאמע
איז מיט דעם אלטן הויז געווען צופרידן:
עס איז איר ליב געווען איעדעס ווינקל,
די אלטע אויסגעדרייטע ביינערדיגע ווענט,

און יעדער שטיין פון הויף איז איר געוועזן נאָענט.
אַמאָל פלעגט זי דערמאָנען זיך אַן טויטן קינד
וואָס איז געווען דער קרבן פאַר דעם אַלעם.
און דאַן פלעגט זי אַ גיפטיגע, פאַרביסענע,
מיט גרינע אויגן קוקן צונ׳ם הויף
וואו ס׳האָט זיך רויט און פעסט און שרייענדיג
געהויבן דער פירגאָרנדיגער בנין.
און דזשאַש, דער קאָפ, דער פירער און פאַרזאָרגער
ער איז, דאַכט זיך, געוועזן ווייט פון אַלעם.
האָט מיט זיין שאַרפן אויג באַנומען אַלץ —
פאַרטאָן מיט ליַיב און זעל אין די געשעפטן,
דאָך האָט ער מיט זיין חוש דערטאַפּט און דורכגעפילט
די נויט און דעם פאַרלאַנג פון יעדעם איינעם.
פלעגט צייטנווייז אַריינוואַרפן אַ וואָרט
צו איינעם פון די זין צי פון די טעכטער,
פון וואָס זיי פלעגן ווערן רויט־פאַרשטוינט:
פון וואַנען וויים דער פאָטער גאָר אַזוינס
וואָס מען האָט קיינמאָל אויף די ליפּן נישט געבראַכט.

די לעצטע צייט פלעגט ער אַרומגיין שטיל,
פאַרשווינדן פונ׳ם הויף אויף שטונדן לאַנג
און אַז ער קומט צוריק אַהיים ביינאַכט
פלעגט שפּילן אויפ׳ן מויל ביי אים אַ שמייכל,
וואָס טוט זיך קוים פאַרבאָרגן אין די וואָנסן;
און אין די גרויע יונגטלאַכע אויגן
פלעגט אומטאַנצן אַ שטיפערישער פייער.
פלעגט נאָכקוקן דעם זילבער־גרויען רויך
פון דיקן שוואַרצן שמעקנדן ציגאַר
וואָס טוט זיך שפּרייטן איבער יונגע קעפּ
פון טעכטער איינגעבויגענע אויף דאָס געניי,
און זין פאַרטועגע אַריבער ביכלאַך —
און שווייגן פלעגט ער היימלאַך און פילזאָגנדיג.
דאָס האָט ער שטילערהייט געקויפט אַ הויז.

גערוען פארנומען יעדן טאָג מיט'ן רעמאָנט:
מען האָט געקאַלכט, געפאַרבט, געקלעפּט פּאַפּיר
און ס'האָט געשמעקט מיט פרישן פאַרב און פּאַפּ,
און סאָסנע־ברעטער פריש און גלאַט פון הובל;
עס האָט געקלאַפּט דער האַמער און די זעג,
און ס'האָט דער הובל פריש און ניי געזונגען.
און דורך די פענסטער פון באַנייטן הויז
האָט זיך געשטרעקט די גרינע פרישע פלאַך
פון ברייטע לאָנקעס און פון ווייטן וואַלד;
און אויפ'ן סאָסניגן און פרישן דיל
באַגאָסן מיט אַ זוניג־וואַרעם ליכט
אין גאָלד און גרין האָבן זיך אומגעוויגט
געצאַקטע און געשפּיצטע בלעטער־שאָטנס
פון שווערע גראָבע און אַלט־נייע דעמבן.
און דזשאָש'ן פלעגט זיין שווער זיך אָפּרייסן
פון גרויסן סוד וואָס האָט אים איבערפילט
ווי מיט באַרוישנדיגן זיסן וויין
און אָפט, באַקוקנדיג די ברייטע פלאַך
פלעגט אויפ'ן זינען אים אַרויסשווימען:
„דען גאָט האָט אונז אויסגעבריים,
און מיר'ן זיך צעשפּרייטן אינ'ם לאַנד".

II

היים

אַז דזשאָש האָט ס'הויזגעזינט אַריינגעפירט
אין נייעם ברייטן און געראַמען הויז —
דאָ האָבן זיי צעעפנט ברייט די אויגן:
עס האָט אַ בלאַנק געטאָן דאָס פרישע מעבל
מיט ווייכע טיפע שטולן שווערן פּליוש,
מיט גלאַנצנדיגע טישן פון מאַהאָגאַני,
מיט זילבערדיגע הויכע שווערע שפּיגלען,

און מיט אַ הויכער פּיאַנאָ פאַר די טעכטער,
די דילן אויסגעבעט מיט ווייכע טעפּיכער —
און אין דער קיך האָט שוין אַרומגעפּאַדיעט
אַן אויפגעפּוצטע גלאַנצנדיגע ניגערטע,
געפּילט זיך היימיש און געשטראַלט פאַר שמחה,
דאָס גלאַנציג פּנים ווייט ביז צו די אויערן
פאַררִיסן איז אַ ברייטן טרייען שמייכל,
מיט שטראַלנדיגע גרויסע אויגן־ווייסלאַך
און שימערדיגע רייען ווייסע ציין.

די קינדער האָבן דורכגעשטורעמט ס׳הויז
מיט בליצן אין די אויגן, פלאַם אין פּנים;
אַרויפגעשטורעמט אויף די גלאַטע טרעפּ
אין זוניגע און פרישע אויבער־שטובען,
מיט פרישע אייזן־בעטלאַך ווײַס בעפאַרבן
מיט נידעריגע לייכטע וויג־שטולן.
עס האָט געקלונגען און געזונגען אינ׳ם הויז
פון אויבן ביז אַראָפּ מיט יונגע טריט,
און ס׳האָט געענטפערט פונ׳ם ווייסן באַלקן
דאָס הילכיגע געקלאַנג פון יונגע שטימען.
נאָר אַז דער יונגער קאָכעדיגער שטורם
האָט זיך אַראָפּגעריסן פון די טרעפּ צוריק
זיך פריידיג אויסצוגיסן אויפ׳ן פאָטער —
דאָ זײַנען זיי געבליבן שטיין אַנטשוויגן:
די מוטער זיצט אין טיפן ווייכן שטול,
דעם אַלטן גרויען קאָפּ אַראָפּגעלאָזט,
באַגיסט זיך שווייגנדיג מיט גרויסע טרערן,
און ס׳שטייט דער פאָטער איבער איר געבויגן
און גלעט איר קאָפּ מיט טרייסטנדיגע הענט,
און רעדט מיט שטילע רייד, ווי צו אַ קינד.

דאָס לעבן האָט גענומען גיין אין הויז
מיט פריילאַכע, מיט זיכערע און ברייטע טריט:

דאָס יונגוואַרג איז אַריינגעוואַקסן באַלד
אין נייער פּריציש־ברייטער אומגעבונג,
און זיך געשפּירט אין זייערע באַוועגונגען,
אין זייער זינגענדיגער העלער שפּראַך.
און אין דעם חן האָט זיך אַ צווייטס געפלאָכטן:
דאָס אַלטע חן פון אַלטן ווייטן מזרח
וואָס האָט געלויכטן אין די יונגע אויגן,
מיט עפּעס אומעטיגס און ברענענדיגס ביינאַנד.
און אין די לאַנגע קאַלטע ווינטער־אָוונטן
האָט היים און פרייַלאַך שוין געקנאַקט דאָס פייער,
פון רויטע גליענדיגע קוילן אין קאַמין,
געפלאָכטן זיך, געקושט מיט בליצן־פונקען
אין בלאָנדע און אין ברוינע ווייכע צעפּ,
געשפּילט מיט פייערלאַך אויף ברוינע באַקן,
און זיך געשפּיגלט אין די יונגע אויגן.
אין זונטאָגדיגע שטילע נעכט פון רו
האָט דער קלאַוויר שוין אויסגעקלאַפּט ראָמאַנסן
און ס'איז דאָס פּראַנט־צימער געווען פול
בלאָנדהאָריגע, בלויאויגיגע פריינדינען
און יונגע פּריצים נאַבלעסיג פאַרפּוצט
אין דרום־שע אַלטמאָדישע קאָסטיומען,
מיט ווייסע דינע הענט און ראָזע נעגל,
מיט ברייטע קינסטלערישע האַלזטיכער,
און ווייכגעלאָקטע האָר אין גרויסע רינגען.
די פלעגן זינגען אויף אַ צאַרטן קול
און אַלטע לידער און באַלאַדן פאַרטראַגן
מיט אַדעלינן זשעסט און העפלאַכקייט.
דערנאָך פלעגן די הערן זיך פאַרנויגן
און איינלאַדן די דאַמען צונ'ם טאַנץ,
און יונגע פאַרלאַך מיט פאַרפלאַמטע פנים'ער
זיי פלעגן זיך באַגייסטערטע פאַרטיפן
אין ריטמישע און ווייכע אַלטע טענץ.

און פון די ווענט האבן אראפגעקוקט
די בילדער פון די דרום־גענעראלן
בארימט געווארענע אין בירגערקריג,
מיט לייגלאכבע און שמאלע פנימ׳ער,
מיט קורצע בערד געשווירענע פראנצויזיש
אין שווארצע פרעק און גרוילאכבע מונדירן
און מיט געמאכטער שטרייגקייט אין די אויגן.
און פון דעם ביבערשראנק האבן געגלאנצט
אין גאלד און רויט, אין שווארץ און ווייס, די רוקנס
פון אומשטערבלאכן שעקספיר, און פון מילטאן,
און וואלטער סקאט׳ס און מעקערײ׳ס ראמאנען.
(די באבעס מיט די זיידעס פון די חורבה־ווענט
זיי זיינען ענדלאך צו דער רו געקומען
צוזאמען מיט׳ן אלטן חב בחיי,
און מיט׳ן רומל איבעריגן אלטווארג,
העט. ערגעץ אין אן אפגעלייגטן אלקער,
אין שכנות מיט׳ן דאך.)

אין פרייע אווענטן

איז תמיד געווען פול דאס הויז מיט מענטשן.
דא פלעגן שכנים קומען זיך פארברייגגען,
א שמועס טאן ביים פייפ און רויטן טיי
מכח מסחר, האלטן זיך אן עצה,
צי בארגן גאר א שטיקל גמילת־חסד.
אמאל קומט אן דער גוטמוטיגער פאסטאר —
אצינד שוין גרוי, מיט קנייטשן אויפ׳ן פנים,
נאר לעבעדיגער, פרישער ווי געוועזן —
ער האט נאך ליב אריינגיין אין ויכוחים,
ארגומענטירן וועגן „זון און פאטער“ —
נאר איצטער ענטפערט שוין דער איד צוריק
געלאסן, פריי און קיל, און שמייכלענדיג,
לאזט קנוילן רויך פון שמעקנדן ציגאר,
און מאנעווורירט גאר קונציג מיט די פסוקים,

פון וואס דער פאסטאר ערגערט זיך צום טויט
און לויפט זיך אפריידן דאס הארץ צום יונגווארג.
די אידענע איז אומגעגאנגען אנגעטאן
אין שווארצן זייד, מיט פערל ארום האלז.
באזעצט זיך אין דעם נייעם גרויסן הויז —
האט דזשאָש, דער מאן, זי אנגענומען ביי דער האנט,
ביים רויטער, אויסגעארבעטער און הארטער האנט,
און האט געזאגט איר: „מוטער, פון היינט אן
„זאלסטו קיין האנט אריינטאן אין קאלט וואסער,
„דו האסט א דינסט, און מאגסט זיך מיט איר שאפן."
נאר איצט ווען מען האט ניט געלאזט זי ארבעטן,
פלעגט זי נישט וויסן וואס צו טאן מיט אירע הענט.
זיי זיינען איר געווען ווי איבעריג און פרעמד,
און בעטן עפעס ביי דער שווארצער דינסט
האט זיך די צונג אין מויל ווי נישט געקערט.
זי פלעגט באוואונדערן די יונגע טעכטער
וואס שאפן זיך אזוי החחבה'דיק און פריי,
און וואס די שווארצע גלימצערדיגע דינסט
איז גליקלאד אויסצופאלגן זייער ווארט.
בעת איר דאכט זיך, אז די שווארצע מאלפע
מאכט חוזק, און לאכט אפ הינטער איר רוקן,
און שטשירעט מיט'ן מויל ביז צו די אויערן.
די ארימע, ס'איז שווער געווען פאר איר
צו זיצן ליידיג נאך א לעבן ארבעט.
און אין א פרייען טאג ביים מיטאג־עסן,
ווען ס'זיצט דאס הויזגעזינט ארום דעם טיש
און עמיצן פעלט עפעס אויס ביים עסן —
פלעגט זי זיך האסטיג אויפכאפן פון פלאץ
און מאכן א באוועגונג ווי צום לויפן —
אמאל פלעגט זי אליין אין צייט זיך כאפן,
פלעגט ווערן רויט און בלייבן א פארשעמטע,
און אפטמאל פלעגט דער מאן זי אפשטעלן

מיט זיינס אַ זיכערער און ברייטער האַנט:
וואַרט, מוטער, ס'וועט די דינסט דערלאַנגען.
פלעגט זי אַדורכזיצן די לאַנגע טעג,
דורך זומער אויף דער זוניגער וועראַנדע,
דורך ווינטער ביי דעם ברענענדן קאַמין.
און צעלנדיג פאַרזאָרגט די אויגן, שטריקן.
האָט שטיל און פלינק געהאַלטן אין איין שטריקן,
און ס'האָט דאָס קניילכל וואָל געטאַנצט אין שויס,
פון רעכט אויף לינקס, און ווידער אויף צוריק,
געשאָקלט מיט'ן גרויען קאָפּ אויף ניין.
זי האָט געהאַט אויף וואָס זיך צו פאַרטראַכטן:
אַז ער, דען מאַן, איז עפּעס ניט דער אייגענער,
פאַרהאַוועט טאָג ווי נאַכט אין די געשעפטן.
און אַז די זין, געבוירן דאָ אין לאַנד,
זיי זיינען פרעמד צו איר און אומפאַרשטענדלאַך.
נאָך ערגער שטייט עס מיט די יונגע טעכטער:
די זיינען קאַלט און שטאָלץ און גאווה'דיג
און פרעמדער נאָך ווי פרעמד. פאַרטאָן מיט זיך,
און ווייט פון אַלץ וואָס שמעקט מיט אידישקייט.
און וואָס פאַר גוטס קען שוין אַרויסקומען:
אַז ס'הויז איז תמיד פול מיט יונגע פּריצים,
אַז ס'איז ביי זיי דער אַלטער גוי, דער פּאַסטאָר,
אַ גרעסערער מיוחס ווי די מאַמע.
אַז וואו אַ שמחה ערגעץ ביי די גויים,
איז זיינען זיי די ערשטע מחותנים.
אַ טיי־פּאַרטי אין קירך: איז גרייט מען זיך,
איז באַקט מען טאָרטן און מען עסק'ט זיך,
מען גרייט זיך ווי להבדיל צו אַ חתונה —
און שוין. מען פרעגט דען איר אַ דעה?
די מיידלאַך וועלן נאָך אַריינוואַקסן אין שמד.
און ער, דער מאַן, עס זאָל אים עפּעס אַרן,
ס'איז נישט זיין דאגה. קלאָגט זי זיך אַמאָל,

איז שאָקלט ער זיך אָפּ נאָר מיט אַ שמייכל:
„נו, ווייס איך וואָס דו רעדסט דאָרט: יונגע קינדער,
„זיי וועלן שפּעטער קומען צו'ן אַ שכל.“
און טראַכטנדיק, און שטריקנדיק אַזוי
פאַרמערן זיך די זאַכן מיט די לייבלאַך
פון פאַרביגן און גראָבן שווערן וואָל,
ווייל זיי, די פּריצטעס, שטייט ניט אָן צו טראָגן
דער מאַמע'ס ווארימע און שווערע זאַכן —
איז קלייבט זיך עס אין קאַסטן פאָר נאָך פאָר.

נאָר איינער איז געווען, וואָס פלעגט אַמאָל
זיך אָפּשטעלן ביי איר, פאַרהאַלטן זיך,
איר קושן אויפ'ן אַלטן גרויען קאָפּ
און ריידן מיט דעם טאָן און זיכערקייט
ווי ס'טוט אַ גרויסער ריידן צו'ן אַ קינד.
ער פלעגט איר גלעטן אויף דער האַרטער האַנט,
ביז ס'פלעגט צומאָל איר אָפּגיין פונ'ם האַרצן —
דער איינער איז געווען: דזשייק.

III

אחדות

דערווייל האָט ליטע זיך גענומען אויסגרינען,
גענומען צוקריגן אַ ביסל פלייש
אויף אירע שפּיציגע און דינע קנאָכן.
דאָס דאַרע פּנים האָט זיך אויסגעפילט,
דאָס אויג איז פרייער, ליכטיגער געוואָרן.
מען האָט נאָך אַלץ זיך אומגעריסן צווישן זיך
נאָר אויף אַן אַנשטענדיגן פיינעם אופן.
מען האָט שוין אָנגעהויבן זיך פאַרטראַכטן,
אַז ס'שטיקל ברויט אַליין איז נאָך ניט אַלץ,
און אין די פרייע זונטאָגדיגע אָוונטן,
אַז די משפּחות קומען זיך צונויף,

פלעגט מען ביים גלעזל טיי און סיגארעט,
מיט קינדער אויף די הענט, צערײדן זיך,
אז אייגנטלאך וואלט גאר געווען א יושר,
א טראכט טאן וועגן אויפבויען א שול.
די קהלה, אן עין־הרע, איז געוואקסן,
די קינדער ווערן גרעסער, וואקסן פרעמד
פון אידישקייט און אידיש ווארט; און סתם,
ווי ווארפט מען זיך דאס אום ווי די ציגײנער
א יעדע פרייטאג־נאכטס און שבת־פרי
צו זוכן איטלאך מאל אן אנדער פלאץ
וואו מען זאל מתפלל זיין בצבור.
דערהויפט פלעגט זיך דער שמועס וועגן שול
פארשטארקן ערב מורא׳דיגע טעג
ווען ס׳נעמט א מענטש פארטראכטן זיך פון תכלית.
האט מען גערעדט, גערעדט, און אפגעלייגט,
פארגעסן אויף א שטיקל צייט, און ווידער
גענומען ריידן וועגן דעם פון ס׳ניי,
און ווידער נאכגעלאזן אויף א צייט.

האט זיך די זאך אזוי געצויגן און געשלעפט —
ביז דזשאש האט זיך אין דעם ארײנגעלייגט.
די דײטשע ברידער וועלכע זיינען שוין
ביי יענער צייט געשטאנען אויף די פיס,
איז ווייט ניט אנגעשטאנען גיין צוזאמען
אט מיט די גרינע און צעדארטע שנארער;
זיי האבן אויך שוין אומגעטראגן זיך
מיט דעם געדאנק פון אויפבויען — א טעמפעל —
נאר גיין אליין איז נאך געווען פרי.
האט דזשאש גערעדט אהער, גערעדט אהין,
געצויגן דראטן צווישןביידע לאגערן,
ביז ער האט איינמאל זיי צונויפגעפירט
ביי זיך אין הויז. די דײטשן האבן זיך
צוערשט געבלאזן און געכמורעט שווייגנדיג

גערויכערט שווערע בייכיגע ציגארן
און זיך געקרימט; די לעבעדיגע ליטוואקעס,
די האבן זיך צוערשט געהאט פארלוירן
נאר שפעטער זיינען זיי צו זיך געקומען:
געדרייט די סיגארעטלאך פונ׳ם טאבאק,
און אנגעהויבן שמועסן געמיטלאך.
צוערשט געלאסן, אויפ׳ן האלבן קול,
וואס ווייטער אבער האט מען זיך צעווארימט,
נערוועז און פלינק געווארפן מיט די הענט;
ביז ס׳האבן זיך די דייטשן אנגעשטעקט,
ווי אויפגעלעבט פון שווערן הינערפלעט.
און אז מען האט דערלאנגט דעם טיי צום טיש
איז שוין געוועזן היימיש אויפגעלעבט:
די דייטשן האבן מיט׳ן פולן מויל
געלאכן, ברייט און שווער גערעדט אויף ענגליש,
און ס׳האבן זיך די ליטוואקעס געפלייסט
און פליסנדיג און פריי גערעדט אויף דייטש.
דער דייטש וואס האט געשניטן ס׳ראזע חזיר
האט זייער פיל געהאט וואס אויסצוזעצן,
און וועלנדיג א שטעכל טאן די שנארער
האט ער זיך אנגערופן: „יא, אבער די שול,
„די מום זיין היבש מאסיוו, געבויט פון שטיין,
„ווען ניכט וועט נאך די שול אוועקשווימען
„ווען עס וועט קומען — ווארטן זי, ווי רופט מען עס —
„יא, יא ביי דעם עלינו...“ האט זיך אויפגעהויבן
א גרויסער שטורם אינ׳ם גאנצן הויז.
די ליטוואקעס זיינען געווארן פול רציחה,
קאפאבל אים צערייסן ווי א הערינג —
אזוי אז ס׳האט דער דייטש זיך אזש דערשראקן.
דא איז דער פלינקער מעקס אריינגעשפרונגען:
„זאל אינעצ׳ס קאפ“, זאגט ער, „ניכט שמערצן, מחמת,
„דאס קאן, יא וואהל, גאנץ לייכט געפיקסט ווערדן.

„װען ס׳גאַטעסדינגסט װעט האַלטן בײַ עלינו —
„דאַן ברױכן זי צעעפענען איר מונד“.
דאָ איז דער דײַטש געװאָרן רױט און טױט,
זיך אַנגעבלאָזן װי דער רױטער אינדיק
און מער שױן ניט גערעדט. האָט מען זיך אײַנגעשטילט,
און װידער צוגעטראָטן צו׳ם ענין
איז אױפגעקומען באַלד אַ צװײטער דײַטש
דאָס װאָרט גענומען, אַנגעהױבן תמימות׳דיג
צוריק פֿון אַלף: „יאָ, אָבער װי שיקט זיך דאָס,
„אײַן טעמפּל אָן אַ מערכען־כאָר און אָרגל“ —
און דאָ זײַנען די ליטװאַקעס אין גאַנצן
אַרױסגעשפּרונגען פֿון געדולד: מען האָט
דעם דײַטש נישט מער געלאָזט צו עפענען דאָס מױל.
און דאָס מאָל אין אַ קלאָרן פײַנעם אידיש:
„— איר הערט אָביסל װערטער: אָרגעל־גאָרגל“.
„— דעם הער־דײַטש גלוסט זיך נאָך אײַן מערכען“.
„— עט װײס איך װאָס ער פּלױדערט דאָרט דער קירע“.
מען האָט געאַמפּערט זיך, געשריען און געליאַרעמט,
און ס׳איז אין גאַנצן הױז אַרומגעשװאָומען
אַ שטיקנדיגער װאָלקן טאַבאַק־רױך.
די קינדער זײַנען אַזש פֿון הױז צעלאָפֿן
און מענשן זײַנען הײזעריג געװאָרן.
דאָ האָבן זיך די דײַטשן שטאַרק באַלײדיגט,
זיך אױפגעהױבן גאָר צו גײן אַהײם;
און דאָ האָבן די ליטװאַקעס זיך אַנגע־רוגז׳ט.
און דזשאָש האָט שװער געאַרבעט זײ צו האַלטן,
און קונציג באַלאַנסירט מיט בײדע צדדים.
ערשט װען ס׳איז שױן געװען אַ שטיק אין נאַכט,
און אַז די שװײַגנדיגע בעל־הבית׳טע
האָט עפּעס שאַרפֿס און לײַכטס דערלאַנגט צום טיש —
איז דאַן דער שטורם שױן געװען אַריבער:
און פֿאַר׳ן בעל־הבית איז שױן געלעגן

א לאנגער ברייטער בויגן ווייס־פאפיר.
און ס'איז געשטאנען גרייט דאס טינט־און־פעדער.
מען האט געמאכט „לחיים" אידישלאך.
די רויטע פנים'ער האבן געשוויצט,
דאס נאסע האר האט זיך געקלעפט צום קאפ,
און ס'האבן זיך די אויגן איבערצויגן
מיט לייכטע וואלקנדלאך פון צער און פרייד.
די גלעזלאך האבן צוגעקלונגען ווייך
און ס'איז ווי אפגעגאנגען פון די הערצער,
דער דייטש אפילו פון דער חזיר־יאטקע
האט מיט דעם פלינקן מעקס זיך צוגעקלונגען.
און אז דער עולם איז צום סוף צוגאנגען
איז דזשאש נאך לאנג געזעסן ביי דעם טיש
דעם קאפ געבויגן אויפ'ן גרויסן בויגן
פארשריבן מיט די ציפערן און נעמען.

IV

די שול

עס איז געשטאנען אויף א שטילער גאס
א הויכע אלטע קירך פון רויטן ציגל,
מיט לאנגע שמאלע פענסטער פון קאלירטן גלאז,
וואס האבן זיך געענדיגט קיילאכדיג
גאר נאענט צום קארניז. ארום דער קירך
האט זיך געשטרעקט א ברייטע פיינע פלאך
פון קורצגעשוירן גראז, און ס'זיינען ברייט
און שאטנדיג געשטאנען אלטע בוימער
מיט ברייטע שווערע טיף־געקארבטע קאמלען,
מיט צווייגן דיקע ווי די יונגע בוימער,
וואס האבן אנגעשפארט ביז צום געזימס
און אנגעפילט דעם חלל פון די פענסטער.
די טירן הויך און שמאל און קיילעכדיג

און איבער זיי א פּלאַט פון שוואַרצן מאַרמאָר
מיט איינגעקריצטע בוכשטאַבן פון גאָלד
אין שריפט אין גאַטישער: „דו ביזט פּעטער
און אויף דעם פעלז וועל איך בויען מיין קירך“.
און איז מען אינוויייניג אריין — האָט עס
א הויך געטאַן מיט קעלט אין מיטן זומער,
ווי פון א קעלער. ס׳האָבן זיך געצויגן טיף
די ביינק די שוואַרצפּאַלירטע ריי נאָך ריי,
ביז צו דער הויכער בימה פון דעם פּאַסטאָר;
און אין דער טיפער אויסגעהוילטער נישע
באַלויכטן מיט א רויטן לעמפּל אויל
האָט עלנד און געפּייניגט זיך געבלייכט
די ליידנדע פיגור פון בלאַסן ישו,
דער דערנער־קראַנץ אין קאָפּ אריינגעשטאָכן
מיט רויטע טראָפּן בלוט ווי די קאָרעלן.
די רעכטע זייט פון וואַנט וואָס ביי דער הייליקייט
האָט אין האַלב־טונקלקייט געכוואַליעט זיך
מיט דיקע שוואַרצע רערן פון אן אָרגל.
אויף דעם סופיט דעם קיילאַכדיגן גלאַטן
געפלוינן זיינען קינדער און מלאכים
מיט דורכזיכטיגע העמדער, ראָזע פליגל,
מיט געלע רייפלאָך שיין ארום די קעפּ.

איז זיך די קירך געשטאַנען לאַנגע יאָר
פאַרטיפט און דרימלענדיג אין זיך אליין,
פון אייביקייט אין אייביקייט גע׳חלומ׳ט.
ביז ס׳האָט זיך אָנגעהויבן צו דערטראָגן
דער רעש פון פּילדערדיגער שרייענדיגער גאַס:
געשעפטן האָט ביז אהין פאַרקליבן זיך
געשווייבלט און געגריבלט דאָרט מיט שוואַרצע.
אן אירלענדער האָט אויפ׳ן ראָג א שיינק געעפנט,
און אין די נעכט איז שוין געוואָרן היימלאָך
פון לוסטיגע געשרייען און פון באַנדושאַס.

דערנאָך זיינען באַלד נאָכגעקומען קרעמלאַך
פון פלאַטערדיגע הויזן און צילינדער;
דערנאָך האָט זיך צעעפנט ראַשיג, טומלדיג,
אַ גרויסער לעבעדיגער הינערמאַרק:
און אין די נעכט האָט עס געשריען און געקרייט
מיט גאָר די הינער פונ׳ם גאַנצן לאַנד,
די גענז און גאַנערם האָבן בייז געליאַרמט,
און שווערע אינדיקעס האָבן געכאַלדערט.
אַ פלינקער גריך האָט אויפגעעפנט באַלד
אַ שמעקעדיגן רעסטאָראַן; אַן איטאַליענער
האָט אויסגעלייגט די פיינסטע גרינס און פרוכטן;
און לי־הור־טשונג, מיט לאַנגע האַרטע צעפ,
האָט אין זיין שוואַרצער בלוזע מיט די טראַלדן,
אַריינגעשטעלט זיך אין דעם ווייסן פענסטער
און טאָג ווי נאַכט געשטאַנען ביי דעם פרעסל,
געגלעט דאָס וויסצייג. אמת, ס׳איז די קירך
דערוויל געשטאַנען אָפּגערוקט פון אַלעם,
פאַרטיפט אין זיך און שאָטן פון די בוימער —
דאָך האָט זיך יעדע וויל אַן אַנדער קלאַנג
זיך אָפּגעריסן פון דער דרויסנדיגער וועלט,
און ביז איר שטילן נעסט אַריינגעדרונגען,
און איר געשטערט צו טראַכטן.

האָבן די גבאים

פון קירך, זיך איינמאָל און אַ צווייטן מאָל באַראַטן,
געקלערט אַהער, געקלערט אַהין, פאַררופן
די רייכע בעלי־הבתים זוכן מיטלען —
די מיטלען אָבער האָט מען נישט געפונען.
ווי שטייט געשריבן אינ׳ם אַלטן פּסוק:
„אַז די צעשטערער דיינע און פאַרניכטער
זיי נעמען זיך פון דיך אַליין”. וויל פיל
פון יענע בעלי בתים פון דער שכונה
זיינען די אייגנטימער פון דער שכונה

פון ליאַרמדיגן שרייענדיגן מסחר
וואָס האָט געשטערט די רואיקייט פון קירך,
זיך העלפן אָבער האָט מען נישט געקענט:
געשעפט איז זיך געשעפט, און קירך איז קירך.
און דאָ איז דזשאָש געקומען אין דער צייט
צו דער צופרידנקייט פוןביידע צדדים:
די קירך געקויפט צו מאַכן פאַר אַ שול.

די שול האָט דוקא יאָ געהאַט חסרונות.
גענומען האָט זיך עס דערפון: וואָס בעת
מען האָט די קירך מיט יאָרן לאַנג צוריק
אוועקגעשטעלט, האָט מען זיך נישט געריכט
זי זאָל מגולגל ווערן אין אַ שול.
דערפון איז זי אַרויס מיט דריי חסרונות:
דער ערשטער פעלער איז געווען: אַנשטאָט
דער אָרון־קודש זאָל אַרויסקומען צו מזרח,
ווי ס'איז דער דין, איז גאָר געווען זיין פּלאַץ
אין צפון וואַנט — און העלפן האָט מען נישט געקאָנט:
ווייל ס'איז דער בנין שמאָל געווען און טיף,
אויך איז אין מיטן נישט געווען קיין בימה,
און ווען מען דאַרפן אויפגיין צו דער תורה
וועט מען באַדאַרפן קומען צו דער נישע,
וואו ס'פלעגט דער גייסטלאַכער דאָרט פּריידיגן,
און צו הקפות וועט מען גיין אַרום די ביינק.
דער דריטער פעלער איז געווען: ס'האָט אויסגעפעלט
אַן אָפּגעצאַמטער פּאָליש פאַר די ווייבער —
ביי זיי, די גוים, איז געוועזן רעכט אַזוי.

נאָר אַז די שול האָט זיך צולעצט באַנייט,
זיך אויסגעווייסט פון אויבן ביז אַראָפּ
מיט פרישן קלאָרן שמעקעדיגן קאַלך
און אין דער נישע פון נישט־לאַנג געוועזענעם זון
האָט זיך געטוליעט פייערלאַך און שטיל

דעם פּאַטער׳ס תּורה אין אַ סאַמעט־מענטל,
מיט אַ פּרוכת פון דעם פיינסטן סאַמעט
מיט אויסגענייטן גאָלד׳נעם מגן־דוד;
אַז ס׳האָט זיך אויפגעשטעלט ביים אָרון־קודש
אַ שווערע גרויסע זיבנרעריגע מנורה
פון שווערן מעש מיט לייבן און מיט הירשן —
דאַן האָט אין דער באַנייטער שול געגאָסן זיך
אַ שטילע וואַרעמקייט און צנועה׳דיגער חן.

געווען איז עס דאָס ערשטע ליכטל חנוכה
ווען מען האָט פייערלאַך באַניים די שול:
די קליינע עדה אידן, יונג און אַלט,
די ווייבער מיט די קינדער אויף די הענט,
איז זיך צונויפגעקומען אויף דער שמחה.
די שול האָט העל און יום־טוב׳דיג געלויכטן
אויף אַלע בליי־לאָמפּן און אַלע מנורות.
צו אַלער ערשט האָט מען געדאַוונט מעריב,
און אויף די ווייסע ווענט האָבן געוויגט זיך
די שאָטנס פון התלהבות׳דיגע דאַוונער.
און אַז דער חזן פון דער גרויסער שטאָט
האָט זיך געשטעלט די חנוכה־ליכט בענטשן,
באַגלייט מיט פרישע יונגע קינדער־שטימען,
האָט דאָס געזאַנג אַ שלאָג געטאָן צום באַלקן,
און פייערלאַך און הויך צעשאָטן זיך
אַן קלאָרע ווייסע ווענט, אַ זילבער האָגל,
און אָנגעפילט דאָס הויז. ער האָט געזונגען
די פייערלאַכע חנוכה־פזמונות —
„די ליכט די דאָזיגע“, און „שטאַרקער פעלז“.
דערנאָך האָט מען געזונגען „מזמור שיר חנוכת“ —
און דאַ האָט מען געמאַכט שוין אַ הפסקה,
און באַלד האָט מען אַריינגעבראַכט אַ טיש
מיט אַלעם גוטס אויף אָפּצוכאַפּן ס׳האַרץ:
די ווייבער האָבן זיך געגרייט צום יום־טוב

און אנגעבאקן שמעקעדיגן לעקאך,
מיט כל המינים צוקערדיגע קיכלאך,
מיט אײנגעהאקטן הערינג, אנגעבראקט
מיט געלב און ווייס פון אפגעקאכטע אייער
און פרישע שמעקעדיגע לעבערלאך.
און ס׳האבן פריילאך־פייערדיג געגלאנצט
די פלעשער בראנפן און די דינע כוסות.
די ווייבער האבן באלד גענומען סארווערן,
מען האט געמאכט דעם הארציגן „שהכל"
און מ׳איז געווארן אויפגעראמט, א חיות.
דאס קליינוואַרג האט זיך האפרדיג געשפילט,
די ווייבער האבן אויפ׳ן קול געפלוידערט,
געטונקט דעם געלן לעקאך אינ׳ם בראנפן,
די דייטשן זיינען אויך אריין אין ראל,
געטרונקען און פארביסן און געלויבט
די ליטווישע מאכלים. איבערגעכאפט ס׳הארץ
איז מען צוריק געווארן ערנסטער —
נאר פנימ׳ער האבן געשטראלט פאר פרייד,
און אויגן האבן בליצנדיג געלויכט.

און אז דער חזן איז ארויף צוריק צום בימה,
און אנגעהויבן זינגען ווי צום אויסנעמען —
איז ערשט געווארן שמחת־תורה׳דיג אין שול.
מען האט געמאכט הקפות מיט דער תורה
און ס׳האט דער חזן אײנגעטיילט כבודים.
און יעדעס מאל ווען ס׳איז די ספר תורה
פארביי די ווייבער, האבן זיי געבויגן זיך,
געקושט די רייניקייט מיט קינדער אויף די הענט.
די גלעקלאך פון דעם כתר האבן צוגעקלונגען,
און ס׳האט זיך אויף דער גאנצער שול געליינגט
א גרויסע פריילאכקייט און חן און גדולה.
און נאכדעם האט דער חזן ווידער אנגעהויבן:
„שומר ישראל, אוי שומר ישראל" —

און דאַ איז שוין דער עולם מאַנסבילן
אַריינגעפאַלן מיט'ן חזן אין איין טאַן,
און ס'האָט איבער'ן גאַנצן הויז געשטראַמט
דער פריילאַך־אומעטיגער טראַצעדיגער נגון
מיט צובאַמקען און צוקנאַקן פון פינגער:
„ואל יאבד ישראל — — — "
און פלוצים איז דער מעקס אַרויסגעשפּרונגען
מיט גרוים באַגייסטערונג און פלאַם אין שטים
אַרויפגעשפּרונגען אויף דער נייער בימה,
און האָט פאַרצויגן דעם באַקאַנטן נגון:
„וואָס מיר זיינען זיינען מיר
„אָבער אידן זיינען מיר — — —"
און באַלד האָט זיך דער גאַנצער עולם אָנגערופן
מיט אַלט און יונג מיט ווייבער און מיט קינדער,
די קאַלטע דייטשן זיינען אויך געוואָרן
פון גרויסן און התלהבות'דיגן שטראָם פאַרשלעפּט.
און ס'האָט געשטראָמט עקשנות'דיג און שטאַרק
דאָס אידיש ליד מיט גלויבן און מיט כח,
עס האָבן זיך געוויגט די פלעמלאַך פון די ליכט
און איבער קעפּ האָט ווי אַ טיפער נעבל
געקרויזט זיך און געצויגן אין דער לופט,
און צו דעם הויך געוועלבטן, ביז איצט פרעמדן,
און איצטער נאָענטן און פאַרטרויטן, באַלקן —
האָט הויך און ברענענדיג און שטאַרק געקלונגען:
„וואָס מיר זיינען זיינען מיר —
„אָבער אידן זיינען מיר;
„וואָס מיר טוען טוען מיר —
„אָבער ליכטלאַך בענטשן מיר!"

זעקסטער קאַפּיטל

I

דזשייקאָב

ריין, פעסט געבויט, אַטלעטיש בויגעדיג,
הויך, ברייט אין שולטערן און פעסט אין ברוסט;
די קליידער, נעט און ריין ווי אויסגעגאָסן
פון וועלכע ס'צייכנען בולט זיך ארויס
די שטאַרקע שטייפע מוסקולדיגע גלידער,
מיט שוואַרצע ווייכע גלאַנצעדיגע האָר
וואָס פאַלן אין די רינגען אויפ'ן שטערן.
די ליפּן פעסט און שאַרף און אָנגרייפנד.
די אויגן גרוי, מיט זייער פּאָטער'ס שאַרפקייט —
נאָר יונג און לאַבעדיג און פריי פון פּיין.
שטאָלץ, פול מיט אינערלאַכער זיכערקייט און ווערט.
די זיינען שוין געוועזן פרייע אויגן
פון הערשערישע, שטאַרקע כאַראַקטערן,
וואָס בויגן אַלעם צו דעם ווילן זייערן,
נישט דאַרפנדיג באַפעלן מיט'ן מויל.

ער איז שוין אויסגעוואַקסן אין דער נייער לופט
און איז באַווייט געוואָרן פון אַן אַנדער ווינט,
דער אַלטער קרעכץ האָט אים שוין אויסגעווייכט,
און ס'האָט דער אַלטער טרויער אים געמיידט.
איז ער געוואַקסן פריי און פריש און שלאַנק
מיט אויגן אָפענע אין נייעם לעבן,

און אויערן, וואָס האָבן גיריג אויפגעכאַפּט,
און איינגעזאַפּט אין זיך די נייע קלאַנגען,
וואָס האָבן זיך געטראָגן שטראָמענווייז,
קאָלירט און שטאַרק און בונט און קלינגנדיג —
אַ צאַרט, באַרואיגנד און גלעטנדיג ווי זייד,
אַ שאַרף און רוי, ברוטאַל און שרייענדיג.
דער יונג האָט אויג אויף אויג דערזען דאָס לעבן:
דערזען דאָס רויע שפּיל פון ווילדער ליידנשאַפט,
געזען די גרויזאַם־וואונדערבאַרע פייערן —
דעם רויטן אויסדרוק פון דעם מענטשנ׳ס האַס —
געהערט דאָס טראַמפּלען פון צערייצטע פערד,
דעם מורא׳דיגן בראַזג פון ווייטע ביקסן,
און נאַכטיג אויסגעצויגענעם געיאָמער
פון פרויען־שטימען, וועלכע שטעכן זיך אריין
ווי שאַרפע דינע שפּיזן אינ׳ם הארצן.
געזען דעם אויסדרוק פון דעם ווילדן „מאָב“
אויף דעם פאַרשולדיגטן, דעם שווארצן מאַן:
די ווייסע שטריק ארום דעם שווארצן האַלז,
דאָס שוואַרצע פּנים — גרוי, דאָס מויל פאַרשטשירעט,
דער קערפּער קאַנוואולסירט אין אַנגסט פון טויט,
עס זשיפּעט געלב אַ פייערל צופוסנס,
עס שמעקט און טשאַדעט מיט געבראָטן פלייש
עס ראָלן זיך די געלע אויגן־ווייסלאַך;
די בלויע ליפּן יאָמערן: „אַ קויל, אַ קויל,
האָט מיטלייד, גוטע מענטשן, גיט אַ קויל!“
און אויך האָט ער געזען די רו און שלוה
פון זיכערן און שטאַרקן יונגן פאָלק:
די גרויסע פּראַכט פון זומערדיגן מאַרק,
וואָס טרינקט זיך אין אַ ים פון לעבעדיגע בלומען
און שפּריצט מיט שפע פונ׳ם פעלד און גאָרטן.
די הייסע פערד פון הייסן דרום־לאַנד,
און הייסע פרויען־בליקן וועלכע ענגבערן

אדורך דעם דינעם דורכזיכטיגן שלײער
פון יונגשאפטלאכער צניעות: נעם מיך, נעם מיך.
און דורכ'ן אויער איז געגאנגען דאס גערויש
ווי ס'גייט דאס רויש אין וואכן מעער־קאפ —
פון קלאנג און פון געזאנג און פון געלעכטער,
פון פריינדלאכן געשמועס און פון בייזן ווארט,
דאס ווארקן פון די טויבן איבער קעפ,
דאס קלימפערן פון בייכיגע באנדורעס,
דאס ציטערן פון צארטע מאנדאלינען,
עקסטאטישן געזאנג פון אלטע ניגערס —
וואס האבן נאך אויף זיך געהאט סמנים
פון בייטשן און פון צוואנג, מיט גרויע חתימות
ארייגעברענט אין שווארצע לייבער, ווי אויף פערד —
מיט לויב און רום צו דזשיזוס־לינקאלן.
דער יונג האט איינגעזאפט אין זיך די קלאנגען,
קאליר און ריח פון דעם ברייטן דרום־לאנד
מיט זיינע חיות, מענטשן, פעלד און וואלד:
דעם זיסן ווייניגן געשמאקן ריח
פון וואונדערבארן פעטן בלויען גראז,
דעם שווייסיגן געשמאק פון שעפסנוואל,
געפאקט אין שווערע באלן נאכ'ן שערן,
דעם הייסן ברען פון זומערדיגע טעג,
די נאכטיגע פון טוי באשפריצטע קילקייט;
דאס איבעררופן זיך פון פילע פויגלען,
און די ראז־פלאמיגע פרימארגן שטילקייט
אויף ווייטע אויסגעשנורטע פעלדער טאבאק.
די ווינטערדיגע פראסטיגע פרימארגנס
מיט צוגעפרירטע גרודעס גראבן אייז,
מיט גרויסע פלאכע וועגענער בעלאדן שווער
מיט געלבלאך גרינעם ברוינלאכן טאבעקא,
ווען ס'שטייט די גאנצע שטאט ווי איינגעטונקט
אין זיסלאך־ביטערלאכן שארפן ריח.

אט די, און טויזנט אנדערע קאלירן
מיט קלאנג, מיט ריח פון דעם נייעם פעלד —
זיי האבן אין דעם אינגל'ס הארץ און זעל
ארייננעדרונגען מיט באצויבערנדער מאכט.
פארשווינדט די איינדרוקן פון פריסטער קינדהייט,
און פלוצים, איבער נאכט, איז אלץ געווארן ניי,
ווי ס'וואלט דאס אלטע קיינמאל נישט געווען.
די פרישע איינדרוקן זיינען געוואקסן,
די שול האט זיי פארוואָרצלט און באגרינדעט,
און ס'האט דער נייער באדן זיי באפעסטיגט.
די שטוב האט באלד פארלוירן איר השפעה —
צוערשט האט נאך דער פאטער שטיל געקעמפט,
זיך איינגעשטעלט אנטקעגן נייעם ווינט —
נאר שפעטער האט דער פאטער נאכגעלאזט, אליין
געווארן גלייכגילטיג צו אלץ, חוץ דעם געשעפט —
איז דזשייק געוואקסן פריי און אפגעגעבן
צום אייגענעם אינסטינקט פון יונגן הארצן.
האט זייער וואויל זיך אויסגעצייכנט אין דער שול
ארויסגעצייגט א שארפן קלארן שכל,
געווען ליב און זעל מיט די חברים,
פארקאכט אין שפיל פון קערפערלאכער איבונג,
געהאט הנאה פון א קלוגן שפיצל.
נאר ווייטער פון דער שול איז ניט געגאנגען —
די ביכער האבן אים שוין ניט געצויגן,
ס'איז עפעס דארט געווען צו טויט און גליווערדיג —
אים האט געצויגן מער צום לעבן און צו טאט,
וואו ס'הערשן פיבעריש די הייסע ליידנשאפטן
און קאכיגער באגער נאך טעטיקייט און קראפט.
און ווען די יונגע בלוטן פון חברים
עס האבן אנגעהויבן פיינלאד־זים צו קאכן,
זיך אנהיצן פון הייסער דרום'דיגער זון
מיט פיינלאכע און גליענדע באגערן —

גענומען טרעפן זיך פארשמאכטע, אין געהיים,
מיט ציטערדיגע זוניג־הארעדיגע שיקסלאך —
האט דזשייק'ן פון דעריין וואס אפגעהאלטן.
עס איז געווען דאס איינגעווארצלטע געפיל
פון דורות־לאנגע ריינע קייטן בלוט,
וואס האט דעם ברען פון יונגן בלוט געצאמט
און אים געקירעוועט זיך אויסצוגיסן
אויף אנדערע געביטן.

אז ער איז
באלד פון דער שול אריין אין טאטנ'ס הויף —
איז עס געווען מיט'ן פולן אימפעט
פון קאכעדיגן יונגן לייב־און־זעל.
געוואקסן און דערצויגן אויפ'ן הויף —
האט ער געוואוסט דעם ווערט פון יעדן פיצל
פון רויען לעדערווארג, און ווארצלען און מעטאל.
די פען האט אים גערינט, און ס'איז דער קאפ
געווען פלינק און שארף און אפן פאר געשעפט.
און דעם רעספעקט וואס ס'האט זיין פאטער זיך דערווארבן
נאך לאנגע שווערע אנגעשטריינגטע יארן —
איז אים, דעם זון, געקומען גרינג און לייכט,
אזוי נאטירלאך, גלייך ווי איינגעבוירן.
די שכנים האבן שוין פון אים געהאלטן,
גערופן אים ביים ערשטן נאמען, אויפמערקזאם
זיך צוגעהערט צום יונגן דזשייקאב'ס ווארט,
און שטילערהייט געמאכט פארגלייכונגען
צווישן אים און זייערע יונגע זין —
און עפעס איז געווען זיי פארדראסיג.
עס איז געווען דאס טונקעלע געפיל,
דאס שווער און נעבלדיג געפיל פון איינעם
וואס ווייסט אליין נישט וואו און ווי אזוי
ער האט זיך אפגענארט, און האט פארדרוס,
און קען דאך נישט צו קיינעם האבן טענות,
די ניגערס ווידער, סעם און טאם און האמפערי,

און אַלע אַנדערע וואָס האָבן אויפ'ן הויף
געאַרבעט, שלעפנדיג און פּאַקנדיג,
סאָרטירנדיג פון פרי ביז שפּעט אין נאַכט —
זיי האָבן אַנגענומען דזשייק'ס ממשלה
אַן קשיות און אַן פאַרגעפילן — נאָר
זיי האָבן שוין אין אים דערקאַנט דעם מייסטער.
און ס'איז גענוג געווען איין דזשייקאָב'ס קוק,
איין וואָרט, געלאַסן, קיל, אַרויסגערעדט,
אַז זיי זאָלן צופאַלן אין די ווינקלען
אין סאַמע מיט פון קוויטשיגן געלעכטער;
און סעם, אַ מזיק אויף צו גיין אַ דזשיג,
פלעגט בלייבן שטיין פאַרגליווערט אין דער מיט
פון ברענענדיגן דזשיג, פלעגט שמייכלען שולדיג,
מיט גרויסע אויסגעפּרווירטע און ווייסע אויגן
ווען דזשייק פלעגט אים דערטאַפּן דזשיגענדיג
אין מיטן אַרבעט.

אין דער היים, האָט מען

אויף דזשייקאָבן געקוקט ווי אויפן פירער:
אַ שטילער, קאַרג אויף איבעריגע ווערטער,
נור מיט אַ פריינדלאַך־פאַטערלאַכן שמייכל—
אַזוי פיל עלטער פון די איבעריגע קינדער.
האָבן די קינדער צונ'ם ברודער זיך געבויגן,
געהאַט פאַר אים גרויס בושה, און געפאָלגט
זיין איטלאַך וואָרט, און זיך געפילט געשמייכלט
ווען זיי האָבן ביים ברודער אויסגענומען.
אין זונטאָגדיגע אוונטן, ווען ס'פלעגט
דאָס יונגוואַרג זיך צונויפקומען אין הויז—
פלעגט דזשייקאָב גוטמוטיג און פריינטלאַך אויפנעמען
די שוועסטער'ס חבר'טעס און זיינע פריינט.
זיין צונג פלעגט ווערן לויז און אויפגעמונטערט,
די גרויע אויגן ווערן בלוי און בליציג,
און ס'ברוינע פּנים האָט געברענט מיט פייער.

ווען ער פלעגט וואַרעם־היימיש צוטולען צו זיך
אַ שוועסטער'ס חבר'טע צופלאַמט און בויגיק,
דער פאָטער, מיטן שוואַרצן דופטנדן ציגאַר,
פלעגט נאָכפאָלגן דעם זון פון ווינקל־אויג
דורך שמעקעדיקע רינגענדיקע נעבלען —
מיט שטאָלץ און גאווה אויפן יונגן זון.
אַמאָל פלעגט ער פאַרטראַכטן זיך: ס'איז צייט
פאַר אים, דעם זון, צו בויען זיך אַ היים;
פלעגט דורכוואַרפן אין זין די אַלע דייטשן
וואָס וואָלטן גליקלאַך זיין צו האָבן דזשייקאָבן.
אַנומלט מאַכט צו אים דער רייכער היימאַן:
„איין טיכטיג־בראַווער קערל איז דער דזשייק"—
און האָט דערביי אים צוגעוואונקען מיטן אויג.
און ווען דער טאַטע האָט מיט פאַטערלאַכן שטאָלץ
אויף דעם פאַרשווייגן—האָט דער גראָבער היימאַן
אַ שטורך געגעבן דזשאָשן מיטן עלנבויגן,
און לאַכנדיק, מיט ממזר'ישע אויגן,
נית נאָכגעלאָזט: „נו יאָ, אָבער וואָס דענקען זי
„פאַן פלאָסי'ן מיינער, זי איזט היבש געוואַקסן,
„איזט יאַ איינ' גראָסע ווירטין אונד פערנינפטיג,
„הע־הע... וואָס דענקען זי צומאָל?..."

אַזוי
איז דזשייקאָב אויסגעוואַקסן, און געוואָרן רייף
נאָך ס'איז זיין הארץ נאָך אַלץ געווען פריי
און נישט באַרירט פון פרויענטלאַכן פייער—
ביז וויוויאַן איז אויפגעקומען אין זיין לעבן.

II

וויוויאַן

די ערשטע פּיאָנערן וועלכע האָבן
אַדורכגעשניטן זייער שווידערלאַכן וועג
דורך מערב־זייט ווירדזשיניאַ, און דערגרייכט

דעם פרוכטבארן רעגיאָן פון בלויען גראָז —
די זיינען אמת'דיג געוועזן העלדן.
עס איז געוועזן דער דראנג פון מענשלאכער נאַטור,
די נייגיר צו אַנטפּלעקן נייעם לאַנד.
וואָס האָט די פּיאָנערן אַנגעטריבן
צו דורכשניידן די ריזיגע ספּיראַלע בערג,
וואָס ציען זיך אויף מיילן הונדערטער, באַדעקט
מיט טרוקענע צודאַרטע בוימלאַך־קאַרליקעס. —
די פּיאָנערן האָבן נישט געוואוסט
אויף וואָס פאַר רייכטימער עס טרעטן זייערע פּיס.
אַז אין די נירן פון די געלע בערג
באַהאַלטן זיך אַזוי פּיל רייכע אוצרות
פון שווערן הארטן גלאַנצענדיגן קויל
און רייכע אַדערן פון שווארצן אייזן:
זיי האָבן גראָז געזוכט פאַר זייערע בהמות,
און פלאַכלאַנד אויף צו אַקערן און זייען.

אַז דעניעל בון, דער מעכטיגער געוואַגטער יעגער, —
דער ערשטער צו דערזען פאַר זיך דאָס לאַנד
פון בלויען גראָז—אַז בון האָט אויסגעפונען
דעם פעטן באָדן פון קענטאַקי־לאַנד,
האָט ער געשיקט באַלד אַ שליח צו זיין ברודער
און אַלע זיינע קרובים מיט די ווערטער:
„כ'האָב לאַנד אַנדעקט, דאָס גראָז איז גרין און פעט,
„די פלאַד איז ברייט און ווייט, דאָס וואַסער זיס.
„קומט, לאָמיר דאָ באַזעצן דעם גן־עדן.“
און ס'האָבן זיך גענומען ציען קאַראַוואַנען,
מיט אָקסן איינגעשפּאַנט צו ביידלאַך־וועגענער:
און אין די ביידלאַך האָבן זיך געהוידעט
די קינדער מיט צודאַרטע דינע פּנים'ער,
מיט אָפענע און נייגעריגע אויגלאַך:
מיט מוסקולדיגע מרה־שחורה'דיגע ווייבער,
פאַרהאַרטעוועט אין קאַמף, ווי האַלבע מאַנסביל.

זײ האָבן זיך געשניטן דורך די בערג,
מאַנאַטן לאַנג געשלעפּט זיך, אױסגעזעצט
צום װינט און קעלט, צו הונגער און צו דאָרשט,
און ערגער נאָך פון אַלץ, צום װילדן צאָרן
פון קריגערישע שבטים אינדיאַנער.
װאָס האָבן װי די װעלף אױף זײ געלױערט.
דער רױטער מאַן האָט זיך געשטעלט אין װעג,
דערשפּירט דעם אָנהױב פון זײן אונטערגאַנג—
האָט ער, אין צאָרן, קײנעם ניט געשױנט:
זיך אױסגעפּוצט מיט סקאַלפּן פון די מענער,
פון פרױ און קינד. די גליקלאַכע װאָס האָבן
צום סוף דערשלעפּט זיך צו דעם גוטן לאַנד—
די האָבן אױסגעטראָגן אױף די פּלײצעס
די נױט און די געפאַר פון נײעם ישוב,
ניט אײנגעגעבענע געװעטעניש,
די אָפטע איבערפאַלן פון'ם שונא
מיט פײלנבױגן, טאָמאַהאָק, און פײער.

דער צװײטער דור האָט אָפּגעאָטעמט פרײער—
עס האָבן אױפגעהערט די בלוטיגע מלחמות,
און מענטשן האָבן פרידלאַך, פרײ געאַרבעט.
עס האָבן זיך געמערט די סטאַדעס שאָף
און ס'האָט געגלאַנצט דער אַקער אױף דער זון.
די װײבער האָבן נאָך געאַרבעט װי די מענער
אַרומגעגאַנגען אַרום פעלד און שאָף,
געטראָגן און געזױגן און באַגראָבן,
און אױף די פיס געשטעלט אַ נײעם דור.
זײ האָבן אַלץ נאָך אױסגעזען װי מאַנסביל
מיט ברײטע הענט און פיס און רױטע פּנים'ער—
נאָר די עקשנות'דיגע מרה־שחורה
איז שױן געװען אװעק; און ס'פלעגט צומאָל
אַ שמײכל אױפשפּאַלטן די ברײטע מײלער.
די פרױען פון די שפּעטערדיגע דורות

די זיינען שוין געווען פארצערטלט, ווייך,
מיט פייערן פון ווייבלאכקייט און לוסט אין בלוט
און אין די קלארע אויסגערוטע אויגן.
מיט זארגלאזן געלעכטער אויף די ליפן—
ווייל אויף די פעלדער פון די מאנען־הארן
האט שוין דער שווארצער מאן פון הייסער אפריקע—
געטריבן מיט דער בייטש פון וויסן הערשער—
געגאסן מיט זיין שוויים אין פעטער ערד.
עס האט זיך אויפגעבויט א נייער אדל
פון מעכטיגע און רייכע גוטבאזיצער
אין וואונדערהבארע שלעסער און פאלאצן
מיט צענדליגער און הונדערטער באדינער.
און אין די וואונדערבארע שלעסער און פאלאצן
האט עס געהאלטן אין איין שטראמען
מיט גאר דעם לוקסוס פון דער גאנצער וועלט:
אלאסקא און סיביר מיט פוטערווארג,
פאריז מיט זעלטענע און וואונדערלאכע קליידער
פון סאמעט און פון זייד; די פיינסטע צירונג
געהאמערט און געפיילט פון קינסטלער־שמידן,
מיט אלטן פערלדיגן ווייז שאמפאניער.
האוואנא מיט די טייערסטע ציגארן,
און אפריקע מיט ווייסע פעדערן פון שטרויסן.
די מענער זיינען דורך דער צייט געווארן
פאראיידלט און פארצערטלט ווי די ווייבער,
די הענט און פנימער — פארבלאסט און איידל,
די ליפן אויסגעכאליעט בלויז צום קושן,
פארקליידט אין קינסטלערישע אנצוגן,
מיט פלאטערדיגע האלדזטיכער און הילעס,
און ווי פאטריציער פון געבורט, זיך אפגעגעבן
צו קונסט, געזאנג, צו באקכוס און אמאר.

אז דער פלעבייער לינקאלן איז אויפגעשטאנען —
צופאכט זיך מיט זיין ברייטע שארפע האק

מיט וועלכע ער האט אינגלווייז געשפּאַלטן האַלץ
אין די געצווייגטע וועלדער פון קענטאַקי־היים—
און אַז זיין שאַרפע האַק האט אפּגעשניטן
די וואָרצלען פון דעם בוים פון זייער לעבן—
און אַז די ווילדע און צויאַגטע שקלאַפן
זיי האבן זיך באַזויפט מיטן שאַמפּאַניער
פון זייער הערשער׳ס קאַלטע קעלערן,
און פאַראַדירט מיט בּאַרוועסע און שוואַרצע פיס
אין זייער באַלעבאַסטע׳ס סייבל־פוטער,
מיט ווייסע שטרויס־פעדער אויף שוואַרצע קעפּ—
האבן די אינגערע, די שטאַרקערע, ערוואַכט
און זיך גענומען צופּאַסן צום נייעם לעבן
און נייע אומשטענדן; די שוואַכערע
זיי האבן אין דער היץ די קעפּ פאַרלוירן,
און אויספאַרקויפט די שלעסער און די גיטער,
פאַרשאַנקען רייכע פרוכטבאַרע פּלאַנטאַציעס
פאַר וויפל נאַר מען האט געגעבן, זיך געלאָזט
וואוהין די אייגן האבן זיי געטראָגן.
נאַר פילע האבן צוגעמאַכט די אויגן
אין אָרעמע און שמוציגע קוואַרטאַלן
פון לאַנדאָן און פאַריז; געשטאָרבן בעטלענדיג,
פאַר׳שכור׳ט מיטן ביליגן אַבסינט.
פיל האבן זיך דערשלעפּט מיט יאָרן שפּעטער
צוריק א היים, די אויסגעשעפּטע גלידער
צו לעגן אין דער היימישער און טרייער ערד.

פון איינער פון די דאָזיגע משפחות
איז וויוויאַן געקומען אויף דער ערד:
די עלטערן האט זי שוין קוים געדיינקט,
ווי אין א ווייטן אויסגעוועפּטן חלום.
נאַר עפּעס איז א ליכטיקייט געבליבן
ווי פון א גאָלדיג בלאַסן שטראַל אין מח.
דאָס קינד איז אויסגעוואַקסן ביי איר אַנקל—

א יחוס'דיגן קליינעם בעל־הבית —
האט זי געהויבן זיך—א יונגע שפּראָצלינג—
מיט אויגן ליכטיגע ווי קאָרן־בלומען,
מיט גאָלדיג־רויטע רינגען ווייכע האָר,
מיט לייכטע בויגיג־גראַציעזע גלידער.
און עפּעס איז געווען אין דעם מיידל
אַן אויסמיש און סינטעז פון אַלע דורות:
די קראַפט און ווילן פון די פּיאָנערן
און זוניקייט און צערטלאַכקייט און לוסט
פון דורות איינגעוואָרצלטע אין שלוה.
און אַז דאָס מיידל האָט גענומען איינגיין
ביים אידן אינ'ם הויז, באַפריינדעט זיך
מיט זיינע מיידלאַך, איז דאָס גאַנצע הויז
געוואָרן פול און פול מיט ווייוויאַן.
די מיידלאַך זיינען ווי געווען באַצויבערט,
דער אַלטער דזשאָש פלעגט שטאַרק הנאה האָבן
און ווערן אינגער פון דעם פרישן שטראָם
פון זילבערדיגן שפּריציגן געלעכטער.
די אַלטע פלעגט אַפילו זיך צושמייכלען
די קנייטשן אויף איר פּנים פלעגן גוטמוטיג
זיך אויסגלעטן — און דזשייקאָב פלעגט באַהאַלטן
די אויגן ניט אַראָפּנעמען פון מיידל.
ער האָט צום ערשטן ניט געוואָגט, זיך נענטער
מיט ווייוויאַן צונויפצוגיין — נאָר שפּעטער
איז ער געוואָרן היימישער מיט איר:
זי איינגעלאַדן צו די זונטאָג־אָוונט טענץ,
און ס'האַרץ האָט פיינלאַד־זיס געקלאַפּט, געקלאַפּט
ווען ער פלעגט ציטערלאַך זי צוטוליען צו זיך,
און אונטער דער פאַרברוינטער הויט פון פּנים
האָט היים און לעבצענדיג געברויזט דאָס בלוט.

וואָס ווייטער האָט די פריינטשאַפט זיך צעוואַקסן:
די פרעמדקייט פון די ראַסן האָט געצויגן,

געוועזן עפּעס נײַ און פֿריש און אַנרעגנד,
און ווי די פֿרישע פֿרילינגדיקע ערד זאַפּט אײַן
דעם ערשטן שמעקעדיקן פֿרילינג־רעגן,
אַזוי האָבן די יונגע לעכצנדיקע הערצער
אַרײַנגעזאַפּט אין זיך דעם פֿרישן שטראָם
פֿון קאָכיקן באַרוישענדן געפֿיל.
און איידער נאָך דער אימפּולס פֿון די הערצער
האָט קלאָר געפֿילט וואוהין ער ווערט געשטויסן—
איז האָבן שוין די צוויי פּאָר זיך גע'חלומ'ט,
געטראָגן אויף אַ פּלוס פֿון ראָזע כוואַליעס,
פֿאַרוויגט, אַנטציקט פֿון ליכטיקן געפֿיל
וואָס האָט פֿאַרנומען און פֿאַרשפּונען זייער לעבן.

אַזוי האָט זיך אַ שטיקל צײַט געצויגן —
ביז ס'איז דאָס פּאָרל אין אַ פֿיינעם טאָג
אַוועק צום אַלטן גוטמוטיקן פּאַסטאָר,
און זיך פֿאַרהייראַט.

III

מחותנים

דער אַלטער דזשאָש מיט'ן ציגאַר אין מויל
איז זיך געזעסן שטיל און אײַנגעהאַלטן.
די אויגן שטאַרק פֿאַרזשמורעט פֿונ'ם רויך,
דער גרויער קאָפּ פֿאַרזונקען אין די פּלייצעס:
געהערט און ניט געהערט דעם אַלטן שכן
מיט'ן פֿאַרשפּיצטן טרייסלדיקן בערדל
און קליינע שפּיציקע און בלויע אויגן.
דער שכן האָט גערעדט געלאַסן, שטיל,
געבלאָזן קנוילן רויך פֿון שוואַרצער ליולקע,
געפּרוּוט אַרײַנקוקן אין אידנ'ס אויגן.
נאָר ס'האָט דער איד געזשמורעט זיי פֿון רויך,
און ס'איז געווען אומעגלאַך פּאַר'ן שכן

צו זען און צו פאַרשטיין דעם אידנ'ס מיין,
פון וואָס דער שכן האָט זיך שטאַרק געערגערט:
די „אַנקל סעם באָרד" האָט נערוועז געטרייסלט זיך,
און ס'האָבן זיך די שיטערע און גרויע האָר
פון אַלטן קאָפּ געבלאָזן און געפלאַטערט;
די אַלטע אינ'ם קלייד פון שוואַרצן זייד,
איז שטייף און גראָד געזעסן אין איר שטול,
אין אייז און זעלבער פּאָזע, ווי פאַרשטאַרט.
מיט מוטנע לעבלאָזע און שווערע אויגן.
דער לאָמפּ איבער'ן טיש האָט העל געברענט,
געשפּיגלט זיך מיט קלאָרע דינע פּייערלאַך
אין גלעזער שטאַרקן טיי וואָס קיינער האָט
צומאָל אַפילו זיך ניט צוגערירט צו זיי.
און ס'האָט דער טיי פאַרשעמט געקילט זיך,
געבלאָזט מיט דינע קרייזלדיגע רויכלאַך.
און ס'האָט דער וואַנט־זייגער געקלאַפּט, געקלאַפּט
און אַנגעיאָגט אַן אומעט אינ'ם הויז.

ביז ס'איז דער שכן פון געדולד אַרויס,
און פון דעם ווייכן פאַרמאַסקירטן טאָן
איז ער אַרויס מיט ביטערניש און גאַל:
דער האַס האָט אים געבלעזלט אין די אויגן,
און ס'ביסל אַלט דין בלוט האָט אַנגעשפּאַרט
צום אַלטן שאַרבן מיט די דינע האָר
און זיך געגאָסן מיט אַ טריבער רויטקייט
פון אונטער דער צעקנייטשטער פאַרמעט־הויט.
אַ פּאַטש געטאָן אין טיש מיט אַלע כוחות,
אַז ס'האָט די אַלטע אַזש אַ שפּרונג געטאָן.
דאָס קול איז אים געוואָרן שאַרף און שניידנדיג,
און קוקנדיג דעם אידן האַרט אין פּנים
גערעדט פאַרביסן: „דזשאַש" — האָט ער גערעדט —
„אַז ס'מיידל איז געקומען און געזאָגט
„אַז זי האָט זיך פאַרהייראַט מיט דיין זון

„האב איך גלויבן ניט געקענט מיינע אויערן.
„מיין ברודער'ס טאכטער — און דער איך? א פיינע פאר.
„ווען ס'וואלט מיין ברודער האָארד איצט געלעבט
„וואלט עס מסתמא ניט דערצו געקומען.
„איך גיי ארום די לעצטע פאר מאנאטן דול
„איך שעם זיך אויפצוהייבן מיינע אויגן.
„דערוויים איך זיך, אז דו ביזט גאר פלאם־פייער,
„ארויסגעטריבן פון געשעפט דעם זון,
„און גיי האב טענות. נו, דערלעבט זיך צייטן...“
— „און איך, האב גאר דעם יחוס ניט געזוכט“ —
האט שטיל און קיל דער איך אריינגעשטעלט.
— „אזוי?“ — האט זיך דער שכן מער נאך אנגעצונדן —
„איך האב אפילו נישט געוואלט דא קומען,
„קיין כבוד האב איך ניט פון דיר צו ווארטן,
„נאר מיר געפעלט, ווי דו, דזשאש, ברעקלסט זיך,
„איך וואלט נאר, דזשאש, געוואלט דערגיין דעם סוד
„פון דיין געוואלדיגן און גרויסן יחוס.
„צי שטעקט'ס אין דעם, וואס דיינע אלטע אבות
„זיי האבן ניינצן הונדערט יאר צוריק
געקרייציגט דזשיזוסן?“

דער איך האט ניט געענטפערט:
ס'איז דער ציגאר אין האנט געוועזן טויט,
האט מיט דער צווייטער האנט זיך צוגעדעקט
די מידע אויגן, ווי ער וואלט געשלאפן;
די אויפגערעגטע הארבע שווערע רייד
זיי האבן אים געשלאגן ווי מיט שטיינער,
און ס'האט זיין לייב געקארטשעט זיך פון פיין —
האט ער פארלוירן און געפייניגט זיך געדריקט
אין טיפן גרויסן שטול און שטיל געשוויגן.

דער שכן האט געווארט צו הערן ענטפער —
געריבן שוועבעלאך צו אנצינדן די ליולקע,
נאר ס'האבן זיך די שוועבעלאך געבראכן,

האָט ער מיט כעס די ליולקע אָפּגעלייגט —
נאָר אַז ער האָט זיך ניט געקאָנט דערוואַרטן,
האָט ער גענומען רעדן פֿון דאָס ניי:
„נו, דזשאָש" — האָט ער געזאָגט — „אַ וועלט, אַ וועלט.
„גערדיינקסט כאַטש ווי דו ביזט אַהער געקומען?
„אַ בעטלער, אַ ציגיינער, אָפּגעריסן,
„וואָס האָט זיך אומגעשלעפּט אויף אַלע וועגן
„צודאַרט, צוקוואַרט, מיט משא אויף די פּלייצעס.
„איצט ביזטו פעט געוואָרן, דזשאָש, און גלאַט
„מיט הייזער און מיט ברייזער און מזומן —
(באַטראַכט דאָס הויז מיט שטעכעדיגע בליקן,
צעפירט די הענט, און האָגלט פֿון דאָס ניי:)
„אַביסל זיך פֿאַרפֿונדעוועט, מיט זייד און סאַמעט,
„מיט זילבער און מיט גאָלד, מיט אַלעם גוטן.
„אַ האַלבע שטאָט געהערט דאָך שוין צו דיר.
„איך וואָלט געזאָגט כאַטש, אַז דו שאַצט עס אָפּ,
„אַז דו ביזט דאַנקבאַר פֿאַר דיין גוטן מזל —
„איז ניין — דו ברעקלסט זיך און שליידערסט זיך,
„און דיר שטייט נאָך ניט אָן מיין ברודער'ס טאָכטער.
„ווי שטייט דאָרט אין דייז אַלטן טעסטאַמענט:
„אַז ס'ווערט ישורון פעט, איז בריקעט ער."

די אַלטע איז געזעסן דורך דער צייט,
געזעסן שטייף און שטיל און ווי פֿאַרשטאַרט.
נאָר פֿון די רויטע אויגן האָט געפֿלאָסן
מיט ווייסע שטומע שווייגענדיגע טרערן.
עס האָט געפֿלאָסן אויפ'ן בלאַסן פּנים,
אַרומגעקרייזט די נאָז און טויטע ליפּן,
און פֿון די ליפּן אויף איר האַרץ געפֿאַלן.
און זי האָט דורך דער צייט זיך ניט באַוועגט,
ניט אָפּגעווישט די רינענדיגע אויגן.
האָט ניט גערעדט, האָט ניט געשלוכצט, זיך ניט באַוועגט,
האָט בלויז באַגאָסן זיך מיט טויטע טרערן.

נאָר אַז דער שכן האָט צום סוף געענדיגט
האָט דזשאָש אַראָפּגענומען זײַן האַנט פֿון פּנים —
(זײַן פּנים איז געװען צעקרימט פֿאַר צער
און זײַנע אױגן האָבן בײז געלױכטן)
זיך אױסגעגלײַכט אין שטול, און האָט געזאָגט :
„האָסט אַלץ גערעדט װאָס ס׳דריקט דיך, שכן ?
„װען דו װאָלסט ניט געװען מײַן שנור׳ס אַן אַנקל
„װאָלט איך פֿון דיר דײַן גראָבקײט ניט גענומען,
„דאָס האָב איך פֿון איר כבוד װעגן דיך געשװיגט.
„דו װאַרפֿסט מיר אױף מײַן עלענד פֿון אַמאָל,
„און האָסט פֿון מיר קײן נחת ניט אױך הײַנט —
„מסתמא איז עס גרױס דיר אין די אױגן.
„נאָר אָרימקײט, זאָגט מען, איז ניט קײן שאַנד,
„און אױב אַצינד געהערט אַ האַלבע שטאָט צו מיר,
„װי דו װילסט האָבן — איז האָב איך אױף דעם
„געװײטאָגט און געאַרבײט יאָרן לאַנג.
„ניט דאָס אָבער װיל איך דאָ אױסברײנגען :
„האָסט פֿריער דאָ פֿאַרבײגײענד דערמאָנט
„דעם אַלטן חטא פֿון מײַנע עלטער־אָבות,
„װאָס זײ האָבן דײַן גאָט געקרײציגט — דאָס
„איז אפשר גאָר געװען די ערשטע סבה
„פֿאַרװאָס כ׳האָב נישט געװאָלט דײַן ברודער׳ס טאָכטער.
„קען זײַן, מיט יאָרן שפּעטער, אַז עס װעט
„דער פֿלאָם פֿון יונגן בלוט זיך אָפּקילן,
„װעט ער, מײַן זון, דאָס אײגענע דערהערן
„פֿון מױל פֿון אײגן װײַב, זײַן פֿלײש און בלוט,
„און דאָס װאָלט זײַן צו שרעקליך. װײַטער אָבער
„זאָלסטו זיך װעגן דזשײקאָבן ניט זאָרגן :
„ער װעט שױן, דזשײק, אַלײן באַשטײן זײַן שטעטל.
„אַ גוטע נאַכט דיר, שכן.“

זיבעטער קאַפּיטל

I

קינדער

אוז דאָס זיינעז די נעמעז פוז די קינדער
פוז אַלטז דזשאָש, אוז סערע, זייז ווייב :
דזשייקאָב, לייאַנעל, עדווין און ווילאַרד—די זין,
דאָראָטי, דייאַנאַ און עטעל— די טעכטער.
די אַלע, אויסער דזשייקאָבן דעם פרעמד־געבאָרענעם
זיי האָבן שוין אין גאַנצן נישט באַדאַרפט
זיך אויסגרינען : זיי זיינען שוין געקומען
אין נייער וועלט אַלס שטאָלצע פרייע בירגער,
און אַלס אַזעלכע האָבן זיי געווירקט :

לייאָנעל :

איז אויסגעוואַקסן אַ געזונט־ליבענדער מאַן,
אַ שווערער, אַ געלאַסענער, אַ רוהיגער,
מיט שווערקייט אַדורכגעשטופּט די שול—
האָט אים דער טאַטע באַלד אַוועקגעשטעלט
אין גרויסן רויטן הויז ביים אַלטן וואָג :
איז ער געשטאַנען און געהיט ס׳געוויכט.
דאָס צינגל זאָל נישט ציען נישט אַהער
און נישט אַהין ; האָט ער געוואויגן קאָרער,
און באַלן וואָל און פעדערן און פערדנביין,
און זשאָווערדיגן אַלטן גרויען אייזן,
און פרישע הייסע בלוטנדיגע פעלן.

דער לייאָנעל האָט זיך געמאָגט באַרימען,
אַז ער האָט קיינמאָל נישט געמאַכט קיין טעות.
איז ער אַזוי געשטאַנען ביי דער וואָג
ביז ער איז אויסגעוואַקסן אין אַ יונגן מאַן
מיט ברייטע עפּעס איינגעבויגענע פּלייצעס
פון פילן בויגן זיך און נויגן זיך צום וואָג.
דערנאָך, אַז דזשייקאָב האָט ביי קיינעם ניט געפרעגט
און האָט אַליין פאַר׳שדכנ׳ט זיך מיט וויוויאַן—
איז דזשאָש געגאַנגען, און צונויפגעפירט
דעם לייאָנעל מיט פלאָסי׳ן, היימאַנ׳ס מיידל.
דאָס פּאָרל איז אַביסל „אויסגעגאַנגען."
דערנאָך האָט מען געמאַכט אַ גרויסע האָכצייט
מיט גרויס פּאַראַד: דער רייכער קאַרגער היימאַן
האָט נעבעך שטאַרק געקרעכצט, געדונגען זיך.
נאָר ס׳האָבן אים קיין קונצן ניט געהאָלפן:
האָט אויסגעשטאַט אַ הויז כיד המלך
מיט מעבל און מיט טעפּיכער און מיט אַ פּיאַנאָ.
צו מאָרגנס נאָך דער חתונה, באַגינען,
איז לייאָנעל געקומען אויפ׳ן הויף
און זיך אַוועקגעשטעלט צוריק ביים וואָג.

עדווין:

נאָך לייאָנעלן קומט דער ברודער עדווין.
דער עדווין איז געווען אַ יונג אַ ברען:
אַ שיינער, אַ געראָטענער, נערוועז און פלינק.
נאָר עפּעס איז געלעגן אין נאַטור זיינער
וואָס ער האָט ניט געקאָנט זיך צופּאַסן
צו עפּעס ניצליכעס. דאָס איז געווען אַ מזיק,
פלעגט אָנפירן דעם באָל־שפּיל פייערדיג
מיט הויכער האַנט; אַ אינגל נאָך, און שוין
זיך אומגעפירט מיט לעבעדיגע שיקסלאַך
ייִדך גאַנצע נעכט. דער טאַטע האָט געשטראָפט.

די מאַמע האָט געבעטן און געוויינט—
נאָר ס'האָבן אַלע טענות נישט געהאָלפן:
דער מזיק האָט געברענט אַ וועלט — דאָס גאַר.
ער איז געוואָרן אַ פּאַרקאָכטער שפּילער:
געשפּילט אין קאָרטן, און געשפּילט אין ווערפעלאַך,
געשפּילט אויף פערדלאַך אין די קאָכעדיגע רייסעס.
און אַז די פערדלאַך פלעגן אָפּפאָרן פון שטאָדט
פלעגט ער דווין זיך ניט פוילן נאָכפאָרן
וואו נאָר דאָס גרויסע פיינע שפּיל פלעגט אַנגיין,
נאָך לואיסוויל, אַטלאַנטאַ, ניו־אָרלינס.
האָט אים די מאַמע אָנגערופן: קוועקזילבער,
און ס'האָט דער אַלטער אים גערופן: נאָך ערגער.
ביז איינמאָל, זייענדיג ניט־פאַרזיכטיג גענוג,
האָט ערווין זיך באַנוצט מיט דער געלעגנהייט
צו לייגן אויף אַ היבשע סומע געלט זיין האַנט —
און מער האָט מען שוין ערווינען ניט אָנגעזען.
נאָר זעלטן ווען פלעגט צוקומען אַ גרוס,
אַ ווייטער גרוס פון ווייטע שפּיל־טישן
פון זוניגער פאַרבליטער פלאָרידאַ,
נאָך שפּעטער, פון דעם ווייטן סאַן־פראַנציסקאָ.
דאָס לעצטע וואָס מען האָט פון אים געהערט
געקומען איז פון ווייסער שנייאיגער אַלאַסקאַ.
וואו ערווין האָט געלאָזט זיך מיטן שטראָם פון זוכער
צו זוכן גאָלד צווישן אייז און שניי.

ווילאַרד

דעם ברודער ווילאַרד האָט שוין ניט געצויגן
צום ברוכוואַרג און צום האַנדל. ווילאַרד איז געווען
צוריקגעצויגן, שטיל פון דער נאַטור.
האָט פלייסיג דורכגעמאַכט די שול און הויכשול,
דערנאָך האָט אים דער אַלטער פאָטער דזשאָש
געלאָזט שטודירן אין דער גרויסער שטאָט.

האט ווילארד אויסגעשטודירט מעדיצין
און איז צוריקגעקומען אין דער היים.
האט ער געהאט גרויס אנזען ביי די שכנים.
זיי פלעגן שווין דעם „גוטן מארגן, דאק!"
אים טראגן פון דערווייטן. קראנקע זיינען
צו'ן אים געקומען גערן זיך קורירן.
די שכנים האבן זיך געהאט א ווערטל:
„אזוי ווי ס'איז דער פאטער מזל'דיג,
אזוי איז אויך דער זון." דערנאך האט ער
אראפגעבראכט פון ווייטער שטאט א ווייב.
האט זי געלעבט מיט אלעמען פון ווייטן,
מיט קיינעם ניט געפריינדלט זיך צו שטארק,
ווי ס'פאסט זיך פאר א יונגן דאקטאר'ס ווייב.
איינמאל איז זי געקומען אויפן ברוקווארג:
האט זי דער אלטער אומגעפירט אין הויף,
געפרופט איר ווייזן און דערקלערן זאכן —
נור זי האט זיך געקרימט, געהאלטן פעסט צום נאז
א פארפומירטן טיכל. מער ווֹאלט מען
דאס ווייבל נישט געקאנט אהין פארנארן.

דאראטי

די עלטסטע פון די טעכטער: הויך און שלאנק.
האט גוט געלערנט זיך, ווי אלע טעכטער,
האט פיל געלייענט און געשפילט די פיאנא.
באזעסן מוט און פלינקייט פון געדאנק.
געוועזן די נשמה פון איר קרייז.
ווען ס'האט מיט דזשייקאבן געמאכט זיך די געשיכטע
האט זי דער אלטער דזשאש אוועקגעשיקט
צו זיינעם א פארוואנדטן אין שיקאגא:
דאס מיידל זאל פארקערן דארט מיט אידן.
האט זי געהייראט אין שיקאגא מיט א מאן,
און ווי מען האט דערציילט ביי אונז אין שטאט

האָט זיך געלעבט איר דאָרט ווי אַ פּרינצעסין.
מיט איינציגע יאָר שפּעטער, האָט זיך דאָראָטי
צוריקגעקערט צום טאַטן אינ'ם הויז
אין שווארצן און געדיכטן טרויער, הויך און שלאַנק,
דאָס פּנים בלאַס און דורכזיכטיג, ווי ביי מאַדאָנאַס,
מיט רינגען בלוי ארום די טיפע אויגן.
געבראַכט האָט זי מיט זיך דעם קליינעם דייוויד,
מיט דינע און געשניצטע הענט און פּיס
מיט שטראַלנדיגן בליק פון גרויסע אויגן.
אין שטאָט האָט מען גערעט, דערציילט זיך מעשות
פון גרויסע ספּעקולאַציעס אין דעם גרויסן כרך,
און פון דעם ענדלאַכן געטרייען קויל אין קאָפּ —
נאָר קלאָר איז מען עס קיינמאָל ניט דערגאַנגען.
נאָר זי האָט אָפּגעהיט אַלמנה'שאַפט געטריי,
פאַר יאָרן זיך נישט צוגערירט צום פּיאַנאָ;
געווארן רעליגיעז געשטימט, און פרייטאָג־נאַכט'ס
פלעגט ברענען איר פאַר ליכט אַנטקעגן מאַמע'ס.
עס האָבן אינ'ם הויז פון אַלטן דזשאָש
אריינקומען גענומען נייע ביכער
פון אידישער געשיכטע, רעליגיאָן,
די לידער פון דער צארטער עמאַ לאַזארוס,
און אַנדערע. אין שטאָט האָט מען גערעט,
אַז דאָראָטין האָט זיך פאַרגלוסט צו זיין אַ רב:
זי לערנט לשון־קודש פון דעם חומש.

דייאַנאַ

ווען דאָראָטי האָט זיך צוריקגעקערט אַ היים —
איז זי, דייאַנאַ, פון דער היים אוועק:
האָט זיך פאַרהייראָט צו אַ רייכן סוחר
פון אַ דערנעבנדיגן נייעם ישוב.
האָט זיך געלעבט איר זאַט און שטיל און רוהיג
און איטלאַך מאָל ווען זי פלעגט קומען אין דער היים

האָט זי געהאַט וואָס נייעס צו באַווייזן:
אַ דימענט־רינג, אַ לאַוועליר, צוויי אוירינגען.
דאָס פּנים האָט געגלאַנצירט פֿון פּעטס און וואוילטאָג,
און איז ניט מיד געוואָרן צו דערציילן
פֿון הערמאַנ׳ס גוטסקייט און זיין איידלקייט,
און ווי אַזוי איר הערמאַן וואָלט פֿאַר איר
דאָס לעבן איינגעשטעלט.

עטעל

קאַפּריזנע, ווי אַ קליין פֿאַרצערטלט קינד,
מיט לאַנגע, דינע און נערוועזע פֿינגער,
פֿלעגט זי פֿאַר׳חלומ׳ען איר טאָג ביים פּיאַנאָ.
אַז ס׳רוּיִקע לעבן האָט זי איינמאָל אַנגעווירט
האָט זיך איר יונגעס ווען איינגעשרומפּט
ווי ס׳שליסט זיך אויף די שלאָפֿעדיגע בלום
ווען ס׳פֿאַלט אויף איר די אָנקומענדע נאַכט.
אין שטאָט האָט מען גערעט פֿון אומגליקלאַכער ליבע.
דאָס גאַנצע הויז איז אומגעגאַנגען אַרום איר
ווי מען גייט אַרום אַ צערטלאַך קריינקלאַך קינד:
דערפֿילט איר קלענסטן וואונש, איר מינדסט באַגער.
זי פֿלעגט ארויספֿאָרן אין ראַזיגע פֿאַרנאַכטן
שפּאַצירן אויסן שטאָט אין קערבל־וועגל
געשפּאַנט צום טאַנצנדיגן פּאָני־פֿערדל.
און אַז זי פֿלעגט צוריקקומען אַהיים
פֿלעגט שמעקן פֿון דעם גאַנצן יונגן וועזן
מיט ווילדע פֿעלד־בלומען און טוי און זומערנאַכט.
און אינ׳ם פֿייכטן בלאַנדזשעדיגן בליק
איז עפּעס אומגעשוואומען פֿרעמדס און ווייטס
און אומפֿאַרשטענדלאַכס, פֿון אַן אַנדער וועלט.
ווען דראַטי האָט זיך צוריקגעקערט
און מיטגעבראַכט איר זון, דעם קליינעם דייוויד —
האָט עטל ווי פֿון שלאָף זיך אויפֿגעכאַפּט:

ס'האָט אָנגעהויבן קלינגען אינ'ם הויז
מעלאָדיש, שיין און שטאַרק איר יונגע שטים.
זי האָט שוין מער פון קינד נישט אָפּגעטראָטן
און איז צו'ן אים געוואָרן ווי אַ מאַמע.
און ביידע שוועסטער, הויך און דין און שלאַנק,
אין שוואַרצן טרויער די, און ווייס די צווייטע,
זיי פּלעגן אומגיין ווי צוויי מאַמעס אַרום קינד.

II

טויט

דאָס לעבן איז דערווייל געגאַנגען פאַרוועדטם
ווי ס'גייט דער אַלטער־זייגער אויפ'ן וואַנט.
און יעדער איז געווען מיט זיך פאַרנומען
מיט זיינע דאגות, איבערלעבונגען, חלומות.
עס האָבן זיך געהויבן יונגע אייניקלאַך —
און אין אַ יום־טוב'דיגן טאָג פון רו
איז פול געווען דאָס הויז מיט זין און טעכטער,
מיט אויסגעפּוצטע אייניקלאַך און מיט מיידלאַך
מיט ברוינע און מיט בלאָנדע און מיט שוואַרצע קעפּלאַך
מיט אָנגעכמורעטע און שווערע פּנימ'לאַך,
מיט לוסטיגע און ממזרישע פּנימ'לאַך.
די אַלטע פּלעגט שוין אָפט אַליין נישט וויסן
ווער וועמעס קינד סע פּלאָנטערט זיך אַרום
צווישן אירע פיס, און וואָס זיין נאָמען איז.
דאָס האָט די עלטער זי גענומען בויגן:
זי פּלעגט זיי טיילן צוקערלאַך און קיכלאַך,
און זעלטן ווען אַ פיר טאָן מיט דער האַנט
אַריבער ווייכן האָר פון יונגע קעפּלאַך.

זי איז געשטאָרבן ווי זי האָט געלעבט:
אַ שטילע, אַ באַרואיגטע, זיך נישט געקלאָגט.

עס האָבן זי אַרומגערינגלט זין און טעכטער,
נאָר אין דעם לעצטן ציטער פון איר גסיסה
האָט זי איר טריבן בליק אַוועקגעשטעלט
אויף אים, דעם מאַן, און מער נישט אָפּגעווענדט.
און לאַנג נאָכדעם ווי זי האָט אויסגעהויכט איר אָטעם
איז ער נאָך אַלץ געווען אונטער דער משא
פון שווערן טריבן און פאַרגלאָזטן בליק.

דערנאָך איז פול געוואָרן ס׳הויז מיט שטילקייט,
מיט ריחות פון׳ם טויט און געלע ליכט,
און שווערע איבערפליסיגע בוקעטן־בלומען.
די אַלטע איז געלעגן אין דעם אָרון,
פאַרפּוצט אין שוואַרצן ברייטן זיידנקלייד:
פון אונטער דעם געדיכטן שוואַרצן שלייער
האָט זיך דאָס גרויע האָר פון קאָפּ געזילבערט,
און אויף דער געלער שווערער טויטער האַנט
האָט זיך דאָס געלבע טויטנליכט געשפּיגלט
אין גאָלדענעם און אַלטן חופּה־רינג.
די גאַנצע שטאָט האָט זיך אין הויז געקערט:
די אַלטע גרויע שכנים, וועלכע האָבן נאָך
געקענט דעם דזשאָש פון יענע אַלטע צייטן,
די אינגערע, וואָס האָבן שוין פאַרקערט
מיט אים אין די געשעפטן און די ביינק,
די שוועסטער׳ס חבר׳טעס און די באַקאַנטע,
דער אַלטער פּאַסטאָר מיטן מילדן פּנים,
די איילנדיגע און צעיאָגטע ליטוואַקעס
מיט ווייב און קינד, וואָס האָבן נישט געוואוסט
ווי צו באַגיין זיך מיט די היטלען זייערע:
אַראָפּנעמען דאָס היטל, אָדער ניט?
און ס׳איז זיי אויסגעקומען מאָדנע פרעמד
די גאַנצע צערעמאָניע פון דער גאָטעסדינסט:
דער יונגער דינער ראַביי שוואַרץ געקליידט,
פאַרשפּילעט שטייף אויף אַלע קנעפּ צום האַלז,

דאָס פּנים גלאַט ראַזירט, מיט בלויזן קאָפּ,
מיט גלימצערדיגע גלעזער אויף די אויגן.
ער האָט געלייענט אין אַ גראָבן טאָן,
געצויגן די געשליפענע געפיילטע ווערטער
אַרויס פון דינעם שוואַרצגעבונדענעם תהילים.
עס זיינען פּערלדיג געפאַלן ווערטער,
באַקאַנטע ווערטער, נאָר אין נייעם לשון,
וואָס האָבן אָנגעשלאָגן אַלע הערצער :
„גאָט, אונזער האַר, ווי גרויס איז דיין נאָמען
„איבער דער וועלט !
„וואָס דו האָסט געטאָן דיין פּראַכט
„אויף די הימלען.
„ווען איך זע דיינע הימלען,
„די אַרבעט פון דיינע פינגער,
„לבנה און שטערן וואָס דו האָסט פעסטגעזעצט.
„...וואָס איז דער מענש, דו זאָלסט אים דערמאָנען,
„און דער זון פון דער ערד, דו זאָלסט אים געדיינקען ? ..."
זיך אָפּגעשטעלט אויף איניגע מינוטן שטיל, —
אין שטילן אָנגעשטריינגטן הויז האָט זיך געהערט
דאָס איבערמישן פון די דינע בלעטלאַך, —
און אָנגעהויבן זאָגן פון דאָס ניי :
„דאָס געבעט פון משה דעם געטלאַכן מאַן :
„...נאָך איידער די בערג זיינען געווען געבוירן,
„און איידער דו האָסט באַשאַפן ערד און וועלט —
„ביזטו פון אייביג און פון אייביג שוין געווען גאָט".
און ווייטער :
„ווי וועלקעס גראָז... וואָס שפּראָצט אויס באַגינען
„און ווערט צוטריקנט און פאַרוועלקט אין אָוונט.
„דען אַלע אונזערע טעג שווינדן אין דיין צאָרן"...

דער אַלטער האָט געהערט און נישט געהערט :
עס האָט זיך אָפּגעשטעלט די צייט און די באַוועגונג
ווי אין אַ נעבלדיגן פּלאַנטערדיגן חלום.

און אַלץ האָט זיך געמישט אין טריבן בליק:
די זין און טעכטער און דאָס טויטע פּנים
דער ניט־רעאַלער שײַן פון געלע ליכט,
דער שווערער ריח פון די בלומענקרענץ,
דאָס פּנים פון דעם פרעמדן יונגן ראַבײַ
וואָס האָט געצויגן מאַנאָטאָן און באַנג.
מינוטן האָבן זיך געשפּרייט אין אייביקייטן,
און ס'גאַנצע לעבן האָט געדויערט איין מינוט.
אין צווייטער רגע איז דאָס פריערדיגע
פאַרשוואונדן און צערונען ווי אַ רויך —
האָט ער געפּרופט זיך צוהערן צום קול
האָט ער יאָ אויפגעכאַפּט באַקאַנטע ווערטער,
באַקאַנטע אָבער דאָך פאַרפרעמדטע ווערטער,
איז ער אַריבער צו דאָס פריהריגע
צו דעם געדאַנק וואָס האָט נישט נאָכגעלאָזט,
וואָס איז שוין אַלט דאָך ניי זינט וועלט איז וועלט.
און זינט דער ערשטער מענטש האָט אָנגעהויבן טראַכטן:
וואו איז דער תכלית און דער זין פון אַלעם?

דערנאָך האָט ווידער זיך געצויגן דער קאַשמאַר:
די גאַסן די באַקאַנטע פון דער שטאָט
זיי זיינען דאָס מאָל אומבאַקאַנט און פרעמד,
דאָס פרייע פעלד, דאָס גראָז. דערנאָך מצבות,
און פרישע קברים צוגעדעקט מיט בלומען.
אַזוי פיל ווייסע מאַרמאָרנע פיגורן —
און צלמים, צלמים, צלמים איבעראַל.
עס איז געשטאַנען אינ'ם הימל אומבאַוועגלאָך
אַ גרויסע רויטע טייערדיגע זון.
ער האָט זיך אויפגעכאַפּט ביים ראַנד פון גרוב
וואָס האָט געשמעקט מיט פרישער קילער ערד,
און האָט זיך אויסגעניכטערט ווי פון חלום:
דער אָרון איז געווען אַראָפּגעלאָזט אין גרוב
און ס'האָט דער ראַבײַ זיך געבויגן אויפן גרוב.

געלייענט ווידער פון׳ם שוואַרצן ביכל
נאָר דאַ, אין אָפּענעם און פרייען פעלד,
אין אַנגעזיכט פון אייביג־שטילן לעבן
האָט ס׳קול געקלונגען ליידנדיג, פאַרלוירן.
ער האָט געשאָטן ווייסע בלומען אין דער גרוב,
געבויגן זיך אַריבער און גערעט:
„דען ערד ביזטו, און צו דער ערד קערסטו זיך צוריק“.
און אַז די ערד האָט אָנגעהויבן פאַלן
מיט דומפּן שווערן קלאַנג אַז דעק פון אָרון,
האָט ער דערמאָנט זיך יענעם טאָג אין ווינטער.
ווען ער און זי, די איצט פאַרשאָטענע אין גרוב,
זיי האָבן אויפגעהאַקט דעם קאַלטן קבר
פאַר זייער קליין און אומגעקומען קינד.
האָט ער אַ פאַל געטאָן צום קליינעם בערגל,
וואָס האָט גערוט איצט אַזוי גרין און פרידלאַך
באַדעקט מיט גראָז און ווילדע פעלד־בלומען.
ער האָט געוואָלט אַריינשרייען צום קינד
אַז זי, די מאַמע, איז צו אים געקומען —
נור ריידן האָט ער נישט געקאָנט — האָט ער
געבויגן זיך צום קבר, און דער קוואַל
פון הייסע טרערן האָט זיך אים געעפנט,
האָט ער געכליפּעט אויפן הויכן קול,
ווי ס׳וויינט אַ קליין און אומבאַהאָלפן קינד.

III

אָוונט־שאָטנס

ביים מוטער׳ס קראַנקנבעט זיינען דער פאָטער
און זון געוואָרן שלום. ס׳האַרץ האָט אים
געצויגן צונ׳ם זון פון ערשטן טאָג —
צו שטאָלץ אָבער צו צייגן זיין געפיל

האט ער געשוויגן. ס'אייגענע דער זון.
ביים מוטער'ס בעט — דערנאָך ביי דער לויה
איז לייכט געווען צו ריידן גוטע רייד
וואס זיינען אמת'דיג געקומען פונ'ם הארצן.
ס'געשעפט האט שוין געפאָדערט יונגעס בלוט:
ס'איז אויסגעוואקסן שטאַרקע קאָנקורענץ,
און ס'האט דער אַלטער דזשאַש געשפּירט, אַז ס'איז
צו שווער פאַר אים, און ניט פאַר זיינע כחות
אליין, אויף זיך, די משא אויסצוטראָגן.
מיט לייאָנעלן האט ער גוט געוואוסט,
אַז ווייט וועט ער ניט גיין: איז גוט צום וואָג,
און ווייטער איז ניטאָ זיך צו פאַרלאָזן.
האט ער איין טאָג, אַן זייטיגע הקדמות,
געבעטן דזשייקאָבן צוריק־קומען אין פּלאַץ.
און דזשייקאָב האט זיך אויך נישט לאַנג געקנייטשט.
און אָנגענומען באַלד דעם טאַטנס פאָרשלאָג.
און אויפן שילד פון אַלטן גרויסן הויז
איז צוגעקומען נאָך איין וואָרט: „און זון".

דאָס לעבן האט גענומען ווידער גיין
זיין אָנגעצייכנטן טאָג־טעגלאַכן מאַרשרוט,
פאַרנומען פון דער פרי ביז שפּעט אין נאַכט
מיט האנדל און מיט סחורה און מיט לאָדעניש.
פאַרדינסטן און פאַרלוסטן — און דעם אַלטן
איז אָפּטמאָל שוין די זאַך געפאַלן שווער,
און איבערדרדריסיג. ער האט שטיל געגאַרט
צוריק זיך ציען פון דער גאַנצער משא.
און חלומ'ען וואו ערגעץ שטילערהייט —
ער האט געפּרובט צו אויסנבלייבן אין דער היים.
נאָר ס'איז די רו פון היים נישט איינגעגאַנגען.
ער האט אפילו איינמאָל אויסגעזוכט
דעם אַלטן רב בחיי פון זיין שטויב —

נור רב בחיי האָט אים שווין געלאָזן קאַלט:
נישט דאָס. האָט ער זיך אומגעקערט צום פּלאַץ
און האָט זיך איינגעשפּאַנט צוריק אין יאָך,
הגם ער האָט געוואוסט, אַז ס'איז נישט נויטיג,
אַז דזשייקאָב וועט גאַנץ גוט באַגיין זיך אָן אים.
נאָר זיין אַן איבעריגער אויף גאָט'ס וועלט,
איז נישט געווען אין זיין נאַטור. האָט ער
זיך ווידער מיטן לייב און זעל אַריינגעטאָן
אין זיין געשעפט — און איז אַזוי פאַרבליבן
פאַרטאָן, פאַר'דאגה'ט. נור איין איינציג שטראַל
האָט איצט באַלויכטן אים זיין שווערן אומעט:
דאָס איז געווען וויוויאַן זיין שנור,
די אומעטיגע טעכטער אין דער היים,
און דער פאַרצערטלטער, דער קליינער דייוויד.

די וויוויאַן פלעגט אָפט אַראָפּקומען אין פּלאַץ
און מיטפירן מיט זיך איר קליינע טאָכטער:
אַ הויבע און אַ שלאַנקע און אַ צערטלאַכע,
מיט לאַכעדיגע חן־גריבלאַך אין פּנים.
פלעגט זי אַריינטראָגן אַ נייעם דופט אין פּלאַץ
און אים באַשטראַלן מיט איר פרישער יוגנט.
זי פלעגט דעם אַלטן קושן אויפן שטערן,
אין זאַרגלאָז־קינדערש גלעטן זיך צו'ן אים.
ער האָט געליבט זי אומפירן אין פּלאַץ,
באַווייזן איר און אויסדערציילן זאַכן —
און זי פלעגט ערנסט צוהערן צו'ן אים,
און פלויד'ערן און ריידן ווי אַ קינד
מיט גרויסע בלויע לאַכעדיגע אויגן.
און נאָכדעם ווי זי פלעגט פון פּלאַץ אוועקגיין,
פלעגט לאַנג נאָך בלייבן עפּעס פון איר פרישקייט:
אַ בינטל פרישן בלוי פיאָלעטן ליילאַקס,
צי שטייפע ווילדע רויזן אין סוף זומער.

זיין טאָג האָט דאָן גענויגט זיך שוין צום אונטן:
ס'איז נאָך געוועזן קראַפט אין זיינע לענדן,
זיין אויג איז נאָך געוועזן שאַרף און בליציק,
און ס'פלעגט צומאָל אַ לוסטיק פייערל
אין זיי זיך צינדן. נור די אונטן־שאָטנס
זיי האָבן שוין ארומגעכאַפּט זיין האַרץ.
נאָך שפּעטער, אַז דער אַלטער'ס קבר האָט גענומען
באַוואַקסן ווערן מיט אַ טיפן גראָז —
פלעגט ער אין זוניגע און פרייע טעג
איר קומען צו באַזוך: עס האָט זיך העל
און פרידלאַך־זוניק זיך געשפּרייט דאָס פעלד.
עס האָבן צלמים און מצבות העל געגלאַנצט,
געגלימצערט פרידלאַך אין דער הייסער זון.
און ס'איז די שטילקייט גרוים געווען און טיף,
אַזוי אַז ס'האָט די שטילקייט אַזש גערעט,
געטריפט מיט שטילער פרייד אין מידן האַרצן.
איין האַלבער שטיין פון אַלטער ביים צוקאָפּנס
איז שוין געווען פאַרשריבן, אויסגעהאַקט
מיט אותיות גאָלדענע; די צווייטע העלפט
איז גלאַט געווען און גלאַנציק און פאָלירט,
און פרייליך זיך געביטן מיט קאָליר
פון גראָז און בוים און זונען־ליכט און שאָטן.
און האָט געוואַרט אויף יענעם אומבאַוואוסטן טאָג
ווען ס'וועלן די מצבה קריצער קומען
און אויסהאַקן אין שטיין אַ נייעם נאָמען.
און ס'איז געווען מאָדנע ליב און טרויעריק
צו זעלבער צייט, צו וויסן זיכער און באַשטימט,
אַז ווייטער פון דעם קען מען ניט אַוועקגיין,
אַז דאָ, פונקט דאָ, אונטערן בערגל, איז:
די ענד פון יעדן אַנהויב, סוף פון אַלע סופן.

IV

לעבן

די יוגנט האָט געלעבט איר פולן לעבן:
עס האָבן זיך געביטן טעג און וואָכן,
מאָנאַטן האָבן זיך געקייטלט אין די יאָרן;
און טאָג און וואָך און מאָנאַט זיינען געווען פול
מיט סודות'דיגע צוזאָגן אויף שפּעטער;
און איטלאַך יאָר האָט מיטגעבראַכט אַ נייעס,
אַ ניי דערוואַרטונג און אַ נייע פרייד,
אין ערשטן ציטער פון דער מוטער'ס לייב,
אין ערשטן אומבאַהאָלפענעם געשריי פון קינד,
אין ערשטן אומשולדיגן זיסן שמייכל,
און אין דעם ערשטן שטעל זיך אויף די פיס
פון יונגע עופ'עלאַך.
צוערשט זיינען אַוועק
די יאָרן שלעכט און מאָגער, ס'האָט געפעלט אין הויז
און דזשייק האָט נישט געקאָנט זיך צופּאַסן צו עפּעס:
ס'איז שווער געווען פאַר אים, מיט זיין נאַטור,
זיך צופּאַסן אין אַרבעט פאַר אַ צווייטן.
נאָר נוים ברענגט אייזן, שפּעטער מיט דער צייט
האָט ער זיך ווי ניט איז צו דעם געוואוינט
און האָט געשלאָסן שלום מיט זיין צושטאַנד.
נאָו וויוויאַן האָט מיט איר חוש פאַרשטאַנען
ווי נאָך די אָרימקייט צו מאַכן ליב,
ווי צו פאַרשיינען איטלאַך ווינקל פונ'ם הויז.
און ס'איז דאָס קליינע הויז געווען פול
מיט וואָרימקייט פון יוגנטלאַכער ליבע.
אַמאָל פלעגן די מיידלאַך, דזשייקאָב'ס שוועסטער,
זיי קומען צו באַזוך, און ס'פלעגט דאָס הויז
פאַרקלונגען ווערן פון דער פרישער פריילאַכקייט.

פון יונגן שטראם פון הארציגן געלעכטער.
אז ס'ערשטע קינד איז אינ'ם הויז געקומען —
איז פול געווארן ס'הויז מיט נייעם גליק,
מיט קינדערשן געוויין און זאטן ברומען,
און מיטן יונגן מוטערלאכן קול
וואס פלעגט דאס קינד פארשלעפערן אין רו.
אין זומער האט דאס קליינע הויז געגרינט
צווישן אלטע ביימער, הונדערטיעריגע,
געשמעקט מיט ווילדע פעלד־בלומען און לייליאקס
אין פריען פרילינג. שפעטער האבן זיך צובליט
די ווילדע שמעקעדיגע יוני־רויזן,
געקלעטערט אויף די ווענט, אויף דער ווערענדע,
און ביז צום אלטן דאך ארויף. די זון בלומען
אויף גראבע גרינע שטאקן האבן העל געבליט,
געטרייסלט פון די קעפ די געלע בליאונג,
און אפגעדעקט געדיכטע שווארצע רייען
פון צייטיג־ווערנדיגע קערנער. ווינטער
האט יעדער אויוון אינ'ם הויז געברענט
און דורך די קליינע פענסטער האט געשטרעקט זיך
דאס גרויסע ברייטע פעלד פארדעקט מיט שניי,
מיט ביימער בליענדע אין מאטן זילבער.
ס'איז ליב געווען צו הערן אין די נעכט
דאס אומעטיגע קלינגען פון די צווייגן,
און דעם ביינאכטיגן געשריי פון ווינד
ווען אינ'ם הויז איז ליב געווען און ווארים,
און פונ'ם ווינקל, פון דער וויי‍כער וויג
האט א צופרידענע, אין ווארימקייט און זעט,
דאס קליינע עופ'עלע געפלאפלט און געגעט.

זי איז געווען רעליגיעז געשטימט,
און יעדן זונטאג פרי פלעגט זי אוועק
אין קירך אריין — און קומענדיג צוריק
מיט פייכטע גרויסע גלאנצנדיגע אויגן

פלעגט זי אים איבערגעבן שנעל, באַגייסטערט,
דעם פּאַסטאָר׳ס פרישע רעדע אין דער קירך,
און ווי זי איז גערירט געווען פון אַ געדאַנק,
זי פלעגט אים מוסר׳ן גאַנץ אָפט, למאַי
ער איז אַזוי צום גלויבן גלייכגילטיג:
ווי קען אַ מענטש דען לעבן אָן אַ גאָט?
נאָך שפּעטער האָט זי ערגעץ וואו געקראָגן
צוויי אַלטע לייכטער מעשענע, און פרייטאָג
ווען דזשייקאָב פלעגט צוריקקומען אַהיים,
פלעגט ער געפינען ברענענדיג צוויי ליכט,
מיט פרישע חלות און מיט רויטן וויין.
אַליין פלעגט זי אַרומגיין אָנגעטאָן אין ווייס
און ס׳האָט דער שבת זיך געשפּירט אין הויז.
זי האָט געבעטן, אַז ער זאָל זי אויסלערנען
די ברכות וואָס מען זאָגט ביים צינדן ליכט —
נאָר דזשייקאָב האָט געמוזט זיך מודה זיין,
אַז ער האָט קיינמאָל נישט געוואוסט. זינט דאַן
איז זי אים ליבער נאָך געווען ווי פריער.

דערנאָך, אַז דזשייקאָב איז צוריקגעגאַנגען
צום אַלטן פאָטער — זיינען אָנגעקומען
די זאַטע יאָרן, ניט פאַרשווענדעריש,
צוריקגעהאַלטן, אָבער פול דאָס הויז,
און ס׳איז דער קאָפּ געוועזן פריי פון זאָרגן.
די וויוויאַן האָט זיך געגלעט צום אַלטן,
און איז צו׳ן אים געוואָרן ווי אַ טאָכטער.
און אָפטמאָל פלעגט דער אַלטער ווייצלען זיך,
אַז זי, די וויוויאַן, איז מערער אידיש קינד
פון זיינע טעכטער, אַז איר ציט צו אידישקייט.
זי פלעגט טאַקע קיין זונטאָג נישט פאַרפעלן
צו גיין אין קירך, האָט אָפּגעהיט דאָס קינד
זאָל זונטאָג גיין אין שול צום אַלטן פּאַסטאָר —
נאָר פרייטאָג־נאַכטס האָט זי געצונדן ליכט.

און ראש השנה און יום כפור פלעגט זי קומען
צוזאמען מיטן אלטן דזשאַש און מאַן
און יונגן קינד אין סינאַגאָג אַריין.
און ס'האָבן זיך די ליטוואַקעס גע'הדוש'ט.
מען האָט זיך שטיל גע'סוד'עט אויפן אויער —
ס'איז שווער געווען אַזוינס גאָר צו באַנעמען.
ביז ס'האָט אים, דזשייקאבן, די זאַך דערעסן.
און האָט גענומען פּלאַנעווען: אַ טעמפּל —
אַ טעמפּל, מיט אַן אָרגל, מיט אַ ראַביי.
די דייטשן האָבן באַלד זיך אָפּגערופן.
דער אַלטער דזשאַש איז מיטגעשלעפּט געוואָרן.
און ס'האָט זיך די געמיינדע דאָן צושפּאָלטן.
עס האָט זיך אויפגעשטעלט דער נייער טעמפּל.
און יעדן פרייטאָג, מיטן זון־פאַרגאַנג
האָט ערנסט־פייערלאַך געברומט דער אָרגל.
און ס'האָט דער כאָר פון יונגע פרישע שיקסלאַך.
געפלאָסן אין באַלויכטענעם און הויכן חלל
און ביז אין פרייער ווייטער גאַס אַרויס
דעם פייערלאַכן שפּרוך: שמאַ־יִיס־ראַ־על!

אכטער קאַפּיטל

I

יאָרן שפּעטער

אַז דייוו איז אויסגעוואַקסן און געוואָרן גרויס,
איז שוין דער ציידע דזשאַש געוועזן אַלט,
איז שוין דער אַלטער דזשאַש געוואַקסן אויף צוריק.
איז קליין געוואָרן, שטיל און איינגעשרומפּן,
צוקנייטשט און געל איז שוין געווען זיין פּנים,
די אויגן מוטנע, לעבלאָזע און קאַלטע,
דאָס האָר פון קאָפּ און באָרד פאַרגעלט פון אַלטקייט.
דער ניגער אין דעם גוטן לימוזין
פלעגט טעגלאַך, אין די מאָרגנס און די אָוונטס,
דעם אַלטן ברענגען און אַוועקפירן פון פּלאַץ.
און ס'איז געווען אַ צער און אַ רחמנות
צו זען דעם קליינעם איינגעשרומפּטן אַלטן,
זיך טוליענדיג, אַ שטילער, אַ פאַרלוירענער,
אין טיפן זיץ פון גרויסן לימוזין.

דער אַלטער פלעגט נאָך האַלב אין ערנסט, האַלב אין וויץ,
אַזוי זאָגן: דער טאָג וואָס כ'וועל זיך נישט באַווייזן
אין פּלאַץ אריין — וועט זיין פאַר מיר דער לעצטער.
פלעגט ער נאָך קומען אין די שטורמדיגע טעג
פון קאַלטן ווינטער, ווען די ערד און הימל
זיי מישן זיך און דרייען זיך בײנאַנד;
אין גרויסע היצן פון דעם ליבן זומער.

ווען ס'שטייט און ברענט אין גליענדיגן הימל
אַ פייערדיגע זון און באַקט די ערד:
אין ליכטיגע און קלאָרע טעג פון פרילינג,
און אין פאַרשוואַרצטע ווייענדיגע הערבסט־טעג.
עס האָט געהייסן, אַז ער קומט נאָך אַרבעטן:
פלעגט ער אין ווינטער אַפּשלאָפן דעם טאָג
ביים וואַרימען פון קויל צוגליטן אויוון.
און זומער־לעב, ווען ס'ברענט די דרום'דיגע זון,
פלעגט ער זיך באַקן ביי דער דרום־וואַנט
פון גרויסן רויטן בניו, קרעכצן אויפן קול,
און פיפּקען פון אַ שוואַרצער אַלטער ליולקע.
דער אַלטער האָט אין האַרצן גוט געוואוסט,
אַז אייגענטלאך באַדאַרף ער מער ניט קומען:
ניט מער, ער פלאָנטערט זיך צווישן די פיס,
און גלייכער וואָלט געווען צו גיין אַהיים,
זיך אויסשלאָפן, זיך אויסרוען, און אפשר
אַריינקוקן אַ מאָל גאָר אין אַ ספר —
נאָר ס'האָט דער רויטער בניו אים געשלעפּט,
געהאַט די פולע שליטה איבער אים.
און ווי דער אַלטער אויסגעדינטער הונט
קומט ליגן זיך ביים שוועל פון בעל־הבית —
אַזוי האָט ער די צווייטע קינדער יאָרן
געצויגן אין דעם שאָטן פון זיין בניו.

די צייט איז זיך געלאָפן איינטאָניג און שטיל:
ס'איז אייגנטלאַך קיין חלוק ניט געווען
ווי נאָך דאָס שטיקל צייט צו פּטרן:
אַז זומער איז אים וואַרעם אויף דער זון,
און ווינטער גליט דער ברענענדיגער אויוון.
וואָס דען? איז זומער איז אַ מענטש דאָך פרייער:
אַ מענטש קאָן זיך באַהאַלטן אויסן שטוב
און רויכערן זיין ליולקע ביחידות.
דאָרט אינווייניג, אין גרויסן רויטן הויז,

האָט ער זיך אויפגעהערט צו שפּירן פרייַ:
איז עפּעס איבעריק. אין דרויסן טרעפט אַמאָל,
קומט צו אַן אַלטער אויסגעדינטער שכן,
צוזעצט מען זיך באַקוועם אין הייסער זון,
צורעט מען זיך פון גוטע אַלטע צייטן,
ווען ס׳איז די וועלט געווען אַ בעסערע,
די זון האָט עפּעס וואַרעמער געלויכטן,
דאָס לעבן האָט געהאַט אַן אַנדער טעם.
און קומט קיין שכן נישט — איז אויכעט רעכט:
איז אַלעמאָל פאַראַן דער אַלטער סעם,
דער ערשטער ניגער וואָס האָט אָנגעהויבן
מיט אים צו אַרבעטן אין יענע יאָרן.
איז סעם שוין אויסגעדינט. נאָר הייסן הייסט עס,
אַז אַנקל סעם פאַרדינט נאָך אַלץ זייַן ברויט.
דער אַנקל סעם איז רירעוודיק און בייניק,
דאָס פּנים שוואַרץ מיט לעבעדיגן גלאַנץ
און אייַנגעפּאַסט ווי אין אַ ווייסער ראַם
מיט אַ געדיכטער גרייזלדיגער ווייסער באָרד —
פון וואָס דאָס שוואַרצע פּנים זעט אויס אינגער,
ווי סעם וואָלט אָפּגעטאָן אַ קונדס־שפּיצל,
געגאַנגען און זיך אָפּגעקאַלכט די באָרד,
צי ווי ער וואָלט אַרויסגעקראָכן פון אַ זאַק
מיט פרישער ווייסער מעל. — איז זיצט מען טעג
און מען דערציילט זיך מעשות פון דער וועלט.
אַז סעם איז אויפגעלייגט, צוזינגט ער זיך,
די פייערדיגע לידער פון דער קירך,
פאַרציילט אים מעשות פון דער שקלאַפערייַ,
און בבא מעשות, טויזנט און איין נאַכט;
דער אַלטער שאָקלט נאָך אומצוטרוילאָך דעם קאָפּ,
ער פילט נאָך, אַז ניט אַלץ וואָס סעם פאַרציילט
באַדאַרף מען אָננעמען פאַר ריינעם אמת,
ער שפּירט בחוש, אַז דאָ האָט ניגער־סעם

מיט ברייטער האנט געזאלצן און געפעפערט —
צושמייכלט ער זיך ברייט און האט הנאה
און פאלט אליין אריין אין טאן פון אנקל סעם :
פארזשמורעט כיטרע מיט איין אויג, דאס צווייטע גלאנצט
מיט עלטערלאכן שכל, אויפגעלייגט,
און גלעט די אלטע געלבלאד־ווייסע בארד,
און נעמט הנאה'דיג אליין דערציילן.
נור אנקל־סעם'ען קען מען אויך ניט נארן :
אויך סעם פארשטייט, דער אלטער דזשאש פארציילט
אים מעשות ניט געשטויגן, ניט געפלויגן :
די שדים זיינען ניט קיין שדים,
די רוחות זיינען ניט קיין רוחות —
נאר סתם אזוי זיך, ס'וויל דער אלטער בעל־הבית
הנאה האבן פון א פיינער מעשה —
איז זאל ער, וועמען גייט עס אן ? — פארשטעלט זיך סעם
אז ער איז טויט צושראקן פון דער מעשה,
און שטשירעט אויס די יונגע גרויסע אויגן,
און צלם'ט זיך אין א געמאכטער שרעק —
ביז ס'פלאצט דער אלטער דזשאש צולעצט ארויס
אין א צופרידענעם און עלטערלאכן לאכן —
און סעם פארשטעלט זיך, אז ער איז באליידיגט.

אמאל וואכט אויף אין אים דער אלטער בעל־הבית :
צובייזערט ער זיך פלוצים אויפן ניגער,
און טרייבט דעם אלטן סעם'ען צו דער ארבעט.
פון העלער הויט דערוויסט ער זיך, אז דאס געשעפט
לויפט קאפ אראפ, אז אימיצנס השגחה :
און וויים דאס גוטע יאר, וואו נעמען זיך
צום איינגעדרייטן קליינעם דארן זקן
אזוי פיל כחות : לויפט מיט שנעלע קליינע טריט
פון איין ברעג גרויסן הויז און ביז דעם צווייטן,
איז פול אין איטלאך ווינקל, גריבלט זיך אין וואל,
און קלימפערט צווישן געלע ביינער, אייזענס.

און קייט א שטיקל דזשינסענג מיט די ליפּן,
דערזעט ער פעדערן צופלויגענע אין גאַס
וואָס האָבן זיך צושאָטן פון א זאַק —
צולויפט ער זיך אַרום זיי ווי א הון,
צולאָזט זיך אויף א דין און קוויטשיג קול'כל,
און קלייבט די פעדערן די איינצעלנע צונויף.
די ניגערס גייען אים אַרויס צו הילף,
פאַרוואַרפן אַלע ארבעט, גייען אויף געיעג,
און האָבן מורא לאַכן אויפן קול.
און לייאַנעל, וואָס איז שוין גראָב און גרוי,
לויפט אין קאַנטאָר אריין, דערציילן דזשייקאָבן
וואָס ס'טוט זיך אויפן הויף. אַז דזשייקאָב קומט,
געפינט ער אויפ'ן הויף דאָס איבערקערעניש:
די ניגערס דרייען זיך ווי אין א טאַנץ,
דער פאָטער בייזערט זיך אין דינעם קוויטש.
און דזשייקאָב שמייכלט, רעט צום פאָטער שטיל,
באַרואיגט אים און פירט אים אין קאַנטאָר.
דער אַלטער אָבער לאָזט זיך לאַנג ניט שטילן:
ער שליידערט זיך און וואָרפט זיך ווי א קינד,
פאַר'עקשנ'ט זיך, ביז דזשייקאָב מוז אַנטלויפן.
ער זעצט זיך צו דיקטירן בריוו צו קונדן,
דאָס מיידל נעמט דאָס ביכל מיט'ן בליישטיפט,
און קוקט אים אָן פאַר'חידוש'ט מיט א שמייכל.
דער אַלטער קוקט אויף איר מיט בייזע אויגן,
פאַרגינט זיך איר אריינוואָרפן א שטאָך־וואָרט,
אַז מעל, איר פודער, הייסט עס, איז מסתּם
געפאַלן פונ'ם פרייז אין לאַנד. דאָס מיידל
פאַרבייסט די רויטע אָנגעפאַרבטע ליפּן.
דער אַלטער נעמט דיקטירן, הויבט אָן שטיל,
דערשפּירט זיך בעל־הבית, נעמט ריידן העכער,
באַגייסטערט זיך, און קלאַפּט אין טיש זיין פויסט.
א רגע שפּעטער ווערט ער אויסגעלאָשן.

פארגעסט זיך וואו ער האלט, זיין בליק ווערט שטאר.
דאס מיידל גענעצט ווארטנדיג געדולדיג,
און ווינקט זיך איבער מיט א חברטע געשייט.
דער אלטער כאפט זיך אויף פון פוסטן חלום,
און קוים וואס ס'קלעקט גערולד צו ענדיגן —
און שפעטער, אז דאס מיידל טראגט אים אונטער
דעם בריוו, אן אפגעקלאפטן אויף דעם שרייבמאשין —
איז זאטלט ער די ברילן אויף דער נאז
און צייכנט מיט א שוואכער האנט זיין נאמען.
נאך שפעטער ווערט דער בריוו געבראכט צום זון
און דזשייקאב ווארפט דעם אלטנ'ס בריוו אריין
אין קארב אונטערן טיש. דער אלטער סעם
וואס זעט עס צו פון אנהויב ביז'ן סוף
באווייזט ארוים זיין ערגערניש דערפון
און שאקלט מיטן אלטן ווייסן קאפ.
און בלינצלט מיט די טרייע אלטע אויגן:
נים שיין אזוי צו טאן אן אלטן בעל־הבית.

דאס לעבן זיינס איז אייגנטלאך באשטאנען
פון איין א קייט א לאנגע פון געוואוינהייטן
און פיצל־קלייניקייטן. עס איז נים געווען
פאראויס, אין צוקונפט, עפעס וואס זאל ציען,
קיין ליכטיגער מיראזש וואס זאל פארבלענדן
און כשוף'ן די אפגעלעבטע אויגן.
ער האט געלעבט מיט דער מינוט. געקומען
אין אלטן פלאץ טאג־טעגלאך, דורכגעשטופט דעם טאג,
צוריקגעקומען אין זיין שטילן ווינקל.
וואו ער האט זיך געפילט א גרויסער חשוב.
האט אנגענומען גלייכגילטיג, פאסיוו,
די אויפפאסונג און קליינע צערטלאכקייטן
פון זיינע ביידע שוין פארוועלקטע טעכטער.
און ס'איז געווען א צער, ווי זיין נשמה
האט זיך ווי אויסגעטריקנט מיט זיין גוף:

פון פריהעריגן סוחר מיטן קלאָרן קוק,
און ברייטער אומפאַסונג פון זאַכן און ענינים,
איז איצט געווען אַ גייציג־קאַרגער זקן
וואָס האָט געטרייסלט זיך אויף יעדן סענט.
און גאָט ווייסט וואו ער האָט צוריק דערטאַפּט
דעם אָפּגעקראַכענעם און שימלדיגן בייטל
וואָס איז געהאַנגען אַרום האַלז אויף שטריקלאַך.
און פלעגט ער אין אַ מאַרקטאָג זיך אַרויסלאָזן
צו איינהאַנדלען פּראָוויזיע פאַרן הויז —
האָט אים דער מאַרק געקענט: דער בייזער שילינגער.
ער פלעגט זיך אומדרייען צווישן פורן,
זיך דינגען מיט די פוערים פאַרצווייפלט,
דערנאָך פלעגט ער מיט ציטערדיגע הענט
די אונגעהאָרכזאַמע מטבעות ציילן
צום ערשטן און צום צווייטן און צום דריטן מאָל.
און ס'האָט די גייציקייט און אומצוטרוי געשפּראָצט
פון קליינע, שאַרפע, אויפגעלעבטע אויגן.

אַזוי האָט אויסגעזען דער אַלטער דזשאָש
ווען ער איז שוין געשטאַנען מיט איין פוס
אין וואַרטנדיגן קבר ביי זיין ווייב.

II

קינד'ס־קינדער

„אַ בוים" — פילאָזאָפירט דער אַנקל סעם —
„פאַרמאָגט מיליאָנען בלעטער: איטלאַך בלאַט
„איז אַנדערש און פאַרשידען פון'ם צווייטן.
„און אויב מען וועט אים אויפווייזן פאַרקערט —
„איז ער, סעם, מוכן זיי צו עסן."
אַזוי זאָגט סעם. און ריידן רעט ער עס

אנטקעגן קינדער. און דערצו ברייננט סעם
א ראיה פון א פסוק פון דער ביבל:
„דער מענטש איז ווי דער בוים אין פעלד.“
דער אלטער דזשאש מיינט אבער אנדערש:
ער מיינט, אז אלע האבן זיי איין פנים,
און אלע זיינען אויסן די „מאזומא“.
ער האט שוין איינגנטלאד די צאל פארגעסן
פון זיינע איניקלאך. אז דזשייקאב האט
אזויפיל און אזויפיל, לייאנעל אזויפיל;
דער דאקטאר און די גלאטע פעטע טאכטער
זיי שטייען אויך ניט אפ, און נעמט ער ציילן,
איז קלעקן ניט קיין פינגער אויף די הענט.
און בלייבט אין מיט. דערצו נאך, דאכט זיך אים,
אז אט די אלע „האוז־פרעסער“ האבן בלויז
איין זאך אין זינען: ספארט און אטאמאביל.
און עפעס וואקסן זיי גאר ווי אויף הייוון
און יעדע רגע איז א נייע שמחה,
אז איניקל פאר'קנס'ט זיך און האט חתונה,
און שוין האט זיך אויף אים פארקוקט א צווייטער.
און אים קומט אויס גאר, אז דער גאנצער צוועק
פון אט די אפטע שמחות, איז כדי
צו בלוטן אים, דעם כלומרשט־רייכן זיידן.
מען מאכט עס מיט א כיון: זאל דער גרויספאטער
ארויסקומען מיט טייערע פרעזענטן.
פרעזענטן — טענה'ט ער, דער אלטער דזשאש —
איז גאר אן איבעריגע זאך. אין זיינע צייטן
ווער האט זיך אומגעקוקט אויף גאלד און זילבער?
וואס פיאנע און ווער פיאנע? ס'ווילט זיך הייראטן —
גיי קויף א הילצערנע, א פראסטע בעט,
א צוויי־דריי שטולן, מיט א טישל, מיט א פענדל,
און פארטיג מיט אן עסק. נאר אז ס'קומט צו וואס,
איז העלפן ניט די טענות און די מענות —

איז קרעכצט ער נעבאַך און ער גיט — ווי דען ?

דערפאַר האָט ער הנאה אויף אַ שמחה :
אַ וועלט, אַ וועלט, אַן אויסגעפּוצטע וועלט
פון זיין און טעכטער, שניר און איידעמער,
און אייניקלאַך פון כל המינים עלטער
מיט נייעם וואַקסנדיגן צאַנקעדיגן קליינוואַרג.
עס שעמערירט און שאָרכט מיט זייד און סאַמעט,
עס בלישצעו אוירינגלעך און פּערל אויף די העלזער,
דימאַנטן שפּילן אויף די פינגער און אויף האָר.
אַ יום־טוב'דיגע וועלט. און דזשאַש פאַרגעסט זיך,
ער זיצט אַוועקגעזעצט גאָר אויבנאָן ביים טיש
און אַלע פּאַדיען אום און גרויסן זיך מיט אים.
דער בעסטער חלק ווערט געבראַכט צו אים,
און אַז דער ראַבּיי הויבט זיך אויף צום וואָרט
האָט נישט פּאַסירט נאָך, ער זאָל ניט אַריינפאַלן
אין גרוים התפעלות פאַר'ן אַלטן דזשאַש,
דעם הויך־פאַרנינפּטיגן און קלוגן פּאַטריאַרך.
דער אַלטער ווערט גערירט ביז אַלטע טרערן
באַרוישט פון ביסל וויין און לויבגעזאַנג.
נור מאָרגנס וועפּט זיך אוים דער וויין און לויבגעזאַנג
און ס'קערט זיך אום זיין אומצופרידן צו אים.
ער שרייבט אַריין מיט ציטערדיגע הענט
איין אַ געוויסן ביכל וואָס ער האָט דערפאַר
וויפיל די נייע שמחה האָט אים אָפּגעקאָסט.

דער ניגער אָבער האָלט זיך ביי דאָס זייניגע :
ער זאָגט, אַז זיכער ווי ס'האָט גאָט געמאַכט
די קליינע גרינע עפּעלאַך — אַזוי איז זיכער
אַז יעדער איינער איז אַ וועלט פאַר זיך,
מיט זיינע מעלות און חסרונות און נטיות,
און אויב דער משל מיטן בוים איז ווייניג
איז ברייננגט ער נאָך אַ ראיה פון די הינט :
(דער אַלטער סעם, איז ווי זיין גאַנצע ראַסע

א גרויסער קענער, ליבהאבער פון הינט.)
ער טענה'ט: מה דאך יעדער הונט איז אנדערש
און אונטערשיידט זיך אין נאטור פון צווייטן —
א פשיטא מענטש וואס גייט אום אויף צוויי פיס.
און אז דער אלטער דזשאש פארטראכט זיך טיפער
איז ער זיך מודה אז דער ניגער איז גערעכט.
(פארשטייט זיך, אז ער זאגט דאס אים ניט אויס.)
אין קומען קומט ער צו דעם גענצנאץ
ווען ער פארטראכט זיך מיט א קלארן קאפ
מכח זיינע צוויי באליבטע אייניקלאך.

די ערשטע איז זיין דזשייקאב'ס טאכטער פלארא:
דער בעסטער סימן איז, אז ווי דער אלטער
זאל ניט געווען זיין אומעטיג געשטימט —
פלעגט ער זי נאר דערזען, האט באלד זיין פנים
באקומען גאר אן אנדער לעבעדיגן אויסזען,
און ס'פלעגן זיינע אויגן אויפלויכטן.
זי האט פארמאגט א סך איר פאטער'ס שטארקייט,
און פילעס פון איר מוטער'ס ווייבלאכקייט און חן.
געוואקסן איז זי רעליגיעז און שטיל
ווי ס'איז דער שטייגער ביי באהארצטע קינדער
פון אידיש־קריסטלאכע געמישטע הייראטן.
פלעגט רעגלמעסיג גיין אין קירך אריין,
פלעגט אבער אויך די סינאגאג באזוכן
אין פרייטאגס און אין אידישע ימים־טובים.
אוןביידע רעליגיאנען זיינען גוט געווען
און איינע האט דער צווייטער ניט געשטערט.
געוויס האט די לעגענדע גאר צוערשט
געהאט א גרעסערע השפעה אויף דער מיידל —
נאר שפעטער איז דעם אלטן גאט דזשעהאוואַ
דער יונגער ראביי שטארק צו הילף געקומען.
דער יונגער ראביי מיטן בלאסן פנים
האט אמת'דיג און פייערדיג געגלויבט

אין איזראַעל'ס מיטיאַן צווישן פעלקער.
האָט איר געלערנט אידישע געשיכטע,
און ריינע עיקרים פון דעם אַלטן גלויבן:
ער האָט אַריינגעלייגט נשמה אין זיין גלויבן.
געלייענט איר די מיסטיש־רעליגיעזע לידער
פון פלאַמענדן און לעבצנדן בן־גבירול.
און ס'האָבן זיינע פייעריגע ווערטער
געמאַכט איר יונגן האַרצן ציטערן.
יעהאָוואַ האָט געזיגט, מיט אים דער ראַבי:
די פריינטשאַפט איז צעוואַקסן אין אַ ליבע,
וואָס האָט פאַרענדיגט זיך דערנאָך מיט הייראַט.
דער אַלטער ווי ער איז געווען שוין גלייכגילטיג,
האָט זיך געפרייט און זיך באַגייסטערט ווי אַ קינד.
און אויף דער חתונה איז דזשאַש געווען
דער גליקלאַכסטער פון אַלע מחותנים
די אַלטע אויגן האָבן אויפגעלויכט
מיט אמת יוגנטלאַכן קלאָרן ליכט,
די צונג האָט זיך באַוועגט מיט שאַרפן וויץ.
ער האָט גערעט פון גרויסן גליק פון בלוט
וואָס ווערט ניט אָפגעפרעמט פון אייגן שורש.
געפרופט צו ברייננגען ראיות פון אַ פסוק —
געגלעט די וואָוויאַן, און דזשייקאָב'ן דעם זון,
און עלטערלאַכע שטילע גוטע טרערן
געפאַלן זיינען פון די אַלטע אויגן.

זי, פלאָראַ מעי, איז דאָס געוועזן איינע
פון זיינע צוויי באַליבטע אייניקלאַך.
דער צווייטער איז געווען דער יונגער דייוויד,
דער זון פון דאַראָטי'ן. נאָר וועגן אים באַזונדער.

III

דייןייך

דאָס צערטלאַך אינגל מיט די ברוינע אויגן
מיט דעם געלאָקטן פיינעם קאָפּ קאַשטאַנען־האָר —
האָט ניט געלאָזן זיך פאַרווייבערן
אונטער די וואַרעמע און ווייכע פליגל
פון זיינע צוויי אין אים פאַרליבטע מאַמעס.
די מאַמעס האָבן זיך פון דעם געערגערט,
געפאָדערט פון אים פול געהאָרכזאַמקייט.
אַ טריט ניט שטעלן אָן דעם וויסן זייערן —
און ווי אויף צו להכעיס, פלעגט דאָס אינגל
זיך אויסגליטשן פון אונטער זייערע הענט,
פאַרפאַלן ווערן אויף אַ טאָג, און שפּעט
צוריקקומען אַהיים, און ווען די מאַמעס
צושראָקענע און ווייַנענדיגע פלעגן
דאָס קינד מיט שטראָף און צערטלאַכקייט באַפאַלן —
פלעגט ער זיך מיט געלעכטער אָפּווערן.
און שטאָלץ און פריי מיט זעלבסטשטענדיגן ווערט
דערציילן זיי וואו ער איז אויסגעווען,
און וואָס ער האָט געזען, און וואָס ער טראַכט.
אַמאָל פלעגט ער פאַרשווינדן אויסן שטאָט
אין פרייען פעלד און וואַלד, צוריקקומען
אַן אויסגעשמירטער, אַ צוקראַצטער, אַ צוריסענער
פון צווייג און דאָרן, מיטן ווייסן שפּינוועבס
אריינגעפלאָכטן אין די ברוינע לאָקן —
נאָר מער האָט אים געצויגן צווישן מענטשן,
אין די געדיכטע גאַסן פון דער שטאָט.
עס איז געווען אַן אויסטערלישע פלאַנץ
וואָס האָט מיט אַלע זיינע פיינע חושים
געשמעקט די לופט, און ביז פאַרגעסנהייט זיך אָנגעשמעקט
מיט אימלאַך מינדסטן ווינטל. אינסטינקטיוו

געשפּירט דעם ווייטאָג און דעם פּיין פון שוואַכן.
און הילפלאָזיגן אָנמאַכט פון באַליידיגטן.
איין טאָג האָט ער זיך אומגעקערט צוריק פון גאַס,
און ס׳האָט זיין פּנים קאַנוואַלסירט פון פּיין,
די ברוינע אויגן זיינען גרויס געווען,
און פיבערדיג געברענט מיט בייזן גלאַנץ.
ס׳איז שווער געווען צוערשט דערגיין פון אינגל
וואָס ס׳האָט מיט אים פּאַסירט. נאָר שפּעטער,
אַז ער איז ווי עס איז צו זיך געקומען —
האָט ס׳גאַנצע הויז פון זיך דערזען דעם מאַרק,
דעם שיינק האַרט אויפ׳ן ראָג, דער שכור׳לאַכן ניגער,
וואָס האָט זיך אומגערן פאַרטשעפּעט מיטן ווייסן,
דאָס מערדערלאַכע פּנים פון׳ם ווייסן
מיט דער פאַרהויבענער פלאַש בראַנפן אין דער לופט:
עס האָט געבראַזגעט אין די אויערן דאָס גלאָז,
און פאַר די אויגן איז געשטאַנען קלאָר דער ניגער
וואָס האָט זיך אָנגעשפּאַרט אַז וואַנט, און ביסלאַכווייז
אַראָפּגעלאָזט זיך אויפן טראָטואַר.
דאָס שוואַרצע פּנים בלוי פון פּיין און ווייטאָג,
מיט ריטשקעלאַך פון בלוט, וואָס מישן זיך
מיט ריטשקעלאַך פון בראַנפן. לעבן אים
דער אַלטער האַרטער קאַפּעליוש, צובראַכן,
צוטראָטן און באַשפּיגן פון׳ם ווייסן,
די גרויסע אויגן פלוצים אויסגעניכטערט
מיט די יסורים פון פאַרפאַלגטן הונט —
און אַלע האָבן קלאָר געהערט דעם ווייגעשריי
פון ניגער׳ס בלויע ליפּן: „דזשיזוס, דזשיזוס“.
דער מאַמען האָט געוואָרפן ווי אין פיבער,
דער טאַטע עטל האָט פאַרכאַפּט ביים האַרצן —
אוןביידע האָבן איז איין קול געשריען,
אַז ס׳איז געפערלאַך פאַרן יונגן קינד
זיך צו געפינען אונטער דער השפּעה

פון שעדלאכער און גיפטענדיגער גאס.
דער אַלטער דזשאַש אַבער, וואָס איז נאָך דאָן
געווען איינגער, און באַגריפן זאַכן,
ער האָט זיך פאַרן אינגל איינגעשטעלט:
ער האָט גע׳טענה׳ט, אַז דאָס שלעכטס פון גאָס
וועט זיך ניט אָנקלעפּן צום יונגן אינגל.
פאַרקערט, ער מיינט גאָר, אַז דאָס רויע לעבן
וועט אויף דער איידעלער נאַטור פון אינגל
אַן אַנדער ווירקונג, אַ פאַרקערטע, אויסאיבן:
וועט וויסן אָפּצוטיילן שלעכטס פון גוטס,
און וועט אים לערנען קוקן אויפ׳ן לעבן
מיט ניכטערע און זעלבסטשטענדיגע אויגן.

און איז׳ן איז געווען גערעכט דער אַלטער:
דאָס אינגל איז געוואַקסן פריי און בראַוו,
האָט מיט זיין חוש געוואוסט ווי אָפּצוטיילן
די פּסולת פונ׳ם קאָרן. איינגעבוירן שטאָלץ
האָט ניט דערלאָזן אים צו זיין געמיין
און נידעריג אין האַנדלונגען. די שפע פונ׳ם הויז
האָט אים געמאַכט אומאָפּהענגיג, ניט גייציג,
זיין אויפפאַסונג פון זאַכן און ענינים,
איז קלאָר געווען און שאַרף, נישט נאָך די יאָרן,
ווייל אַלע זיינע מעשים און געפילן
זיינען דיקטירט געווען פון איין באַגריף: פון יושר.
און שפּעטער, אַז דאָס אינגל איז דערוואַקסן,
זיינען די לערן און געדאַנקען פון די דיינקער
קיין איבעררעשונג ניט געווען פאַר אים —
זיי האָבן בלויז מיט זייער וואָרט באַשטעטיגט
דעם אינערלאַכן קול פון יונגן האַרצן
וואָס האָט געלעכצט נאָך גוטס. די ביכער האָבן
געהאָלפן אים אַרויסברייינגען דאָס בעסטע
און ליכטיגסטע פון יונגן וועזן זיינעם.
און ווייל דאָס האַרץ זיינס איז געווען אָפן

און זיין באַגריף איז קינדיש־אַרנטלאַך געווען —
האָט זיך דאָס לערנען אים געגעבן לייכט און קלאָר.
און פלעגט גאַנץ אָפט די לערער איבעראַשן
מיט זיינע פשוט׳ע און טיפע קלאָרע רייד.
עס איז געווען, ווי ס׳וואָלט די קוואַל פון תורה,
וואָס האָט זיך מיט זיין זיידן אָפּגעשלאָסן —
צוריק געעפנט מיטן יונגן שפּראָצלינג.
און אָנגעהויבן פליסן זיכער, קלאָר
מיט עלטערלאַכער גוטער שטילער חכמה
פון דורות זקנים, וועמעס לעבן איז פאַרפלאָסן
אין דעם געצעלט פון תורה.
די מאַמע האָט געגאַרט
דער זון זאָל ווערן ראַביי, און דער זון
האָט ניט געקלערט אין גאַנצן פון אַ תכלית.
געלערנט אין דער ווייטער גרויסער שטאָט
באַליבט פון די ראַביים־פּראָפעסאָרן און חברים.
און אַז ער פלעגט אַראָפּקומען אַהיים,
פלעגט ער אַריינברענגען אַ גרויסע ליכט אין הויז.
דער אָנקל דזשייקאַב, מיטן גרויען קאָפּ,
פלעגט גוטמוטיג זיך וואונדערן אַמאָל
צו וואָס די צוועקלאָזע למודים וועלן פירן,
און האָט געהאַט פאַר אים אַ זידל־ווערטל: „טרוימער“.
דער אַלטער זיידע אָבער האָט דעם אייניקל
פאַרשטאַנען בעסער ווי דער זון, מיט ליבשאַפט
און גרויס רעספּעקט אים נאָכגעקוקט און נאָכגעפאָלגט.

אַז דייוו האָט זיך צוריקגעקערט אַהיים —
און די משפחה איז אַמאָל צונויפגעקומען,
און ס׳איז צוריד געקומען פון אַ תכלית —
האָט אָנקל דזשייק געזאָגט: דער יונג זאָל איצט
אַרויסשלאָגן פון קאָפּ די אַלע נאַרעשקייט,
און אַלע זיינע ביזאַהעריגע חלומות,
פאַרקאַשערן די אַרבל, און אַריין

צו ארבעטן אין פלאץ; דער קאפ איז גוט,
און וויפיל איז דער שיער זיך שפילן?
דער דאקטאר ווילארד האט געמיינט, דאס גלייכסטע איז,
מען זאל דעם קערל קויפן אן אפטייק,
און ער, דער דאקטאר, איז בטוח אין ערפאלג.
און ווי נשתומם איז דאס הויז געווארן
ווען דייוו איז שטיל און זיכער און געלאסן
ארוים מיט פעסטע ווערטער, אז ער וועט
ניט אננעמען דעם אנקל דזשייקאב'ס פארשלאג,
וועט אויך ניט פאלגן דאקטאר ווילארד'ס עצה.
ער האט גאר עפעס אנדערש אין'ם זין.
און נעמלאך: ער האט פעסט ביי זיך באשלאסן,
זיך אפגעבן מיט ערד־ארבעט און פיה־צוכט.
די מאמע איז געבליבן ווי פארשטיינערט,
זי האט גע'חלום'ט עפעס אנדערש פאר איר זון,
דאס אייגן איז געווען מיט טאטנס עטל.
דער אנקל ווילארד האט געכאפט זיין הוט,
אנטלאפן אן א „זיי געזונט" פון הויז.
דער אנקל דזשייקאב איז געבליבן ווי געפלעפט —
נור באלד צו זיך געקומען מיט א שמייכל.
דער זיידע דזשאש, געזעסן ווי ער איז, אין ווינקל
האט אנגעשטעלט די אלטע האנט צום אויער,
ווי ער וואלט זיינע אויערן ניט גלויבן,
די ליולקע איז ארויסגעפלויגן פון די ציין,
האט זיך ארויסגעהויבן פון זיין שטול,
א לעבעדיגער פראגעצייכן: א?
געווען איז טאנטע וויוויאן די איינציגע
וואס האט מיט דייוויד'ס ווערטער זיך דערפרייט:
ארומגעכאפט דעם יונג באלד אויפן שטעל,
אים צוגעדריקט צום הארצן און געקושט.

פון וואנען איז דער גייסט געקומען אויפן יונג
דעם זון פון דורות און פון דורות הענדלער

וואס זיינען ווייט און פרעמד געווען פון ערד
און אפגעריסן פון איר זאפט און קראפט און ריח ?
קען זיין, ס'האט זיך גענומען פון אינסטינקט,
גאר אומבאוואוסטזיניג פאר אים אליין
צו אפפרישן מיט ערד די שוואכע קרעפטן ?
קען זיין, עס איז געקומען פון דער איינפאכקייט
פון שטאלצער, פרישער און ענערגישער נאטור
וואס האט ניט צוגעלאזט דעם יונגן אינגל
צו גיין אין וועג פון טאטעס און פון זיידעס ?
און ס'האבן אויך געווים די גרויסע דיינקער
זייער השפעה אויסגעאיבט אויף אים.
וואס ער האט ניט געקענט זיך איינפאסן
אין די באקוועמע לייכטע לעבנס־פארמען ?
נור ווי עס איז, דער יונג האט אויסגעפירט.
דער אנקל דזשייקאב האט געזאגט, אז וואויל
האט מען געקענט פון אים אזוינס דערווארטן,
ער האט פון אימער אז געוואוסט, דער טרוימער
וועט זיך אריינגעמען א משוגעת אין קאפ.
נור וויוויאזו, און שפעטער אויך דער אלטער דזשאש,
זיי האבן זיך געהאלטן שטאל און אייזן.
און אז דער אלטער האט דעם טשעק געשריבן,
דעם פרייז פאר דער געקויפטער גוטער פארם,
האט ער געשריבן אים כמעט מיט פארגעניגן :
געקרעכצט, געציטערט מיט דער האנט, געבלאזן,
און אין די אלטע אפגעלעבטע אויגן
האט עפעס וואס געשימערט ווי דורך טרערן.
דער ריח פון דער ערד האט אים פאר'שכור'ט,
האט ער געפאטשט דעם איניקל אין פלייצע,
געוואונקען צו'ן אים מיט א כיטרען שמייכל,
און זיך די הענט געריבן פון התפעלות :
אה, וועלן מיר דאס עסן גוטע עפל.

נור ביז די גוטע עפל האט גענומען לאנג :

א פריער זײנען ערשט געגאנגען צײטן
פון פאקן און פון מאזלען. ס'האט גענומען
די שטארקע פײערדיגע נאטור פון יונג
דאס אלץ אדורכצוקריכן. דורך דער צײט
האט ער זיך אפגעזונדערט פון דער װעלט,
קײן צײט געהאט ארײנצוקוקן אין א בוך,
פארנומען מיט די בהמות און די הינער,
מיט האדעװען דעם טאבאק און דעם קארן.
די מאמעס האבן זיך געהאלטן אין באקלאגן,
אז אים איז ליזי, מאלי, אדער רעדי,
(אלץ דײװיד'ס האלשטײנס) טײערער פון זײ —
אויף װאס דער זון פלעגט שמײכלען ברײט און פרײ
מיט גלימצערדיגע צײן און הײסע אויגן.
און האבן זײ פארבײנקט זיך אים צו זען,
איז האבן זײ באדארפט אים זוכן אויף דער פארם.
זײ פלעגן קומען אומערװארט אין לימוזין,
פארזאמען זיך אביסל, אויפראמען דאס הויז,
און אנברײנגען א טיש מיט נאשערײ.
צוערשט פלעגן די װײבער זיך באקלאגן
און דאגה'נען אויף זײנע צארטע פײנע הענט
װאס זײנען הארט און רוי און רויט געװארן,
און שטעכן װי א ריב־אײזן, פארגרעבט.
נאר שפעטער, קוקנדיג אויף אים פון נאענט,
װי ס'איז דאס אינגל מענעריש געװארן,
װי ס'האט די קראפט און ענערגי געשפריצט
פון דעם עלאסטיש־מוסקלדיגן קערפער,
פון אפענעם פארברױנטן מילדן פנים —
איז זײנען זײ, די מאמעס, געװען גליקלאך,
די פנים'ער האבן בײ זײ געלויכטן,
און װי די קינדער זיך צו'ן אים געגלעט.

נאר דאן װען עפעס האט שוין צוגעדריקט
פלעגט דײװיד זיך ארפלאזן אין שטאט:

דער זיידע דזשאַש האָט שוין געוואוסט וואָס ס'מיינט,
און אַנגעצויגן באַלד אַ שטרייענגן פּנים,
צי גאָר ארייַנגעפאַלן איז אַ מעלאַנכאָליע
פון וועלכער עס איז שווער געווען אים אויפוועקן.
נאָר אַז דאָס איניקל דערמינטערט אים
קומט פאַר אַזאַ מין שמועס אומגעפער:

ד ז ש אַ ש :

אַ גאַסט, אַראָפּגעפאַלן ווי פון הימל —
מ'עט דאַרפן שטעלן כבוד. סעם, וואו ביסטו?
(ער מאַכט זיך זוכנדיג דעם שוואַרצן סעם,
און גריבלט כלומרשט זיך אין קעשענע.)

ד י י ו ו י ד :

(מיט אַ שמייכל)
אַ דאַנק. זאָל זיך דער גרויספאָטער ניט מיהען.

ד ז ש אַ ש :

דאַד, אַבער. יע. מחשבות'ען. ווי קומט עס
וואָס ער האָט זיך פאַרגונען אַפּרייסן פון פאַרם?
די קי דאַרט וועלן אויסוויינען די אויגן,
און ווער וועט היינט זיי נעמען אויף שפּאַציר?

ד י י ו ו י ד :

(צולאַכט זיך הויך און קלינגענדיג פאַרנאַנדער,
אַזוי אַז ס'מוז דער זיידע נאָכהאַלטן
מיט עלטערלאַכן הייזעריגן קייכן.)
עס טרעפט אַמאָל מען מוז, זאָל עס ניט טרעפן, —
און דאַ ווערט דייוויד ערנסט און נעמט ריידן
ווי צו אַן אַלטן טרייען גוטן ברודער:
אַזוי און אַזוי, אַזוי און אַזוי:
דאַ דאַרף מען אויפשטעלן אַ שטאַל, דאַ דאַרף מען דאָס,
ס'איז נויטיג אומבאַדינגט. דער גרויספאָטער
קען איינזען דאָס אַליין.

ד ז ש א ש:
(זייער מעלאנכאליש)
איז הייסט עס?

ד י י ו ו י ד:
(זייער טרויעריג)
טויזנט טאלער.
דער אלטער טוט א שפרונג ווי אפגעבריט,
צעפנט ברייט א מויל, א וויסטע פעלד,
איין צאן א געלבער דא, א צווייטער דארט,
צופירט די ציטערדיגע הענט מיט אימפעט.
און קרעכצט ארויס תחנונים: טויזנט טאלער!

ד י י ו ו י ד:
(מיט ערנסטער הכנעה'דיגער מינע)
טויזנט טאלער.

ד ז ש א ש:
(מיט א ביטרער מינע)
איין קליינישקייט, בלויז טויזנט טאלער?
און ווייניגער וועסטו ניט נעמען?

ד י י ו ו י ד:
(מיט ענטשלאסענער זיכערקייט)
ניין.

ד ז ש א ש:
(געלאסן)
און מערער ווילסטו אויך ניט?

ד י י ו ו י ד:
מערער אויך ניט.

אצונדערט, דיינקט ער, וועט אים זיין גענוג,
לויט אלע רעכענונגען וואס ער האט
וועט טויזנט טאלער זיין גענוג, גענוג.

ד ז ש אַ ש:
(ער רעט שוין מיט תחנונים)

נישטאָ, ער האָט נישט אַזויפיל מזומן.

ד י י וו י ד:
(געשעפטלאַך)

נו, זאָל דער גרויספאַטער דאָ צייכנען אַ פּאַפּיר,
מ'עט געבן אויף זיין אונטערשריפט.

ד ז ש אַ ש:
(דערשראָקן)

אַ פּאַפּיר?
און ווער וועט צאָלן די פּראָצענט דערויף?

ד י י וו י ד:
(שמייכלענדיג)

נו, איך וועל צאָלן.

ד ז ש אַ ש:
(כמעט וויינענדיג)

יע, מיט מיינע געלט.
נאָר שפּעטער, אַז עס ווערט געשעפט ערליידיגט,
און דייוויד קושט דעם זיידנס געלע האַנט —
איז שוין דער אַלטער גלייכגילטיג צום געלט,
און הויבט זיך אויף דעם אייניקל באַגלייטן.
ער שפּאַרט זיך אָן אַן דייווויד'ס שטאַרקן אָרעם,
דאָס אַלט־צוקנייטשטע פּנים ווערט באַלעבט,
און ס'איז אים שאַד, דאָס אינגל גייט אַוועק.
ער האַלט זיך אָן די לאַצן פון זיין בגד,
און טרייסלט מיט אַ פינגער אין זיין פּנים
און רעט האַלב־ערנסט און האַלב־שטיפעריש,
און קוקט צי דזשייקאָב איז ניטאָ אַרום —
ער זאָל אַקאָרשט ניט פאַלן פאַר אַ שיקסל.
ס'הייסט, איינגענטלאַך, איז אים די וויוויאַן

אזוי פונקט טייער ווי אַן אייגן קינד —
נאָר איינע אין משפּחה איז געגוג, געגוג...
און דייוויד לאַכט און גליטשט זיך קוים אַרויס
פון זיידנס אַלטע ביינערדיקע הענט.

IV

דער טאָג

עד, די ליכטיקע און וואונדערבאַרע טעג,
פון אונזער רייכן, גאָלדיק־זאַטן הערבסט!
ס'איז אייגנטלאך קיין הערבסט ניט, נאָר אַ זומער,
אַ צווייטער זומער, ליכטיק, גאָלדיק, רויט,
געמישט מיט טיפן גרין, און בראַנז, און קופּער,
און ווערמילאַן, און טיפן בלוי פון הימל.—

עס שטייען טעג ווי פולע ליכטיקע חלומות
אין אומגעהויער זעט, און ווארעמקייט, און שפע:
די ערד האָט זיך צולייגט און אָפּגעלאָזט פאַרצערטלט,
אַ מידע פון איר זעטיק־שווערן איבערפלוס,
און שלאָגט פון זיך מיט היץ, און שטראַמט פון זיך
מיט רייפער פולער פוילקייט, ווי אַ זאַטע מאַמע
וואָס האָט נאָר וואָס דעם קינד געגעבן זויגן;
דאָס קינד איז זאַט, האָט אָפּגענויגט דאָס קעפּל,
און ס'טריפן נאָך מיט מילך די פולע ברוסטן.—

עס ווייען פולע וואַרעמלאַכע ווינטן,
עס גייט די קלאָרע שטראַמענדיקע לופט
ווי אַלטער קלאָרער שמעקעדיקער וויין,
מיט יעדן שטראָם דערקומען נייע ריחות,
און שפּאָרן אַז צו די געהירן, און באָר'שכור'ן.—

נאר פולער פון דעם טאג איז דער פרימארגן —
ווען פון דער בלויער ווייכער פינסטערניש
שווימט ארויס רויט־פייערדיג די ראד פון זון,
און אלץ באקומט א נישט־רעאלן אויסזען,
אז אויסזען פון א נישט־געזעהענער וועלט,
מיט אומבאקאנטע לופטיגע קאלירן,
און מאדנע, ביז־היינט נישט־דערבליקטע פארמען —

צוערשט שווימען ארויס די גרויע בוימער —
און פלוצים ווערן זייערע קעפ פארפלאמט,
און ס׳גליטשט דער פלאם אראפ זיך נידעריגער,
און ס׳ברענט א בוים — קאלירן קארנאוואל,—
מיט זיינע רויטע צונטערדיגע בלעטער,
מיט זיינע געלבע בלעטער, מיט די זאפטיגע
נאך טיפע גרינע בלעטער, אלץ באהויכט
מיט זילבער־גרויען הויך פון טוי פון נאכט.
דער טוי צורינט, צופליסט, ווערט אויסגעוועפט,
און ס׳ברענט דער בוים פילפארביג, ריין און קלאר.
דערנאך קומט צו דאס ליכט צום בלויען גרונט —
און, גרויסער גאט, וואס פאר א וואונדער פארן אויג:
געוויקלטע קעפ קרויט פארפלאכטן הארט
און זאפטיג־פריש און שווער און שטייף און פייכט.
און לאנגע שווארצלאד־גרינע קאוועגעס
מיט געלע לאנגע פלעקן אויף די בייכער
פארוויקלטע אין נעצן געלע בלעטער.
און אומגעהויער שווערע רויטע פאמידארן
וואס האבן זייער פלאנץ אראפגעצויגן
און ליגן אויף דער ערד מיט זייער מאמען,
און שפאלטן זיך פון איבערפלוס און זאפט.
און איבעראל די שפע פון די טרויבן
וואס שיטן זיך אראפ פון אלע פלויטן
אין שווערע איבערפליסיגע געדיכטע הייגגלאך,
באהויכט מיט גרויען טוי, מאסיוו און שווער.

עס דראפען זיך די פיבערן פון ווייז
און קריכן איבעראל, און פילן אן די לופט
מיט זייער טערפקן, זיסן, הייסן ריח.
און פויגל, פויגל, פויגל — איבעראל
מיט רויטע ברוסטן און מיט בלויע פליגל,
מיט שווארצע פיסלאך און מיט רויטע פיסלאך.
און איטלאך זינגט אן אנדערן געזאנג
און פלוידערט און פארגייט זיך אויף זיין שטייגער.

א מענטש קען אפלעבן זיין וועלט — פארנומען,
פארטראגן און פארשלעפט מיט זיינע דאגות,
מיט זיינע טעגלאכע פארשקלאפטע ארבעטן —
און קיינמאל גאר די וואונדער ניט באמערקן.
נאר ס'טרעפט אמאל דער זעלבער מענטש דערזעט
דאס אלץ פון נייעם ווינקל — דאס געווינלאכע
ווערט פלוצים ניי און פריש און אומגעוויינלאך,
אן אומבאקאנטע וועלט. דאס אויג ווערט לויטער,
דערזעט אזוינס וואס ער האט נישט געזען ביז דאן —
און ס'בלייבט דער מענטש פארגאפט, בארוישט, דערציטערט.

אין יענעם טאג האט אויך דער אלטער דזשאש
א שפראץ אויף טאג זיך אויפגעהויבן, ווי זיין שטייגער,
געבורטשעט אויף דער אלטער שווארצער דינסט,
למאי איר פרישטיק האט קיין טעם און ריח,
פונקט ווי געוויינלאך. האט פאררויכט זיין ליולקע
און האט זיך שטיל ארויסגעשלייכט אין גארטן:
דאס אלט געביין האט זיך געדרייט אין דרייען,
מיט אנשטריינגונג ארפגעקרעכצט די טרעפ,
האט אפגעכאפט מיט שווערקייט דעם אטעם,
אראפגעזעצט זיך אין דעם אלטן ווינקשטול,
האט אויפגעהויבן די פארגלאצטע אויגן —
און פלוצים איז געשען מיט אים דער וואונדער:

עס איז געווען, ווי ס׳וואָלט אַ דיקע הויט
זיך אָפּגעשיילט פון אַלטנ׳ס אויגן, און זיין בליק
איז קלאָר און שאַרף און ליכטיק־העל געוואָרן;
און זיינע אויערן וואָס זיינען שווער געווען,
זיי האָבן פּלוצים אָנגעהויבן לעבן,
געציטערט און וויברירט אין דינער לופט:
עס האָט געפלאָסן שטראָם נאָך שטראָם פון לופט,
און יעדער שטראָם מיט זיין באַזונדער אַראָמאַט.
אַט גייט דער ריח פון געבענטשטן וויין,
אַט פליסט דער דופט פון קילע ווינטער־עפּל,
אַט יאָגט אים נאָך די זיסע קילע מענטע,
עס ווייט דער ביטערלאַכער שאַרפער ריח
פון צוגעטריקנטן פאַרגעלבטן טאַבאַק.
דעם אַלטנ׳ס נאָזפליגל האָבן געצוקט,
און גיריק נאָכגעשפּירט די שטראָמען לופט.
די אויגן האָבן זעהעריש אַריינגעזאַפּט
דעם גרויסן שטח פון אַרום: איז אַלץ
געשטאַנען אָפן, ברייט און ווייט און אָפּגעדעקט
מיט איטלאַך שטיינדל, גרעזל, קוסט און בלום,
מיט איטלאַך פרענזל פון די נאָנטע פאַרהאַנגלאַך
מיט איטלאַך פרענזל פון די נאָנטע פאַרהאַנלאַך
פון ראָזע פענסטער. ס׳איז געווען וואונדערלאַך,
ווי ס׳האָט קאָליר זיך אויסגעמישט מיט קלאַנג,
אין אייז האַרמאָנישן און קלאָרן אויסגוס.

דעם אַלטן איז געוואָרן גוט. האָט ניט געטראַכט.
האָט בלויז געפילט אוממיטלבאַר, ספּאָנטאַן,
און ס׳האַרץ האָט פּיבעריש און שנעל געקלאַפּט,
ווי ביי פאַרליבטער יוגנט. האָט זיך אָפּגעלאָזט,
און אָפּגעגעבן זיך אין גאַנצן צום געפיל.
האָט זיך אַראָפּגעלאָזט צום סאַמע גרונט
פון דעם געפיל, און האָט דערשפּירט דאָס גליק

און לײַדנשאַפֿטלאַך גרויסן צער פֿון אויפֿלײזונג —
און גליקזעליק פֿאַרמאַכט די מידע אויגן.

פֿון איצט איז דאָס ממשות'דיקע לעבן
געוואָרן נישט רעאַל און פֿרעמד, ניט נייטיק.
דער שוואַרצער האָט אים שטיל געוועקט פֿון שלאָף.
אַז די מאַשין שטייט גרייט אין פּלאַץ צו פֿאָרן —
האָט ער אים אָפּגעטריבן מיט דער האַנט,
און ווידער באַלד זיך אָפּגעגעבן צום געפֿיל.
דאָרט ערגעץ אין דער טומלדיגער שטאָט . . .
איז דאָ דאָס הויז וואָס ער האָט אויסגעבויט,
און סחורה, קונדן, וועקסלען, געלט... צו וואָס ?...
ער האָט אַזש אויפֿגעדריקט די אַלטע פּלײצעס.
און דאָ איז גוט, און פֿאַר די אַלטע אויגן
האָט בלענדנדיק געשײַנט אַ גרויסע זון ;
ער האָט געזען פֿאַר זיך באַקאַנטע פּנים'ער,
נאָר ווײַטע, פֿרעמדע, ווי פֿון ווײַטע וועלטן.
געשפּירט, ער ווערט געטראָגן אין דער לופֿט,
ווי איבער טיפֿע ווײַטע אָפּגרונטן ;
ווי דורך אַ וואַנט זײַנען צו'ן אים דערגאַנגען
באַקאַנטע אָבער דאָך פֿאַרפֿרעמטע שטימען.
די צײַט האָט זיך געשטעלט, ס'איז ראָז געווען —
אַ טיפֿער חלל מיט אַ גרויסן דיסק
פֿון אַ פֿאַנטאַסטיש גרויסער רויטער זון.
און אין דעם גרויסן רויטן דיסק, איז עמיץ
געגאַנגען מיט אַ פּאַק אויף זײַנע פּלײצעס —
געגאַנגען און געגאַנגען און געגאַנגען.
האָט ער זיך אָנגעשטריינגט מיט אַלע כחות, —
האָט ער זיך ברייט און גליקזעליק צושמייכלט,
און אַזש אַ מאָל געטאָן די גלע האַנט.
די ראָזקייט איז געשטאַנען — און אין קאָפּ
זײַנען געשוואומען זעאונגען און בילדער
און אָנגענומען וואונדערבאַרע פֿאָרמען.

עס האָבן זיך געפּלאָנטערט שטיקלאַך תהילים
און אָפּגעריסענע געדאַנקען און געפילן
אַז אַנהויב און אַ סוף — און ס'איז ניט אָפּגעשטאַנען
אַ קינדער־לידל, וואָס די קליינע מיידלאַך זינגען,
וואָס האָט זיך אומבאַוואוסטזיניג פאַרקריצט
אין אַלטנ'ס מח מיטן וואָרט און נגון:
„פאַרוויג מיך צום שלאָף אין מיין אַלט־קענטאַקי היים,
„און דעק מיך צו מיט דיקסי'ס בלויען הימל..."

.1921—1922

דזשאַן.

דזשאַן

1.

איז זכות פון דריי זאַכן האַלט זיך קענטאַקי :
אויף פרויען, פערד און בראַנפן —
און דזשאַן וואַלט מיט זיין בלוט דעם כּלל פאַרטיידיגט.
דער דזשאַן איז יונג געווען און הויך און שטאַרק
אַ זעקספוסיגער ריז מיט מוסקולן ווי שטריק,
מיט בלויע שטראַלנדיקע קינדערישע אויגן.
זיין פּנים אויביק ברויז־פאַרברוינט און לאַכעדיק.
דאָס ברוינע האָר פון קאָפּ געלאָקט וואויליונגעריש.
און לאַכט זיך דזשאַני הויך פאַרנאַנדער אויפן קול
אין אַ חברותא גוטע יונגען אינ׳ם שיינק —
דאַן הויבן זיך די פולע גלעזלאַך אויף די טישלאַך,
באַוועגן זיך און ציטערן און קלינגען,
און ס׳טרייסלט זיך דעם שיינקער׳ס שווערער בויך.

דער דזשאַני, דאַרפט איר וויסן, ציט זיין יחוס
ביז העט די ערשטע דורות פּיאָנירן
ווען ס׳איז קענטאַקי נאָך געווען איין גרויסער וואַלד,
געפּלאָנטערט און געצווייגט משׁשת ימי בראשית —
ווי גאָט האָט זי פון האַנט אַרויסגעלאָזט.
און דזשאַני׳ס זיידעס האָבן אין די ווילדע בערג
די ערשטע שטעגלאַך אויסגעלייגט מיט האַק און זעג
און תמיד מיטן ביקס געלאָדן נאָנט ביים האַנט
כּדי עס זאָלן די רויטהויטיגע טייוואָלים
ניט איבעראַשן זיי ; פאַר׳עקשנ׳ט האָבן זיי

געקעמפט פאַר זייער סקאַלפּ מיט ווייב און קינד.
און דזשאַני'ס באָבעס האָבן וואויל געוואוסט
ווי אומצוגייז מיט ביקס, צוגלייך מיט זייערע מענער,
צו שיסן ווילדע ענטלאַד, ענדיקעס און האָזן:
צו שפּרייטן נעצן פאַרן גאָלדיג־רויטן פוקס,
דעם שוואַרצן טכויר און ברוינלאַד ווייכן מינק.

קיין וואונדער ניט, אז דזשאָן טראָגט אין זיין בלוט
דעם פייערבערען פון אומגעצאַמטע קרעפטן,
די פלינקייט און דעם שפּרונג פון ווילדן הירש,
דאָס אויג פון אַדלער, און די האַנט פון אייזן.
די צייט האָט בלויז פון דזשאַני'ס פּנים אָפּגעווישט
א צוויי דריי שטריכן פון די עלטער זיידעס:
די אייביגע עקשנות פון'ם קאַמף,
די אייביגע פאַרביטערטקייט פון שטרייגגן אויג
און די פאַרשלאָסענע צונויפגעפּרעסטע ליפּן.
און דזשאַני'ס אויגן לויכטן קלאָר און זיכער
און לאַכן בלאָענדיג; און דזשאַני'ס ליפּן
זיי צוקן תמיד אין אַ גוטמוטיגן שמייכל
אַנטפּלעקנדיג אַ מויל מיט פרישע ווייסע ציין.

דערפאַר איז אויך זיין בלוט געוועזן אומרואיג:
שוין נאָך אַלס קינד איז די קענטאַקער בערג
האָט דזשאָן דעם וואַלד געלייענט ווי אַ בוך.
געגראָבן מאַי־עפּל אין פריען פרילינג
און דזשינסענג וואָרצל וואָס קוקט אויס ווי אינגבער;
אַרויסגערויכערט בינען פון די בוימער
און טעפּ מיט האָניג אין דער היים געבראַכט.
געוואוסט אין וועלכן פּלאַץ אויף וועלבע בוימער
עס קומען נעכטיגן די ווילדע אינדיקעס.
און ווען ער פלעגט פאַרשווינדן פון דעם קעבין
אויף לאַנגע טעג, זיך לאָזנדיג נאָך רויב,
האָט ער געוואוסט שוין וואו צו קריגן אייער

און וואו אַ ווילדע הון, און וואו צו פאַנגען פיש.
און שפּעטער, ווען דער שניי פלעגט אין די בערג
אראָפּנידערן שטיל און צוטרויליך און זיס,
און צודעקן דעם גרונט ווי מיט אַ ווייסן לייליך —
פלעגט דזשאַני לייענען אין שניי אַ נייעם בלאַט:
ער האָט געוואוסט אַ יעדן שפּור און טראַט
פון פוקס, פון טכויר, פון ווילדן ראַץ און האָז.
און מיט דעם פיינעם, שאַרפן חוש פון בלוטהונט
פלעגט ער שוין מיט דער נאָז די חיה'לעך דערשמעקן
און ווייסן ווי אַזוי די נעצן צו באַהאַלטן.
און אוונטצייט פלעגט דזשאַני אַנקומען אַהיים,
אַן אנגעלאָדענער מיט רויב, און אַנברייינגען אין שטוב
דעם גרינעם וואַלד־געשמאַק און דופט פון שניי
געמישט מיט בלוט פון אָפּגעצויגענע פעלכלעך.

עס האָט ניט לאַנג גענומען, און דער יונג
איז אויסגעוואַקסן הויך און קרעפטיק ווי אַ בוים.
האָט אויסגעפונען אין די בערג אַ ברייזל
וואו ס'וועדט דער ווייסער „לבנה־שיין" געטריבן.
און זאָגן מוז מען: אַז ער האָט געמאַכט
די שעריפס כשר צו פאַרדינען זייער ברויט.
ווייל קיין פאַרבאָרגענעם פאַר דזשאַנ'ען איז אין וואַלד ניטאָ
און לערנען האָט ער זיך געלערנט פונ'ם פוקס און טכויר —
און ס'ברייזל איז אַזוי געווען באַהאַלטן,
פאַרשטעקט וואו ערגעץ אין אַ פעלז, אַזוי
נאַטירלעך צוגעדעקט מיט בוימלעך און מיט גראָז,
אַז ס'וואָלט געפאָדערט זיך אַן אויג ווי דזשאַני'ס
דאָס צו אַנטפּלעקן: דערצו האָט מען באַדאַרפט
נאָך האָבן דזשאַני'ס מוט און פעסטע האַנט.
און קאָנען צילן מיטן ביקס אַזוי ווי דזשאַני.
און גייט, איך בעט אייך, מיט געזונטן קאָפּ
אין קראַנקן בעט. דען דזשאַני האָט געקאָנט
אַליין, הינטער אַ בוים, זיך אָפּוועדן פון צען.

און אויסרינען צווישן זייערע פינגער.
אזוי האט דזשאני'ס רום פארשפרייט זיך ברייט און ווייט
און פון קענטאקי ביז די בערג פון טענעסי
האט מיט דעם יונג געקלונגען. און אז דער יונג
פלעגט פון די בערג אראפנידערן אין שטאט
מיט לאנגע האר און לאכעדיגע אויגן
איז דזשאני שוין באטראכט געווען אלס העלד.
ניט ווילנדיג פלעגט מען פאר דזשאני'ן מאכן וועג,
און טרעפט ער זיך מיט א באקאנטן שעריף
פארנויגט ער זיך פאר אים און ציט דעם הוט,
און שמייכלט פיפיג מיט איין בלויעם אויג.
און מיידלאך קוקן נאך דעם דזשאן פאר'גנבה'ט
און רויטלען זיך געגלעט פון בלויעם פייער.

אזוי האט זיך געצויגן דזשאני'ס לעבן —
פון בארג אין שטאט, פון שטאט אין ברייזל,
פון ברייזל אין די שווארצע שטורמדיגע נעכט
באלאדן מיט „לבנה־שיין" נאך טענעסי
וואו דזשאני האט געהאט שוין זיינע קונדן.
ניט איינמאל איז דעם יונג שוין אויסגעקומען
צו טראגן זיין נשמה אין די הענט ;
ס'האט ניט איין קויל מיט מיאוס'ן געפייף
פארביי דזשאנ'ס אויערן זיך דורכגעטראגן ;
און ס'טראגט זיין לייב די גוטע טרייע שפורן
פון יענע נעכט, ווען ער האט ווי דער ווינט
געטראגן זיך, ווי צוגעוואקסן צו זיין פערד.
נאר האט מען יארן — לאכט מען אוים פון אלעם.
און דזשאני האט געלאכט, ווי ס'לאכט א מענש
אין וועמען ס'שטראמט א קוואל פון רויטן לעבן
וואס שטורמט ברויזנדיג און קאכט און זיט.
און ווען ער פלעגט צוריקקומען אין שטאט
ניט וויסנדיג אליין קיין חשבון פון זיין געלט —
פלעגט דזשאני זיך בארואיגן בלויז דאן

ווען ער האָט זיך אין גאַנצן אויסגעליידיגט.
ווייל געלט ביי דזשאַני'ן איז געווען ביליג —
ער האָט געוואוסט וואו נייע צו באַקומען.
און פלעגט אים טרעפן ווען זיך איינרייסן,
אַ שטייגער, מאַכן אַ געשלעג אין שיינק
און אָפּשלאָגן אַ ניגער רוק און לענד —
פלעגט מען שוין דזשאַנ'ען אָפּפירן אין קאָורט.
דער דזשאַדזש, אַ קלוגער דורכגעמאַכטער אַלטער,
מיט יונגע גרויע אויגן הינטער ברילן,
באַטראַכט אים שמייכלענדיג, און הייסט געלאָסן
אַ בעט צו מאַכן פאַרן יונג אויף זיבן טעג.
די גוטע ברידער פלעגן יעדן טאָג
אים קומען צו באַזוך, און אַנברייגען מיט זיך
די פיינע פלאַטשיגע און רויטע פלעשלאַך,
און קעשענעס מיט סיגאַרעטלאַך און מיט פירות.
און דזשאַני שלאָפט זיך טאַקע אויס געהעריג
און כראָפּעט אין דער נאַרע ווי דער בער אין וואַלד.
נעמט צו געוויכט, און נאָך די זיבן טעג —
צוריק צום ברייזל אין די ווילדע בערג.

2.

נאָר דזשאַני'ן האָט גענומען ציען מער צום שטאָט:
ס'האָט אים פאַרשמעקט דער טומל און הו־האַ.
דער קינעמאַטאָגראַף האָט אים פאַר'כשופ'ט
און ווי אַ קינד וואָס שטייט פאַר אַ טשיקאַווע שפּילצייג,
אַזוי איז ער פאַרגאַפט געזעסן פאַרן לייוואַנד.
דערצו איז אַנגעקומען אים זיין צייט פון ליבע:
אודאי פלעגט דזשאַן אומבלאָנדזשען אין גאַס
מיט אויגן ברייט צעעפנטע, באַרוישט,
פאַר'שכור'ט פון די הייסע פרויען בליקן,
מיט קלאַפּעדיגן האַרץ, פאַרשטיקטן אָטעם.
דאָס שאַרכן פון אַ פרויען־קלייד האָט אים צונומען

די היפטן פון די איינגגעשנורטע קליידער,
די שלאַנקע פיין געשניצטע פיס אין זיידנס
זיי האָבן אין זיין בלוט געצונדן פייערן.
איז דזשאָן געוואָרן היימיש אין דעם טאַנץ־זאַל,
ביז ס'האָט קיין טאַנץ אַז אים זיך ניט געבונדן.
די מיידלאַך האָבן זיך צו אים געקלעפּט
ווי בינען אַרום האָניג ; ס'איז געווען
אַ גלאַרי־רייכע צייט פאַר אונזער דזשאָן.
דער מעשענער טראָמפּייט האָט אים געשפּילט צום טאַקט,
און ס'האָט דער פּויק געקלאַפּט צום ריטם פון זיין בלוט
ווייל קיינער איז זיינס גלייכן ניט געווען,
און קיינער ניט געשיקט אַזוי ווי ער
אין די באַרימטע בויגעדיגע ניגער־טענץ,
דעם פיינעם בויד־טאַנץ, און דעם הוטשי־קוטשי טאַנץ.
עס האָט געפלאַמט די ערד אונטער די פיס
און מיידלאַך האָבן ווי מלאכים זיך געהוידעט,
און דזשאָני'ס האַרץ און בלוט געבריט מיט הייסע
מיט שוואַרצע, ברוינע, בלויע פייערלאַך.

און דזשאָן איז פון דעם אַלץ געווען באַגײַסטערט ·
ער האָט מיט יעדן נערוו און טראָפּן בלוט
אריינגעזאַפּט דעם רויטן שטראָם פון לעבן.
ער האָט זיך אָפּגעגעבן זיינע טעג צום רויש
און זיינע נעכט צו ליבע. ס'האָט געדאַכט
דער יונג גייט ווי אויף פליגל, טרעט עלאַסטיש.
די ברייטע ברוסט פאַראויס, דער קאָפּ פאַרוואָרפן
די קירצע רויכנדיגע ליולקע אין דעם ווינקל מויל,
און בולט צייכנען זיך אַרום די שטאַרקע גלידער
פון בלויען העמד און ברוינע סאַמעט־הויזן.

אַז רויזן האָבן דערנער איז אַן אַלטער כּלל,
און דזשאָני האָט דעם כּלל געלערנט אויף זיין פעל.
ניט איינמאָל האָט מען דזשאָני'ן איבערראַשט

אין אָפּגעלייגטע געסלאַך פון׳ם שטאָט.
מיט שטעקענער, מיט פרענטלאַך אייזן, און מיט שטיינער
אין קוריץ, מיט וואָס נאָר ס׳לאָזט אַ ביין זיך ברעכן
און אים באַרבייט ווי ס׳געהער צו זיין.
ניט איינמאָל האָט דער אַמבולאַנס פאַר אים געקלונגען,
און דזשאַני האָט געמאָגט צו בענשן גומל
וואָס ער האָט אָפּגעשניטן מיטן לעבן.
דאָס האָבן מאַנען און חתנים־ליבהאָבער
דעם דזשאַן געגעבן אָנצוהערעניש :
ער זאָל אין פרעמדע גערטענער ניט קריכן.
אַ וואָך צי צוויי פלעגט דזשאַן אַרומגיין אויסגעפּוצט
מיט רויטעביילן ווי די אייער אונטערן אויג,
צי מיט אַ שוואַרצן שלייף אַרום זיין האַלז,
אין וועלכן ס׳האָט זיין האַנט זיך אויסגערוט.
נאָר דזשאַן האָט די יסורים אָנגענומען ליב,
און האָט אויף זיי קיין שנאה ניט געטראָגן.
ס׳איז אַלץ געווען אַ חלק פון׳ם שפּיל:
דען גייסטו נעמען האָניג ביי דער בין,
טאָ נעם פאַר אומגוט ניט איר בייזן שטאָך.

און נאָך איין ליידנשאַפט האָט דזשאַן געהאַט
וואָס האָט אפשר די אַנדערע איבערוואָויגן : פערד.
דען ניט אומזיסט נעמט זיך קענטאַקי איבער
מיט אירע וואונדערבאַרע שטאַרקע פערד.
דאָס בלויע גראָז אין אירע ברייטע פלאַכן
איז ווייך און שמעקעדיג און שפּריצט מיט זאַפט.
דאָס וואַסער פליסט אין קאַלטע קלאָרע שטראָמען —
קיין וואונדער אַז דאָס פערד געדייט און שפּילט און טאַנצט.
דערצו ווערט עס געוואַשן און געבאַרשטן,
געקעמט און אָפּגעהיט ווי ס׳אויג אין קאָפּ,
אין שוואַרצע און אין בלאָנדע צעפּ דער עק פאַרפלאָכטן.
און פירט מען אים פון שטאַל אַרויס צום לופטערן
דאָן וויגט די ערד זיך אונטער זיינע פיס.

איז ניט צו הויך און ניט צו קליין, די ברוסט איז ברייט.
דער בויך איז שמאָל, דער קאָפּ איז לייכגלאַך קליין.
די פּייכטע אויגן גרויס און ברוין און קלוג
און ס׳ציטערן נערוועז די פיינע אויערן.
די פיס געטאָקט און דין און מוסקולדיג
און ווי אַ שפּיגל גלאַנצט אויף אים די פעל,
אין וועלכער ס׳טאַנצט ווי לעבעדיג אַ יעדער נערוו.

.3

אַזוי אַרום פון טאַנצזאָל צו דער שטאָל
האָט דזשאָן געלעבט זיין שטורמדיגן לעבן.
צו קליין געוועזן דער טאָג, די נאַכט צו קורץ —
ער האָט געלעבט — און גאָר. ער ווייס אַליין ניט
ווי נאָך עס איז דערצו געקומען, וואָס ער איז
מיט מאַרגאַרעט געוואָרן נענטער, היימישער,
ווי מיט די אַלע איבעריגע מיידלאַך.
און מאַרגאַרעט איז טאַקע געווען שיין :
איז שלאַנק און בלאָנד, מיט רונדע ווייכע גלידער
מיט גרויע מילדע שטיפערישע אויגן
פון אונטער גאָלדיג גלאַנצענדיגע ברעמען.
און אַז זי גייט אַרום מיט אים אין גאַס
אין די געשנורטע רויטע הויכע שטיוועלאַך
אויף וועלכע ס׳פאַלט דער זוים פון ווייסן קלייד.
מיט בלויע שלייפלאַך אַרום דינעם האַלז
און מיט דעם ברייטן ווייסן שטרוי־הוט אויפן קעפּל
פון וועלכן ס׳ראַנגלען זיך אַרום אַ צוויי־דריי לאָקן —
פלעגט דזשאָנ׳ען איבערגיין דאָס האַרץ פון גדולה.
און מענער פלעגן טאַקע אומדרייען די קעפּ
און נאָכקוקן דער קליינער מאַרגאַרעט
וואָס וויגט זיך קעציש־בויגיג און גראַציעז
ביים זייט פון הויכן ברייטן דזשאָן.

און מאַרגאַרעט האָט וואויל געליבט דעם דזשאַן
מיט יעדן גליד פון צאַרטן בויגענדיגן קערפּער.
דער יונג האָט אין איר הארצן זיך פארקליבן
און איר משפּחה האָט אים ניט געקענט.
מיט ביימשן און מיט פויסטן ניט געקענט,
פון דאָרט אַרויסיאָגן. דער אמת איז,
אַז די משפּחה איז געווען גערעכט :
יאָ, אמת, ס'איז דער דזשאַן אַ פיינער יונג,
אַ יונג אַ ברען, וואָס טויג זיך אויס צו אַלעם —
וואָס העלפט עס אָבער, אַז ער איז אַ מזיק,
וואָס האָט צו טאָן מיט פיל נאַר ווייבער ס'איז פאַראַן,
און וועט שוין מיט זיין טויט ניט ענדיגן ;
היינט איז ער דאָ, און מאָרגן איז ער דאָרט,
און זיי אַ בריה, כאַפּ דעם ווינט אין פעלד.
די קליינע ברידערלאַך האָבן אויף דעם
געזונגען לאַנגע טעג אַ פיין געזאַנג,
וואָס האָט זיך אָנגעהויבן מיט די ווערטער :
„דזשאַני דאָ און דזשאַני דאָרט,
דזשאַן איז דאָ אין יעדן אָרט."
נאָר טענה היינט, און טענה מאָרגן, אַז די מויד
וויל גאָר ניט הערן און געדיינקען — און דאָס גאָר.
זיי האָבן אַזוי לאַנג און ברייט גע'טענה'ט
ביז ס'האָט זיך זיי דער עסק צוגעגעסן,
זיך אויסגעשפּיגן, מיטן האַנט אָוועקגעמאַכט.
זאָל זיך די מויד איר אייגן קאָפּ פאַרדרייען —
קיין גוטס דערפון וועט נישט אַרויסקומען.

און מאַרגאַרעט האָט אויסגעפירט דאָס איריגע :
זי האָט דעם דזשאַן מיט מזל און מיט גליק
געפירט אין קירך אַריין. ס'איז שווער אפילו
דער עסק צוגעגאַנגען, ווייל דזשאַני האָט
געפילט זיך גאָר ניט היימלאַך אין דער קירך,
פלעגט קיינמאָל ניט אַריינשמעקן אַהין.

און האָט געווייכט פון דאָרטן, ווי אַ שטייגער
עס ווייכט דער טייוול פון דעם ווייראויד ריח.
נאָר דאָס מאָל האָבן אים קיין קונצן ניט געהאָלפן.
און אויף צופוקעניש פון אַלע ווייבער
וואָס האָבן אַלע אַרבעטן געוואָרפן
און אָנקוקן געקומען דאָס שיין פּאָרל —
איז דזשאָני גראָד געקומען צו דער צייט,
דעם פּסוק אָפּגעזאָגט ווי ס'דאַרף צו זיין,
און האָט אַהיים געפירט דער מאַרגאַרעט —
אַ פיינער יונגער און שטאַטקאַוונער באַלעבאָס.

דאָ פאַרדערט זיך צו זיין גערעכט צו דזשאָנ'ען.
און זאָגן, אַז ער איז אַ גוטער מאַן.
ווייל אייגנטלאַך איז ער בטבע גוט,
און מאַרגאַרעט איז אים געטריי און גינציג.
דער יונג האָט אויפגעגעבן זיינע בערג
און אַרבעט היינט מיט לייטן גלייך צופרידן.
קיין דאגות פון פּרנסה איז ניטאָ.
אויף זייער אויסקומען איז דאָ בשפע:
דאָס שטיבל זייערס שטייט אויסערן שטאָט
און טונקט זיך זומער אין אַ ים פון גרינסן,
וואָס נאָר אַ באַלעבאַטעשקייט דאַרף האָבן.
די קו גיט מילך, די הינער גיבן אייער,
און קוילעט מען דעם חזיר — גיט ער פלייש.
און כאַפּט זיך דזשאָן באַגינען אויף פון שלאָף
איז מאַרגאַרעט פון לאַנג שוין אויף די פיס:
דער טיש איז גרייט, די קאַווע מורמלט פונ'ם קאָן
און צופּט ביים נאָז, די הייסע „ביסקוויטס" שמעקן.
און מאַרגאַרעט, אַרומגעכאַפּט פון ווייסן שירץ,
ראַמט צו דאָס הויז, צי פּאַדיעט אום אין הויף
און גיט די בהמות און געפליגל עסן.
און קומט דזשאָן אוונטצייט צוריק אַהיים
איז ציכטיג, ריין און אַלע ווינקעלאַך.

דאָס עסן שמעקט, און מאַרגאַרעט איז אויסגעפּוצט,
און תמיד מיט אַ גוטן ליבן שמייכל.
יאָ, אמת, ס'טרעפט דער יונג ווערט אַפּט פאַרפאַלן
פאַרשוואונדן אויף אַ גאַנצע נאַכט, ניטאָ אים,
באַווייזט זיך ערשט צוריק, אַ שפּראַץ אויף טאָג,
און אַפּטמאָל קומט ער מיט צוריסענע מלבושים,
צעביילט, צעקיילט, אַ צער אויף אים צו קוקן.
נו וואָס איז דאָ צו טאָן ? זי וואַשט אים אָפּ
און העלפט אים אויסטאָן זיך, און לייגט אים שלאָפן.
און שפּעטער, ווען ער שלאָפט שוין איין באַרואיגט
און שמייכלט קינדיש אין געזונטן שלאָף,
קאָן זי אַליין ניט איינהאַלטן אַ שמייכל :
נו טאַקע, קאָן מען זיין אויף אים ברוגז ?
ס'וועט גאָר ניט העלפן, צי זי וויל צי ניט,
אַז דזשאַני מוז „זיין שלעכטע זריעה זייען".
נאָך אַלעמען, איז דזשאַן אין גאַנצן אירער,
ער וועט זיך דורכלויפן, זיך דורכשפּילן — און גאָר.
היינט וואָס נאָך מאַכן פון איר היים אַ גיהנם ?

און מאַרגאַרעט האָט געבוירן אַ זון,
און מען האָט גערופן זיין נאָמען דזשאַן,
דזשאַן דער אינגערער.

אַז ס'האָט דער קליינער דזשאַן גענומען וואַקסן
און ברייטער אויפגעפּראַלט די בלויע אויגן ;
און פּאַטשט מיט זיינע ווייכע קליינע הענטלאַך,
און לאַכט אויף אַלע חן־גריבלאַך פון פּנים —
איז דזשאַן געוואָרן מער אַ היים־זיצער,
און אָנגעהויבן צו פאַרשווינדן זעלטענער.
די גוטע ברידער פלעגן טאַקע חוזק'ן,
באַדויערן וואָס פון אַ מאַן ווי דזשאַן קאָן ווערן.
און דזשאַן פלעגט שמייכלען מיט אַ שולדיג שמייכל —

נאָר וואָס האָט ער געקאָנט זיך העלפן ?
אַז מאַרגאַרעט איז ליב און זיס — און בליט.
און דזשאָן דער אינגערער ער וואַקסט און לאַכט
און אַז ער קומט פאַרנאַכטלאַך אין דער היים
איז ציט אים שוין זיין האַרץ אין ערגעץ ניט.
אין קורצן, דזשאָן איז גאָר אַן אַנדער מענש,
און די משפחה איז געקומען צום באַשלוס :
אַז מאַרגאַרעט האָט גאָר ניט שלעכט געטאָן,
וואָס זי האָט פאַרן יונג זיך ניט געשראָקן.
און אירע ברידער קלאַפּן אים אין פּלייצע,
און קומען אָפטער מיטן דזשאָן פאַרברייגען.
מען זיצט געמיטלאַך אויפן ברייטן גאַניק
אין ראָז־קאָלירטע וואַרימע פאַרנאַכטן,
מען וויצלט זיך, און מען דערציילט זיך נייעס,
און ס׳שליינגלט זיך געדיכט דער בלויער רויך
און ציט זיך פון די שמעקעדיגע ליולקעס.

.4

ס׳איז אין קענטאַקי דאָ אַן אַלטער מנהג :
סוף זומער, ווען די פעלדער ווערן אָפּגעשניטן,
און בוימער בויגן זיך אונטער דער לאַסט
פון שווערע זאַפטיגע און רייפע פרוכטן —
ווערט אין דער ציריקל שטאָט געמאַכט אַ יום־טוב.
עס ווערן אויף אַ לאַנגע אויסן שטאָט
די לייוונטענע ביידלאַך אויפגעצויגן
וואו ס׳ווערן אויסגעשטעלט אויף מענשנ׳ס וואונדער
דאָס גוטס און שפע פונ׳ם וואַלד און פעלד :
די פיינסטע פירות פון די פרוכטבוימער,
די פיינסטע גרינסן פון די גערטנער,
די פיינסטע האַנטאַרבעט אין וואָל און לינען,
וואָס פרויען האָבן אין די לאַנגע ווינטערנעכט,

אין שטורמנעכט ביים לאַמפּ פון קעראָסין
אין אַ פאַרוואָרפן ווינקל אין די בערג געשטיקט.
די שענסטע מעלקעדיגע ברייטע קי,
די פעטסטע שפּילעוודיגע שאָף און קעלבער —
און איבער אַלץ די אומרואיגע יונגע פערד.
פון איין ברעג פון קענטאַקי ביז צום אַנדערן
פאַרזאַמלט זיך דאָס פאָלק צום גרויסן יום־טוב.
דאָס גרויסע פעלד איז יום־טוב׳דיג געפּאַקט,
עס שמעקט מיט בלומען, עפּל, און מיט ערד,
מיט ריחות פונ׳ם שטאַל און גרינעם טאַבאַק.
און איבער אַלעם הייננט אַ בלויער הימל,
אַ זאַטער, רואיגער, סוף־זומערדיגער הימל,
און ס׳טראָגן זיך די קלאַנגען פון אָרקעסטער.
אַזוי ווערט יעדן יאָר געפּייערט יום־טוב
אויף גאַנצע לאַנגע לויכטנדיגע זיבן טעג.

האָט איר געזען דעם יערענטלאַכן מאַרק
אין איינער פון די פיינע דרום שטעט ?
דער מאַרק איז פול, און דאָס געדריינג איז גרויס.
די וועגן איבערפולט מיט גוטס פון פעלד,
מיט גרינס׳ וואָס שמעקט און לויכט מיט פרישקייט,
מיט עפּל, בארן, קאַרשן, רויטן קאַוון
מיט גרויסע שווערע דורכזיכטיע קערנער.
עס מעקען שאָף, חזירים חריוקען,
עס הירזשען פערד, און אייזלען טאַפּטשען,
עס קרייען הענער, און עס שרייען גענז.
די בערגלייט קומען צום יאַריד אַראָפּ
מיט שוואַרצע און מיט געלע שטעכעדיגע בערד
אויף רויטע, ברוינע זון־פאַרברענטע פּנימ׳ער,
און מיט קאָלירטע טיכער אַרום האַלז.
אַ בלינדער בעטלער שפּילט אַ וויינענדיגס,
און קליינע ניגער־קינדער דרייען זיך אין מעניז
און ווינקן פלינק, געשיקט, די שוואַרצע גלידער.

און בלינצלען ערנסט מיט די אויגן־ווייסלאַך
ווי שמאַנט פון שוואַרצע ערדן־קריג אַרויס.
און שפּעטער, ווען די זון פאַרגייט פאַרפלאַמט,
און גראַמער ווערט דאָס פעלד און שפּילט אין רויטן —
וואַקסט פלוצים אויס וואו אויף אַ פלאַכן וואָגן
אַ שוואַרצער גלח, און פאַרציט אַ נגון,
און ס'קלייבט אַרום דעם גלח זיך אַ רעדל.
דער ניגער טרייסלט זיך און וואַרפט זיך אין עקסטאַז
און קלאַפּט אין פּעטן בויך און אויף די ברוסטן,
די ציינער בלאַנקען און די אויגן גלאַצן,
און אַלע כאַפּן אונטער זיין געזאַנג,
אַ הייליג ליד אַ גוט באַקאַנטס פון קירך —
און ס'שפּילט די רויטע שטאַרבנדיגע זון
אויף פּנים'ער געקאַרבט פון קופּער און טשוגון.

און אַז דער יום־טוב איז אין שטאָט געקומען
האָט דזשאָן געוואָרפן אַלע אַרבעטן.
ס'נעמט מאַרגאַרעט מיט זיך אַ פּעקל עסן,
און דזשאָן דער אינגערער פאַרפּוצט אין ווייסן,
דאָס פּנימ'ל פאַרפלאַמט, מיט גרויסע אויגן,
פּאַטשט מיט די הענט און זינגט און פלויידערט הויך,
ווען דזשאַני טראָגט אים דורכן גרויסן עולם.
די פויקן קלאַפּן און דאָס מעש קלינגט צו,
און ס'הויבן אונטער דזשאַני'ן זיך די פיס.

און דזשאַני לאָזט זיך קאָסטן מיט אַ ברייטער האַנט,
ער לאָזט ניט דורך קיין שפּיל, קיין איינציג ביידל,
ער דרייט זיך מיטן קליינעם דזשאָן אַרום
אויף די געשניצטע פערדלאַך פון דעם קאַרוסל,
און אויף די הויכע פליענדיגע וויגן:
און פליט אין קליינעם שווינדלדיגן באַנדל,
וואָס לאָזט זיך פון אַ הויכן באַרג אַרונטער.
און קומט דער אוונט — ווערט דער קליינער דזשאָן
באַלאַדן מיט אַ שלל פון פרישע שפּילצייג:

מיט רויטע, בלויע, גרינע לופטבאַלונען,
מיט שאָכטלאַך צוקערוואַרג און קוישלאַך פּרוכטן,
מיט פייפלאַך, און מיט פייפלאַך, און מיט פערדלאַך.

האָט איין טאָג זיך געמאַכט אַזאַ געשיכטע:
דער קליינער דזשאַן, פון אָנשטריינגונג און היץ,
פון צופיל זיסקייט און פון דרייעניש,
האָט אָנגעהויבן זיך צו פילן שלעכט:
די בעקלאַך האָבן זיך צעברענט פון היץ,
דאָס גאָלדן קעפל האָט זיך אָנמעכטיג געוויגט,
די קלאָרע אויגן האָבן זיך פאַרצויגן
און ס׳האָבן זיי די שפּילצייג ניט געפרייט.
ס׳איז שווער געווען פאַר מאַרגאַרעט צו גיין אַהיים
און לאָזן אַזאַ גרויסן טאָג אין מיטן —
נאָר וואָס זשע העלפט עס, אַז דאָס קינד איז קראַנק.
האָט דזשאַני איר אַריינגעזעצט אין קאַר, —
און איז אַליין געבליבן מיט דעם יום־טוב.

אין פולן גאַנג זיינען געווען די „רייסעס“:
אין גרויסן ברייטן צירקל אויסגעשאָטן
מיט געלן בלאַנקנדיגן זאַמד, געלעגן איז
דער רונדער רינג אַ ליכטיגער, אַ זוניגער,
עס שטייען אומגעדולדיג זעקס צי זיבן פערד,
און שלאָגן אומרואיג מיט זייערע קלאָען,
און ציטערן נערוועז מיט אַלע גלידער.
אַ שטריק איז אָנגעצויגן אין דער ברייט פון וועג
און גרייכט ביז צו די נעזער פון די פערד.
נאָר אַט דערלאַנגט אַ פּאַן אַ פּלאַטער —
און ס׳פאַלט די שטריק אַרונטער צו דער ערד.
איין רגע ציען זיך די פערד נערוועז צוריק,
נאָר אין דעמזעלבן אויגנבליק אַ שוס פאַראויס,
אַ שטרעק זיך אויס מיט אַלע שטייפע גלידער
און ס׳פליט און שווינדט דער ברייטער וועג אַהינטער.

אַט פליען זיי צוזאַמען ווי צונויפגעקנוילט,
און ברוסט צו ברוסט, און קאָפּ צו קאָפּ ווי אומבאַוועגלאַך,
נאָר אַט הויבט איין פערד אַן ארויסצושווימען,
נאָך אים אַ צווייטער, און דעם רייטער׳ס קאָפּ און גוף
איז אויסגעשטרעקט און אָנגעלענט צום ווייטן פערד.
דער עולם אויף די רייען ביינק פון דער „קאַסינאָ"
הויבט אָן זיך אויסטשוכען פון טויטן שווייגן.
דער אָטעם קומט צוריק, געזיכטער פלאַמען,
די ווייסע טיכלאַך פאַכן איבער קעפּ
און ס׳הויבט זיך אויף אַ גרויסער פלאַמיגער געשריי.
און דזשאָני, דוכט זיך, שטייט ניט אויף זיין פּלאַץ,
נאָר שוועבט דאָרט אויף דעם פליענדיגן פערד
מיט פייערדיגע אויגן און צושפּרייטע הענט —
און ברענט אינאיינעם מיטן גרויסן עולם.

דערווייל האָט זיך די זון געזעצט אין מערב:
דאָס גרינע פעלד איז אָפּגעטונקט אין רויטן,
און רויט זיינען די ווייסע לייוונט־ביידלאַך
און רינע שפּיצן פון די ווייטע בוימער.
דאָס גראָז ווערט טונקעלער, גערוכטער, בלויער,
עס לאָכן מיידלאַך הילכיג אויפן קול
און יונגען פליסן זיך און שטיפן זינגענדיג.
ס׳איז די „קאַסינאָ" איינגעטונקט אין ליכט,
און ס׳הילכט און קלינגט דער מעשענער אָרקעסטער.
דער טאַנצזאַל איז געפּאַקט מיט יונגע פּאָרלאַך —
און דזשאָן האָט ערשט באַוויזן וואָס ער קען.
די מיידלאַך האָבן זיך ביי אים געביטן,
צעפלאַמט און מיד פון טאַנץ אַרויסגעפאַלן
נאָר ער, ווי קיינמאָל גאָרנישט, ניט זיין טאַנץ
פאַר׳שכור׳ט אין דעם שוועבנדיגן עולם.
די אויגן האַלב־פאַרמאַכט, דאָס מויל געשלאָסן,
און אויף זיין ברוסט אַ נאָכגעביגער קערפּער
וואָס טוליעט זיך צו אים געהאַרכזאַם ציטערדיג.

און אַז ער איז צולעצט אַרויס פון טאַנצזאַל,
דאָס מיידל מיד, שוואַר־אָטעמדיג ביים זייט,
איז שוין געווען גרויסע נאַכט אין פעלד.
עס האָט די פרישע קילע נאַכט אַרומגעכאַפּט
די ווייכע שוואַרצע שמעקעדיגע ערד.
עס האָבן ווייסע שאָטנס זיך געשלייכט אין פעלד
און פאַרלאָר האָבן זיך געשטרעקט אין גראָז,
און מיידלאָך האָבן זיך פאַרשטילט געטוליעט
צו שוואַרצע שאָטנס אינ׳ם ווייכן גראָז.
און דזשאַני ווייס אַליין ניט, ווי אַזוי
ער האָט פאַרבלאָנדזשעט אין דעם ווייטן פעלד,
און ווייאָלעט מיט אים, אין שוואַרצער נאַכט.

און אייגענטלאָך האָט דזשאַני ניט געמיינט קיין שלעכטס:
די שוואַרצע זומערנאַכט האָט אים פאַרכאַפּט,
האָט אים פאַרבלענדט און מיט איר לוסט באַרוישט.
די שמעקעדיגע ערד, וואָס יורט מיט זאַפטן
האָט אים זיין שטורמדיגן בלוט פאַרצונדן.
דאָס מיידל, ווייאָלעט — אַ קינד, אַ פרוי
אין איר פופצן יאָרן יונגן לעבן
האָט זיך צו׳ן אים געשטרעקט מיט פרישע ליפּן
און אים געברענט מיט גליענדיגע אויגן.
אַ קינד פון דרום־לאַנד, איז פרי געווען רייף
דאָס הייסע בלוט, די קליינע שטייפע בריסטן.
און דזשאָן האָט אויף זיין האַלז דערשפּירט איר אָטעם,
דערשפּירט דעם ווייכן ציטערדיגן צאַפּל
פון אירע פרישע שמעקעדיגע גלידער,
און האָט אין פלאַם גערריקט די קליינע ווייאָלעט
אין זיינע מוסקולדיגע שטאַרקע אָרעמס.
און ס׳האָבן גרילן אין דער נאַכט געקלאַפּט,
און פרעש האָבן געזונגען פון די זומפּן:
און ס׳האָט אַ שוואַרצער ברענענדיגער הימל
געבויגן זיך אַריבער דעם קענטאַקי־פעלד.

V

נאַר מאָרגנס, ווען ס'איז דזשאָן געגאַנגען אַרבעטן
האָט אים דער טויט באַגעגנט.
דעם מיידל'ס פאָטער
האָט זיך ביים וועג פאַרשטעקט צווישן בוימלאַר.
אים אָפּגעוואַרט, און מיט דעם אַלטן ביקס
פינף קוילן בליי אין אים אַריינגעיאָגט.
און איידער ער האָט צייט געהאַט צו זאָגן „דזשיזוס"
איז שוין דער יונג געלעגן אויף דער ערד,
ווי ס'ליגט אַ יונגער שטאַרקער דעמבנבוים
געטראָפן פון דעם שווערן בייזן דונער.
פאַר זיין נאָך ניט פאַרגלייזטן בליק האָבן געשוועבט
די שפּיצן בוימער אויף די זייטן וועג,
און שטיקער בלויע פליסנדיגע הימלען;
און ס'איז די גרויסע קיילאַכדיגע זון,
וואָס האָט זיך ערשט פון מזרח־זייט פאַרנומען,
געלעגן רויט פאַר אים אין גרינעם גראָז.
און אין זיין אויער האָבן אָפּגעהילכט אַ ווייל
די קלאַנגען פון אַ ווייטן דומפן דונער.

... און ווען ער איז געלעגן אין דער טרונע
אַ ריינער, אַ געלייטערטער אין בעסטן קלייד,
די בלאָנדע האָר געלאַקט אין גרויסע רינגען,
דאָס פּנים ווייך און בלאַס ווי שלאָפנדיג
האָט מאַרגאַרעט זיך אַליין צו אים געבויגן —
אַ יונגע און אַ בלאַסע און אַ בויגזאַמע —
געגלעט די גלאַנצנדיגע ווייכע האָר,
דעם בלאַסן שטערן, און געשעפּטשעט שטיל,
פאַר שעה'ן לאַנג געשעפּטשעט אין זיין אויער:
„מיין העלד, מיין קינד, מיין אָרעם קינד, מיין מלאך.
שלאָף רואיג שלאָף אין יונגן קבר דיינעם.
דער יונגער דזשאָן וועט אויסוואַקסן ווי דו.

און וועט פאַר דיין פאַרגאסן בלוט ניט שווייגן.
מיין העלד, מיין קינד, מיין זיסער מאַן, מיין מלאך."
און דזשאַן דער אינגערער האָט זיך געטוליעט
געקוקט דערשראָקן אויפן בלאַסן טאַטן,
וואָס איז געלעגן שטיל און ווי געשמייכלט.

און ס'האָט אַ הייסע זון אַריינגעקוקט אין צימער,
און פייגל האָבן אינ'ם סאַד געזונגען.
עס האָט געשמעקט מיט פרישע רייפע בלומען,
מיט פרישן טאָג און פעלד און ווייערוך־ריח.

.1920

ראָזשד.

I

אַ גרינער קומט

אַ גרינער אַז ער ווערט אַהער מגולגל
און קומט דאָ צו אַ פעטער אָדער ברודער —
איז לאָזט מען אים צוערשט זיך אויסרוען.
דאָס קעסל זודיג וואַסער זינגט און שפּריצט,
עס שמעקט מיט הייסער זאַפּרען־חלה אין דער קיך,
און היימישן געווירצטן געלן לעקאַך.
דער שוחט האָט גאַנץ פרי גע׳שחט׳ן עופות,
און ס׳פּרעגלען זיך די לעבערלאַך און גריוון.
די באַלעבאָסטע ברענגט צום טיש פון אַלדאָס גוטס:
די אייגענע געשטעלטע מעד און ווייַנען,
און כל־המינים אייַנגעמאַכטס פון קעלער.
דעם קליינוואַרג קען מען שוין פון שטוב ניט אָפּיאָגן,
מען שטעקט די פינגער אין דעם אייַנגעמאַכטס,
מען קנייפּט אין לעקאַך און מען טונקט אין בראַנפן.
מען לויפט אויף שליחות׳ן — און טוט צוריק,
און אויגלאַך גלאָצן גיריג ווי ביי וועלפלאַך.
און נאָך דער שווערער פעטער סעודה, רויכערט מען
די פיינע דיקע שמעקעדיגע ציגאַרן.
עס קרעכצן שווער די ווינשטולן אין צימער,
די לופט איז היים און שלעפערט, און דער רויך
קרויזט אום און וויקלט זיך אַרום די פנים׳ער
פון זיידעס און פון באָבעס אויף די ווענט.

זיך אויסגעשלאָפן, אָפּגענומען גרוסן,
פון אייגענע, פון פרעמדע, פון דער גאַרער וועלט —

פירט אום דער באַלעבאָס דעם אורח,
באַווייזן אים ווי מענשן לעבן אויף דער וועלט.
צוערשט באַווייזט ער אים זיין אייגן נחלה.
זיין הויז און שטאַל און פיינע קו און הינער.
דערציילט אים בהרחבה, ווי אַזוי
ער האָט זיך אויף דער וועלט אַרויפגעאַרבעט.
דער אורח שלינגט אַראָפּ טשיקאַווע ווערטער:
ווי „מאָרגיידזש, נאָוט, און דזשאַנק און סעקאַנדהענד".
ער גאַפט, און מאַכט אַן אַנשטעל אַז ער ווייסט
און פּינטלט מיט רחמנות'דיגע אויגן
און פירט פאַרנאַנדער הילפלאַז מיט די הענט.
וואָס שטעקן פון די נייע „סעקאַנדהענד" אַרוים.
דערנאָכדעם פירט מען אים אין ברייטער גאַס,
מען שטעלט זיך אָפּ ביי איטלאַך שוי־פענסטער,
און מען באַקוקט געניו די פיינע זאַכן.
דערזעט דער פעטער אַ באַקאַנטן גוי
צוגייט ער אין אַ ליבן, זיסן שמייכל,
און וויטעוועט אין ענגליש זיך מיט אים.
דער גרינער שטייט פאַרגאַפט און קוקט אין מויל
און שלינגט אַ דורשטיגער אַ יעדעם וואָרט.
באַגעגנט ער אַן אויטאָמאָביל אויפן וועג —
באַווייזט ער בקיאות אופן שטעל, רופט אַן
דעם נאָמען און דעם מקח פון דעם פליער
ווי ס'וואָלט דער גרינער זיך געקליבן קויפן:
ער פּאַטשט דעם גרינעם גרויסמוטיג אין פּלייצע:
נישקשה, וועסט זיך אויסגרינען, וועסט קענען.

און אויפן דריטן טאָג פון אורח'ס קומען,
נאָכדעם ווי ער האָט אויסגעלערנט זיך
ביז גאַנצע הונדערט ציילן אויף די פינגער —
פאַרמאַכט מען זיך מיט אים אין שטילן צימער.
מען זאָגט אַזוי צו'ן אים: סעי דזשעק צי דזשאָו,
ס'איז צייט אַ קלער צו געבן פון אַ תכלית.

און דזשעק, צי דזשאָו, שפּיצט אָן די אויערן,
און נעמט אַריין אין זיך אַ שלל מיט צרות
וואָס פֿעטער, אָדער ברודער, איז זיך אויסגעשטאַנען.
אַ מעשה ווי מען האָט געשווילט פֿאַר הונגער,
און ווי מען איז געגאַנגען מיטן פּאַק,
און ווי מען האָט געאַקערט מיט דער נאָז די ערד.
און דזשעק, צי דזשאָו, זיצט אַ פֿאַרשוּלדיגטער:
איז האַנט היינגט ווי פֿאַר'יתומ'ט דער ציגאַר,
די ליפּן קאַרטשען זיך אין אַ פֿאַרלוירן שמייכל.

אויף מאָרגן פֿירט מען אים אין אַ געוועלב:
מען מאַכט אַ גרויסן פּאַק און לאַנגן צעטל,
פֿון ליילאַכער און טישטיכער און האַנטיכער,
פֿון ווייבערקליידלאַך, האַרנאַדלען און קעמלאַך,
קאָלירטע פּאַטשערקעס און גראָבע ברילן.
מען לערנט אים דעם גרינגעם די מקחים,
ווי אויפֿצופּאַקן פֿלינק און ווי פֿאַרפּאַקן.
מען ווינשט אים צו מיט מזל און מיט מיט גליק
און מיטן רעכטן פֿוס. מען זאָגט אַזוי:
נישקשה, עס וועט זיין אַל־רייט. ווי דען?
דערזעסט אַ טיר — קלאַפּ אָן, מ'עט עפֿענען —
דו זיי נאָר ניט קיין גרינער — און פּאַרקויף.
נו, נו, וועסט זיך שוין אויסלערנען די תורה,
אַ מענטש איז ניט קיין בער — נו גיי געזונט.
אַזוי אַ לאָזט זיך דזשעק, צי דזשאָו, אַוועק,
זיין שווערע נייע ביזנעס אויפֿן קאַרק,
אַריבער וועג און שטעג פֿון גרויס־קענטאַקי.

II

געשעפּט

די אַלטע וועגן לויפֿן ברייט און ווייט,
און ווייט איז פֿון איין פֿאַרם ביז דער צווייטער —
גייט יאָסל אָדער דזשאָו געדרייט אין דרייען.
דער פּאַק איז שווער, איז דוכט אים, ווי אַ באַרג,
אַן אומגעהויער און׳רחמנות׳דיגער באַרג
איז אויף זיין רוקן אויסגעוואַקסן, און ער דריקט.
אין זומער ברענט די היץ און בראָט אים לעבעדיג,
און ברענט אין אים מיט אָנגעגליטע שפּיזלען.
אין ווינטער שטעכט דער פֿראָסט און שניידט דער ווינט,
עס שמייסט דער קאַלטער שניי און בלענדט די אויגן.
דערזען אַ טיר — איז קלאַפּט ער אָן, מען עפֿנט.
נאָר גיי טו מסחר — אַז קיין לשון איז ניטאָ, —
דערפֿאַר רעדט שטום־לשון דער גרויסער צער,
דער עלנט פֿון די אָנגעטערטע אויגן.
דער שווערער קנייטש אַרום די בלאַסע ליפּן,
דער יאָמער פֿון די רויטע אָנגעשוואָלענע הענט.
איז פֿאַלט ער אין דער פֿאַרם מיטאָגצייט אַריין
ווען ס׳זיצט דאָס הויזגעזינט אַרום דעם טיש
פֿאַרטאָן אין הזיר־פֿלייש און ברוינע בולבעס —
פֿאַרבעט מען יאָסלען עסן צונ׳ם טיש.
נור יאָסל דרייט זיך ווי עס איז אַרוים:
ער וויל נאָר אָפּרוען פֿון שווערן וועג,
און אויסגלייכן די איינגעקרעמפּטע גלידער.
עס קלייבט זיך אַרום אים אַ טשאַטע קליינוואַרג
מיט קעפּלאַך פֿלאַקס און וואַסערדיגע אויגלאַך:
מען טאַפּט און מען באַשמעקט דעם קאַלטן פּאַק,
וואָס האָט פֿון ווייטער וועלט אַהער פֿאַרבלאָנדזשעט.
און שפּעטער, ווען דער טיש ווערט אָפּגעראַמט,
דער פֿאַרמער שאָקלט זיך און ווינשטול מיט דער פּייפּ,

דערמאַנט מען זיך, אַז דזשים ברויך שטייוועלאַד.
די קליינע מאָוד דאַרף זעקעלאַד און הענטשקעס.
דער פּאַק באַווייזט זיך פּלוצים אויפן טיש,
מען גישטערט און מען טאַפּט, מען מעסט זיך אַז,
די קינדער טראָגן שוין די נייע חפצים
און ווערן מיט דעם יאַסל היימישער:
זיי טאַרען ביי די פּאָלעס פון זיין בגד,
און קוועלן אַז פון זיין טשיקאַוון לשון.

דערנאָד, אַז דאָס געשעפט איז אָפּגעטאָן,
דער אָטעם אָפּגעכאַפּט, דער גוף דערוואָרעמט —
דערמאַנט זיך יאַסל, ער איז הונגעריג.
ער שלעפּט פון פּאַק אַרויס אַ לעבל ברויט,
צושנייט אַ ציבעלע מיט זאַלץ, און עסט.
דער גוי קוועטשט מיט די פּלייצעס, טראַכט אַזוי:
אַ מאָדנע בריאה ס'איז, די הייסע ביסקוויטס
אין פיינסטן לאָרד געבאַקן שמעקט אים ניט —
קיין חזיר און קיין בולבעס וויל ער ניט —
און אַט אַ זיצט עס און עס שלינגט פאַרפאַרן ברויט,
פאַרהאַרט, פאַרטריקנט ברויט מיט ציבעלעס און זאַלץ,
איז זיצט ער און ער חידוש'ט זיך, און קוקט אים אַז
אַדורך די נייע נאַר וואָס איינגעקויפטע ברילן
ביז ס'ווערט אים עפּעס אויפגעקלערט אין מח,
איז מאַכט ער צו'ן אים: וואָס, אַ קעטאָליק, דזשו?
און יאַסל שאָקלט מיטן קאָפּ אויף יאָ.

דערנאָד, אַז יאַסל גייט שוין ווידער מיטן פּאַק
אין עפּעס היימלאָכער. דער וועג איז ווייס געדעקט,
דער הימל אויפגעלייגט, דאָס ווינטל גלעט.
איז גייט ער מיטן ווייסן אַלטן טראַקט
און זאָגט אויף אויסווייניג קאַפּיטלאַך תהלים,
מיט יענעם אַלטן ראָש־השנה'דיגן נגון,
וואָס ער האָט מיטגעבראַכט מיט זיך פון אַלטער היים.

מאַנאַטן לויפֿן זיך אַזוי כּסדר —
און מיט זיי וואַקסט דאָס גייענדיק געשעפֿט.
ווייל, ערשטנס, כאַפּט שוין דזשאָו דעם לשון לייכטער,
און צווייטנס, איז שוין „דזשואיש דזשאָו" באַקאַנט.
די הינט אַפֿילו זיינען צו׳ן אים היימיש
און דרייען צו׳ן אים פֿריינטלאַך מיט די עקן:
און אַז דאָס קליינוואַרג פֿון אַ ווייטער פֿאַרם
דערזעט אים אָנקומען פֿון ווייטן וועג —
דערפֿרייט מען זיך מיט אים ווי מיט אַ טאַטן.
און דריטנס שלעפּט ער שוין ניט מער דעם פּאַק:
דער פּאַק ליגט ברייטלאַך אויסגעלייגט אין וואָגן,
און דזשאָו טרייבט אַז דעם פֿערד און האָט הנאה.
זיין טעריטאָריע וואַקסט, מיט איר זיין מסחר:
ער קויפֿט און פֿאַרקויפֿט אַלץ וואָס מאַכט זיך אויף דער האַנט,
אַ קאַלב, אַ פּעקל וואָל, אַ בינטל פֿלאַקס,
אַ טעפּל האָניק, און אַ פֿעל, און פֿוטערוואַרג.
און פֿרייטאָג אַז ער פֿאַלט אַריין אין שטאָט,
איז פֿול דאָס קליינע וועגל ווי אַן אײַג.
דאָס פֿערדל שמעקט די לופֿט פֿון פּעטער׳ס שטאַל,
די קינדער קלעפּן זיך צו׳ן אים ווי בינען,
די מומע גרייט צום טיש די פֿרישע פֿיש,
דער פּעטער איז גוט אויפֿגעלייגט און שמייכלט,
און חזר׳ט איבער וואָס דאָס אייגענע:
אַהאַ! כ׳האָב באַלד געזאָגט ס׳וועט זיין אָל־רייט.

III

די צרה

אַז דזשאָו האָט איינמאָל, אין אַ הייסן זומערטאָג
דערשלעפּט זיך צו אַ ווייטער פֿאַרם אין די בערג —
איז היים געווען און שטיל ווי אויסגעשטאָרבן.
די וואָל־זון האָט אויפֿן קאָפּ געשלאָגן.

געשאָסן פֿונקען אויפֿן רויטן דאַך,
און האָט דעם האַרטן שוואַרצן גרונט געבאַקן.
די בלומען אַרום הויז האָבן געשמאַכט,
געבויגן אומעטיק די קעפּ, פֿאַר׳חלש׳ט.
די הינער האָבן זיך פֿאַרשטעקט אין שאָטן,
חזירים האָבן זיך געגראָבן אַרום ברונים,
און ניגער, דער קודלאַטער שוואַרצער הונט,
האָט הפֿקר שוין געמאַכט זיין גוף פֿאַר פֿליגן,
אַז אויסגעצויגענער, די לאַנגע צונג אַרויסגעשטעקט.
די קליינע פֿענסטער פֿון דער פֿאַרם־הויז
געשטאַנען זיינען אָפֿן, ברייט צעשפּאַנט.
און איידער דזשאָו האָט צייט געהאַט צו אַנטרינקען
זיין מידן פֿערד, איז פּלוצים אויסגעוואַקסן
דאָס מיידל סוזי פֿאַר אים ווי אַ שאָטן:
אַ רויטע, אַ צעשוואָלענע, אַ שווערע,
דאָס פּנים טעמפּ און שווער און אומבאַוועגלאַך,
נאָר אין די וואַסערדיקע אויגן האָט געווירט
די שרעק פֿון הונט וואָס ציטערט פֿאַר דער בייטש.
און איידער וואָס — איז זי געפֿאַלן אויף דער ערד,
אַרומגעכאַפּט אים שטייף אַרום די קני,
געקושט אים זיינע גראָבע רויטע הענט,
געקלאַפּט זיך מיטן קאָפּ אָן האַרטן גרונט,
און אַן די שטויביקע און שווערע שיך,
און האָט אַן אָפּשטעל, האַסטיק, שרעקעדיק,
גערעט, געוויינט, גערעט, גע׳צלם׳ט זיך
און האָט גערופֿן דזשיזוסן צו הילף.
דער יונג האָט באַלד דערזען זיין גרויסן בראָך:
די קני האָבן געציטערט ווי אין פֿיבער,
און שווערע קיילאַכדיקע טראָפּנס שווייס
געשוואָלן זיינען אויף דעם בלאָס געוואָרענעם פּנים.
ער האָט געשטאַמלט מיט אַ שווערער צונג,
פּרובירט צו אויפֿהייבן די מויד פֿון דר׳ערד,
נאָר זי האָט איינגעשפּאַרט געקלאַמערט זיך צום גרונט.

אַזוי ווי זי וואָלט גאָרן, אַז די ערד
זאָל עפענען אַ מויל און זאָל זי איינשלינגען.

אַז ס'האָט דעם רויטן עפּל אָנגעהויבן ציען
פון הויכן בוים אַראָפּ צום גרינעם גראָז,
אַז גרינע טאַבאַק־בלעטער האָבן אָנגעהויבן
צו ווערן געלב, און שפּאַלטן זיך און ברעקלען —
האָט סוזי ניט געקאָנט זיך מער באַהאַלטן.
די מאַמע האָט געקניפּן און געשלאָגן,
דער טאַטע האָט געטאַפּיעט און געשלאָגן,
די ברידער מיט די בייטשן האָבן געשלאָגן.
עס איז געשטאַנען אין דער לופט אַ גרויס געוואָלט:
דער הונט איז ווי אַ לייב אַריינגעשפּרונגען,
געריסן ביז צו משוגעת זיין האַלז,
געוואָרפן זיך צורייצט אַנקעגן בייטשן,
געריסן און געשלעפּט זיי פאַר די בגדים,
די מויד האָט ווי אַ חיה ווילד געררעוועט,
זיך ניט געווערט, געלעגן אַ צוטראָטענע.
און אַז מען איז פון איר צום סוף דערגאַנגען
דעם נאָמען פון'ם צוקינפטיגען טאַטן —
האָט זיך דער אַלטער פאַרמער אויסגעשפּיגן,
אוועקגעכאַפּט די הענט ווי אָפּגעבריט,
די מאַמע איז געבליבן שטיין געפּלעפּט,
די ברידער מיט די אָפּגערוטע בייטשן האָבן
גענומען זיך צו איר מיט נאָך מער פרישקייט.

אַז ס'האָט זיך איינגעשטילט דער ערשטער טומל —
האָט די משפחה זיך אַרומגעזעצט ביים טיש
צו אונטערלענען זייער האַרץ. די אַלטע
האָט אומגעפּאַדעט אַרום קיך, און באַלד דאַריף
האָט אָנגעהויבן שמעקן אין דעם הויז
דער ריח פון די ביסקוויטס איינגעפּרעגלט
אין פיינעם לאַרד, און ס'האָט געבלאָזט זיך.

גענאַרגלט און געזאָדן היים דאָס קאַווע.
דער עולם איז געוואָרן שטיל, זיך אָפּגע׳צלם׳ט,
פאַרווישט דעם שוויים פון פּנים מיט די אַרבל,
און זיך גענומען בהרחבה׳דיג צום עסן.
ס׳האָט בלויז דערטראָגן זיך פון ווייטן ווינקל
דאָס אומרואיגע קרעכצן פון דער מויד
און בורטשען פון׳ם הונט וואָס האָט געטוליעט זיך
און זיך געגלעט צו איר. דער הונט האָט זיך געקרימט,
אויף זיי מיט בלישטשענדיגע פייכטע אויגן,
געדרייט דעם לאַנגן שוואַרצהאָריגן עק,
באַלעקט זיך מיט דער רויטלאַד־ווייסער צונג,
און בלויז געוואָרט מען זאָל אים איינלאַדן
אַהין צום טיש.

דערווייל האָט אָנגעהויבן
זיך לאָזן שפּירן אין׳ם הויז דער ריח
פון שטאַרקע רויכערדיגע פּייפּס; דער שמועס
האָט אָנגעהויבן פלעכטן זיך פון ס׳ניי,
נאָר דאָס מאָל שטילער, איינגעהאַלטענער.
דער אינגסטער פון די בנים, גאָר אַ יונג אַ פלאַם
האָט ווידער אימפּעטיג געכאַפּט זיין בייטש
גאָר פאַרטיג זיך צו נעמען צו דער אַרבעט.
נאָר דאָס מאָל האָט דער אַלטער ניט דערלאָזט,
אים אָנגענומען פאַר די הענט מיט וואָס נור כחות,
און אים צוריק געשליידערט אין זיין שטול.
ס׳איז ניט קיין קונץ, זאָגט ער, אַוועק׳הרג׳ען די מויד;
פאַרפאַלן איז פאַרפאַלן. נאָר וואָס דען —
ער וואָלט אויף אַ מפּלה גיכער זיך געריכט
ווי אַז די מויד זאָל אָפּטאָן אַזאַ קונץ.
און נאָך מיט וועמען, אַזאַ טאַכטער פון אַ הונט,
זי האָט געפונען זיך צונויף צושמעקן?
ס׳וועט זיין, זאָגט ער, שוין גאָר אַ פיינע פּאָר:
אַ גולם מיט אַ טייוול. נאָר פאַרפאַלן,
אַזוי ווי זי האָט זיך שוין אויסגעבעט,

אזוי וועט זי שוין שלאפן. וואלט, דער אינגסטער זון
האט זיך געווארפן און געשליידערט פאר רציחה.
ער האט געהאלטן אין איין טענה'ן, אז ער וועט
דעם שמוציגן שיני ווי א הונט דערשיסן.
אים, וואלט'ן, האט ניט אנגעשמעקט דער שדוך,
ווייל ער אליין האט פונקט געהאלטן ביי א שדוך,
און האט געציטערט, אז דער נייער יחוס
זאל אים ניט שעדיגן. האט מען באדארפט
אריינ'טענה'ן און געבן צו פארשטיין דעם יונג,
אז ס'איז ניטא קיין אנדער אויסוועג פון דער צרה.
אריינגעפאלן — און געגנוג. מען דארף
דעם אידן אפווארטן ווען ער וועט קומען
און פטר'ן דעם עסק — און א סוף.
און צווישן זיך גערעט, איז גאר ניט אזוי שלעכט,
די מויד האט סיי ווי בעסער ניט פארדינט,
א גלאמפ א מויד, א שטיק פלייש און צוויי אויגן.
דער איד ווייזט אויס צו זיין א שטילער מענש,
און איז ווי אלע אידן, אנגעשטאפט מיט געלט.
און סתם, גיי העלף זיך, אז ס'איז אפגעטאן,
פארפלעקלט און פארקלאפט.
נאר דזשאו, ווי אויף להכעיס,
האט אויפגעהערט אהין זיך צו באווייזן,
איז אויסגערונען, און ניטא אים — און דאס גאר.
אומזיסט האט די משפחה אפגעהיט,
אומזיסט געלויערט אים אויף אלע וועגן,
אומזיסט האט סוזי אויסגעקוקט די אויגן —
קיין סימן ניט פון אידל און זיין פערדל.
האט זיך דערעסן זיי די לאנגע ווארטעניש,
און איינמאל, אין א פיינעם זונטאגדיגן טאג,
האט די משפחה מאנסלייט צוגעקליבן זיך
און זיך אוועקגעלאזט אין שטאט אריין.

IV

מחותנים

עס איז געווען אַ זוניגער נאָכמיטאָג,
אַ טאָג פון רו, ווען ס'ווערט די דרום־שטאָט
ווי איינגעשלעפערט נאָך דעם פעטן מיטאָג.
די וועלט לעבט איבער דעם אינדיאַנער זומער
מיט זיינע פלאַמעדיגע רויטע בלעטער,
און פלאַטערדיגע ווייסע שפינוועבס־קייטן.
די קליינע גערטנער אַרום הייזער שטייען געל.
די פאַמידאָרן גליען אָנגעגאָסן רויט
און בויגן זייערע קעפּלעך צו דער ערד.
אַ וואַרעם ווינטל וועהט און שאָקלט אום
די גרויסע ראָז־געוואָרענע שניי־קוגלען:
און איבער אַלץ און אַלעם ליגט צוזאַמען
דער חן און רואיקייט פון שטילן זומער,
פון בלויקייט און פון זון.

איז פעטערס הויז
האָט זיך געשפירט די שבת־זונטאָגדיגע רו:
די גרינע שטאָרן נידעריג אַראָפּגעצויגן
איז האַלב געווען דונקל און האַלב ליכטיג.
האָט ס'ווינטל זיך צושטיפט, און אָפּגעשאַרט
אַ שטאָר פון פענסטער, האָט אַ גאָלדן פּאַס
אַ פּאַס פון זון באַגולט די וואַנט אַנטקעגן
אויף וועמעס רויטע בלומען פון דעם וואַנטפּאַפּיר
עס זיינען אין די גרויסע געלע ראַמען
געהאַנגען באָבעס און די טשיפּיקעס און שייטלען,
און זיידעס מיט די יאַרמעלקעס און בערד.
עס האָבן בראַון הירש און דזשייקאָב שיף
גאַנץ היימיש זיך געפילט אין דער געזעלשאַפט,
דער איינציגער וואָס האָט זיך אַלץ געקרימט,

געוועזן איז קערענסקי אין זיין פּוטער־מיץ :
ווייל ער, קערענסקי, איז געוועזן אַנגעקלעפּט
פּונקט אונטער דעם אַראָפּהייגנענדיגן זייגער,
און איטלאַך מאָל ווען ס'איז דער שווערער אומרו
פאַרביי זיין פּנים דורכגעשוועבט, האָט ער
זיך שטענדיג געקרימט, א חוץ די אַלע,
האָט נאָך אַ גרויסע מחנה „מאָאווי־שטערן"
אויף קליינע קאַרטעלאַך די וואַנט באַפאַלן
ווי אַ געדיכטער, פילקאָלירטער היישעריק,
ווי אומגעקראָכן אויף דער וואַנט, ס'איז שטיל געווען.
דער פעטער איז געזעסן אינ'ם ווינשטול,
גאַנץ ברייטלאַך אויסגעשפּרייט אין העמד און הויזן,
בנעימות'דיג, מיט ברילן אויפן שטערן,
און אין דער לייכטער יאַרמולקע, אַריינגעקוקט
אין די „גאַזעטן", צוגעברומט דערביי
אַ נגון פון דעם ראש־השנה'דיגן דאַווענען,
און זיך געקילט מיט שטאַרקן הייסן טיי.
און רזשאַו, אין שווערן אומרואיגן שלאָף,
האָט זיך געוואָרפן אויף אַן אַלט טאַפּטשאַן
וואָס האָט זיך צוגעשפּאַרט אין ווינקל צימער.
זיין פּנים איז געווען שפּיציג און צופלאַמט,
און האָט נערוועז און אומרואיג געצוקט, —
רחמנות'דיג און שטיל.
און אויף דער שטילקייט
האָט פּלוצים אַנגערוקט זיך פון דער גאַס
דער האַרטער טראַמפּל פון די שווערע שטיוול,
און דאָס געבייזער פון עקשנות'דיגע שטימען.
עס האָבן זיך דורך דער צושפּאַנטער טיר באַוויזן
פיר גויים ווי די ריזן, אָפּגעברענט,
מיט רויטע פּנים'ער און רויטע העלזער.
דער אַלטער פּאַראָוים מיט דער גרויער באָרד,
און הינטער אים די קאָכעדיגע הייסע זין,
און אַלע מיט די בלאַנקע ביקסן אין די הענט.

דער פעטער האָט פאַר'חדוש'ט זיי באַטראַכט,
דערנאָך צושמייכלט זיך, ווי איינער זאָגט :
„די פּריצים קומען צו פאַר'ישב'ן זייערע ביקסלאַך".
פאַרקוקט זיך אָבער און אין די גרויע אויגלאַך,
וואָס האָבן גיפטיק־שטעכעדיק געמערדערט :
באַמערקט ווי דזשאָו איז האַסטיק אויפגעשפּרונגען,
נישט טויט נישט לעבעדיק געבליבן זיצן —
האָט ער באַנומען, אַז דאָ איז ניט גלאַט.
האָט ער זיך אויפגעהויבן פון זיין שטול,
אַ צוויי־דריי טריט געגאַנגען זיי אַנטקעגן, —
זיך אָפּגעשטעלט מיט פרעגעדיקע פינגער,
און כלומרשט שמייכלענדיק געפרעגט די געסט :
וואו גייט מען עס אין מיטן זומער אויף געיעג ?
און דאָ איז וואַלט, רציחה'דיק אַרוים :
מיר גייען טאַקי אויף געיעג, געטראָפן ;
מיר יאָגן נאָך אַ צווייפיסיגן האָז,
און אויב ער מאַכט קיין טעות ניט, וועט מען
דעם האָז געפינען טאַקע דאָ אין הויז.
דאָ האָט דער אַלטער פאַרמער זיך געפונען :
אַ וואונק געגעבן וואַלט'ן, ער זאָל שווייגן,
מיושב'דיק זיך צוגעזעצט צום טיש,
דעם ברייטן שטרוי־הוט אויסגעטאָן פאַר זיך,
געלאַסן אָנגעשטאָפּט די פייף מיט טאַבאַק,
פאַררויכערט, און גענומען לאָזן וואָלקנס.
ערשט דאַן אַ זאָג געטאָן צום בלאָסן פעטער :
איצט, שכן, זעץ דיך צו, מיר וועלן שמועסן.
דערווייל אַ וואָרף געטאָן אַן אויג אויף דזשאָו'ען,
אים כיטרע צוגעוואונקען, ווי נאָר וואָס דערזען :
היי, דזשאָו, זאָגט ער, אַ צייט אים ניט געזען,
מסתמא רייך געוואָרן אַז אים שטייט ניט אָן
צו קומען אין די זייעריגע מקומות.
זיין אַלטע קוקט פאַר אים גאָר אויס די אויגן,
און סוזי חלש'ט אים צו זען אַמאָל.

ער וואלט גאר סוזי'ן ניט דערקאנט אצינד,
איז פעט און קיילעכדיג געווארן ווי א פאס.
א שאד וואס ער באווייזט זיך ניט, דער דזשאו.
ער קען גיין אין געוועט, אז ער וועט זיין
אן אנגעלייגטער גאסט ביי זיי אין הויז.
א גרויסער גאסט.
דערווייל איז פון דער אויבערשטוב,
די מומע, אויפגעוועקט פון שלאף, אראפגעקומען.
א ברייטע, א צורויטלטע, מיט פרישע אויגן.
א קוק אהער, א קוק אהין, א ווארט —
און איר, דער מומען, דארף מען לאנג נישט בריען.
צוערשט איז זי געבליבן ווי א שטיק מיט זאלץ,
האט אזש דעם אטעם ניט געקענט דערכאפן.
דערנאך, ווען זי האט שוין דערכאפט דעם לשון
איז זי ארויס אויפן הויכן קול:
א בראך איז איר געשען, א תוכחה פון גאט.
א פייער האט זיך אין איהר הויז אריינגעכאפט:
דאס הארץ האט איר אבער געזאגט, אז עפעס
איז מיטן יונג ניט גלאט; דאס גייט ארום
די לעצטע פאר מאנאטן ווי א נעכטיגער,
און זי האט נאך געווארמט אזא שלאנג.
וואס וועט אצינד די אויגן זיי פארשווארצן.
דערלעבט זיך נחת. נא, אזוי, אזוי.
דאס זיינען, הייסט עס, גאר די מחותנים.
דער יונג זאל גאר איר אנזאגן אפריער,
הונט־טייוול, אז ער ריכט זיך אויף אזעלכע געסט:
זי וואלט אביסן כבוד צוגעגרייט.
וואלט צוגעראמט די שטוב, די קאך געוואשן —
אין קליניקייט, אזעלכע מחותנים.
א שאד, דער שוואגער חיים־בער האט ניט געהאט
די זכיה אנצוקוקן אזא נחת —
מען וועט אים דארפן אנקלאפן אין קבר.
און יאסל איז געזעסן ווי צופלעמט.

דער פעטער איז געוועזן בלאַס ווי קאַלך,
געקייט רחמנות׳דיג דאָס שפּיציג בערדל;
און אין די ברידער האָט געקאָכט דאָס בלוט
און בלוט־קאַליר האָט דורכגעשפּאַרט אין זייער אויג.
דער איינציגער וואָס איז פאַרבליבן רואיג,
געפילט זיך גאַנץ געמיטלאַך אין דעם טומל —
געוועזן איז דער אַלטער מיט זיין פּייפ:
ער האָט געוואונקען ממזריש מיט כיטרע אויגן,
און האָט געבלאָזן וואָלקנס רויך צום באַלקן.
ער האָט געלאָזט דער אידענע זיך דורכשרייען,
געהאַלטן און איין צושאָקלען דעם קאָפּ.
הכלל, פרעגט אים די מומע, וואָס פאַרלאַנגט ער?
ער וויל, זאָגט ער, קיין זאַך ניט: נור זיין טאָכטער,
זיין טאָכטער סוזי דאַרפן וויל איר מאַן.
זי האָט, זאָגט ער, אויף אים אַזאַ חזקה,
און אויסער דער חזקה, האָט זי נאָך
דריי גוטע ברידערלאַך, זי מעג זיי אָנקוקן.
ווען ער זאָל האָבן דאָס געוואוסט אַפריהער,
אַז ס׳וועט דער טוכלער פיש זיך לאָזן בעטן —
וואָלט ער זיך אין דעם עסק ניט געמישט,
ער וואָלט עס בלויז געלאָזט צו זיינע זין.
נו שכן, זאָגט ער צו דעם בלאַסן פעטער,
זאָל זיין מיט מזל, לאָמיר שאָקלען הענט.
דיין אידענע געפעלט מיר, האָט אַ מויל.
און דזשאַו וועט גיין מיט אונז, דער מויד איז אומעטיג,
ער האָט קיין צייט צו שפּילן דעם מחותן,
ער לאָזט עס איבער אויף אַן אַנדער מאָל,
דער טאַבאַק אויף די פעלדער וואַרט אויף אים;
און מאָרגן פרי וועט מען אַריבערגיין
אין קאָורט אַריין — און פאַרטיג מיט אַן עסק.

אביסל שפּעטער, ווען די מחותנים
זיינען מיט דעם דזשאַו אוועק פון הויז —

האט אז אבלות זיך צושפרייט אין יעדן ווינקל.
דער פעטער האט געווישט די אנגעטרערטע ברילן,
די מומע האט געשלוכצעט אויפן קול.
אין הויז האט נאך געשמעקט דער שטארקער טאבאק —
א זכר פון נאר וואס געוועזענעם מחותן.
עס האבן בראַז הירש און דזשייקאב שיף
גאנץ גלייכגילטיג אראפגעקוקט פון וואנט.
און בלויז קערענסקי האט געבייזערט זיך:
די וועלט איז ניט קיין הפקר־וועלט, מיין יונג.

V

איד און גוי

עס האבן אנגעהויבן בלאזן אין די בערג
די שטרייענגע שניידנדיגע צפון־ווינטן.
די לעצטע דארע בלעטער פון די ביימער
זיי זיינען זיך צופלויגן אין די טאלן —
און איין פרימארגן אויפשטייענדיג פון שלאף
האט דזשאו דערזען פאר זיך א ווייסע וועלט,
א ווייסע וועלט, מיט ווייסע בערג און ביימער,
מיט ווייסע שטאלן און א ווייסע ברונים.
און אין דער לופט האט אלץ געווירבלט און געמישט,
געפאלן און צופלויגן זיך דער שניי.
דערנאך האט זיך געשטעלט א לאנגער ווינטער,
און טאג מיט נאכט האט זיך געביטן און געמישט
ווי אין א לאנגן גלייכגילטיגן חלום,
וואו זון און שטערן און לבנה גלייך
באלויכטן בלאס א מוטנעם גרויען הימל.

דאס לעבן האט געשלעפט זיך איינטאניג און גרוי
ווי ס'וואלט די גרויקייט זיך אין ביין פארפרעסט
און אפגעטויט זיין לעצטן רויטן טראפן בלוט.

די מענער פֿלעגן אויפֿשטיין מיטן קריי פֿון האָן,
און ביז פֿאַרנאַכט פֿאַרשווינדן אין די בערג.
„דאָס גייט ער, עשו, אויף געיעג” — פֿלעגט טראַכטן דזשאָו,
ער פֿלעגט פֿאַרקלייבן זיך אין טיפֿסטן ווינקל,
און אָפּזיצן אַ טאָג אַ שטילער, אַ פֿאַרטיפֿטער.
די ווייבער האָבן שטיל, אומאויפֿהערלאַך געאַרבעט
ווי אָקסן אינ'ם יאָך: די שטאַל געריייניקט,
געהאַקט דעם שווערן אייז אַרום דער ברונים,
געטראָגן וואַסער פֿאַר די בהמות און חזירים,
די קי געמאָלקן און דאָס ברויט געבאַקן,
און שפּעט אין נאַכט געשפּונען אויפֿן שפּינדל.
נאָר אים האָבן די הענט זיך ניט געהויבן,
ווי ס'וואָלט זיין יעדעס גליד געווען פֿון בליי. —
עס איז געווען, ווי ער וואָלט אומגעטראָגן
אַ פֿרעמדן שווערן קאָפּ אויף זיינע אַקסלען.
דער אַלטער פֿלעגט בלויז שאָקלען מיטן קאָפּ:
אַ מין פּגירה ער האָט עס געפּאַקט,
אַ פֿיינעם אַרבעטער זיך איינגעהאַנדלט.
צוערשט האָט ער געפּרופֿט אים מונטערן,
געוואָלט אים מיטנעמען אין וואַלד אַריין —
האָט אָבער באַלד אָוועקגעמאַכט זיין האַנט.
די עלטערע צוויי בנים מאַכן חוזק
און מישן איבער ווי ער גייט און שטייט;
נאָר וואָלט, דער אינגסטער זון, פֿאַרהאַלט זיך שטיל,
האָט עס געברענט אין אים די שנאה צו דעם איד.
אַ שטילער, ווי אַ קאַץ, צונויפֿגעפּרעסט די ליפּן
נור אין די גרויע שאַרפֿע אויגן פֿלעגט אַמאָל
דער האַס זיך איבערגיסן אין אַ רויטן גלאַנץ.
די איינציגע וואָס האָט אים מיטגעפֿילט
געווען איז זיין גוי'עטע, זיין סוזי.
זי פֿלעגט אים צוטראָגן זיין ברויט מיט בולבעס,
דאָס ביסל מילך, (דאָס חזירפֿלייש האָט אים געעקלט)
פֿלעגט שטילערהייט צו'ן אים זיך גלעטן

ווי ס'גלעט דער הונט זיך צו זיין באלעבאס.
און ווייטער איז געווען שטיל,און שטיל, און שטיל —
אז ס'האט געגרילצט אזש אין די אויערן.

נאר איינמאל האט געפלאצט די גרויסע שטילקייט,
ווי ס'פלאצט אן איינגעשמיטער טייך מיט אייז:
די שטילע שווערע גוי'עטע, זיין סוזי,
האט איינמאל, פלוצים, אויפגעהערט צו ארבעטן,
אין מיטן העלן טאג איז בעט אריין
און איז פארגאנגען אין אזא געשריי,
אז ס'האט דעם באלקן אויפן קאפ געריסן.
די אלטע האט געארבעט ארום טאכטער,
און דזשאו האט ווי אין חלום איר געהאלפן:
דעם אייוון אויפגעהאלטן מיט פריש האלץ,
געשלעפט די עמער וואסער פון דער ברונים,
געהאלטן אין איין ווארעמען דאס אייזוואסער.
און ווען דער ערשטער קוויטש פון נייגעבוירן קינד
האט זיך אין שאטנדיגן הויז צוציטערט —
איז זיך זיין הארץ פארגאנגען אין א צאפל
און שטומע טרערן האבן זיך געקייקלט,
אויף זיינע בלייכע איינגעשרומפטע באקן.
א רויטס, א שרייעדיגס, צוקנייטש דאס פנים —
איז אים דער נייגעבוירן זון געווען
אי פיינטלאך־פרעמד און אי רחמנות'דיג און נאנט.

דערנאך איז אנגעקומען פרילינג אינ'ם לאנד:
צוערשט האט זיך דאס אייז און שניי געשמאלצן.
און שטראמען זיינען פון די בערג געפאלן.
די זון פלעגט אויפשטיין פריער יעדן טאג,
און ס'האט פארשמעקט די לופט מיט פרישע ערד,
מיט שווארצער פעטער ערד און גרינעם בוים.
עס זיינען אנגעפלויגן פויגל פון דער וועלט
און ברייטלאך זינגענדיג באזעצט זיך איבעראל

אין די געזימסן פֿונ׳ם הויז און שטאָל און שייער.
און מיט די שווינגערדיגע פּולע קרעפּטן
וואָס האָבן זיך געצויגן און געשטראַמט אין לופֿט —
האָט דזשאַו דערשפּירט בחוש, אַז אויב ער וויל
זיך האַלטן אויף דער ערד — דאַן מוז ער טאָן.
אויב ניט, וועט ער פֿאַרשימלען ווי דער אַקער
וואָס ווערט ניט מער גענוצט. די אַרבעט איז
צוערשט געגאַנגען שווער. עס איז געווען
אי אומגעלומפּערט און אי פֿרעמד. נור ביסלאַכווייז
האָט ער זיך צו דער אַרבעט צוגעוואוינט, —
און האָט זיך אָנגעכאַפּט אַן נייעם לעבן.
ער האָט געאַרבעט ווי פֿאַר׳שכור׳ט פֿון דער אַרבעט,
ביז זעלבסט־פֿאַרגעסנהייט, עקשנות׳דיג,
און ס׳האָט זיין האַרץ צום ערשטן מאָל אין לעבן
פֿאַרזוכט די זיכערע און שטילע רו.
דער אַלטער האָט צוערשט געקוקט פֿאַר׳חדוש׳ט,
ער האָט דעם וואונדער ניט געקאָנט באַנעמען.
די בנים האָבן אויפֿגעהערט צו טרייבן שפּאַס.
דער איינציגער וואָס האָט זיך ניט געביטן —
געווען איז וואָלט, ער האָט דעם יונג געהאַסט.
נור דזשאַו׳ען איז קיין זאַך ניט אָנגעגאַנגען —
ער האָט נאָך אַלץ זיך ניט געמישט אין זייערע עסקים,
ווי אַלץ וואָלט פֿרעמד געווען און ווייט און אָפּגערוקט.
ער האָט אַ וואָרט ניט אויסגערעט אויך דאַן
ווען די משפּחה האָט גענומען אויסהאַקן
דעם אַלטן פּרוכטגאָרטן אַרום דער הויז,
ווייל טאַבאַק פּלאַנצן האָט באַצאָלט זיך בעסער.
דאָס בלוט האָט אים געקאָכט פֿאַר אויפֿרעגונג.
פֿון ווייטער קינדהייט איז אַרויסגעשוואומען
אַ נאָנט־פֿאַרפֿרעמטער פּסוק פֿונ׳ם חומש:
„קיין פּרוכטבוים זאָלט איר ניט פֿאַרדאַרבן“. נאָר
ווי אָנמעכטיג אַרויסצוברענגען דעם געדאַנק
האָט ער געשוויגן. צו דעם קינד זיך צוגעוואוינט.

אין גראָבן פּנים מיט דער קורצער נאָז
און מיט די שיטערע און ווייסע הערלאַך
געפונען חן, אַפילו צו זיין גוי'עטע.
זיין גראָבער און דערשלאָגענער און פרעמדער סוזי,
האָט אויך אַ ווייטער אָפּקלאַנג פון רחמנות
געגומען רירן זיך ביי אים אין האַרצן.

און מאָדנע איז געווען, וואָס דורך דער צייט
האָט זיך ביי אים אין האַרצן אָפּגעווישט
אַ יעדע בייגקשאַפט צו דער גרויסער וועלט:
בלויז איינמאָל אָדער צוויי געווען אין שטאָט,
אריינגעקומען אין זיין פעטער'ס הויז,
געבראַכט זיי אַ מתנה פרישן קעז,
אַ קערבל אייער און אַ ביסל גרינסן —
און מאָדנע פרעמד און אומבאַקוועם געפילט זיך.
דער פעטער האָט געשוויגן אויף זיין שטייגער,
די מומע האָט פאַרשטאַנען זיין געפיל,
געפרופט אים אַנציען, אים מאַכן ריידן,
אים אָנגעוואונקען, אַז די וועלט איז גרויס,
און אַז מיט געלט... —
נור דזשאָו האָט ניט געענטפערט.
און שטילערהייט מיט זיי זיך אָפּגעזעגנט.
אין גאַס, ביי די געוועלבלאַך האָבן אים
באַקאַנטע קרעמער אָפּגעשטעלט, גערעט,
פאַרבעטן פריינטלאַך אים אין קראָם אריין —
נאָר ער האָט אָפּגעענטפערט מיטן פרעמדן שמייכל.
ער האָט געוואוסט, אַז הינטער זיינע פּלייצעס
וועט פאַלן ניט איין לעבעדיגער וויץ
אויף אים און אויף זיין גוי'ע און משפחה.
דאָס רופט מען אים אַביסל צוליב נייגיר,
אַביסל צוליב פדיון. אים האָט נישט געאַרט,
ווי ער וואַלט פון דעם אַלעם אויסגעוואַקסן.
דען אומבאַוואוסטזיניג פאַר זיך אַליין

איז ער מיט יעדן טאָג געוואַקסן צו דער ערד
ווי ער וואָלט אין דער ערד געלאָזן וואָרצל.
אַנטלויפן? ניין, צו וואָס אַנטלויפן, און וואוהין?
אַז ס'איז אים ליב אַ יעדער שפּאַן פון ערד,
דער אַלטער שייער, און דער אַקער, און דאָס הויז.
זיך ווידער שלעפּן מיטן פּאַק אין וועג?
ערשט איצטער האָט ער אָנגעהויבן צו פאַרשטיין
דעם זיכערן און תּקיף'דיגן טאָן פון אַלטן
וואָס כאַפּט זיך אויף באַגינען אין די זומערטעג
און שפּריצנדיג מיט קאַלטן וואַסער אויפן פּנים
צווינגט ער זיך פון פולער שטאַרקער ברוסט
פון ערשטן אָנקומען פון די פּילגרימען,
פון זייער קאַמף, און זייער פּיין, און זיג,
און פון דער גרויסער זיכערהייט און רו,
פון אַלט־קענטאַקי היים און אַלטער גלאָרי.

VI

שטויב

ס'האָט ווידער זיך געשטעלט דער ווייסער ווינטער:
אין שטיבל האָט געשמעקט מיט נאַסע פּעלכלאַך
וואָס האָבן זיך געטריקנט הייגנענדיג,
און מיט דעם שטאַרקן זיסלאַך־ביטער ריח
פון רויע גרינלאַך־געלבע טאַבאַק־בלעטער.
דאָס קינד איז שוין אַרומגעקראָכן אויף דער ערד:
געשלעפּט דער גראַבער מאַמען ביי דעם קלייד,
געפּרופט זיך אויפשטעלן אַז טאַטנס שטיוול,
געשפּילט זיך מיט דעם גרויסן שוואַרצן הונט,
און מיט דעם נייגעבוירן קעלבל, וואָס מען האָט
צוליב דער קעלט געבראַכט אין שטוב אַריין.

אין איינעם אַזאַ טאָג אַ ליכטיגן
ווען שניי און שטראַלן בלענדן זיך צוזאַמען —

האָט מען אַרויסגעפירט דעם טאַבאַק צו דער שטאָט
אויף לאַנגע גרויסע פלאַכע וועגענער.
די רעדער האָבן מונטער אויפן שניי געגריליצט,
די פערדלאַך, זאַט און אויסגערוט, זיינען געלאָפן.
די מאַנסלייט אַלע מונטער אויפגערעגט,
דער אַלטער האָט געפּיפּקעט און געציילט
אויף זיינע פינגער, וועגן מאַרק גערעדט,
און וועגן פּרייז און וואָג פון לעצטן יאָר.
אַ גייציג פייערל האָט גרין געברענט
אין זיינע דורכגעטריבענע און שאַרפע אויגן.
די זין האָבן גע׳חשבון׳ט, וויפיל געלט
דער אַלטער מאָן וועט דאָס מאָל זיי פאַרטיילן,
און ווי זיי וועלן פאַר דעם געלט אַ לעב טאָן
אין טומלדיגער שטאָט. נור דזשאָו אַליין
איז שטיל געזעסן: עס איז גוט געווען
אַזוי צו זיצן אין דעם בלויען טאָג
פאַרליוולעט פון דעם טראָט פון שטילע פערד
און מיט פאַרמאַכטע אויגן חלומ׳ען פון גאָרנישט.

די ווערהייזער אין שטאָט זיינען באַלאַגערט
פאַרלייגט מיט וועגן און אַטאָמאָבילן.
עס הערשט די אויפרעגונג פון אַ יריד:
מען טרעפט זיך אָן מיט אַלטע גוטע פריינט,
וואָס מען באַגעגנט נאָר פון איין יאָר אויפן צווייטן.
מען פרעגט זיך נאָך אויף אַלטע גוטע שכנים,
מען רעדט אַרום דעם מאַרק און די פאַרדינסטן,
און געלטפיבער לויכט דורך אין יעדנס אויג.
מען דרייט זיך אום אין גרויסן איינגן מאַרק,
וואו דער פּראָדוקט פון דריי־פערטל קענטאַקער ערד
ליגט אויסגעלייגט אויף וואָגנס צום פאַרקויף.
מען טאַפּט דעם טאַבאַק איינער ביי דעם צווייטן,
מען שמעקט, מען רייבט אַ טאַבאַק בלאַט, מען קייט.
דערנאָך גייט מען אַריבער אין די קראָמען. —

מתנות אָפּקלייבן פֿאַר ווייב און קינד —
מען גייט פֿאַמיליענווייז פֿון איין קראָם אין דער צווייטער.
מ'קלייבט, מ'טאַפּט, מ'זוכט אַרום, מען דינגט זיך,
מען שפּייט אויף דר'ערד די ברוינע טאַבאַק־זאַפּט
און לעבעדיקע, רירעווודיקע בלאַסע אידלאַך
און ריידן אוים די לונגען צו די יאַקלס —
זיי שפּייען מיט דער גרינער געלער גאַל,
נור יאַקל בלייבט זיך קאַלט און כיטרעדיק,
ער האָט זיך צייט, וועט קומען נאָכמאָל.
דערנאָך גייט מען צוריק צום מאַרק אַריין,
מען היט די וועגענער, מען שלאָפֿט אַדורך
די נעכט וואו זיצנדיק און שיינק, ביים ביר,
אויף מאָרגן גייט מען ווידער אין די קראָמען
און ס'הויבט זיך אָן אַ דינגעניש פֿון ס'ניי.

דערנאָך האָט מען געציילט דאָס געלט.
דעם אַלטנס הענט זיינען געוועזן פֿאַרפֿרוירן
האָט דאָס פֿאַפּירגעלט זיך געגליטשט פֿון זיי:
פֿאַרלאָרן יעדע רגע וואו ער האַלט
און אָנגעהויבן ציילן פֿון דאָס ניי.
די זין זיינען געוועזן אומגעדולדיק,
געריסן זיך דאָס געלט אַליין צו ציילן.
דער אַלטער אָבער האָט זיך ניט גערירט פֿון פּלעק:
ער האָט געציילט מיט פֿיבערדיקע אויגן
און מיט פֿאַרשוואָלענע און רויטע פֿינגער.
די זין זיינען געשטאַנען ווי אויף קוילן,
און שטילערהייט געקריצט די ציין ביז ווייטאָג.
דער „אַלטער אייזל“ אָבער האָט געטאָן
דאָס זייניגע: ער האָט געציילט: געטונקט
די רויטע פֿינגער אין'ם מויל אַריין,
באַטאַפּט אַ יעדעס בלעטל פֿאַרזיכטיק —
ביז ס'האָט צו לעצט געשטימט. דערנאָך האָט ער
באַטיילט דעם עולם מיט פֿאַפּירלאָך געלט.

דאס פעקל געלט אריינגעשטאפט אין טייסטער,
דעם טייסטער אין א לייוונטענעם זעקל.
דעם זעקל טיף אין בוזים, אויסגעגלייכט זיך,
א פאטש געטאן דעם נענטסטן אויפן פלייצע:
איצט, קינדער, לאמיר גיין.
איז מען געגאנגען,
ביז מען איז צום סוף אריין אין שיינק.
האט עס א זעץ געטאן די פארע ווי אין באד
און ס׳איז געשטאנען אין דער לופט א גרוים געשריי,
עס האט געקלונגען מיט די טעלער און די גלעזער;
די טיר האט אויף א רגע ניט גערוט
ארויסגעשפיגן און אריינגעשלונגען מענשן.
דער שטארקער רויך פון פייפס האט בייסנדיג
געגעסן זיך אין אויגן און אין העלזער.
די לעמפלאך פון עלעקטריק האבן זיך געוויגט
ווי קליין און וויים פארשוואומען אין א נעבל.
מען האט געגעסן הונגעריג און גייציג,
און מער נאך ווי געגעסן — מער געגאסן.
דער אלטער איז געזעסן פריילאך אויפגעלייגט,
דאס רויטע פנים אין דעם מוטנעם בערדל
האט וואוילעריש און כיטרע צוגעוואונקען,
געשטורכעט דזשאו׳ען מיטן אוילענבויגן,
געטאפט זיך יעדע רגע ביי זיין בוזים.
און דזשאו׳ען איז געווען אי אומעטיג, אי היימלאך,
דער קאפ האט אים געדרייט זיך פונ׳ם ביר,
און פונ׳ם רויש און קלאנג האט אים געשלעפערט.

דערנאך האט מען דערלאנגט דאס טעשל קארטן.
צוערשט איז מען געווען איינגעהאלטן, שטיל,
נור שפעטער האט מען זיך צוווארעמט היים,
אז אויפהער האבן זיך די גלעזער ביר געביטן.
מען האט זיך אויפגעהערט צו וויצלען און צו שפאסן.
פארקאכטע, מיט צוגלאנצטע בייזע אויגן

איז מען געזעסן שווייגנדיג ; מען האָט געשפּילט.
דעם יונגן וואַלט חאָט עס געקאָכט אין בלוט,
פון דרויסן האָט ער אויסגעוויזן צו זיין קאַלט.
דאָס פּנים עפּעס בלאַסער ווי געוויינלאַך,
נור אונטער דער שטיל־בלאַסער מאַסקע האָט געברויזט
ווי ס׳ברויזט אַ לויפיג שטראָם אונטער דעם אייז.
אין אים האָט עס געברענט דער האָס צום אַלטן
צום כיטרען קאַרגן מאַן וואָס וויל ניט שטאַרבן.
וואָס וואַרפט אים צו געמיינע עטלאַכע דאָלאַרעס
פאַר בלוט און מי פון לאַנגן שווערן יאָר.
ער האָט געגאָסן אין זיך אָן אַן אויפהער
וואָס ווייטער אינ׳ם שפּיל אַלץ מער פאַרלאָרן :
און אָט אַ זיצט דער אַלטער טייוול מיטן איד
ווי ניט אים מיינט מען עס, איז האָפערדיג
און קלאַפּט דעם פּיינעם אײדים אויפן פּלייצע.
דער איד וועט אים נאָך אָפּ׳ירש׳ען אין גאַנצן,
מיט האָק און פּאָק, וואָס דען ? ס׳איז אַלץ דער איד,
צוליב דעם אײדן איז זיין שדוך אָפּגעגאַנגען,
זיין מיידל האָט זיך אויסגעלאַכט פון אים ;
געקאָנט זיין לייטן גלייך, אַ מאַן מיט מענער,
ניט דאַרפן אָנקומען צום אַלטן טייוול
און צוזען ווי דער איד וועט אַלץ פאַרשלינגען.
די שפּיצן באַקן האָבן זיך צופלאַמט,
דאָס מויל האָט זיך פאַרפּרעסט — איין דינער שטריך —
די שאַרפע אויגלאַך האָבן זיך פאַרשמאָלט,
געוואָרן שניידנדיג און רויט, פאַרלאָפן
מיט גיפטיג בלוט. צום אומגליק נאָך האָט דזשאָו
באַדאַרפט זיך וויצלען אויף אַ פאַלשן גאַנג
פון יונגן וואַלט . . .

און איידער מען האָט זיך געכאַפּט
האָט וואַלט זיך איינגעגעסן אין דעם אײדן,
געהאַמערט אין זיין פּנים און אין האַרצן
מיט גרויסע אייזערנע און שווערע פויסטן.

נעזעצט אין אים מיט פלינקע גראבע שטיוול.
ניט אפגעלאזט זיין קרבן און געהאמערט.
געדיכט און רומפ און שווער האט אין דער לופט געקלונגען.
ס'האט פלוצים אנגעהויבן זיך א גרויס געוואלט,
דאס גאנצע הויז איז זיך צונויפגעלאפן,
נאר איידער מען האט וואלט'ן אפגעריסן
אין דזשאו געלעגן שוין האלב־טויט אויף דר'ערד,
דאס פנים — נישט מער צו דערקענען, שווארץ,
און אין די ווינקלען פונ'ם צוקעדיגן מויל
האט זיך פארמירט א ראזלאד־ווייסער שטראם
פון בלוט און שוים.
צו זיך איז ער שוין ניט געקומען:
דריי טעג איז ער געלעגן אין שפיטאל,
געשוועבט ביים גרעניץ פונ'ם טויט און לעבן.
די גרעניץ איז געווען א ווייסליך־ראזער וואלקן,
און קוקנדיג אין זיך — האט ער געזען
זיין גאנצן לעבן מאדנע פרעמד און נאענט.
האט זיך געזען א קינד אין ווייטן שטעטל,
זיין מאמען און דער לייכטער זומער־ראזקייט
וואס יאגט זיך נאך מיט שוועבנדיגע טריט
און דריקט צום הארצן אים, און שעפטשעט: יאסעלע,
און וויימער פינסטערניש, און ווידער ראזקייט.
דער חדר, רבי, און חברים, און דער ים,
א ברייטער, כוואליענדיגער, ראזער ים.
א נייע וועלט, די נייע שטאט, די בערג,
די גרויסע און צעשוואומענע און שווערע גוי'עטע.
א פנימ'ל א רויטס מיט ווייסע הערלאך
וואס שפילט זיך מיט'ן שווארצן הונט; דא־דא.
וואו האט ער עס געזעהן? און דורך דער לאנגער
און ראזער שטילער אייביקייט, האט ער
געהערט באקאנטע שטימען ווי דורך ווענט
פון גראבן וואסער: דאכט זיך, ס'איז דער פעטער.

אַט דאַכט זיך רעדט די מומע, אַט זיין גוי'עטע.
נאָר ביסלאַכווייז האָט זיך דאָס ראָזע ליכט
צו לעשן אָנגעהויבן: דער ראָזער וואָלקן
איז זיך צעשוואומען אין אומענדלאַכקייט,
און קלאַנגען האָבן זיך געלאָשן אין קאַלירן.

...עס איז געווען אַ ווינטערדיגער גרויער פאַרנאַכט,
ווען מען האָט יאָסלען צו קבר ישראל געבראַכט.
עס איז געווען אַ מנין אידן די מומע האָט געקלאָגט,
און דער פעטער האָט אויפ'ן קבר קדיש געזאָגט;
און די דאָרפישע גוי'ע, אויף דעם האַנט דאָס קינד,
האָט געצלמט דעם קבר און געטענה'ט צום ווינט.

קענטאָקי

דאַכט זיך, ערגעץ וואו קלינגט נאָך אַ קייט,
און עס שמוצערט אַ בייטש אין דער לופט,
און אַ מענטש וואָיעט ביז ווי אַ הונט...

עמיץ שטשירעט די ציין אין זיין לייד,
אין זיין בליק בליצט פון שנאה דער רוף
און מיט וואַרימען בלוט טריפט זיין וואונד.

נאָר עס שימערט אַ ליכטיגע זון
אויף די ביימער באַגאָסן מיט צוועט,
אויף דער ריינער און ליכטיגער גאַס.

אויף די פּנימ'ער שוואַרץ ווי טשוגון —
און דער וואַרימער דרום־ווינט גלעט
און דערטראַגט ניט קיין הויך פון דעם האַס...

.1918

דזשאָרדזש וואַשינגטאָן.

1.

שבת-צו-נאכט

אז דזשארדזש נעמט אפ די וועכנטלאכע שכירות,
פארנעמט ער זיך צוריק צוערשט אין שטאל,
געזעגענען זיך ביז מאנטאג מיט די אייזלען.
עס גיט א שלאג אויף אים מיט פרישן היי,
און מיט די שארפע ווארימקייט פון פערד.
די גרויסע שטאל איז פול און פריילאך־לעבעדיג :
געווים פארשטייען זיי, די קלוגע פערד,
אז מארגן איז מען פריי פון בייטש און משא.
די ראזע מיילער ארבעטן געשמאק,
די גרויסע געלע ציינער מאלן האבער,
די פייכטע נאז־פליגל, זיי ציטערן און רויכן,
געקיצלט פון דעם שמעקעדיגן היי.
די אייזלען שטייען מיט אראפגעלאזטע אויערן,
די עקן שמייסן און די מיילער מאלן ;
און דזשארדזש פארפירט מיט זיי א לאנגען שמועס,
טרייבט אפ א פרעמדן פערד פון זייער האבער,
און גלעט די גראבע קורצהאריגע פעלן.

אין דרויסן זינגט זיך דזשארדזש פאנאדער אויפ'ן קול :
ווייל, ערשטנס, איז ער תמיד אויפגעלייגט בטבע,
און, צווייטנס, איז עס שבת נאך דער ארבעט,
און, דריטנס, ווארימט אים דאס ביסל געלט,
הגם אויף קורצע יאר. איז זינגט ער הויך,
פארגייט זיך אויפ'ן העכסטן, פיינסטן שטייגער
אין קונציג־טרעלנדיגע ניגער־לידער,

מיט קנייטש און טראָפּ און דריידל און אוואַיע.
אַ צוויי־דריי שוואַרצע קלייבן זיך אַרום,
אַ יונג הויבט אָן צו בלאָזן אויף אַ קעמל
און כאַפּט דעם נגון איבער לעבעדיג —
און פּלוצים גייט דזשאַרדזש איבער אין אַ דזשיג.

דעם דזשיג פירט דזשאַרדזש אַזוי אַדורך: די ערד
הויבט אָן צו ברענען אונטער זיינע פיס.
דער גאַנצער דזשאַרדזש ווערט פּלוצים, ואומגעריכט,
איין פייערדיגער קנויל פון נערוועז־שטריק.
עס דאַכט זיך: דזשאַרדזש שטייט אויפ'ן אָרט און פליט.
ווען ניט דאָס קלאַפּן פון די פיס אָן גרונט,
וואָלט מען געמיינט אַז דזשאַרדזש שוועבט אין דער לופטן
אויף אומזעבאַרע דראָטן אויפגעצויגן.
דאָס רעדל קלאַפּט אין גרויסע שוואַרצע הענט,
דער שוואַרצער בליניעט זיך און בלאָזט אין קעמל
און ס'דאַכט זיך, אַז ער פּלאַצט אַוועק פון אָנשטריינגונג.
און דזשאַרדזש האַלט נאָך צום טאַקט מיט הענט און פיס,
מיט יעדן גליד פון צאַפּלדיגן קערפּער.
דאָס רויטע מויל מיט גלייכע שורות ציין
איז ראָז און ווייס צעעפנט ביז די אויערן,
די גרויסע אויגן־ווייסלאַך ווערן גרעסער
מיט רויטע אָדערלאַך אַדורכגעצויגן.
זיין מאַט־קאָלירטער פּנים פון טשוגון
ווערט גלאַנציג, און דאָס רעדל אַרום אים
פּאַטשט פייערדיג מיט אַלע לעצטע כוחות,
און ברומט פאַר'דבקה'ט און מיט גרוים עקסטאַז:
הי־האַ, און הי־האַ, און הי־האַ־הי.

געענדיגט דזשיגן — דאַן פאַרנעמט זיך דזשאַרדזש
דורך אָפּגעלייגטע געסלאַך צו דעם שכונה,
וואו היברו־מאָוז טרייבט אָן געשעפט מיט אַלטוואַרג.
דאָס גייט עס אויסלייזן די זונטאַגדיגע בגדים.

וואָס ער פּאַרזעצט גאַנץ פּינקטלאַך יעדן מאָנטאָג.
ער וויים פון אַלטער פּראַקטיק, אַז מען טאָר
צופיל ניט שפּילן זיך מיט געלט: ס׳איז קיילאַכדיג.
ער קריגט אַ וואַרימען קבלת־פּנים:
די קליינע הינערישע אויגלאַך פון דעם מאַוז
זיי הויבן אַז אַרומטאַנצן ווי מייזלאַך,
ס׳פאַרשלאָפן פּנים ווערט אַלץ ליכטיגער,
און פון אַ קופּע אַלטווארג, צונעפּוילטע שיך
זינגט מאַוז אַרויס: הללויה, שאַד!
(הללויה — פון האַלאַ, פון ניגער — שחור,
פון שחור — שאַד). דזשאָרדזש שמייכלט אויפגעלייגט,
און ציילט די טאַלערס מאַוזען אויף דער האַנט,
און מאַוז פאַרבינדט די זונטאַגדיגע בגדים,
באַגלייט פון טיר אַרויס דעם פיינעם שאַד
און ווינשט אים צו אַ ברכה אויף דער פולער וואָך —
און דאַ ווערט דזשאָרדזש פאַרוואַנדלט אין אַ פּילגרים.

דאָס הייסט: ער גייט אַהיים צום ווייב, צו מעגי׳ן.
נאָר, מעשה־שטן, זיינען אויף׳ן וועג פאַראַן
אַזוי פיל לוסטיגע, מחיה׳דיגע פּלעצער,
וואוהין אַריינצוגיין, אַז ס׳דאַרף אַ מענטש
זיין שטאַרק ווי אייזן ניט צו שטרויכלען אויף׳ן וועג.
פון יעדן צווייטן הויז, אויף יעדן ראָג,
שטראַלט אוים מיט ציענדיגע זיבן ליכטער
פון טירן רויט־פאַרהאַנגענע און פענסטער.
די באַנדזשאָ קלינגט און רופט, און גוטע ברידער,
פאַרוויקלט אין אַ בלויען וואָלקן רויך,
זיי זיצן ברייט צעלייגט אַרום די טישלאַך
און לאָזן זיך לכבוד זונטאָג וואוילגיין,
מען שפּילט אין קאָרטן און מען וואַרפט אין ווערפלאַך,
עס גייט די פּאַרע אויף פון ביר און בראַנפן
און ס׳קיצלט מיט דעם ריח פון דער שטאַל.

דאָס שפּיל איז אייגנטלאַך ניט אויף געווינען:
נאָר יענער, וואָס פאַרלירט דעם קאָן, באַדאַרף
מכבד זיין דעם עולם פון דאָס ניי.
איז גייט עס רונד נאָך רונד, וואָס ווייניגער דאָס געלט,
אַלץ פרייליכער ווערט דזשאַרדזש און לוסטיגער.
דער קליינער שטערן גלאַנצט, די ווייסלאַך בלאַנקען,
דאָס מויל פאַרמאַכט זיך ניט אויף איין מינוט,
די צונג איז לויז, און שטעכט זיך גוטמוטיג,
דאָס ביר איז קאַלט, דער בראַנפן צופּט און ברענט.
אַ שאָד נאָר וואָס די נאַכט פאַרשווינדט צו שנעל,
די גאַסן ווערן שטיל און אויסגעשטאָרבן,
און ווען עס שליסט זיך צו דער לעצטער שיינק,
פאַרנעמט זיך דזשאַרדזש אַהיים, שוין אויף אַן אמת.

די „היים" שטייט ווייטלאַך אָפּגערוקט פון שטאָט
צווישן נאָך אַזעלכע חורבות־היימען,
וואָס טוליען זיך צו אַלטע וויסטע שטאַלן.
די ווענטלאַך זיינען קרום און דורכגעפוילט,
די פענסטער זיינען אין דער ערד פאַרוואַקסן.
דער דאַך איז לעבערדיג, און שפּעט אין הערבסט,
ווען ס'הויבן אָן די רעגנס גיסן, טענה'עט מעגי,
אַז זי האָט מורא, ווען עס איז אַוועקצושווימען.
אויף דעם זאָגט דזשאַרדזש: ער האָט ניט אַזאַ מזל,
ער האָט נאָך ניט געזען אַן עלפאַנט שווימען
און ניט געהערט אַזוינס. נאָר אפשר, זאָגט ער,
איז זי אַ היפּאָפּאָטאַמוס, און די היפּאָ־קו
קאָן דוקא יאָ שווימען. זאָגט מעגי: ווען זי וואָלט
געווען אַ היפּאָ, וואָלט זי אַזאַ ניגער
פאַרשלונגען פריער און דערנאָך אַרויסגעשפּיגען;
אַן אָנשטענדיגע היפּאָ, זאָגט זי, וואָלט זיין פלייש
אין מויל ניט נעמען. לאַכט דזשאַרדזש גוטמוטיג,
און מעגי טרייסלט מיט'ן שווערן גוף,
פאַרגייט זיך לאַכנדיג אין הויכן קוויטש.

דאָס פּנים גלאַנצט אין שוואַרץ, די ציינער בלאַנקן,
די אויגן בלינצלען ווייסנדיג און קוועלן,
די שווערע רויטע אוירינגלאַך זיי קלינגען מיט;
עס טרייסלען זיך די דינע קרומע ווענט,
עס טרייסלען זיך די ביינקלאַך און דער טיש,
און ס'טוט דער דאַך דאָס זייניגע — ער רינט.

אַז דזשאָרדזש דערגייט דעם לאַנגען וועג אַהיים —
דערוויסט ער מעגי'ן וואַרטנדיג אויף אים.
אַזאַ פאַרשאַלטן טבע האָט זי: שבת נאַכט
מוז זי אַפריער וויסן פון אַ חשבון —
הגם זי ווייס פאַראויס דעם חשבון ביז אַ האָר.
זיין אַנקומען אין הויז קומט פאַר אַזוי:
ער עפנט פאַרזיכטיג די טיר און הערט זיך צו,
ער שטעקט אַריין דעם קאָפּ, און כאַפּט אים פלינק צוריק,
ווי ער וואָלט מורא האָבן, עפּעס האַרטס
זאָל אומגעריכטערהייט אין קאָפּ ניט פליען.
נאָר אַז דער שונא זיצט געמיטלאַך אויפגעלייגט,
און גלעט די קאַץ, וואָס דרעמלט אין איר שויס,
די קינדער מיט די קעפּלאַך קרויזן דראַט,
זיי כראָפּן פרידלאַך פון'ם בעט אַרויס —
שטופּט דזשאָרדזש צוערשט אַריין דעם פּעקל בגדים,
דערנאָך באַווייזט ער זיך אין טיר אין פולן לייַנג.
די אויגן טאַנצן אומרואיג אין איטלאַך ווינקל,
דאָס מויל איז אויפגעריסן אין אַ שמייכל —
און דאַ קומט פאַר אַזאַ מין דיאַלאָג:

מעגי:

גוט ג'אָוונט, ניגער, נו, געבראַכט די הויזן?

דזשאָרדזש:

(שווייגט און שמייכלט)

מעגי:

אודאי אָנגעבראַכט אין פּאַק פון אַלדאָס גוטס:
די פיינע, פעטע הון, דאָס ביסל שנאַפּס,

די ווייב זאָל אויך הנאה האָבן, נייז, וואָס דען?
אהאַ! איר דזשאָרדזש ווייס גוט מען קאָן קיין מיטאָג
פון זונטאָגדיגע הויזן אויך ניט קאָכן.
ווי קומט עס וואָס ער איז היינט אַזוי פרי?
דזשאָרדזש:
אַבי ער האָט געמיינט, ער האָט געהערט
די ערשטע הענער, קרייענדיג, און שוין.
מעגי:
ווען מאַסאַ לינקאָ'ן וואָלט אהער געקומען,
וואָלט ער דעם ניגער אויפ'ן מיטן מאַרק
אַרויסגעפירט, אים צוגעבונדן צו אַ סלופּ
און וואָלט זיין שוואַרצע פעל אַראָפּגעשונדן,
און זי וואָלט צוגעקוקט און זיך געפרייט.
דזשאָרדזש:
ביי לייטן, אַז אַ מאַן קומט שבת־נאַכט
אַהיים פון אַרבעטן, איז יום טוב'דיג אין הויז:
דער טיש איז גרייט, די צוגעברויינטע הון
שווימט אום אין פעטס און גרינס און זיסע בולבעס,
די ווייב איז יום־טוב'דיג און גוט צום מאַן —
און דאַ ביי אים ברענט העל־פייער אין הויז.

און דאַ ווערט מעגי ווייכער, איינגעהאַלטענער,
און איידער זי האָט צייט זיך דורכצורייִדן,
איז דזשאָרדזשי שוין אין בעסטן טיפסטן שלאָף.

II

אַ מיטוואָכיגע גאָטעסדינסט

אין קליינעם קירך־הויז, האַלב אין דר'ערד פאַרזונקען,
איז אָנגעגאַנגען היים די גאָטעסדינסט;
עס האָט געשוויצט דער נידריגער סופיט,
די שמוציגע, אין בלוי־געפאַרבטע ווענט.

און די קאַלירטע גלעזלאַך אין די פענסטער,
די פלעמלאַך פון די געז־דערן און ליכט,
זיי האָבן בלייך געצאַפּלט און געציטערט,
פאַרשוואומען אין געדיכטן הייסן נעבל.
עס האָט געשמעקט מיט שווייס, מיט בראַנפן, מיט פּאַרפיום,
מיט פערד, מיט הון, מיט פאַרבן און מיט ווייראַך.
די ברידער, מיט דעם ביז צום גרונט געשוירן האָר,
די רעק אַראָפּגעוואָרפן און צעפלאַמט;
און פון די שוועסטער האָט געטריפט דאָס פאַרב,
געשליינגלט זיך אין רויטע ריטשקעלאַך,
געשטרייפט די פּנים'ער און העלזער אויסטערליש.
מען האָט געזונגען. מאַן און ווייב און קינד.
פון פליסנדיגן הייס־צופלאַמטן נעבל
געבלאַנקט האָבן די רייען ווייסע ציין
אין רויטלאַך מאַטע גאָמען איינגעפּאַסט.
די גרויסע אויגן האָבן ווילד געגלאַצט,
געראַנגלט זיך לײדנשאַפטלאַך צו דעם באַלקן.
טשוגון און בראַנז און קופער האָבן זיך צוברענט
מיט הויכע באַק ביינער, עקשנות'דיגע שטערנס.
און אין דעם ברייטן נידעריגן הויז
געפלייצט האָט היים און קאָכיג דאָס געזאַנג:

גיט מיר דעם אַלטן אַמאָליגן גלויבן,
גיט מיר דעם אַלטן אַמאָליגן גלויבן —
עס איז גוט גענוג פאַר מיר.

עס איז גוט פאַר די קינדער ישראל,
עס איז גוט פאַר די קינדער ישראל —
און ס'איז גוט גענוג פאַר מיר.

ס'איז געווען גוט פאַר פּאָול און סיילאַס,
ס'איז געווען גוט פאַר פּאָול און סיילאַס —
און איז גוט גענוג פאַר מיר.

וואָס איז גוט ווען די וועלט איז אין פלאַמען,
וואָס איז גוט ווען די וועלט איז אין פלאַמען —
און איז גוט גענוג פאַר מיר.

וואָס איז גוט אין די שעה פון דאַרבן,
וואָס איז גוט אין די שעה פון שטאַרבן —
און איז גוט גענוג פאַר מיר.

טאַ גיט מיר דעם אַלטן, אַמאָליגן גלויבן,
גיט מיט דעם אַלטן אַמאָליגן גלויבן —
עס איז גוט גענוג פאַר מיר.

דאָס ליד האָט מען געזונגען אין עקסטאַז,
וואָס ווייטער העכער, שטאַרקער, פלאַמיגער.
געענדיגט אײנמאָל — אָנגעהויבן פון דאָס ניי,
מיט מערער פרישקייט און מיט מער התלהבות.
און זינגענדיג אַזוי איז מען אַריין אין טאַנץ:
די הייסע מאַסע זינגענדיגע פלייש
האָט אין איין גרויסן קנויל פון ליידנשאַפט
זיך אויסגעפלאָכטן און צונויפגעקלאַמערט,
און הענט אויף שולטער, ברוסט צו ברוסט געדריקט,
דער אָטעם גיריג אָפגעהאַקט און שווער,
די אויגן פעסט צונויפגעפרעסט אַנטציקט,
האַלב־וואַכנדיג, האַלב־שלומערדיג אין נעבל.
די אוירינגען און אָרמבענדער פון די ווייבער,
זיי האָבן שווער און רייצנדיג געקלונגען,
די רויטע ליפּן האָבן ברענענדיג געשמאַכט
און אויפגערעגט האָבן די נאָז־פליגל געציטערט.
דערנאָך האָט מען אַ צווייט געזאַנג פאַרצויגן,
אַ צווייט געזאַנג, אַ נאָגנדיגס און שטילס:

אַ, מרים, ניט באַדויער און ניט וויין,
אַ, מרים, ניט באַדויער און ניט וויין,

פרעה׳ס חיל איז דערטרונקן —
אַ, מרים, וויין ניט מער!

אַ, ווי איך באַגער צו זיין ווייט פון דאַנען,
שטיין אויף יענעם ברעג וואו משה איז געשטאַנען, —
פרעה׳ס חיל אז דערטרונקן —
אַ, מרים, וויין ניט מער!

ווייט־ווייט דאַרטן זע איך ווי אין טרוים
מלאכים שוועבן אויף׳ן קאַרשנבוים.
פרעה׳ס חיל איז דערטרונקן —
אַ, מרים וויין ניט מער!

און אז עס איז געקומען צו די ווערטער:
„גראָבט מיין קבר מיט אַ רידל פון גאָלד,
„לאָזט מיך אַרונטער אויף קייטן פון גאָלד" —
איז די באַגייסטערונג אַזוי געשטיגן,
אַז טרערן האָבן זיך געגאָסן פון די באַקן,
און מענטשן האָבן פריידיק אויף׳ן קול געשלוכצט,
און מענטשן זיינען פון די פיס געפאַלן
געשלאָגן זיך אַן דיל, פאַרגלייזט די אויגן
מיט ווייסן שוים אַרום די שוואַרצע מיילער,
געקלאַפּט זיך אין דער ברוסט מיט אַלע כוחות
און זיך פאַרגאַנגען אין אַ ברומיגן געזאַנג:
„גראָבט מיין קבר מיט אַ רידל פון גאָלד,
לאָזט מיך אַרונטער אויף קייטן פון גאָלד —
פרעה׳ס חיל איז דערטרונקן —
אַ מרים, וויין ניט מער!"

III

טאַמאַם

ווען ברודער דזשאַרדזש און שוועסטער מעגי האָבן
צוריק דערכאַפּט דעם אָטעם אויף דער לופט —
און זיינען זיי צוערשט געגאַנגען שטיל און פרום.
דער הימל איז געווען טיף און אויסגעשטערנט,
דאָס ווינטל פון סוף זומער האָט געגלעט,
די בלעטער־בוימער האָבן צווישן זיך געערדט,
און גרילן האָבן האָפּערדיג געקלאַפּט.
געוויס וואָלט דזשאַרדזש'ן גוט געטאָן א גלעזל ביר,
אויף זיין פאַר'שרפה'ט און פאַרטריקנט גומען;
ווען מעגי איז ניטאָ — וואָלט ער געוויס
אַריינגעכאַפּט זיך אין אַן אָפּן שענקל.
נאָר גיי און העלף זיך — אַז דאָס גייט און פרייכט,
און הייבט זיך אויף זיין האַנט, און פייפט און סאָפּעט.
אַז עכטער לאָקאָמאָטיוו — טראַכט זיך דזשאַרדזש.
און דאָ ווערט פול זיין האַרץ מיט גרוים פּאַרדרום.
עס קומט אים ברודער טאָמאַם אויפ'ן זין
א גלאַנציגער, א שמעקעדיגער אויסגעפּוצט
מיט גרויסע רויטע שטרייפן אויפ'ן העמד.
און ער דערפילט, עס שלאָגט אים צו חלשות.
ער שפּייט זיך ניפטיג אויס, און הויבט אָן ברומען.
צוערשט פאַר זיך, דערנאָך א ביסל העכער,
אַזוי אַרום מיט ווייטע הינטערוועגלאַך.
א שטייגער, פרעגט ער תמימות'דיג, נאָך וואָס
באַדאַרף מען אין דער קירך אַזעלכע מענטשן,
וואָס האָבן קיין רעליגיע ניט אין האַרצן?
למשל, זאָגט ער, נעם דעם ברודער טאָמאַם:
דער ניגער קומט אין קירך אַריין ניט דאַוונען,
ער קומט אַראָפּפירן פון וועג די ווייבער.

דאָס גייט אום שלינג־און־שלאַנג, און וויל ניט אַרבעטן,
אין קעסט אויף פרעמדע מענער׳ס האַרעוואַניע.
דעם ניגער, זאָגט ער, דאַרף מען נויטיג לינטשן.
למאי, זאָגט ער, האָט ניט דער ניגער חתונה?
און נעמט זיך ניט אַן אייגן ווייב פאַר זיך?
ער וואָלט פאַרשפּאַרט צו גלאָצן זיינע בולבעס,
און קנייפּן פרעמדע ווייבער אין דער קירך.
אים נאַרט מען ניט, ער זעט.
זאָגט מעגי גלייכגילטיג:
אַז, ערשטנס, האָט איר טאָמאָס ניט געקניפּן,
איר קנייפּט מען ניט אין קירך, זי קומט דאָרט דאַוונען.
נאָר אויב איר ניגער זעט אַזעלכע זאַכן,
איז דאָס אַליין אַן אויסגעפּרובטער סימן,
אַז ער אַליין האָט אויך ניט קיין רעליגיע.
אַ מענטש, זאָגט זי, וואָס קומט אין קירך צום דאַוונען
דאַרף קוקן אינ׳ם בוך אַריין, און ניט
אין פרעמדע הענט. דאַ ווערט שוין דזשאַרדזש ברוגז:
רעליגיע היינט, זאָגט, רעליגיע מאָרגן,
מעג טאָמאָס זיין אַ צדיק ווי סיינט דזשאָן,
נאָר אויב דער ניגער וועט אַריבערגיין זיין שוועל
ווען ער, דזשאָרדזש וואַשינגטאָן, איז אין דער היים ניטאָ —
וועט ער אים איבערברעכן ביידע פיס;
די הענט, זאָגט ער, וועט ער אים לאָזן גאַנץ,
כדי דער זון פון שוואַרצן הונט זאָל האָבן
מיט וואָס צו שפּילן אויפן פידעלע אין מאַרק.
פאַר פרעה׳ס פעטע קו — דאָס מיינט ער מעגי׳ן —
וועט זיין גענוג די לאַנגע ווייכע בייטש;
אַזוי ווי עס איז גוט פאַר זיינע אייזלען
וועט עס אודאי זיין אויך גוט פאַר איר.

נאָר טאָמאָס האָט זיך ווינציג וואָס געשראָקן:
ער האָט זיך שטאַרק פאַרלאָזט אויף זיינע פיס,
ער האָט געגלויבט, זיי וועלן אים בשלום

אַרויסטראָגן פון יעטווידער געפאַר.
קלאַפּט דזשאַרדזש אין פאָדער־טיר, איז דאָ אַ הינטער־טיר,
אַ פּאַרקאַן איז געמאַכט אויף דעם צו שפּרינגען.
פאַריבל האָבן איז ניטאָ אויף וואָס —
אַ מאָלע וואָס אַ מענטש רעדט אויס פון הייסן בלוט?
קיין בעלן אויף צו אַרבעטן איז טאָמאַס ניט.
פאַרקערט: אַ מענטש, זאָגט ער, איז ניט קיין אייזל,
נאָר אויב אַ ניגער גלוסט זיך דוקא גיין אין שפּאַן,
טאָ זאָל אים וואויל באַקומען. אים, זאָגט ער,
איז ניחא אָפּצוקומען ווי עס גייט.
איז וואו נאָר עס איז דאָ אַ מאַן וואָס אַרבעט,
הייבט טאָמאַס דאָרט און הויערט אַרום ווייב,
און דוקא ווען דער מאַן איז אין דערהיים ניטאָ.
היינט מעגי, מאָרגן פּעגי — און ווער נישט?
ביי זיי איז טאָמאַס גאָר אַן אָנגעלייגטער גאַסט:
ווייל, ערשטנס, איז דער טאָם אַ יונג מיט ביינער,
איז פעפערדיג און וויצלדיג און שאַרף,
און נעמט ער נאָכמאַכן די שכנים פון אַרום,
אַ שטייגער, ווי צוויי ניגערס קריגן זיך אין שענק,
ווי דזשאַרדזש טרייבט אַן און שמועסט מיט די אייזלען,
צי ווי דער רעווערענד קלאַפּט זיין בויך אין קירך —
איז שטייען זיי פאַר אייך ווי לעבעדיג,
ווי איר אַליין וואָלט דאָרט געווען און צוגעזען.
דערצו האָט טאָמאַס גאָר אַן אַנדער מעלה:
ער האָט אייך ליב צו צאָלן פאַר אַ טובה,
און יענע הויז וואו ער איז איינגייער,
איז פול מיט אַלע גוטע זאַכן, ווי אַן אויג.
אַז טאָמאַס לאָזט זיך אויסן שטאָט שפּאַצירן,
פאַרגעסט ער ניט זיין זעקל מיטצונעמען,
און וואו ער ציט אַדורך, שפּאַצירנדיג, וועט שוין
קיין גראָז ניט וואַקסן. שטייט אַן עפּל־בוים
צו נאָנט צום פּאַרקאַן, פּוילט זיך טאָמאַס ניט

דעם בוים אַ טרייסל טאָן, דאָס נעמליכע
מיט באָרן, אַפּריקאָזן און מיט ווייַנשל,
ער גראָבט אָן, מעשה בעל־הבית, די פּיינע בולבעס,
אַ בוריק, און אַ ציבעלע, אַ קעפּל קרויט:
אַ הון, אַן ענטל, אַז זי האָט פאַרבלאָנדזשעט,
געפינט איר רו ביי טאָמאָס׳ן אין זאַק.
אַזוי אַ גייט אים. טאָמאָס וויצלט זיך,
אַז וועדליג נאָך דער שפע פון קענטאָקי
קען ער מפרנס זיין אַ צענדליג ווייבער,
און ניט נאָר איינע.

דזשאָרדזש, אָבער, איז ניט נתפעל,
פון טאָמאָס׳ן און זיינע זיבן מעלות.
ער האָט זיך איינגע׳עקשנ׳ט ווי אַן אייזל:
ער וויל ניט טאָמאָס׳ן ביי זיך אין הויז,
און וויל ניט זיינע טובות, און דאָס גאָר.
ווי ער דרינגט איז דער ניגער נאָר אַ פּייגלינג:
אַ קונץ, זאָגט ער, אַ מענטש האָט פלינקע פיס,
איז דאָך אַ האָז נאָך פלינקער פון דעם ניגער.
למאי, זאָגט ער, וואָס שטעלט ער זיך ניט אָפּ
און וויל ניט אויסהערן זיין אַרגומענט —
און טאָקע איינמאָל וויסן וואו מען האַלט?
האָט טאָמאָס געשיקט זאָגן: ס׳איז ניט נויטיג,
ער ווייס אַליין, זאָגט ער, אוואו ער האַלט,
און אַרגומענטן וויל ער ניט פאַרפירן
מיט איינעם וואָס איז אים אַ נאָנטער מענטש.
און מעגי זאָגט: דער ניגער קריכט אויף גלייכע ווענט.
דאָס שפּרינגט ער אויסן שוואַרצן הויט פון וואָוילטאָג.
דעם ניגער דאַרף מען שמייסן מיט דער בייטש
ביז ס׳וועלן אים די נאַרישקייט אַרויס פון קאָפּ.

IV

„טהענקסגיווינג"

דעם גאַנצן טאָג האָט ווי פון זיפּ געשאָטן
אַ קלײנער און פאַרביסענער און קאַלטער רעגן
פון נידעריגן מוטנע־גרויען הימל.
דער ברוק און אַספאַלט האָבן זיך באַגלאָזט,
און דזשאָרדזש׳עס שווערע אײזלען און געשפּאַן
זײ האָבן מער געגליטשט זיך ווי געגאַנגען.
די בײזע נעץ האָט זיך אין בײן פאַרקליבן.
דער ווינט האָט בײז געשמיסן אין זײן פּנים,
די בײטש איז נאַס געווען און קאַלט געפרוירן
און האָט געגליטשט זיך ווי אַ שלאַנג פון האַנט.

דערפאַר, אַז דזשאָרדזש איז נאָך דעם שווערן טאָג
אַרײנגעפאַלן אַ דערפרוירענער אין הויז —
איז ער פאַרגאַפט געבליבן אויפ׳ן שוועל.
דער קוילן־אויוון האָט געברענט צוברענט:
אײן גרויסע רויטע פײערדיגע קויל.
דאָס שטיבל איז געשטאַנען אין אַ נעבל —
עס האָבן זיך בײ אים די נאָזפליגל צושפּילט
פון שאַרפע הײסע ריחות פון געבראָטנס.
ס׳איז גאָר צוערשט פאַר אים אַרויסגעשוואומען
דער טיש געדעקט מיט אַ געפּרעסטן טישטוך
באַלאָדן און באַשמעקט מיט אַלדאָס גוטס:
דער פײנער אינדיק האָט אַרויסגעשמעקט
און האָט אַרויסגעלויכטן גאָלדיג־ברוין
מיט קלאָרע טראָפּן פעטס אַזוי ווי פּערל;
און האָז, פּונקט ווי לעבעדיג, מיט אַלע גלידער,
זײ זײנען ווי פאַרגליווערט שפּרינגענדיג
געבליבן שטעקן צווישן ברוינע בולבעס

און כל־המינים לעבעדיגע גרינסן.
די זויער־זיסע זאפט פון זשוראווינעס
האט אים זיין מויל געמאכט צו וואסערן.
און ס'האבן פון געפלאכטן קארב געלויכטן
די רויטע גרויעס עפל און אראנזשן
און קילע ריחות אין דער היץ פארשפרייט.
און אויף דער ערד, פון טיפן קובל פונ'ם גרעט,
מיט העלזער אויסגעשטרעקט, שערענגעסווייז,
אזוי ווי זעלנער, האבן פלעשער ביר
ארויסגעקוקט פון אנגעבראקטן אייז.

נאר איידער דזשארדזש איז נאך צו זיך געקומען
האט עפעס אים א זעץ געטאן אין הארצן,
אז ער איז שטיין געבליבן א פארצאפעלטער:
אויף דעם טאפטשאן, ביים ריין געדעקטן טיש,
דארט האט דאס קליינווארג מיט צובליצטע אויגן,
מיט פליענדיגע דראט־געקרויזטע קעפלאך,
זיך מיט דעם אנקל טאמאס'ן געשפילט.
דער ניגער זיצט זיך אויסגעפוצט און שמעקט,
ווי ניט אים מיינט מען עס, און ראלט די ווייסלאך.
איז דזשארדזש אזש אויפגעשפרונגען אויף צוריק:
מען וועט אים, טראכט ער, אפטאן דא א שפיצל,
נאר דא איז מעגי ווי א שיף ארויסגעשוואומען,
פארפלאמט און גלאנציג, שמייכלענדיג אפער
אויף אלע ציין און רויטלאך ווייסע אויגן:
אז ברודער טאמאס האט באוויזן פיינקייט,
האט אנגעבראכט אין שטוב פון אלדאס גוטס —
האט זי זיך דורכגעטראכט: ס'איז מער ניט רעכט
ער זאל פון אלעם דעם שוין אויך געניסן.
און סתם וואס איז עס פאר א גאנג זיך בלאזן?
א מענטש איז ניט קיין אינדיק, ס'איז שוין צייט
זיך איבערבעטן.

דאָ האָט טאַמאַס זיך צורעדט:

ער ווייס ניט, זאָגט ער, וואָס און ווייס ניט ווען,
פאַר וואָס מען זאָל זיך קריגן צווישן ברידער.
מסתמא, זאָגט ער, האָט ער געגוג שונאים,
און מאַלע וואָס די בייזע צינגער ריידען,
ווי ס'שטייט געשריבן אינ'ם הייליגן בוך:
„צווייִשאַרפיג שווערד איז זייער צונג". ער האָט
שוין לאַנג, זאָגט ער, געוואָלט צו'ן אים אַריינגיין,
אים עפענען די אויגן, דזשאַרדזש זאָל זען,
אַז ער איז אים אַ פריינד. און וואָס איז שייך,
די אַלע פיינע זאַכן אויפ'ן טיש,
זאָל מעגי אים צוליב טאָן, און דערפון
קיין גרויסן ווען מאַכן, ס'איז ניט ווערט
דאָס צו דערמאָנען גאָר, ער איז ניט אויסן געלט,
און צווייטנס, קריגט ער עס בחצי חנם.
און טאַקע צוליב דעם האָט ער געבראַכט
דעם גוטן ווייסן טרונק „לבנה־שיין"
מען זאָל גוטברודערשאַפט מיט דעם באַנעצן
און זאָל זיין שלום אויף דער וועלט.

האָט דזשאַרדזש געטראַכט:

דער ניגער חנפה'ט זיך צו מיר צו שטאַרק,
און מאַכט זיך ווי גע'פגר'ט, ווייל מיך נאַרן.
דערווייל אָבער בין איך דאָ בעל־הבית...
נאָר איידער וואָס און ווען באַדאַרף מען עסן.
האָט מען זיך צוגעזעצט צום פיינעם טיש,
צוערשט האָט מען געמאַכט דעם גוטן שנאַפּס,
זיך צוגעקלונגען, צוגעפּאַטשט די ליפּן.
דערנאָך האָט מען גענומען זיך צום רייבן:
דאָס גאַנצע הייסע הייזל האָט געקלונגען
פון טעלער און פון מעסער און פון ציינער,
די אָפּגעלעקטע ביינער זיינען צו דער קאַץ
אויף דר'ערד געפלויגן; גרויסע טראָפּנס שווייס

געשטאַנען זיינען אויף די קאַרקן און די שטערנס ;
און פּנימ׳ער האָבן געגלאַנצט ווי אָפּגעפּוצט.
דעם ערשטן הונגער איינגעשטילט, האָט מען דאָס אַלץ
אַראָפּגעשווענקט מיט שוימיק־קאַלטן ביר,
דערנאָך זיך ווידער צוגעקלונגען מיט׳ן שנאַפּס,
און ווידער זיך גענומען צו דעם עסן,
און דאָ איז דזשאַרדזש געוואָרן האַרציגער,
און טאָמאָס האָט גענומען אויסגיסן פאַר אים
זיין אָנגעווייטאָגט האַרץ. ער ווייס, זאָגט ער,
ס׳איז קיין תכלית ניט אַזוי צו לעבן,
אַ הונט אַפילו האָט אַ שטיקל היים,
און ער, אַ, שלעפּט זיך אום אַ נע־ונד׳ניק
און האָט קיין דאַך ניט איבער זיך. ווי לאַנג,
איז דאָס דער שיער, פרעגט ער, אַזוי זיך פּלאָגן ?
צי אפשר ווייס ער, דזשאַרדזש, פאַר אים אַ מיידל,
אַ שטילס, אַ גוטס, געלט שפּילט ביי אים קיין יחוס,
דער עיקר איז ביי אים אַ שטילע היים,
וואו ער זאָל זונטאָג זיצן ביי זיין פייער,
און לייענען דאָס הייליק וואָרט פון ביבל.
און דאָ לאָזט טאָמאָס שטיל דעם קאָפּ אַרונטער,
און גיסט מיט גרויסע טרערן, ווי אַ ביבער.

דאָס קליינוואַרג איז דערווייל צופאַלן איינציקווייז,
פאַרשלאָפן זיך דערשלעפּט צו זייער ווינקל ;
אין דרויסן האָט געוויינט דער נאַסער ווינט,
געפּויקט מיט בריזגעס צוגעפּרירטן רעגן
אין דאַך אַריין און אין די קליינע שייבלאַך.
דער אויוון האָט געברענט, און ס׳האָט דער בלויער רויך
פון שטאַרקע שמעקעדיקע פייפס געקרויזט זיך,
געוועלבט זיך שווימענדיק אַרום סופיט.
מען האָט געקושט זיך, און געטרייסט זיך, און געוויינט
און באַלד דערויף צוגאַנגען פאַר געלעכטער.
דערנאָך האָט מען געזונגען מיט׳ן פולן מויל :

צוערשט די פייערלאכע לידער פון דער קירך,
פון גיהנום און גן־עדן און מלאכים,
פון הייליגן סיינט פיטער, וועלכער שטייט
ביים שוועל פון הימל מיט א בלאנקע שווערד
און לאזט די פריצים אין די ווייכע וויג־שטולן
אהין ניט צוקומען. דערנאך האט מען
געזונגען זיסע, לאנג צוצויגענע נגונים
פון אומגליקלאכער ליבע און פון ניגער־וויי.
דאס ליד פון דער געליבטער וואס באקלאגט
דעם פרי־געלינטשטן „איזי בריזי דזשאן“.
און דאס בארימט און קאמיש־לוסטיג ליד
„פון פערד און פון פליג און די צוויי קליינע מייז,
וואס זיצן אין ווינקל און שפילן אין דאיס“.
און צווישן איין געזאנג און ביז דעם צווייטן
האט מען זיך צוגעוואונשן און געטרונקען.
די פנים׳ער האבן געברענט ווי פייער,
די אויגן האבן ווילד און הייס צושפילט זיך,
געגליט ווי הייסע לעבעדיגע קוילן.

און ווען דער לאמפ צום סוף איז אויסגעגאנגען,
און ס׳האט זיך איינגעשטילט דאס גרויס געשריי —
האט בלויז דער הייסער אויוון רויט געשיפעט,
געווארפן רויטע שטיקער אויף די ווענט
און אויף קורטשאווע שווארצע שאטנקעפ.
עס האט די שטוב געקרעכצט מיט הייסע קלאנגען,
מיט לעבעדיגע שארכן און געברום.
און שאטנס האבן ווי אין פיבער זיך געווארפן,
פארכאפט אין ברומיגן און רויטן נעבל.
און אין די פענסטער האט געקוקט די נאכט:
געקלאפט מיט רעגן־פינגער אין די שויבן,
געפייפט מיט הילכיג־קווויטשנדיגע ווינטן,
און האט דעם רויטן נעבל איינגעשלעפערט.

דאָס זייַדען העמד.

דאָס זיידן העמד

האָט טאַם געהאַט אַ העמד פון שווערן זייד —
האָבן אים געמאָגט מקנא זיין אַי גאָט אַי לייט.
האָט דאָס דער רויטער שטרייף געבלענדט דאָס אויג,
געדיכט און רייך האָט עס געשטראַלט מיט יעדן בויג.
איז ווען ער טוט אַריינקומען אין קירך אַ נאַכט —
האָט ער ניט איינעמ׳ס פרעמדנס ווייב געבראַכט
צו זינדיגע מחשבות אין גאָט׳ס הויז.
נאָר טאָמאַס האָט זיך ניט געמאַכט דערויס,
ער פלעגט, ווי אומגערן, צעשפיליען זיך דעם ראָק,
אַז ס׳זאָל דער זייד נאָך מערער טאָן אַ שלאָג.
די מאַנען פלעגן קרימען זיך, און קוקן בייז,
די בלוטן פלעגן זיך צושפילן הייס,
און ווינטשן טאָמען ברעכן רוק און לענד
צוזאַמען מיט דער פיינער בליצנדיגער העמד.

איז טאָמאַס איינמאָל, אין אַ בייזער שעה, אַרויס
און האָט פאַרזעצט די העמד ביי היברו־מאָוז.
איין וואָך, אַ צווייטע, און אַ דריטע איז אַוועק —
און ס׳הייגט דאָס העמד פאַר׳יתומ׳ט אויפ׳ן טשוועק.
שוין לאַנג פאַרשפּעטיגט און פאַרלאָפן דער טערמין —
און ס׳הענגט דער עסק, ניט אַהער און ניט אַהין,
דאָס העמד איז זיך געהאַנגען עלנט און אַליין.
האָט מאָוז גענומען שילטן טאָמאַס׳עם געביין:
דער ניגער איז ווי אויסגערונען פון דער ערד,
פאַרטרונקן ס׳געלד, און ניט מען זעט, און ניט מען הערט,
ביז איינמאָל האָט זיך דזשאַדזש אין קראָם אַריינגעכאַפּט:

גנשמעקט אהער, געשמעקט אהין, באטאפּט.
דערקענט דעם ניגער'ס העמד, און האָט זיך אַזש צושיינט —
וועט איינס פאַר אלעמאל זיך אָפּרעכענען היינט.
ס'וועט זיין מיט וואָס זיך אויסצורימען פאַר'ן ווייב,
און געבן טאמאס'ען אין ביין אַ גוטן רייב.
פון פּוסטע זאַכן, אָפּגעלאַכט, געשפּעט,
געמאַכט זיך בלומרשט גלייכגילטיג גערעדט
געקאַטשעט זיך מיט האָרץ פון זיינע קלוגע רייד,
און פלוצים אָנגעכאַפּט דעם מאַוז גאָר אומגעריכטערהייט.
וועז יענער האָט געמיינט, ער דולט אומזיסט דעם קאָפּ,
באַטאַפּט די העמד מיט בטול, פון אויבן אַראָפּ:
אַ שטייגער, וויפיל איז די שמאַטע ווערט?
און ווי נאָר דזשאָרדזש האָט פון דעם פּרייז געהערט
האָט ער, צו מאַוזעס איבעררעשונג, ניט געקלערט,
זיך ניט געדונגען, און באַצאָלט גלייך אויפ'ן שטעל.
איז מאַוז געבליבן שטאַרק פאַר'חידוש'ט: וואָס איז העל,
איז מיט'ן ניגער היינט ביינאַכט דאָס מער?
צי האָט ער ניט געלאַטכנט עפּעס מער?

דערווייל האָט נאָט געהאָלפן טאמאס שאַד —
איז אויפגעריכט געוואָרן אויף דער נייער וואַד.
איז ווי ער האָט דאָס ביסל מינץ הערטאַפּט
האָט ער צו מאַוז'ען זיך אַראָפּגעכאַפּט
צו אויסלייזן דאָס גוטע העמד. איז טאָם
מיט גרויס אָפּלאָמב אַריין אין מאַוזעס קראָם
און איידער מאַוז האָט נאָך געעפנט ס'מויל
איז טאמאס שוין געשפּרונגען ווי אַ גומי־קנויל.
געדזשיגט אהער, געדזשיגט אהין, אַ ליד געברומט:
„דער גרויסער טאָג דערנענטערט זיך, ער קומט, ער קומט.
„אַט רייט ער אויף אַ וואָלקן, און דער וואָלקן איז רויט.
„דעם צדיק ברענגט ער לעבן, און דעם רשע טויט —
„דער גרויסער טאָג דערנענטערט זיך, ער קומט, ער קומט".
האָט מאַוז געטראַכט: אַ שמחה אויפ'ן שאַד!

עס וועט אים כאַפּן שוין דער גרויסער בראַד.
דערווייל איז טאַם ניט איינגעשטאַנען אויף אַן אָרט.
אַט, דאַכט זיך, איז ער דאָ, אַט איז ער דאָרט.
ער טאַנצט אַרום איבער׳ן קראַם, דער יונג,
און ס׳ציטערן די ווענט פון זונג און שפּרונג.
דער שאַד פאַראויס, און הינטן לויפט דער מאַוז
דערציילט דעם אמת פון׳ם האַרץ אַרויס;
די מעשה איז אַ קורצע — שיין און פיין:
די מאָל האָט זיך פאַרקליבן אין דעם העמד אריין
און אָנגעמאַכט אַ חורבן, לאַד אויף לאַד —
(און פלינק אריינגעפלאַכטן: אַזוי לעבסטו, שאַד!)
צום גליק, האָט ער זיך, מאַוז, אין צייט געכאַפּט
און האָט אַ קונה פאַר דעם העמד דערטאַפּט.
דאָ האָט זיך טאַמאַס ראַפּטאַם אָפּגעשטעלט,
ווי ס׳וואָלט אים אָטעם פלוצים אויסגעפעלט.
מען האָט געזען בחוש: זיין הויט ווערט בלייך,
איין פוס, פון דזשיג, פאַרגליווערט אין דער הויך.
און דאָ האָט מאַוז אביסל אים געטרייסט,
אביסל אים געמוסר׳ט: אָט וואָס הייסט,
אַ ניט געזעצטער מענטש, אַ מענטש וואָס נעמט,
פאַרזעצט אַ זיידענע אַ גוטע העמד,
און ניט מען הערט און ניט מען זעט פון אים צומאָל —
נאַר וואָס איז דאָ צו מאַכן? מאָל איז מאָל.

דעם זעלבן אָוונט, מיט געבראַכענעם געמיט,
איז טאַם אין קירך געזעסן מאַט און ׳מיד.
דאָס מאָל פאַרשפּילעט שוין אויף אַלע קנעפּ,
די ברידער זיינען זיך געזעסן מיט געבויגענע קעפּ,
דער גלח האָט געצויגן מאַנאַטאָן און לאַנג,
און טאַמען איז געווען נודנע־באַנג.
אין האַרצן האָט גענאַגט דאָרט און געקלעמט,
און פון׳ם זין איז ניט אַרויס דאָס העמד.
האָט טאַמאַס ניט געקוקט אַהין, און ניט אַהער,

די אויגן אינ׳ם בוך פאַרלאָפן מיט אַ טרער.
נאָר ווען מען האָט זיך אויפגעשטעלט אַהיים צו גיין —
האָט ער דערזען ווי דזשאַרדזש שטשירעט מיט די ציין,
און ס׳האָט אַ שלאָג געטאָן דער רויטער פּאַס.
איז טאָם געוואָרן ווי פאַרצאַפּלט בלוי און בלאַס,
נאָר איידער וואָס, איז שוין פון דזשאַרדזש׳ן ניט געוואָרן
און טאָמאַס איז געבליבן איינזאַם מיט זיין צאָרן.
ערשט דאָ האָט ער דערגראָבן זיך צום סוד:
אַז ניגער דזשאַרדזש האָט אים געפירט אין באָד.

איז ער אַוועק אין שיינק מיט זיין פאַרביטערט האַרץ —
איז מרה־שחורה׳דיג געווען די וועלט, און שוואַרץ.
די ברידער האָבן טאָמאַס׳ן אַזש ניט דערקענט —
אַזוי רחמנות׳דיג און נעבאַכדיג פאַרקלעמט.
האָט עם גענומען ניט איין איינציג גוטן טרונק
אַריינצוגיסן שאַרפן פעפער אין דעם יונג.
די מרה־שחורה צו אַרויסטרייבן פון זיך
און ווידער זען די וועלט אין ראָזן ליכט.
ערשט דאַן האָט זיך זיין מויל געעפנט פון דאָס ניי,
האָט אָפּגעכאַפּט דעם אָטעם, און דערשפּירט זיך פריי.
האָט ער זיך ברייטלאַך, פייערלאַך צעפלאַמט
אויף מענטשנ׳ס אומגערעכטיקייט וואָס ברענט און כמ׳ט.
אויף מענטשנ׳ס פאַלשקייט און געמיינהייט, אייגננוץ
וואָס צאָלן אָפּ מיט שטיינער אַנשטאָט גוטס.
און באַלד דערויף, און גאָרנישט לאַנג געטראַכט
אַריבער צו אַ פעפעריגן וויץ, געלאַכט.
גע׳חזק׳ט פונ׳ם גלח, אין די קני געפּאַטשט,
דער עולם האָט פון לאַכן שיער געפּלאַצט.
געקלונגען מיט׳ן לעצטן זילבער אין די הענט —
דעם פּרייז פאַר דעם אין רויט־געשטרייפטן העמד.

און שפּעטער, ווען דער שיינק האָט זיך פאַרמאַכט
האָט טאָמאַס זיך געשלעפּט אין שוואַרצער נאַכט.

די ערד האט זיך געוויגט ווי וואסער פאר'ן ווינט,
און טאמאס האט געפירט מלחמות מיט די הינט.
געגאנגעז וואקלענדיג, געפאלן פון די פיס,
זיך אויסגעהיט פון גריבער, ווי עס איז.
געגאנגען און געזונגען, געגאנגען און געברומט :
„דער גרויסער טאג דערנענטערט זיך, ער קומט, ער קומט,
„אט רייט ער אויף א וואלקן, און דער וואלקן איז רויט,
„דעם צדיק ברייננט ער לעבן, און דעם רשע טויט".

דער סוף פון טאָמאַס'ן.

(פראַגמענטן)

I

הונגער

דער הונגער האָט אים אָנגעהויבן בייסן —
צוערשט געפּלאָגט פון מורא און חרטה,
האָט טאַמאַס ניט געוואַגט זיך צו באַוועגן,
געלעגן מיט׳ן קאָפּ אין בויך צונויפגעקנייטשט,
פאַרשאַרט מיט טויטע בלעטער און מיט צווייגן;
די שאַרפע אויערן געשפּיצט ווי ביי אַ הונט,
געציטערט ביי דעם קלענסטן שאָרך פון וואַלד.
נאָר וואָס אַמאָל האָט זיך געשטאַרקט דער הונגער,
און טאַמאַס׳ן געטריבן פון באַהעלטעניש.
דער שוואַרצער קאָפּ מיט קורצגעשוירן האָר,
האָט אָנגעהויבן אָפּטער זיך אַרויסשטעקן
פון געלבלאַד־גרינלאַך שאַרכנדיגער דעק.
די אויגן זיינען שוין געווען ניט ראָז,
נאָר בלוטיג־רויט, געקראָכן פון׳ם קאָפּ.
דאָס פּנים קרום, ניט גלאַנציג שוואַרץ, נאָר גרוי,
מיט בלאַנקע ווייסע שטעכעדיגע ציין —
האָט אויסגעזען דער קאָפּ ווי פון אַ חיה,
אַ חיה פון אַן אומבאַקאַנטן מין.

צום גליק זיינען געשטאַנען לינדע טעג,
ווי ס׳גיט זיך איין אַמאָל אין מיטן ווינטער;
עס האָט זיך וואָר־ניט־וואו געווייסט דער שניי,
און ס׳האָט אַ ווינטערדיגע מילדע זון
געוואַרעמט דורך די טעג די הוילע בוימער,
די טויטע דאַרע צווייגן אויפן גרונט,

און טאַמאַסעס באַהעלטעניש אין גראַבן.
עס זיינען וועווערקעס אַרומגעשפּרונגען,
זיך אָפּגעשטעלט צו קוקן אויפן קאָפּ —
נאָר צוגיין נאָענט צו טאַמאַס'ן — דאָס ניט.
ביי גוטע פרייע אומשטענדן — וואָלט טאַמאַס
געמאַכט זיי טאַנצן אויף די פּלייצעס זיינע —
נאָר דאָ, ווי אויף להכעיס, ניט פון פלעק.
ער האָט פּרובירט זיי מאַניען מיט די הענט,
גערופן זיי מיט אַ פאַרשטיקטן קול,
געשמועצערט מיט די ליפּן, נאָר די וועווערקעס
זיי האָבן זיך דאָס מאָל פאַר אים געהיט.
קען זיין, ס'האָט זיי געשראָקן פאַר'ן קאָפּ אַ קערפּער,
קען זיין, פון אומנאַטירלאַכן הייזעריגן קול,
פון מערדערישן גלאַנץ פון זיינע אויגן —
נאָר ווי עס זאָל ניט זיין — די קליינע שטיפער
זיי האָבן זיך געהאַלטן פון דער ווייטן,
פאַררייסן הויך די גרויע דיקע עקן,
געשפּרונגען און געקלעטערט אויף די ביימער,
און חנ'עוודיג געשפּילט: און ס'האָט דער קאָפּ
זיך איינגעפּרעסן אין די גרויע פעלכלאַך
מיט בלוט-פאַרלאָפענע און טעמפּע אויגן.

נאָר אויפן דריטן טאָג פון זיין באַהעלטעניש
האָט טאַמאַס ניט געקענט מער איינליגן:
עס איז געוועזן, ווי אַ בייזער הונט
וואָלט זיך געהאַט פאַרקליבן אין זיין אינגעווייד,
און ס'האָט דער הונט געגריזשעט מיט די ציין,
געדראַפּעט זיך מיט קופער-שאַרפע נעגל,
געריסן שטיקער לעבעדיגערהייט.
דער הונט האָט אים געטריבן פונ'ם וואַלד —
האָט טאַמאַס אָפּנאַרן געוואָלט דעם הונט:
גענומען אים פאַרשטאָפּן ס'מויל מיט בלעטער,
מיט פייכטע וואָרצלען, שטיקלאַך דאַרע צווייגן —

דער הונט, אָבער, האָט ניט געלאָזט זיך נאַרן.
צוערשט האָט ער זיך איינגעשטילט אַ רגע,
נאָר אַז ער האָט דערשפּירט די ביטערניש,
די זויערלאַכע קאַלטע ביטערניש,
וואָס האָט זיך פראָסטיג, סמ'ענדיג, געגליטשט
אין זיין פאַר'שרפה'טען צוגליטן האַלז —
ווי קאַלטע פּליסיקייט אויף הייסן קאַלכשטיין —
איז ער געוואָרן ווילדער און צורייצטער,
גענומען דראַפּן העכער זיך צום האַרצן —
און טאָמאָס האָט געמוזט אים נאָכגעבן,
ער האָט געוואוסט, דער הונט טרייבט אים צום טויט:
אַז ווי ער שטעקט אַרויס אַ פוס פון וואַלד,
וועט מען אים פאַקן ווי אַ בייזע חיה;
און אויך האָט ער געוואוסט, אַז אויף רחמנות
באַדאַרף ער זיך אפילו גאָר ניט ריכטן;
אין בעסטן פאַל, וועט ער דורכ'ן געזעץ
פאַר'משפּט ווערן הייגנען ביי דעם האַלז —
נאָר אָפּשטעלן האָט ער זיך ניט געקענט:
דער הונגעריגער הונט האָט אים געטריבן,
און טאָמאָס האָט געפאָלגט — און איז געגאַנגען.

II

גערעכטיגקייט

... אין גרויסן הויכן זאַל פון דעם געריכט־הויז
איז זיך דערוויַיל געגאַנגען דאָס געריכט.
ס'איז ענג געווען, געפּראָפּט, דערשטיקט צו ווערן.
מען האָט דערוויַיל געהערט ניט־נויטיגע משפּטים:
אַ טאַטע האָט געקלאָגט אַ זון פאַר שלאָגן,
צוויי פאַרמערס האָבן זיך געלאָדן איבער פעלד,
אַ יונגענמאַן האָט מען געכאַפּט מיט בראָנפן.
דער עולם איז געווען לאַנגוויַיליג;

דער אַלטער ריכטער מיט די פרישע באַקן,
מיט גרויע גלאַטע האָר און אַלע ציין,
האָט גאַרנישט זיך געאײַלט. ער איז געזעסן
געלאַסן, רוהיג, אין זיין ברייטן שטול,
געשפּילט זיך מיט'ן קייטל פון זיין זייגער,
געבלאַנדזשעט מיט די אויגן צו'ם באַלקן,
זיך אָפּגעשטעלט אַ רגע אויף די ווענט,
וואו ס'זיינען שטיל און צוטרויליך געהאַנגען
די פאַטערס פון דער גרויסער רעפּאַבליק:
דזשאָרדזש וואַשינגטאָן און דזשעפערסאָן און לינקאָלן,
און גוטמוטיג און ליכט צו זיי געשמייכלט.
עס איז געווען שטיל. מען האָט גערעדט
אין האַלבן קול. עס האָבן פלינק געקריצט
די פעדער פון די שרייבער אויף פּאַפּיר,
און ס'האָט דער אַלטמאָדישער הויכער זייגער
פאַרשלאָפן אויסגעקלאַפּט: טיק־טאַק, טיק־טאַק.

נאָר ווי מען האָט דעם טאָם אריינגעפירט —
איז מיט אַמאָל געוואָרן אויפגעריכט דאָס הויז.
די שלעפעריגע ווייכע אויגן פון המון
זיי זיינען פּלוצים אויפגעלעבט געוואָרן
מיט קאַלטן שאַרפן דראָענדיגן לעבן.
ס'האָט אויסגעזען, ווי ס'וואָלט פון יעדן אויג
געצויגן זיך אַ שאַרפער דינער שפּיז,
וואָס האָט געשטאָכן זיך אין ניגער'ס גלידער,
געגליט אים און געברענט דעם שוואַרצן לייב.
עס האָבן ציין פאַרקלאַפּט זיך ביז צום ווייטאָג,
דערפון זיינען די פּנים'ער ארויסגעקומען
פירעקעדיג און שאַרף ווי אויסגעהאַקט
מיט דינע פעסטע שטיין־פאַרהאַקטע מיילער.

מען האָט דעם ניגער צום געריכט געבראַכט
אין דעם, ווי מען האָט אים געכאַפּט פון פעלד.

דער בלויער פיינער אַנצוג אויסגעשמירט
מיט האַלב־פאַרטריקנט נאַסן ליים און ערד,
אין מאָד, און ווילדע שטעכלקעס פון וואַלד.
די שיך — פאַרשמירט, צודרייט, צוקראַצט פון דערנער.
דאָס איינציגע וואָס האָט געהאַט אַ פּנים
איז נאָך געווען דאָס פיינע העמד פון זייד.
דאָס פּנים איז געווען גרויליק־בלוי:
אַרום איין אויג האָט שרייענדיק געגליט
אַ בייל ווי אַ קולאַק די גרויס. דאָס צווייטע אויג
איז ווי אַ רויטע און געיאָגטע מויז
אַרומגעלאָפן איבער ווענט און קעפּ,
זיך אָנגעקלאַפּט אָן דינע שאַרפע עגבערס,
און זיך קיין פּלאַץ געפונען וואו צום אָפּשטעלן.

נאָר ביסלאַכווייז איז ער צו זיך געקומען,
באַקוועם זיך איינגערוהיקט אין זיין זיץ:
דער משפט איז געגאַנגען שנעל: מען האָט
געקליבן די געשוואָרענע; עס האָט
געטראָגן זיך אין זאַל אַ שטילער זשומען,
דער אַלטער ריכטער האָט גערעדט געלאַסן;
און טאָמאָס האָט אַ רגע זיך פאַרגעסן.
איז ווי פאַרשלעפּט געוואָרן מיט׳ן שטראָם.
האָט נייגעריק באַטראַכט אַ יעדן קער
פון איטליך צוגעקומענעם געשוואָרענעם,
געפּרופט אַריינקוקן אין יענעמס אויגן.
זיין בליק האָט פיבעריש און פלינק געאַרבעט,
האָט אָפּגעשטעלט זיך דאָ און דאָרט אויף מענטשן,
מיט וועלכע ער פלעגט גינען זיך צו וויצלען,
דער, יענער, פלעגט אים אָנפּאַטשן אין פּלייצע
פאַר זיינעם אַ שאַרף ווערטל, אַ המצאה —
און ס׳איז אים פאַרגעקומען ווי אַ בייזער חלום.
ער האָט זיך, ווי אַ זייטיגער, פאַרקלערט,
אַז אייגנטליך פאַרשטייט ער ניט דאָס רעכט,

וואָס מענטשן נעמען זיך אין קאַלטן מוט
פאַר׳משפּט׳ן אַ מענטשן צונ׳ם טויט.

נאָר אַז דאָס אויג זיינע האָט אָנגעטאַפּט
די שטאַלענע און עגבערדיגע בליקן;
און אַז עס האָט זיך פון דער גאַס דערטראָגן
דאָס בייזע שווערע אומגעדולדיגע גערויש,
זיך אָנגעשלאָגן אַז די ווענט פון הויז
ווי מיט אַ קאַלטער שטורעמדיגער כוואַליע —
האָט פּלוצים אים אַ ברען געטאָן אין מוח:
אַז דאָס איז ער, ער, טאָמאָס, וועלכער זיצט
און קוקט אין אומפאַרמיידלאַכן און שוואַרצן סוף,
אַז דאָס וועט ער באַצאָלן מיט דער פעל.
האָט אים דער מורא־דיגער אַנגסט באַשלאָגן,
און ווייסע טראָפּנס שוויים, ווי גרויסע אַרבעס,
גערונען האָבן פון דעם שוואַרצן פּנים;
דאָס יונג און קאָכיג בלוט האָט ווייי געשריען:
ער האָט געפילט צו אויספלאַצן אין אַ געברום,
צו קלאַפּן זיך דעם קאָפּ אַז האַרטן שטיין. —
נאָר ווידער האָט זיין אויג אַ בליק באַגעגנט,
און ס׳איז אים קלאָר געוואָרן פון דאָס ניי,
אַז אַנדערש קען ניט זיין, און וועט ניט זיין.
דאָס איינציג אויג האָט זיך צולעצט באַרוהיגט,
געבליבן שטיין אויף לינקאָלנ׳ס פּאָרטרעט,
זיך איינגעגעסן אין צוקנייטשטן פּנים,
און זיך עקשנות׳דיג צו אים געקלאַמערט,
געוויינט פון טיפן האַרצן: פאָטער לינקאָלן,
האָב דו רחמנות אויף אַ בלודנעם ניגער!